

URZĄD MIASTA
KRAKOWA

Miejski Program Rewitalizacji Krakowa

Załącznik nr I – Analizy w skali miasta

Czerwiec 2008

URZĄD MIASTA
KRAKOWA

Miejski Program Rewitalizacji Krakowa

Załącznik nr I – Analizy w skali miasta

Czerwiec 2008

Zlecniodawca: Urząd Miasta Krakowa

Wykonawca:

BIG-STÄDTEBAU GmbH
Eckernförder Strasse 212
24119 Kronshagen

Zespół roboczy:
Grażyna Adamczyk-Arns
Dr Anna Wojnarowska
Ewa Feresztyn
Florian Hultsch
Frank Hultsch

Spis treści

I. Ponadregionalne i regionalne znaczenie miasta	9
1.1. Ranga i rola Krakowa na poziomie światowym i europejskim	
1.2. Miejsce Krakowa w kraju i regionie	
1.3. Kraków jako metropolia centralna Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego	
1.4. Dokumenty strategiczne i planistyczne kształtujące rozwój Krakowa	
1.5. Opinie społeczne	
2. Środowisko kulturowe	17
2.1. Zarys procesu historycznego rozwoju struktury przestrzennej miasta	
2.2. Zasoby dziedzictwa kulturowego, ich ochrona i wykorzystanie	
2.2.1. Stan ochrony prawnej obiektów i przestrzennych struktur historycznych	
2.2.2. Społeczny Komitet Odnowy Zabytków Krakowa	
2.3. Ocena stanu środowiska kulturowego	
2.4. Uwarunkowania rozwoju i tendencje	
2.5. Ustalenia w zakresie planowanych kierunków działań wynikające z obowiązujących dokumentów strategicznych i planistycznych	
3. Ochrona środowiska	31
3.1. Środowisko przyrodnicze	
3.1.1. Tereny zielone	
3.1.2. Wody powierzchniowe i podziemne	
3.1.3. Tereny eksploatacji złóż kopalin	
3.2. Stan powietrza	
3.3. Klimat akustyczny	
3.4. Zagrożenie powodziowe i pożarowe	
3.5. Uwarunkowania rozwoju i tendencje	
3.6. Ustalenia w zakresie planowanych kierunków rozwoju wynikające z obowiązujących dokumentów strategicznych i planistycznych	
3.6.1. Kształtowanie środowiska przyrodniczego	
3.6.2. Poprawa stanu powietrza i klimatu akustycznego	
3.6.3. Ochrona przed powodzią	
4. Struktura przestrzenno- funkcjonalna	45
4.1. Istniejące zagospodarowanie terenów	
4.2. Struktury własnościowe	
4.2.1. Zasób nieruchomości gruntowych Gminy Miejskiej Kraków	
4.3. Rynek nieruchomości	
4.4. Strefy funkcjonalne miasta	
4.4.1. Centrum multifunkcjonalne i sub-centra	
4.4.2. Mieszkalnictwo	
- Budownictwo mieszkaniowe	
- Polityki Miasta związane z mieszkalnictwem	
- Struktura istniejących terenów zabudowy mieszkaniowej	
4.4.3. Uwarunkowania rozwoju i tendencje w dziedzinie usług i mieszkalnictwa	
4.4.4. Przemysł, tereny poprzemysłowe, powojkowe i pokolejowe	
4.4.5. Tereny otwarte zielone	

- 4.4.6. Transport i komunikacja
 - Układ komunikacyjny i transportowy
 - System parkowania
 - Transport kolejowy
 - Transport autobusowy
 - Towarowy transport drogowy
 - Miejska komunikacja publiczna
 - System pieszy i rowerowy
 - Komunikacja lotnicza
 - Transport wodny
- 4.4.7. Uwarunkowania rozwoju i tendencje w dziedzinie komunikacji
- 4.4.8. Infrastruktura techniczna i gospodarka komunalna
 - Ciepłownictwo
 - Energetyka
 - Gazownictwo
 - Zaopatrzenie w wodę
 - Gospodarka ściekowa
 - Gospodarka odpadami
- 4.4.9. Uwarunkowania rozwoju i tendencje w dziedzinie infrastruktury technicznej i gospodarki komunalnej
- 4.5. Ustalenia w zakresie planowanych kierunków rozwoju wynikające z obowiązujących dokumentów strategicznych i planistycznych
 - 4.5.1. Kierunki rozwoju przestrzennego miasta
 - 4.5.2. Inwestycje metropolitalne
 - 4.5.3. Program sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego
 - 4.5.4. Strategia gospodarowania zasobami gruntów komunalnych
 - 4.5.5. Działania na zasobach mieszkaniowych i ruch budowlany
 - 4.5.6. Rozwój systemu komunikacji
 - 4.5.7. Rozwój infrastruktury technicznej i gospodarki komunalnej
- 4.6. Opinie i potrzeby społeczne

5. Gospodarka

96

- 5.1. Charakterystyka profilu gospodarczego miasta
 - 5.1.1. Przemysł
 - 5.1.2. Budownictwo
 - 5.1.3. Handel i naprawy, hotelarstwo i gastronomia
 - 5.1.4. Uwarunkowania rozwoju i tendencje w zakresie gospodarki
- 5.2. Branże innowacyjne
- 5.3. Turystyka
 - 5.3.1. Uwarunkowania rozwoju i tendencje w zakresie turystyki
- 5.4. Atrakcyjność inwestycyjna
- 5.5. Ustalenia w zakresie planowanych kierunków rozwoju wynikające z obowiązujących dokumentów strategicznych i planistycznych
 - 5.5.1. Rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw
 - 5.5.2. Rozwój sektora turystyki
 - 5.5.3. Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej Miasta
- 5.6. Opinie i potrzeby społeczne

6. Sfera społeczna

114

- 6.1. Demografia
 - 6.1.1. Tendencje w zakresie sytuacji demograficznej
- 6.2. Rynek pracy
 - 6.2.1. Zatrudnienie
 - 6.2.2. Dochody, struktura wydatków gospodarstw domowych
 - 6.2.3. Bezrobocie
 - 6.2.4. Tendencje w zakresie rozwoju rynku pracy
- 6.3. Pomoc społeczna i patologie społeczne
 - 6.3.1. Pomoc społeczna
 - Pomoc rodzinom
 - Pomoc osobom niepełnosprawnym i starszym
 - Pomoc osobom bezdomnym
 - 6.3.2. Alkoholizm i narkomania
 - 6.3.3. Tendencje w zakresie pomocy społecznej
- 6.4. Bezpieczeństwo publiczne
 - 6.4.1. Tendencje w zakresie bezpieczeństwa publicznego
- 6.5. Ustalenia w zakresie planowanych kierunków rozwoju wynikające z obowiązujących dokumentów strategicznych i planistycznych
 - 6.5.1. Tendencje demograficzne i ich wpływ na procesy społeczno-gospodarcze
 - 6.5.2. Działania na rzecz rozwoju rynku pracy
 - 6.5.3. Pomoc dla rodzin
 - 6.5.4. Wsparcie dla grup społecznych zagrożonych wykluczeniem
 - 6.5.5. Działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa publicznego
- 6.6. Opinie i potrzeby społeczne

7. Infrastruktura społeczna

140

- 7.1. Edukacja
 - 7.1.1. Żłobki
 - 7.1.2. Przedszkola
 - 7.1.3. Szkoły
 - Szkoły podstawowe i gimnazja
 - Szkoły ponadgimnazjalne
 - Szkoły i placówki dla dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych
 - 7.1.4. Szkolne placówki sportowo-rekreacyjne
 - 7.1.5. Uwarunkowania rozwoju i tendencje w dziedzinie edukacji
- 7.2. Opieka zdrowotna
 - 7.2.1. Lecznictwo otwarte – opieka ambulatoryjna
 - 7.2.2. Stacjonarna opieka zdrowotna – lecznictwo zamknięte
 - 7.2.3. Niepubliczne zakłady stacjonarnej opieki zdrowotnej
 - 7.2.4. Uwarunkowania rozwoju i tendencje w dziedzinie opieki zdrowotnej
- 7.3. Baza kulturalna miasta na poziomie lokalnym
- 7.4. Sport i rekreacja
 - 7.4.1. Uwarunkowania rozwoju i tendencje w dziedzinie sportu i rekreacji
- 7.5. Ustalenia w zakresie planowanych kierunków rozwoju wynikające z obowiązujących dokumentów strategicznych i planistycznych
 - 7.5.1. Edukacja
 - 7.5.2. Ochrona zdrowia
 - 7.5.3. Rozwój bazy kulturalnej na poziomie lokalnym
 - 7.5.4. Rozwój funkcji sportu i rekreacji
- 7.6. Opinie i potrzeby społeczne

8. Kultura, nauka i administracja	153
8.1. Kultura	
8.1.1. Instytucje i wydarzenia kulturalne	
8.1.2. Uwarunkowania rozwoju i tendencje w dziedzinie kultury	
8.2. Nauka	
8.2.1. Szkoły wyższe	
8.2.2. Ośrodki i instytucje naukowe	
Jednostki badawczo-rozwojowe	
Jednostki współpracy naukowo-wdrożeniowej:	
Centra Zaawansowanych Technologii	
Centra Doskonałości	
Centra Transferu Technologii	
Polska Akademia Umiejętności	
Polska Akademia Nauk Oddział w Krakowie	
Krakowski Park Technologiczny	
8.2.3. Inwestycje w szkolnictwie wyższym	
8.2.4. Uwarunkowania rozwoju i tendencje w dziedzinie nauki	
8.3. Administracja	
8.4. Ustalenia w zakresie planowanych kierunków rozwoju wynikające z obowiązujących dokumentów strategicznych i planistycznych	
8.4.1. Rozwój kultury	
8.4.2. Rozwój szkolnictwa wyższego, innowacje naukowo-technologiczne	
8.4.3. Rozwój funkcji zarządzania i administracji	
9. Aktywność społeczna, działalność jednostek administracji samorządowej, organizacji pozarządowych, partnerstwo publiczno-prywatne	167
9.1. Aktywność społeczności lokalnej	
9.2. Działalność jednostek administracji samorządowej	
9.3. Partnerstwo publiczno-prywatne	
9.4. Organizacje pozarządowe	
9.5. Ustalenia w zakresie planowanych kierunków rozwoju wynikające z obowiązujących dokumentów strategicznych i planistycznych	
9.6. Opinie i potrzeby społeczne	
10. Finanse Miasta	174
10.1. Budżet Miasta Krakowa na rok 2008	
10.1.1. Inwestycje strategiczne	
10.1.2. Inwestycje programowe	
10.2. Finanse Miasta - tendencje	

Analizy stanu miasta

Analizy stanu miasta zostały przeprowadzone w oparciu o studia, raporty i zestawienia dotyczące poszczególnych aspektów funkcjonowania miasta – dostarczone przez Urząd Miasta Kraków, dane Urzędu Statystycznego w Krakowie, informacje publikowane przez władze Miasta Krakowa i Województwa Małopolskiego na stronach internetowych oraz związane tematycznie z analizowaną problematyką publikacje zwarte.

Informacje dotyczące celów strategicznych i ustaleń ukierunkowujących rozwój miasta oraz planowanych działań zmierzających do realizacji założonych celów, zaczerpnięto z obowiązujących obecnie dokumentów planistycznych i strategicznych. Autorzy niniejszego opracowania świadomi byli toczącej się dyskusji dotyczącej konieczności aktualizacji uchwalonego w 2003 roku *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa*, co zaowocowało podjęciem przez Radę Miasta w dniu 4 lipca 2007 roku uchwały o przystąpieniu do sporządzenia zmiany *Studium*. Zmiany wynikające z nowego dokumentu po jego uchwaleniu należało będzie uwzględnić przy opracowywaniu aktualizacji Miejskiego Programu Rewitalizacji.

W sytuacji braku w trakcie opracowywania analiz edycji *Raportu o stanie Miasta 2007*, w zakresie danych statystycznych głównym źródłem informacji był *Raport o stanie Miasta 2006*. W miarę możliwości informacje te uzupełniono danymi Urzędu Statystycznego w Krakowie dla III kwartału roku 2007.

Informacje w zakresie opinii społeczności Krakowa na temat poszczególnych dziedzin funkcjonowania miasta zaczerpnięto z przeprowadzonych w 2006 roku na zlecenie Urzędu Miasta Krakowa firmie BBS „Obserwator” badań ilościowych dotyczących diagnozy stanu wyjściowego przed rozpoczęciem procesów rewitalizacyjnych.

Jako źródła uzupełniające wykorzystano dokumenty Unii Europejskiej dotyczące rozwoju miejskiego i regionalnego.

Z uwagi na obszerność uzyskanych wyników, analiza przeprowadzona w skali całego miasta stanowi załącznik nr I do niniejszego Miejskiego Programu Rewitalizacji.

I. Ponadregionalne i regionalne znaczenie miasta

I.1. Ranga i rola Krakowa na poziomie światowym i europejskim

Europa jest najbardziej zurbanizowanym kontynentem, którego 80% ludności żyje w miastach. W historii Europy miasta stanowiły zawsze bazę rozwoju społecznego, kulturalnego i ekonomicznego. Pomimo postępu technologicznego, który wydaje się przyczyniać do powstawania nie-miejskich obszarów aktywności ekonomicznej, miasta nadal pozostają motorami ekonomicznego i społecznego rozwoju naszego kontynentu. Również w skali globalnej obserwuje się stałą tendencję wiodącej roli miast w rozwoju cywilizacyjnym w roku 2007, zgodnie z najnowszym Raportem ONZ¹, po raz pierwszy w historii liczba ludności zamieszkującej miasta będzie wyższa, niż zamieszkująca obszary pozamiejskie.

Kraków jest miastem o unikatowej randze kulturowej nie tylko w skali kraju, ale również w kontekście europejskim i światowym, co znalazło potwierdzenie w fakcie wpisu zabytkowego obszaru Starego Miasta na pierwszą Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego UNESCO w 1978 roku. O pozycji Krakowa na forum międzynarodowym świadczy także jego przynależność do Organizacji Miast Światowego Dziedzictwa UNESCO (OWHC). W 1994 roku Kraków jako jedyne polskie miasto został zaproszony do udziału w GLOBAL FORUM, będącym kontynuacją SZCZYTU ZIEMI w Rio de Janeiro, a rok później do grupy założycielskiej Europejskiej Sieci Miast i Regionów Metropolitalnych METREX.² W 2000 roku Kraków został wybrany na jedno z europejskich miast kultury, zaś w 2006 roku uzyskał kilka wyróżnień na rynku turystycznym min.: piąte miejsce w rankingu najciekawszych i najbardziej wartych zobaczenia miejsc na świecie przeprowadzonym przez amerykański miesięcznik *Travel+Leisure*.³ Rolę miasta jako atrakcyjnego celu podróży, w tym turystyki kulturalnej, potwierdza liczba turystów – w 2006 r. Kraków odwiedziło ponad 8 milionów turystów, o milion więcej niż w roku poprzednim.⁴

W wyniku analiz porównawczych prowadzonych w ramach projektu badawczego ESPON, wyznaczono 76 tzw. MEGA. czyli Europejskich Metropolitalnych Obszarów Wzrostu – w liczbie tej znalazł się również Kraków, wraz z 6 innymi obszarami metropolitalnymi Polski, z tym, że Warszawę zaliczono do kategorii trzeciej, natomiast pozostałe obszary metropolitalne (w tym Kraków) do

¹ Department of Economic and Social Affairs, Division for Sustainable Development, *Trends in Sustainable Development*, UN, New York 2006

² *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa*, Kraków 2003

³ *Raport o stanie miasta 2006*

⁴ *Raport o stanie Miasta 2005*

kategorii czwartej.⁵ Kraków jest lokowany w grupie metropolii o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym – uważany jest za najważniejsze nie stołeczne miasto Europy Środkowo-Wschodniej, przewyższając liczbą mieszkańców wiele stolic tego regionu naszego kontynentu, jak Bratysława, Wilno, Ryga, Tallin czy Lubljana⁶ i wymieniany w jednym rzędzie z takimi znaczącymi metropoliami europejskimi, jak Hanower, Norymberga, Walencja, Turyn, Florencja, Neapol, Praga czy Budapeszt. Należy spodziewać się, że Kraków – w procesie kształtowania się Europejskiej Sieci Miast – znajdzie się w grupie miast o standardzie tzw. europolii (liczba mieszkańców od 0,5 do 1 mln), o charakterze tzw. metropolii historycznych nadal pełniących funkcje metropolitalne.⁷

1.2. Miejsce Krakowa w kraju i regionie

Kraków jest jednym z najważniejszych ośrodków miejskich w układzie powiązań strukturalnych województwa i kraju, symbolem bogatego dziedzictwa kulturowego, wielowiekowej tradycji akademickiej oraz unikatowych rozwiązań urbanistyczno-architektonicznych. Kraków jest miastem przyciągającym miliony turystów z całego świata ze względu na swoje najwyższej światowej rangi zabytki, a jednocześnie miejscem pełniącym ważne funkcje na gospodarczej mapie Polski.

Kraków uważany jest za stolicę kulturalną Polski – tutaj właśnie istnieje najstarszy uniwersytet w Polsce, założony w 1364 roku Uniwersytet Jagielloński. Miasto jest silnym ośrodkiem naukowym, skupiającym liczne państwowe i niepubliczne szkoły wyższe, instytucje i jednostki naukowe (instytuty PAN, PAU, instytuty i ośrodki międzynarodowe), a także kolebką polskiego sportu – w 1889 r. prof. Henryk Jordan założył tu pierwszy Park Zabaw i Gier, a w roku 1906 powstały najstarsze kluby piłkarskie w Polsce: Wisła i Cracovia.⁸

Pod względem administracyjnym Kraków leży w województwie małopolskim i jest gminą miejską. Po reformie administracji publicznej kraju (od 1.01.1999 r.), Miasto Kraków na prawach powiatu jest stolicą województwa małopolskiego z siedzibą: Wojewody Małopolskiego, Marszałka Województwa Małopolskiego, Prezydenta Miasta, Starosty Krakowskiego (powiat ziemski krakowski).⁹

⁵ Zuziak Z. K., Krakowski Obszar Metropolitalny. Problemy planistyczne, w: red. Markowski T., *Planowanie i zarządzanie w obszarach metropolitalnych*, Polska Akademia Nauk, Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju, Biuletyn, Zeszyt 221, Warszawa 2005

⁶ *Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2007-2013*

⁷ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa, Kraków 2003*

⁸ *Raport o stanie miasta 2005*

⁹ *Raport o stanie miasta 2005*

W myśl założeń strategicznych przyjętych w *Koncepcji Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju*¹⁰, Kraków – obok Warszawy, Wrocławia, Poznania, Gdańska i Szczecina, aglomeracji śląskiej, bydgosko-toruńskiej i łódzkiej – ma pełnić w Polsce rolę jednego z potencjalnych centrów rozwoju społeczno-gospodarczego, o znaczeniu europejskim, które w procesie konkurencji międzynarodowej tworzyć będą coraz silniejsze ośrodki przedsiębiorczości i innowacji oddziałujące na całą polską i europejską przestrzeń.¹¹

Kraków na tle innych miast Polski 2007

	Kraków	Łódź	Poznań	Warszawa	Wrocław	
powierzchnia w km ²	327,0	295,0	261,0	494,0	293,0	
ludność ogółem w tys.	756,3	756,7	564,0	1704,7	634,0	
w tym kobiety	402,6	412,3	301,2	920,5	337,5	
przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw ogółem w tys.	191,2	108,4	146,3	901,6	142,9	
sektor publiczny	21,5	13,8	21,1	301,3	14,9	
sektor prywatny	169,7	94,6	125,3	600,3	127,9	
bezrobotni zarejestrowani w tys.	16,1	30,8	11,0	37,1	16,1	
stopa bezrobocia zarejestrowanego w %	4,3	9,4	3,4	3,4	5,5	
oferty pracy w tys.	5,0	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	
liczba bezrobotnych na 1 ofertę pracy	3,2	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	
przeciętne miesięczne wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw ogółem	2800,46	2497,84	3134,57	3734,45	2802,23	
mieszkania oddane do użytku ogółem	3235	828	2910	9589	2339	
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oddanego do użytku w m ²	68,5	100,6	75,3	75,0	74,8	
podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w KRUPGN-REGON ogółem	103911	93839	90535	310917	93404	
sektor publiczny	1779	2499	1827	5106	4717	
sektor prywatny	102132	91340	88708	305811	88687	
relacje ekonomiczne w przedsiębiorstwach przemysłowych w %						
wskaźnik poziomu kosztów	93,0	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	
wskaźnik rentowności obrotów brutto	7,0	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	
średnia wartość produktu krajowego brutto na 1 mieszkańca w zł						
	2001	22492	24180	39991	58140	28843
	2002	24430	25498	41893	61634	32254
	2003	25142	26936	43240	65371	32403
	2004	28403	29104	49125	68140	34351

Źródło: *Biuletyn Statystyczny Miasta Krakowa 2006* i *Biuletyn Statystyczny Miasta Krakowa III kwartał 2007*, Kraków listopad 2007

¹⁰ *Koncepcja Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju*, 17 listopad 2000

¹¹ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa*, Kraków 2003

Kraków na tle innych obszarów Polski wyróżnia się:

- realizowanym w ostatnich latach szerokim programem inwestycyjnym,
- lepszą siecią połączeń lotniska,
- lepszą pozycją szkół wyższych w rankingach krajowych,
- bogatszą ofertą kulturalną (największe nakłady na kulturę po stolicy),
- lepszą ofertą turystyczną i kulinarną,
- wielkością aglomeracji.

Nie posiada jednak istotnej przewagi (pozycja przeciętna) w zakresie:

- ilości central zagranicznych firm,
- poziomu przedsiębiorczości,
- stanu środowiska.

Zajmuje słabą pozycję (nie konkurencyjną) w zakresie:

- ilości firm z zagranicznym kapitałem,
- dostępności terenów dla rozwoju (rozdrobienie, małe zasoby komunalne)
- dostępności drogowej z wielkich stolic regionu (Berlin, Wiedeń, Monachium, Praga),
- dochodów mieszkańców i dochodów miast.¹²

I.3. Kraków jako metropolia centralna Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego

17 kwietnia 2000 roku Zarząd Miasta Krakowa podjął Uchwałę Nr 409/2000 dotyczącą wyodrębnienia Krakowskiego Metropolitalnego Obszaru Regionalnego, obejmującego Miasto Kraków oraz otaczające go powiaty: krakowski, chrzanowski, olkuski, miechowski, proszowicki, bocheński, wielicki, myślenicki, wadowicki i oświęcimski.¹³

27 września 2004 roku Sejmik Województwa Małopolskiego podjął uchwałę w sprawie przystąpienia do zmiany *Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego*, uruchamiając w ten sposób procedurę sporządzania *Planu Zagospodarowania Przestrzennego Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego*, formalnie wyznaczonego w planie województwa.¹⁴ Krakowski Obszar Metropolitalny składa się z centralnego ośrodka metropolitalnego, czyli miasta Krakowa oraz strefy zewnętrznej, dzielącej się na bezpośrednio przylegającą do miasta strefę podmiejską (11 gmin, w tym 5 miasteczek) oraz strefę dojazdów do pracy (29 gmin).

¹² *Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2007-2013*

¹³ www.malopolskie.pl, 03.2007

¹⁴ Zuziak Z. K., *Krakowski Obszar Metropolitalny. Problemy planistyczne*, w: red. Markowski T., *Planowanie i zarządzanie w obszarach metropolitalnych*, Polska Akademia Nauk, Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju, Biuletyn, Zeszyt 221, Warszawa 2005

Duże ośrodki miejskie – metropolie – są motorami rozwoju regionalnego. W definicjach i metropolii podkreśla się ich wysoko wyspecjalizowane funkcje – jako głównych ośrodków decyzji, innowacji, finansów oraz nauki i kultury, podkreśla się także wyróżniającą je specyfikę miejsca.¹⁵ Ważnym elementem rozwoju zarówno dla miasta, jak i całego regionu małopolskiego, jest rozbudowa metropolitalnych funkcji Krakowa – generowanych przez siedziby międzynarodowych korporacji gospodarczych, światowych instytucji finansowych, działalność najwyższego standardu placówek nauki i innowacyjnych technologii, wybitnych instytucji kulturalnych oraz rozbudowaną sieć komunikacyjną, a także wyjątkowość atmosfery i specyfiki miasta.¹⁶

W dotychczasowych dokumentach planistycznych Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego wyróżniono 8 kategorii funkcji metropolitalnych: polityczno-administracyjne, duchowe, kulturowe, edukacyjno-naukowe, gospodarczo-finansowe, turystyczne, komunikacyjne i informacyjno-logistyczne. W oparciu o ten podział ustalono wykaz inwestycji wspierających rozwój funkcji metropolitalnych miasta, m.in.:

- Parki Technologiczne
- Nowe Centrum Miasta w rejonie Krakowskiego Centrum Komunikacyjnego
- Port Lotniczy Kraków-Balice
- Centrum Kongresowe
- III Kampus Uniwersytetu Jagiellońskiego
- Papieska Akademia Teologiczna (w ramach kampusu UJ)
- Wielofunkcyjna Hala Widowiskowo-Sportowa
- Opera i Centrum Kongresowe (alt.: Centrum Koncertowo-Kongresowe)
- Zagospodarowanie terenów wokół Sanktuarium Bożego Miłosierdzia
- Uzdrowisko Swoszowice i Mateczny
- Ośrodki Rekreacji i Sportu (Zakrzówek, Przylasek Rusiecki, Bagry, Krakowskie Centrum Sportów Wodnych)
- Samorządowe Centrum Administracyjne Krakowa

¹⁵ Strahl D., Markowska M., *Polskie metropolie w strukturalnej przestrzeni subregionów*, w: red. Korenik S., Szółek K., *Konkurencyjność i potencjał rozwoju polskich metropolii – szanse i bariery*, Polska Akademia Nauk, Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju, Biuletyn, Zeszyt 214, Warszawa 2004

¹⁶ Parysek J. J. *Polskie metropolie jako ogniwo procesu transformacji i przemian przestrzenno-strukturalnych (na tle metropolii europejskich)*; w: *Uwarunkowania i strategie rozwoju regionalnego w procesach integracji europejskiej*, Z. Mikołajewicz, (red), Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2000

Strategia Rozwoju Krakowa również przewiduje konieczność systemowego rozwijania metropolitalnych funkcji Krakowa i podjęcia systematycznej współpracy regionalnej. Wiąże się to ze zdolnością Krakowa do konkurencyjności z innymi miastami w Polsce i Europie. Jako istotne problemy funkcjonowania i rozwoju Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego w *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Krakowa* wskazano m.in.:¹⁷

- umożliwienie sprawnych powiązań z istotnymi dla rozwoju obszaru metropolitalnego atrakcyjnymi miejscami, które znajdują się na obszarze miast Oświęcim (Muzeum Martyrologii), Wieliczka (Muzeum Żup Solnych) i Wadowice (miasto rodzinne Papieża) – dla wykorzystania bliskości tych miejsc dla rozwoju obszaru metropolitalnego w oparciu o tworzenie wspólnej oferty turystycznej,
- realizację podsystemu Szybkiej Kolei Aglomeracyjnej,
- współpracę pomiędzy aglomeracją krakowską i śląską, w celu tworzenia silnego obszaru rozwoju gospodarki i finansów,
- zapewnienie możliwości rozwoju głównego węzła intermodalnego (strefa lotniska Balice),
- stworzenie możliwości aktywizacji lotniska w Pobiedniku jako potencjalnego terenu przeznaczonego dla organizacji imprez masowych,
- poprawę dostępności podmiejskich obszarów rekreacyjnych i funkcjonowania środowiska w takich gminach jak Liszki (Zalew Kryspinów), Zabierzów (Dolinki Krakowskie), Zielonki (Dolina Prądnika),
- przebieg drogi ekspresowej S-7,
- lokalizację centrum logistycznego,
- metropolitalny układ zieleni parkowej,
- usługi (obiekty), zespoły decydujące o metropolitalności (centrum kongresowe, centra targowo-wystawiennicze, oferty lokalizacyjne dla firm o znaczeniu międzynarodowym).

Inne problemy występujące na styku z gminami sąsiednimi to przede wszystkim: zagrożenie powodziowe ze strony cieków wodnych będących dopływami rzeki Wisły, zawężanie – ważnych z punktu widzenia funkcjonowania środowiska przyrodniczego miasta i warunków jego przewietrzania – ciągów ekologicznych, szczególnie na terenach intensywnego rozwoju zainwestowania w gminach sąsiednich, procesy suburbanizacji i przenoszenia aktywności na obszary poza granicami miasta oraz problem migracji zewnętrznych (miejsce pracy – miejsce zamieszkania).¹⁸

¹⁷ *Strategia Rozwoju Krakowa, Kraków 2005*

¹⁸ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa, Kraków 2003*

I.4. Dokumenty strategiczne i planistyczne kształtujące rozwój Krakowa

W ciągu ostatnich kilku lat władze miasta opracowały pakiet dokumentów strategicznych kształtujących politykę przestrzenną i społeczno-gospodarczą Krakowa: *Studium uwarunkowań i kierunków rozwoju przestrzennego miasta Krakowa*, *Strategię rozwoju Krakowa*, *Strategię Rozwoju Turystyki 2006-2013*, *Strategię Promocji Krakowa 2004-2006* oraz *Strategii Promocji Krakowa na lata 2008-2012*.

W dokumentach tych podkreślono dążenie do wzrostu konkurencyjności i atrakcyjności miasta jako europejskiego ośrodka kultury, nauki i sztuki, turystyki, nowoczesnych technologii oraz podniesienia jakości życia w mieście – poprzez poprawę warunków mieszkaniowych, wyposażenia miasta w infrastrukturę techniczną, usprawnienie systemu transportu i komunikacji zbiorowej oraz ograniczenie zanieczyszczenia środowiska.

Przyjęte kierunki rozwoju określone w pozostałych dokumentach strategicznych przytoczone zostaną w rozdziałach poświęconych poszczególnym dziedzinom funkcjonowania miasta.

I.5. Opinie społeczne

Kraków jest zdecydowanym liderem w rankingu miast, które są zdaniem Polaków tak atrakcyjne, że mogą stanowić wizytówkę Polski za granicą (44% wskazań, druga w kolejności Warszawa – 23%).¹⁹

Opinie mieszkańców Krakowa na temat swojego miasta uzyskano w ramach raportu z badań ilościowych *Diagnoza stanu 0 przed rozpoczęciem procesów rewitalizacyjnych*,²⁰ zrealizowanych dla Urzędu Miasta Krakowa przez BBS Obserwator, przeprowadzonych metodą *random route* na reprezentatywnej próbie 1008 mieszkańców Krakowa.

Celem badawczym projektu była zebranie informacji na temat :

- oceny jakości życia w Krakowie
- oceny zmian zachodzących w Krakowie (zmiany pozytywne i negatywne)
- oceny sytuacji życiowej mieszkańców w perspektywie ostatnich trzech lat
- stopnia zauważania przez mieszkańców niekorzystnych zjawisk w ich środowisku, jak alkoholizm, bezrobocie, ubóstwo, żebractwo, przestępczość, narkomania, dewastacja
- poziomu funkcjonowania dziedzin wpływających na jakość życia mieszkańców (usługi, handel, przedsiębiorczość, samorząd lokalny, oświata, współdziałanie mieszkańców, kultura)
- oceny jakości życia w poszczególnych dzielnicach Krakowa
- oceny zmian zachodzących w dzielnicach (zmiany pozytywne i negatywne)

¹⁹ Badania wizerunku i pozycji Krakowa, TNS OBOP, luty 2003

²⁰ BBS Obserwator *Diagnoza stanu 0 przed rozpoczęciem procesów rewitalizacyjnych*, Kraków, lipiec 2006

- oceny wyglądu (estetyki) Krakowa oraz poszczególnych dzielnic
- hierarchii oczekiwań co do najbardziej niezbędnych inwestycji oraz modernizacji obiektów lub miejsc
- rankingów miejsc szczególnie zaniedbanych oraz najbardziej niebezpiecznych (poczucie bezpieczeństwa mieszkańców)
- możliwości spędzania wolnego czasu na terenie poszczególnych dzielnic
- oceny działań władz samorządowych w obrębie dzielnic, w zakresie określonych sfer (sprzyjanie rozwojowi gospodarczemu, rozwój przestrzenny, prowadzenie polityki społecznej, wspieranie działań kulturalnych i rozwoju turystyki)
- oceny różnych zjawisk społecznych zachodzących w obrębie dzielnic („wizerunek dzielnic”)
- skali emigracji zarobkowej na obszarze Krakowa oraz korzystania z pomocy MOPS
- problemów występujących w najbliższym otoczeniu respondentów
- sposobów spędzania wolnego czasu przez mieszkańców Krakowa
- sposobu rozumienia przez mieszkańców pojęcia rewitalizacja, jakie powinny być źródła jej finansowania, jaka powinna być rola UMK w jej urzeczywistnianiu.

Wśród ankietowanych znalazło się 54% kobiet i 46% mężczyzn. Najliczniej reprezentowana grupa wiekowa obejmowała osoby w wieku 25-34 lata (ok. 20%). Wśród respondentów dominowały osoby z wykształceniem średnim (ok. 39%). Przeprowadzone badania wykazały, że w opinii społecznej jakość życia w Krakowie w ciągu ostatnich trzech lat „ani się nie poprawiła ani nie pogorszyła” (41,6%). Osób, które stwierdziły, że „raczej się poprawiła” było dwa razy więcej (31%) niż tych, którzy uważali, że „raczej się pogorszyła” (15,4%).

Wyniki badań dotyczące poszczególnych sfer funkcjonowania miasta przedstawiono w kolejnych rozdziałach analizy stanu obecnego w Krakowie.

2. Środowisko kulturowe

2.1. Zarys procesu historycznego rozwoju struktury przestrzennej miasta.

Kraków przez wieki pełnił funkcję stolicy kraju i był ważnym węzłem komunikacyjno-handlowym. Krzyżujące się tutaj europejskie szlaki handlowe utrwalone zostały w przebiegu niektórych ulic, zachowanych do czasów współczesnych. Struktura przestrzenna miasta kształtowała się stopniowo, od XIII wieku poprzez integrację sąsiadujących jednostek osadniczych, utrzymujących cechy odrębności i do dzisiaj wyróżniających się w kompozycji przestrzennej miasta. Na układ najstarszej części Krakowa istotny wpływ wywarły zmiany przebiegu koryta Wisły oraz Wzgórze Wawelskie.

Najstarsze ślady osadnictwa na terenie obecnego Krakowa datowane są na około 6 tys. lat temu – z tego okresu pochodzą relikty osadnictwa prehistorycznego oraz kopce Krakusa i Wandy. Najstarsze ślady osadnictwa o charakterze miejskim, ujawnione w badaniach archeologicznych pochodzą z przełomu IX i X w. Ośrodkiem miastotwórczym było wówczas Wzgórze Wawelskie – gród – siedziba władzy świeckiej i kościelnej, u stóp którego wyrosło podgrodzie i osady.

W roku 1257 nastąpiła lokacja miasta na prawie magdeburskim, na szachownicowym planie z centralnie położonym kwadratowym Rynkiem. Integracja wcześniejszych osad z budowlami sakralnymi odzwierciedliła się w nieregularnościach układu przestrzennego Starego Miasta, otoczonego później murami obronnymi. W roku 1320 do Krakowa przyłączono podgrodzie książęce Okół, a w roku 1335 ulokowano na ówczesnej wyspie wiślanej nowe miasto Kazimierz z czworobocznym Rynkiem, którego część stanowi obecny plac Wolnica. W końcu wieku XV po jego wschodniej stronie wytworzyło się miasto żydowskie z ulicą Szeroką jako centrum, oddzielone murem od części chrześcijańskiej. W 1366 roku powstało miasto Kleparz z czworobocznym rynkiem, którego fragmenty to dzisiejszy Plac Matejki i plac handlowy Stary Kleparz. Z tego okresu pochodzą wspaniałe obiekty architektury gotyckiej, w tym zabudowa na Wzgórzu Wawelskim, wiele kościołów, a także opactwo benedyktynów w Tyńcu oraz klasztory cystersów w Mogile i norbertanek na Zwierzyńcu.

Od końca XV do połowy XVII wieku miasto przeżywało rozkwit ekonomiczny, co zaowocowało budową nowożytniej infrastruktury, rozbudową i modernizacją wcześniejszych budowli, zakładaniem ogrodów oraz wznoszeniem rezydencji poza granicami miasta średniowiecznego (Łobzów, Willa Decjusza, Pałac Biskupi na Białym Prądniku). W okresie tym powstały liczne budowle sakralne, których wieże i kopuły tworzą do dziś sylwetę Krakowa. Przeniesienie stolicy państwa do Warszawy w 1611 roku spowodowało spowolnienie intensywnego rozwoju miasta.

Kraków ucierpiał znacznie wskutek kataklizmów dziejowych: potopu szwedzkiego, wojny północnej i konfederacji barskiej. Jednak pomimo trudnej sytuacji gospodarczej wiele domów Starego Miasta przekształciło się w okazałe pałace miejskie, przybywały nowe świątynie i klasztory. Po I rozbiorze Polski północna część Kazimierza (miasto *intra muros* i Stradom) włączone zostały w granice Krakowa, natomiast tereny położone na prawym brzegu Wisły znalazły się w zaborze austriackim. W 1784 roku Podgórze, będące uprzednio przedmieściem Kazimierza, otrzymało prawa miejskie.

W okresie rozbiorów Polski strefa zainwestowania nie przekraczała granic średniowiecznych układów. Podjęto działania porządkujące miasto, w wyniku których wyburzono jednak część zabytków – murów miejskich i średniowiecznych kościołów. W ich miejscu powstały Planty oraz liczne nowe place miejskie: Wszystkich Świętych, Szczepański, Św. Marii Magdaleny, Słowiański, Świętego Ducha, które nazwy przejęły od imion patronów wyburzonych kościołów. Po likwidacji cmentarzy przykościelnych powstał Plac Mariacki i Plac Bernardyński. W Podgórzu powstał Rynek Podgórski o kształcie niemal regularnego trapezu, którego najkrótszy bok tworzy fasada kościoła stojącego na skalnym podium. Budowa linii kolejowej z dworcem w 1844 roku ograniczyła od północy rozwój miasta, jednocześnie inicjując koncentrację zabudowy wzdłuż jej przebiegu.

W drugiej połowie XIX wieku przystąpiono do budowy Twierdzy Kraków – systemu umocnień wraz z towarzyszącą infrastrukturą, co ograniczyło terytorialny rozwój miasta ze względu na wprowadzony zakaz zabudowy wokół umocnień. Budowa twierdzy zbiegła się z odbudową Starego Miasta po wielkim pożarze w 1850 roku – nastąpiła restauracja monumentalnych obiektów zabytkowych – dając początek ożywionej później działalności konserwatorskiej. Odzyskanie autonomii w 1866 roku zaowocowało wzniesieniem wielu obiektów użyteczności publicznej, a także rozwojem budownictwa mieszkaniowego. W tym okresie nastąpiło również uporządkowanie bulwarów wiślanych oraz koncentryczno – promienistej sieci ulic – przy wykorzystaniu układu dróg fortecznych. W okresie tym powstało wiele miejskich terenów zielonych – zielone aleje Plant Dietlowskich i ul. Retoryka, Park Jordana i Park Krakowski, Park Bednarskiego w Podgórzu w miejscu nieczynnego kamieniołomu. Na obrzeżach miasta znalazły lokalizacje zakłady przemysłowe. W 1910 roku po zniesieniu linii fortyfikacji I rzędna twierdzy i związanego z tym zakazu zabudowy, w drodze scalenia i przyłączenia sąsiednich gmin powstał „Wielki Kraków”. W 1915 roku nastąpiło połączenie się miast Krakowa i Podgórza, które w owym okresie miało w pełni wykształcone struktury przestrzenno-funkcjonalne i społeczne. W 1912 roku, jako jedno z pierwszych w Polsce, powstało lotnisko w Rakowicach.

W okresie międzywojennym nastąpiło ostateczne zniesienie fortecznego statusu miasta, co pozwoliło na rozbudowę infrastruktury i komunikacji oraz uzupełnianie zabudowy. Poza dawnym obrębem fortyfikacji powstały dzielnice mieszkaniowe (Cichy Kącik, Osiedle Salwator, Osiedle Profesorskie,

Urzędnicze, Oficerskie na Olszy). Funkcje przemysłowe skoncentrowały się po wschodniej stronie miasta. Powstały nowe place (Sikorskiego, Axentowicza i Kossaka) oraz liczne parki, zieleńce i skwery – w nawiązaniu do panującej idei „miasta-ogrodu”. Wzniesione zostały prestiżowe gmachy użyteczności publicznej związane z nauką i kulturą. Nastąpiła rozbudowa dawnego lotniska i przekształcenie jego części w pasażerski Port Lotniczy w Rakowicach-Czyżynach.

W roku 1941 znacznie powiększono administracyjny obszar miasta. W okresie okupacji wyburzono zabudowę pod Wzgórzem Wawelskim. Eksterminacja ludności żydowskiej doprowadziła do zniszczenia zespołu Kazimierza. Na terenie Krzemionek powstał obóz "Płaszów" – do 1944 roku obóz pracy przymusowej, później obóz koncentracyjny.

W okresie powojennym we wschodniej części Krakowa zlokalizowano kombinat metalurgiczny oraz zbudowano zaprojektowane w duchu socrealizmu miasto Nowa Huta, które w 1951 roku wraz z obszarem kombinatu przyłączone zostało do Krakowa. Zdeterminowało to kierunek dalszego intensywnego rozwoju miasta w kierunku wschodnim – obszary pomiędzy Krakowem i Nową Hutą zaczęły wypełniać się blokową zabudową mieszkaniową. W latach 1970. nastąpił gwałtowny rozwój osiedli mieszkaniowej zabudowy blokowej – z okresu tego pochodzą jedynie pojedyncze obiekty nie mieszkalne – kulturalne, hotelowe, sakralne czy zespoły obiektów uczelnianych.

Zmiany ustrojowe lat 1990. przyniosły zmiany w strukturze inwestowania – zabudowę komercyjną większych obszarów, szereg inwestycji zabudowy mieszkaniowej z towarzyszącymi zespołami handlowo-usługowymi, hotele, biurowce, kościoły oraz obiekty użyteczności publicznej. Powstały także nowe inwestycje komunalne w dziedzinie komunikacji.²¹

2.2. Zasoby dziedzictwa kulturowego, ich ochrona i wykorzystanie

2.2.1. Stan ochrony prawnej obiektów i przestrzennych struktur historycznych miasta

Kraków jest miastem o unikatowych zasobach dziedzictwa kulturowego – zabytków i pamiątek narodowych o najwyższej wartości. Uznanie jego niepowtarzalnej rangi w skali międzynarodowej stał się wpis na I Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego UNESCO w 1978 roku, w granicach obejmujących: A. Stare Miasto w obrębie Plant, B. Wawel i C. Kazimierz.

O pozycji Krakowa na arenie międzynarodowej i znaczeniu dla światowej kultury świadczy także jego przynależność do Organizacji Miast Światowego Dziedzictwa UNESCO (OWHC), Ligi Miast Historycznych, Komitetu Narodowego Rady Ochrony Zabytków „ICOMOS” oraz Stowarzyszenia Europejskich Miast Kultury Roku 2000.

²¹ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa*, Kraków 2003

Na mocy Rozporządzenia Prezydenta RP z dnia 8 września 1994 roku za pomnik historii uznany został „Kraków – historyczny zespół miasta”, obejmujący obszar o powierzchni 678,34 ha (2,07% terytorium miasta). W jego granicach znajdują się najstarsze układy historyczne i najcenniejsze obiekty zabytkowe, stanowiące 86% zasobów wpisanych do rejestru zabytków i 30% ujętych w ewidencji.²²

W Krakowie znajduje się około 7 000 obiektów zabytkowych i zespołów historycznych, z czego 1136 posiada decyzję o wpisie do rejestru zabytków. Gmina Miejska Kraków jest właścicielem / zarządcą ok. 264 takich obiektów zabytkowych.²³ Do najważniejszych obiektów należą:

- Wawel z Zamkiem Królewskim i Katedrą,
- 10 układów i zespołów urbanistycznych, w tym 5 miast (Kraków, Kazimierz, Kleparz, Podgórze, Nowa Huta),
- 37 układów dawnych wsi (w większości powstałych w średniowieczu),
- 93 obiekty i zespoły rezydencjonalne,
- 95 obiektów i zespołów sakralnych (w tym unikalny zespół 7 bożnic),
- 180 budowli użyteczności publicznej,
- 4 kopce,
- 17 zabytkowych cmentarzy,
- 24 parki i obszary zieleni zabytkowej,
- 184 obiekty militarne Twierdzy Kraków wraz z towarzyszącą zielenią, a także relikty systemów obronnych z różnych epok,
- obiekty i zespoły przemysłowe,
- 481 kapliczek, figur i krzyży przydrożnych,
- ponad 25 tys. dzieł sztuki, które znajdują się wewnątrz w/w obiektów oraz w muzeach.²⁴

Obiekty zabytkowe i zespoły historyczne	2005r.	2006r.	2007r.
Liczba obiektów zabytkowych i zespołów historycznych	7000	7000	7000
w tym: posiadających decyzję o wpisie do rejestru zabytków	1128	1131	1136
Liczba obiektów wpisanych do rejestru zabytków, będących we władaniu Gminy Miejskiej Kraków	185	264	b.d.

Źródło: Raport o stanie Miasta 2006, dane: Wydział UMK Kultury i Dziedzictwa Narodowego

²² Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa, Kraków 2003

²³ Raport o stanie Miasta 2006

²⁴ Rozporządzenie Nr 70/05 Wojewody Małopolskiego z dnia 23 grudnia 2005 r w sprawie określenia programu ochrony powietrza dla miasta Krakowa (DZ. Urzędowy Woj. Małopolskiego Nr 749, poz. 5405)

W ewidencji zabytków znajduje się obecnie ok. 7720 obiektów, z czego 2382 na obszarze pomnika historii. Na terenie miasta występują również stanowiska archeologiczne, wpisane do rejestrów zabytków archeologicznych. Ochronie prawnej podlegają też miejsca, obiekty i znaki Walki i Męczeństwa. Lista Miejsc Pamięci Narodowej obejmuje ok. 1200 pozycji, 11 z nich posiada znaczenie przestrzenne (miejsca martyrologii, place, budynki). Na obszarze pomnika historii znajdują się 3 Miejsca Pamięci Narodowej.²⁵ Granice obszaru chronionego krajobrazu obejmują lewy brzeg Wisły od Salwatora do mostu Dębnickiego.²⁶

Na terenie Krakowa rozsięte są materialne i niematerialne miejsca i pamiątki ważnych wydarzeń historycznych i politycznych, ślady działalności cywilizacyjnej poprzednich pokoleń, stanowiące o unikalności atmosfery i wizerunku miasta. Należy do nich m.in. historyczna sieć dawnych szlaków handlowych i pielgrzymich, odcinki dróg rokadowych, groble i ślady dawnych stawów i nadwodnych urządzeń przemysłowych, wyrobiska i kamieniołomy, miejsca dawnych przepraw na Wiśle; zespół Wawelski jako siedziba władców, miejsce koronacji i nekropolia królów i wybitnych w dziejach Polski osobistości, Rynek Główny – forum ważnych wydarzeń dziejowych; Uniwersytet Jagielloński – kolebka nauki polskiej; Błonia Krakowskie – miejsce spotkań milionów pielgrzymów z całego świata podczas mszy papieskich. W dzieje Krakowa na stałe wpisała się kultura żydowska – na Kazimierzu znajduje się największe w Europie skupisko 7 bożnic. Tragicznymi świadkami historii są: getto w Podgórzu oraz obóz koncentracyjny "Płaszów".

2.2.2. Społeczny Komitet Odnowy Zabytków Krakowa

Nie sposób przecenić roli, jaką odgrywa w dziele ochrony i odnowy zabytków Krakowa Społeczny Komitet Odnowy Zabytków Krakowa, powołany do życia w grudniu 1978 roku. SKOZK działa na mocy Ustawy o Narodowym Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa z 1985 roku, która nadaje odnowie Krakowa ogólnonarodowe znaczenie, zapewnia procesowi rewaloryzacji stabilność finansowania i jest gwarancją pomocy państwa w odnowie substancji zabytkowej. Ustawowym zadaniem Komitetu jest dysponowanie środkami zgromadzonymi na koncie Narodowego Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa. Na cele konserwacji krakowskich zabytków SKOZK pozyskuje także środki od władz samorządowych i wojewódzkich, a także użytkowników i właścicieli zabytkowych obiektów. Znaczna część prac w zespołach sakralnych finansowana jest przez władze kościelne. Za zadania priorytetowe, wymagające szczególnej koncentracji środków, Komitet uważa:

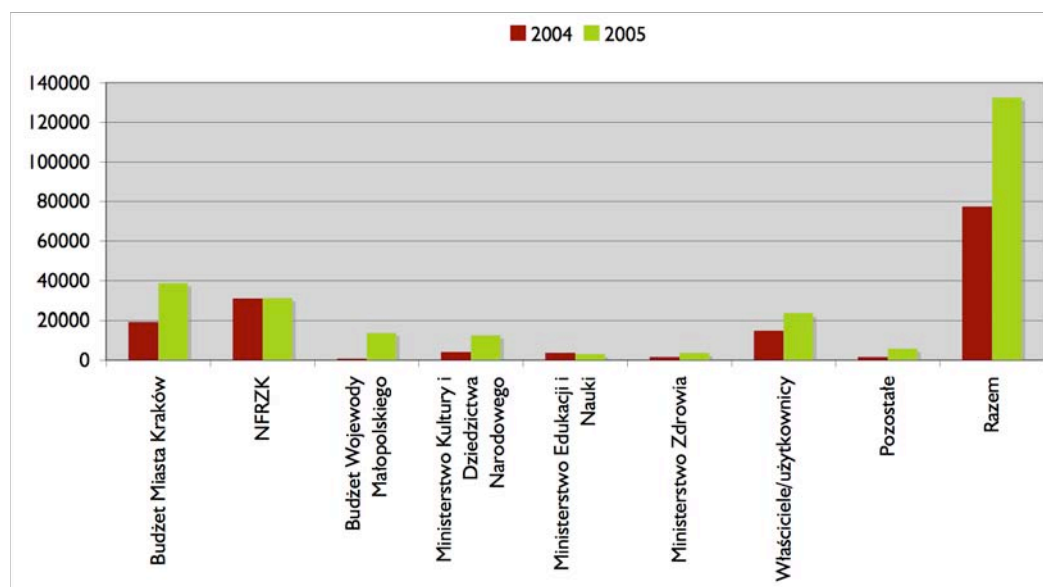
²⁵ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa*, Kraków 2003

²⁶ Böhm A., Zachariasz A., Rygiel P., Sykta I., *Studium urbanistyczno – konserwatorskie bulwarów Wisły między mostami Zwirzyńskim i Kotlarskim w Krakowie*, Kraków, listopad 2003

- konserwację zespołu Wzgórza Wawelskiego z Zamkiem Królewskim (dziedziniec), Archikatedrą i innymi budowlami oraz fortyfikacjami,
- kontynuację kompleksowej konserwacji i rewaloryzacji zespołu ul. Kanoniczej,
- konserwację zabudowy miejskiej w obrębie historycznego centrum Krakowa, ze szczególnym uwzględnieniem zabytkowych obiektów Uniwersytetu Jagiellońskiego,
- rewaloryzację dawnego miasta Kazimierza – szczególnie dziś zaniedbanej dzielnicy Krakowa,
- konserwację wybitnych dzieł architektury sakralnej wraz z bogatymi wystrojami wnętrz,
- konserwację wybranych, czołowych zespołów zabytkowych poza historycznym centrum miasta,
- konserwację zespołów zieleni.²⁷

Środki wydatkowane na prace konserwatorsko-budowlane (tys. zł)

Źródła finansowania	2004 r.	2005 r.	2006 r.
Budżet Miasta Kraków	19 377,1	38 670,1	44 614,2
NFRZK	31 036,6	31 072,1	37 883,6
Budżet Wojewody Małopolskiego	809,7	13 867,3	207,0
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	4159,9	12 575,1	45,3
Ministerstwo Edukacji i Nauki	3805	3200,7	b.d.
Ministerstwo Zdrowia	1624,6	3771,1	b.d.
Właściciele/użytkownicy	14 988,3	23 619,2	80 000,0
Pozostałe	1695,1	5824,4	43,0
Razem	77 496,3	132 600,0	-

Źródło: Raport o stanie Miasta 2006

²⁷ <http://www.skozk.krakow.pl>, 04.2007

2.3. Ocena stanu środowiska kulturowego

Wyjątkową atrakcyjność krajobrazową zawdzięcza miasto swojemu położeniu w dolinie Wisły oraz integracji struktury urbanistycznej i naturalnych kulminacji terenowych, zaakcentowanych wyróżniającymi się budowlami lub zespołami budowli, jak klasztory, zespoły rezydencjonalne, forteczne, pojedyncze obiekty sakralne, kopce. Niewątpliwie najwyższą wartość kompozycyjną, historyczną i symboliczną posiadają Wzgórze Wawelskie oraz Stare Miasto. Ze względu na średniowieczną genezę i pozostałości jedyne w Polsce miasta żydowskiego wyróżnia się również Kazimierz. Wysokim walorem architektonicznym charakteryzuje się przestrzeń wielkomiejska Śródmieścia z dominującą stylistyką XIX-wieczną, z okazałymi budowlami użyteczności publicznej.

Zabudowa Podgórze w znacznym stopniu uległa degradacji wskutek oddziaływania zlokalizowanego w pobliżu przemysłu, ale ze względu na malownicze położenie pomiędzy Bulwarami Wisły a pasmem Krzemionek obszar ten należy do atrakcyjnych krajobrazowo. Wysoką wartość przestrzenną i architektoniczną posiada najstarsza część Nowej Huty, z krystalizującym układ Placem Centralnym oraz monumentalną architekturą utrzymaną w duchu socrealizmu. Niespotykanym elementem przestrzennym jest leżąca w bezpośrednim sąsiedztwie centrum miasta łąka – rozległa przestrzeń Błoń Krakowskich, stanowiąca bezpośrednie przejście od struktury wielkomiejskiej do zielonych terenów rekreacyjnych.

Bardzo istotnym elementem urbanistyki Krakowa są różnorodne, stanowiące o tożsamości miasta, przestrzenie publiczne – place, bulwary i tereny zielone. Szczególną wartość przestrzenną mają nabrzeża Wisły z powstałymi w początkach XX wieku bulwarami oraz okalające Stare Miasto Planty.

Poza obszarem śródmiejskim, na terenach dawnych wsi, zachowany jest na ogół pierwotny układ przestrzenny i pozostałości zabudowy regionalnej. Najważniejszymi przykładami są Bronowice Małe, Krzesławice i Mogiła.

Jako wartościowe zespoły urbanistyczne wymagające rewitalizacji *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa* wskazuje:

- Kazimierz z uwzględnieniem obszaru Starej Gazowni i Elektrowni,
- Stare Podgórze ze szczególnym uwzględnieniem Placu Bohaterów Getta,
- Dębniki,
- „starą” Nową Hutę z Placem Centralnym,
- Ludwinów – po obu stronach ujścia Wilgi do ul. Konopnickiej,
- Tereny obozu w kamieniołomie Liban i obozu "Płaszów" wraz z Krzemionkami, z Kopcem Krakusa (oraz rezerwatem przyrody Bonarka i obiektami starych prochnerów),
- zespół zabudowy uzdrowiskowej w Swoszowicach wraz z Parkiem,

- Osiedla „kolejowe” (w Płaszowie na pfn od ul. Bieżanowskiej, w Bieżanowie w rozwidleniu trasy kolejowej linii na Tarnów i Wieliczkę),
- Borek Fałęcki,
- Osiedle robotnicze Modrzejówka w rejonie ulicy Mazowieckiej i Alei Grottgera.²⁸

2.4. Uwarunkowania rozwoju i tendencje

Na bazie dokonanych analiz i oceny stanu środowiska kulturowego w *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa* wskazano sprzyjające i ograniczające uwarunkowania dalszego rozwoju miasta w tej dziedzinie. Za **uwarunkowania sprzyjające** uznano:

- unikalne, o najwyższej wartości zespoły i obiekty zabytkowe, wzbogacone o walory historyczne i symboliczne oraz urozmaicone ukształtowanie terenu, na którym usytuowane jest miasto,
- wysoką jakość wielu publicznych przestrzeni miejskich, wyjątkową pozycję miasta w świadomości rodaków, przez których postrzegane jest jako dobro ogólnonarodowe i skarbnica jego dziedzictwa,
- wpis na I Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO,
- występowanie rezerw powierzchniowych w centrum miasta, w tym możliwości uzupełnień i adaptacji w ramach dawnej zabudowy,
- działania restrukturyzacyjne w przemyśle wpływające na zmniejszenie zanieczyszczenia środowiska,
- prace na rzecz rozpoznania i ochrony dziedzictwa Krakowa,
- okroczne napływanie do miasta środków finansowych Narodowego Funduszu Rewaloryzacji Zabytków.

Jako **uwarunkowania ograniczające** wymieniono:

- przebieg przez Śródmieście tras komunikacyjnych obsługujących ruch międz dzielnicowy, powodujący drgania, hałas i chaos estetyczny,
- wysokie zanieczyszczenie wywołane przez przemysł i tzw. niską emisję oraz transport, powodujące wiele zniszczeń, szczególnie elewacji i pomników,
- degradację techniczną substancji zabytkowych postępującą na skutek niedostatków finansowych, powodujących problemy związane z możliwością utrzymania obiektów w dobrym stanie i przeprowadzaniem remontów (w tym konserwatorskich),
- działania inwestorskie kierujące się maksymalizacją zysku i nie uwzględniające uwarunkowań środowiska kulturowego,
- chaotyczne realizacje w dziedzinie reklam i szyldów oraz małej architektury,

²⁸ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa*, Kraków 2003

- przekształcanie się centrum miasta w obszar komercyjny powodujący odpływ mieszkańców i prowadzący do powstawania obszarów wyludnionych poza godzinami pracy, skutkujący zmianą socjalnej struktury i pogorszeniem się bezpieczeństwa,
- brak miejscowych planów zagospodarowania zapewniających ochronę przestrzeni miejskich, a także określających sposoby zagospodarowania zespołów i obiektów ujętych w ewidencji konserwatorskiej oraz zasięg stref ochrony dóbr kultury, sylwety miasta i krajobrazu oraz zasad w nich obowiązujących,
- brak skutecznych programów operacyjnych w zakresie ochrony i kształtowania środowiska kulturowego miasta i analizy zachodzących w niej zmian.²⁹

2.5. Ustalenia w zakresie planowanych kierunków działań wynikające z obowiązujących dokumentów strategicznych i planistycznych

W *Strategii Rozwoju Krakowa* problematyka ochrony dziedzictwa kulturowego znalazła swoje bezpośrednie odzwierciedlenie w zapisach **Celu Operacyjnego III-3: Zachowanie dziedzictwa kulturowego, w tym rewitalizacja zespołów zabytkowych Miasta**. Dziedzictwo kulturowe Krakowa zostało uznane za jego najważniejszy atut rozwojowy, którego należyte wykorzystanie i ochrona wymagają podjęcia działań zmierzających do rewaloryzacji i rewitalizacji historycznych zespołów miasta. Działania te przyczynić się mają do podniesienia rangi turystycznej miasta i jego promocji jako europejskiej stolicy kultury. Stwierdzono konieczność uporządkowania przestrzeni publicznych miasta oraz ożywienia ich wydarzeniami kulturalnymi. Za wskazane uznano też prowadzenie działalności edukacyjnej i informacyjnej poprzez wydawnictwa naukowe, popularnonaukowe, turystyczne i albumowe dotyczące historii Krakowa i regionu oraz jego zabytków.

W ramach tego celu operacyjnego przewidziano konieczność rewitalizacji obszaru przemysłowego Kraków-Wschód oraz parków: Ratuszowego, Szwedzkiego, części Parku Żeromskiego. Wymieniono także konieczność utworzenia Parku Kulturowego Dolina Dłubni, obejmującego Zalew Nowohucki, Kopiec Wandy, Fort Mogiła i Opactwo Mogiłskie, jak też zagospodarowanie obszaru „Łąki Nowohuckie”. Uznano konieczność rehabilitacji zabytkowego zespołu urbanistycznego Nowej Huty oraz obszarów zabudowy mieszkaniowej z lat 1949-1960 – poprzez remonty obiektów, przywrócenie terenów zielonych, rekreacyjnych i sportowych.

Jako istotne idee wymagające realizacji wymieniono: utworzenie Muzeum Nowej Huty, „Centrum Kultury Socrealizmu” oraz Muzeum Sztuki Współczesnej w Krakowie przy komercyjnym kompleksie Krakowskiego Centrum Komunikacyjnego.

²⁹ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa*, Kraków 2003

Zgodnie z uchwałą podjętą przez Radę Miasta Krakowa podjąć należy także działania zmierzające do uznania Nowej Huty za pomnik historii i wpisania jej na listę Światowego Dziedzictwa Kultury UNESCO.³⁰

Dla rozwoju i kształtowania dziedzictwa kulturowego w *Strategii Rozwoju Krakowa* przewidziano następujące zadania:

- Rewitalizacja zespołu urbanistycznego Kazimierza
- Rewitalizacja zespołu urbanistycznego Starego Podgórze
- Rewitalizacja zespołu urbanistycznego Nowej Huty
- Utworzenie Parku Kulturowego "Lotnisko w Czyżynach"
- Utworzenie Parku Kulturowego "Zwierzynieckiego"³¹
- Utworzenie Parku Kulturowego "Krzemionki Podgórskie"
- Utworzenie Parku Kulturowego "Bodzów-Kostrze"
- Utworzenie Parku Kulturowego „Dolina Dłubni”
- Utworzenie Parku Kulturowego "Stare Miasto"
- Rewitalizacja i zagospodarowanie zabytkowych obiektów techniki
- Iluminacja zabytków Krakowa
- Rewaloryzacja i konserwacja obiektów Śródmieścia w obrębie Plant
- Rewitalizacja i zagospodarowanie Bulwarów Wisły
- Rewitalizacja i zagospodarowanie Zespołu Fortecznego dawnej Twierdzy Kraków
- Rewitalizacja Parku Strzeleckiego
- Rewitalizacja Parku Kościuszki
- Rewitalizacja Parku Decjusza

Jako jeden z najważniejszych celów polityki przestrzennej miasta, określonej w *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa*, wymieniono zachowanie unikalnych wartości środowiska kulturowego oraz przeciwdziałanie przeobrażeniom struktury i sposobom zagospodarowania, które mogą stanowić zagrożenie dla jego wyjątkowych walorów, składających się na tożsamość miasta. Jednocześnie jako cel wskazano wykorzystanie – zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju – potencjału zasobów dziedzictwa kulturowego dla rozwoju metropolitalnych funkcji Krakowa.

³⁰ *Strategia Rozwoju Krakowa*, Kraków 2005

³¹ UCHWAŁA NR CXIV/1174/06 Rady Miasta Krakowa z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie utworzenia parku kulturowego pod nazwą „Zwierzyniecki Park Kulturowy” uchylona została przez Wojewódzki Sąd Administracyjny, jednak będzie ona ponownie procedowana.

Działania w obrębie środowiska kulturowego służyć mają jego ochronie i kształtowaniu, niejednokrotnie uzupełniać je będą zadania rehabilitacyjne i rewitalizujące. Jako główne kierunki ochrony wartości kulturowych przyjęto:

- Tworzenie warunków zintegrowanej ochrony przyrody i dziedzictwa kulturowego.
- Kształtowanie nowych wartości kulturowych i przyrodniczych miasta.
- Wykorzystanie istniejącego dziedzictwa w celu zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej i promocji turystycznej miasta, wzmacniającej jego szanse rozwojowe.³²

W celu konkretyzacji przyjętych kierunków ochrony, wyznaczono następujące strefy ochrony:

- **strefę ochrony wartości kulturowych**, obejmującą zabytkową część Śródmieścia, zabytkowe obiekty i ich zespoły chronione z mocy prawa, a także zespoły i obiekty o wysokich wartościach kulturowych i historycznych, znaczące dla kształtowania tożsamości miejsca w skali miejskiej i lokalnej. Wszelkie działania w strefie ochrony wartości kulturowych o charakterze konserwatorskim i inwestorskim wymagają respektowania zasad współczesnej doktryny konserwatorskiej, a także uzgodnień ze stosownymi służbami konserwatorskimi. Z uwagi na niejednorodny stan zachowania zasobów zawartych w strefie i wynikający stąd zróżnicowany zakres koniecznych działań oraz sposoby ich realizacji, w ramach strefy wyróżniono kategorie: **dominacji, rewaloryzacji, integracji** – określające różny stopień dopuszczalnych działań architektonicznych i urbanistycznych.
- **strefę ochrony sylwety miasta**, obejmującą swym zasięgiem elementy struktury przestrzennej miasta, które tworzą jego unikalną sylwetę: Wzgórze Wawelskie z zakolem Wisły, historycznie ukształtowane Śródmieście, Kazimierz i Stradom, Stare Podgórze, Stare Dębniki, charakterystyczne wzniesienia Krakowa – Zrąb Sowińca, Wzgórze Tynieckie, Pogórze Bodzowa i Kostrza, Krzemionki Podgórskie oraz bezpośrednio przedpola tych wzniesień – zachodnią część doliny Wisły, Chełm, Wolę Justowską wraz z doliną Rudawy. W strefie tej przewidziano wprowadzenie całkowitego zakazu zainwestowania w terenach otwartych lub ograniczeń gabarytowych pozwalających na właściwą ochronę sylwety. Działania inwestorskie w strefie wymagają uzgodnień z odpowiednimi służbami konserwatorskimi.
- **strefę ochrony i kształtowania krajobrazu**, obejmującą obszary stanowiące bezpośrednio przedpole płaszczyzny ekspozycji oraz odbioru sylwety miasta, a także atrakcyjne krajobrazowo rejony peryferyjne, z których występują wglądy na panoramę miasta i dalekie widoki na zewnątrz miasta, a których percepcja odbywa się z ważnych punktów widokowych: wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych, obszarów wzdłuż północnej granicy miasta, obszaru Czyżyny, centrum Nowej Huty oraz wschodniej części doliny Wisły, obszarów wzdłuż wlotów ulic Wielickiej i Zakopiańskiej,

obszarów ekspozycji widokowej wzdłuż autostrady. W wyodrębnionej strefie wprowadza się zakaz zainwestowania w terenach otwartych oraz komponowanie nowej zabudowy z uwzględnieniem powiązań widokowych w skali lokalnej i miejskiej.³³

Na terenach wyłączonych z działalności inwestycyjnej, a zarazem posiadających wysokie walory przyrodniczo-krajobrazowe, wskazano potrzebę ustanowienia **parków kulturowych**, jako atrakcyjnych obszarów, które mogą być wykorzystane dla rozwoju turystyki i aktywnej rekreacji:

- Park kulturowy „**Wzgórze Świętej Bronisławy**”, obejmujący okolice Kopca T. Kościuszki i Fortu Kościuszko, Alei Waszyngtona wraz z dziełami obronnymi przy ul. Hofmana/Spadzistej aż po osiedle na Salwatorze; zabytkowe fortyfikacje grupy warownej Fortu Kościuszko stanowią potencjalną możliwość lokalizacji usług turystycznych.
- Park kulturowy „**Lotnisko**”, obejmujący obszar Muzeum Lotnictwa – miejsce aktywnej prezentacji zbiorów wraz z wystawami, zawodami i pokazami lotniczymi oraz modelarskimi, z częścią poświęconą rekreacji w atrakcyjnym, nietypowym krajobrazie kulturowym.
- Park kulturowy „**Krzemionki Podgórskie**” obejmujący grzbiet Krzemionek z kościółkiem i Fortem św. Benedykta, Park Bednarskiego, a także kopiec Krakusa, kamieniołom Liban, obszar dawnego obozu koncentracyjnego Płaszów i lasek Bonarka z przyległym rezerwatem przyrody oraz poaustriackimi prochowniami. Teren stwarza możliwość rekreacji, rozwoju usług kultury i dydaktyki, stanowi także miejsce kontemplacji.
- Park kulturowy „**Rajsko-Kosocice**” obejmujący najważniejszy fragment miejsca II bitwy o Kraków w 1914 roku
- Park kulturowy „**Skotniki – Bodzów**” obejmujący atrakcyjny krajobrazowo obszar, o wybitnych walorach ekspozycyjnych i przyrodniczych z fortami Sidzina, Skotniki, Winnica i ruiną Fortu Bodzów, a także przyległy teren z Górą św. Piotra, Górą Wielkanoc i Górą Winnica. W przyszłości miejsce aktywnej rekreacji, turystyki pieszej, rowerowej i konnej, z zapleczem w zaadaptowanych fortach
- Park kulturowy „**Skąta**” obejmujący część Lasku Wolskiego oraz teren na zachód od niego, z wybitnymi dziełami architektury obronnej: fortami Krępak, Skąta i Olszanica oraz bateriami w Lesie Wolskim i przy klasztorze na Bielanych. Załącznikiem przyszłego obszaru aktywnej rekreacji jest już adaptowany Fort Olszanica (hotel, kawiarnia, stadnina), rozpoczęto również adaptację Fortu Krępak na kawiarnię.
- Park kulturowy „**Mydlniki-Tonie**” obejmujący obszar o wysokich walorach krajobrazowych i kulturowych z Fortami Mydlniki, Bronowice Małe, Pasternik, ruinę Fortu Podchruście oraz Fort

³² *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Krakowa*, Kraków 2003

³³ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa*, Kraków 2003

Tonie, wraz z bateriami sprzężonymi i zielenią maskującą. Teren, wyłączony obecnie z działalności budowlanej, może stać się miejscem inwestycji ukierunkowanych na rozwój rekreacji i miejsc aktywnego wypoczynku. Aktywizacja obszaru następować będzie w przypadku likwidacji funkcji wojskowej Fortu Bronowice Małe i poligonu wraz z fortami Pasternik i Podchruście (poza granicami miasta).

- Park kulturowy „**Fort Dłubnia**” jego granice docelowo obejmują obszar od Fortu
- Krzesławice po Fort Dłubnia, wraz z północnym zboczem wzgórza opadającego ku Zesławicom. Jest to potencjalne miejsce wypoczynku mieszkańców przyległych dzielnic. Załączek przyszłej bazy stanowi będący już w trakcie adaptacji Fort Krzesławice. Działania na obszarze Terenu Górniczego Zesławice, zawierającym się w granicach parku, podejmowane będą sukcesywnie na terenach poeksploatacyjnych
- Park kulturowy „**Tyniec**” obejmujący teren Opactwa Benedyktynów oraz atrakcyjny krajobrazowo obszar doliny Wisły i wzgórza na zachód od klasztoru. Obszar ten już stanowi znane miejsce rekreacji, wymaga jednak planowego zagospodarowania³⁴

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Kraków sformułowało również **działania i programy** służące realizacji założonych celów i kierunków ochrony i kształtowania środowiska kulturowego, m.in. dotyczące:

- aktywnego poszukiwania możliwości realizacji istniejącego programu adaptacji krakowskich fortów – z uwzględnieniem proponowanego systemu parków kulturowych,
- opracowania programów rehabilitacji funkcjonalnej i przestrzennej dla Kazimierza oraz Starego Podgórze,
- opracowania programu kształtowania przestrzeni publicznych w celu poprawy wizerunku i estetyki miasta,
- przygotowania programu wykorzystania zabytkowych i historycznych obiektów techniki (głównie na obszarze HTS, Bonarki, Zabłocia, Zakładów Zieleniewskiego, fabryki Peterseima przy ul. Żółkiewskiego, Gazowni oraz Elektrowni na Kazimierzu i na Podgórzu, a także Dworca Towarowego Kraków oraz zespołu dworców Płaszów – Prokocim – Bieżanów i dawnego zespołu wojskowego przy ul. Rakowickiej)
- opracowania programu ochrony i podniesienia standardów estetycznych Bulwarów Wiślanych oraz znaczącej aktywizacji funkcjonalnej brzegów i rzeki Wisły.

³⁴ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa*, Kraków 2003

Problematyka ochrony i zagospodarowania Bulwarów Wiślanych została przeanalizowana w opracowaniu wykonanym w listopadzie 2003 roku przez zespół autorski pod kierunkiem prof. Aleksandra Böhma p.t.: *Studium urbanistyczno-konserwatorskie Bulwarów Wisły między mostami Zwierzyńskim i Kotlarskim w Krakowie*.³⁵ Jako zasadniczy wniosek końcowy opracowania postawiono postulat ustanowienia **Parku Kulturowego Wisły** – dla uzyskania skutecznej, kompleksowej i trwałej ochrony oraz właściwego kształtowania krajobrazu kulturowego tego obszaru.³⁶ Postulowany park kulturowy byłby elementem realizacji koncepcji parków rzecznych zapisanej w obowiązującym *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Krakowa* oraz płaszczyzną koordynacji szeregu programów operacyjnych i programów miejskich, jak również obszarów strategicznych zawartych w tym dokumencie.

We wspomnianym wyżej *Studium urbanistyczno-konserwatorskim* podkreślono konieczność aktywizacji brzegów Wisły, połączonej ze zintegrowaną ochroną wartości kulturowych i przyrodniczych. Proponowany **Kulturowy Park Wisły** miałby obejmować przestrzeń otwartą publicznie dostępną – naturalne brzegi, bulwary, parki, skwery i dzięki temu zapewniać ciągłość tras spacerowych nie tylko dla ruchu wodnego po Wiśle, ale także wzdłuż jej brzegów dla ruchu pieszego, rowerowego, a na pewnych odcinkach konnego. Zgodnie z koncepcją całego systemu parków rzecznych, z terenu Parku Kulturowego Wisły wychodziłyby pasma dwu planowanych parków rzecznych – Rudawy i Wilgi – dla których (podobnie jak dla pozostałych odcinków w górę i w dół Wisły) przewidywany jest prawny status zespołów przyrodniczo-krajobrazowych – wynikający z ustawy o ochronie przyrody.

W ramach działań zmierzających do postulowanego od wielu lat „odwrócenia Krakowa twarzą do Wisły”, proponuje się także powrót do aktywniejszego wykorzystania Wisły dla celów transportu i żeglugi, także dla zmiany zbyt sterylnej obecnie obrazu rzeki i jej brzegów w sąsiedztwie najcenniejszej zabudowy zabytkowej części miasta, jak też do zarzuconej idei Kanału Krakowskiego.

³⁵ Böhm A., Zachariasz A., Rygiel P., Sykta I., *Studium urbanistyczno – konserwatorskie bulwarów Wisły między mostami Zwierzyńskim i Kotlarskim w Krakowie*, Kraków, listopad 2003

3. Ochrona środowiska

3.1. Środowisko przyrodnicze

Problematyka ochrony środowiska obejmuje zagadnienia z zakresu: ochrony powietrza, wody, gleby, krajobrazu naturalnego, ochrony przed hałasem, rekultywacji terenów poeksploatacyjnych oraz ochrony przed zagrożeniami środowiska, takimi jak pożary i powodzie.

3.1.1. Tereny zielone

Tereny zielone w mieście pełnią rolę nie tylko estetyczną i rekreacyjną. Przyczyniają się one do obniżenia stężenia cząstek pyłów poprzez ich wychwytywanie, co wpływa na poprawę jakości powietrza i samopoczucie mieszkańców.³⁷

Około 72% ogólnej powierzchni Krakowa zajmują tereny biologicznie czynne – tereny zieleni urządzonej – 10%, użytki rolne, leśne i nieużytki – 62%. Tereny zieleni urządzonej to: parki i ogrody zabytkowe, ogrody publiczne i parki miejskie nie wpisane do rejestru zabytków, parki zdrojowe w zespołach uzdrowiskowych i przy obiektach szpitalnych, ogrody klasztorne i plebańskie, parki i ogrody związane z zespołami rezydencjonalnymi (pałacowe, dworskie, folwarczne), zespoły zieleni w układach alejowych, promenadowych i zieleni bulwarowa. Oś układu terenów otwartych Krakowa stanowi dolina Wisły – od Tyńca, Kostrza i Pychowic oraz Bielany, Las Wolski i dolinę Rudawy na zachodzie miasta po tereny Puszczy Niepołomickiej na wschodzie.

W wyniku historycznego procesu kształtowania struktury przestrzennej dzisiejszego Krakowa powstały zabytkowe założenia zielone, takie jak: Błonia (45,29 ha), system zieleni fortecznej (ok. 282 ha), Planty (21,03 ha) oraz parki: Jordana (21,36 ha), Krakowski (5,14 ha), Strzelecki (1,54 ha), Decjusza (9,54 ha), Bednarskiego (8,39 ha), Planty Nowackiego (2,67 ha) oraz Ogród Botaniczny UJ (8 ha). Elementami systemu terenów otwartych miasta są także otwarte tereny sportowe związane z grupami zieleni, cmentarze i ogrody działkowe.³⁸

Typ zieleni	Powierzchnia (ha)			
	2003 r.	2004 r.	2005 r.	2006 r.
Parki	363,2	399	399	399
Zieleńce	314	191	170	170
Zieleń przyuliczna (w zarządzie ZGK i ZDiK)	452	458	458	458
Pozostałe rodzaje zieleni	3 433,10	3 466,90	3 467,00	3 467,00
Ogółem	4 562,30	4 514,90	4 494,00	4 494,00

³⁷ Bach A., Pawłowska B., Pniak M., Bartyńska M., Kraus D., Malinowska Z., *Badanie wpływu czynników biotycznych i abiotycznych na stan zieleni miejskiej w Krakowie oraz dobór drzew i krzewów do nasadzeń*, Kraków 2006

³⁸ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa*, Kraków 2003

Formami ochrony prawnej na podstawie *Ustawy o ochronie przyrody* objęte są następujące zespoły terenów zielonych:

- 5 rezerwatów przyrody (Rezerwat Bielańskie Skałki, Rezerwat Bonarka, Rezerwat Panieńskie Skały, Rezerwat Skałki Przegorzalskie, Rezerwat Skołczanka) o łącznej powierzchni 48,58 ha, co stanowi 0,15% obszaru miasta,
- 3 parki krajobrazowe: Bielańsko-Tyniecki, Tenczyński, Dolinki Krakowskie, o łącznej powierzchni 4338,8 ha,
- 3 rodzaje obiektów uznanych za pomniki przyrody – drzewa pomnikowe, Źródło Świętojańskie w Tyńcu, granitowy głaz narzutowy „Rapa Kiwi”,
- 4 użytki ekologiczne („Uroczysko w Rząśce”, „Łąki Nowohuckie”, „Rozlewisko Potoku Rzewnego” i „Staw przy Kaczeńcowej”).

Lasy są rozmieszczone na terenie Krakowa nierównomiernie, w większości w zachodniej części miasta. Największy kompleks leśny w granicach miasta to Las Wolski o powierzchni 419 ha, z cennymi rezerwatami Panieńskie Skały i Bielańskie Skałki.³⁹

Na terenie Krakowa znajdują się także obszary wchodzące w skład Zespołu Jurajskich Parków Krajobrazowych – obejmujące najcenniejsze zespoły przyrodnicze miasta, w tym tereny czterech rezerwatów oraz fragmenty trzech parków krajobrazowych wraz z otuliną, znajdujące się w granicach miasta (Bielańsko-Tyniecki, Tenczyński, Dolinki Krakowskie) o łącznej powierzchni 4338,8 ha.⁴⁰

Wszystkich terenów cennych przyrodniczo dotyczą ustalenia w zakresie wykluczenia bądź ograniczenia zabudowy, prowadzenia linii energetycznych i innych elementów infrastruktury oraz lokalizacji wysypisk śmieci. Ponadto jako działania ochronne przewidziano: ograniczanie emisji zanieczyszczeń powietrza wszystkich emitorów, sukcesywną zmianę użytkowania ziemi z gruntów ornych na użytki zielone na obszarach erozji gleb, podjęcie działań ograniczających obniżanie poziomu wód gruntowych, podniesienie stopnia lesistości obszaru, wzbogacenie wnętrza jednostek osadniczych systemem terenów biologicznie aktywnych, zadarnianie i zakrzewianie jarów, skarp, wąwozów, nasypów, zaniechanie technicznej regulacji cieków polegającej na prostowaniu i skracaniu biegu.⁴¹

³⁹ *Raport o stanie miasta 2005*

⁴⁰ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa, Kraków 2003*

⁴¹ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa, Kraków 2003*

Dla ochrony terenów zielonych miasta oraz ich właściwego kształtowania Miasto Kraków podjęło specjalistyczne badania zmierzające do wykrycia czynników wpływających negatywnie na wzrost roślin egzystujących w środowisku miejskim.⁴² Jako główne uciążliwości środowiska miejskiego dla roślin zidentyfikowano jego kseryzację (suszę) oraz toksyzację, a także zniszczenie naturalnej gleby i rodzimej roślinności, stałe mechaniczne oddziaływanie na rośliny oraz zasolenie gleby. Stresy abiotyczne, którym poddawane są rośliny, są przyczyną ich niekorzystnego wzrostu i rozwoju oraz obniżenia wartości dekoracyjnych. Wskazano gatunki roślin odporne na stresy środowiska miejskiego do stosowania do nowych nasadzeń oraz zalecono odpowiednie metody pielęgnacyjne.⁴³

3.1.2. Wody powierzchniowe i podziemne

Jako ważny element ekosystemu miejskiego należy wymienić wody powierzchniowe – stanowiące element atrakcyjny krajobrazowo w przestrzeni miasta i mający walory rekreacyjne, ale także pełniący rolę jako źródło wody dla potrzeb komunalnych i przemysłowych oraz drogę wodną dla żeglugi.

Podstawowym składnikiem układu hydrograficznego Krakowa jest rzeka Wisła wraz z dopływami, o długości w granicach miasta 41,2 km. Na terenie Krakowa występują także zbiorniki wód stojących – naturalne i sztuczne. Zbiorniki te wykorzystywane są m.in. do celów rekreacyjnych i kąpielowych – najczystsze wody I klasy posiada zbiornik na Zakrzówku. Wiele zbiorników wykorzystywanych jest dla zarybiania i sportu wędkarskiego. Zalew Nowa Huta stanowi awaryjne źródło wody dla HTS.⁴⁴

Złoża wód podziemnych zaliczonych do wód leczniczych występują w Swoszowicach i Matecznym. Występowanie nieskażonych wód leczniczych na terenie dużej aglomeracji miejskiej jest ewenementem na skalę światową.⁴⁵

3.1.3. Tereny eksploatacji złóż kopalin

Na terenie Krakowa ustanowiono obszary i tereny górnicze w związku z eksploatacją złóż kopalin: Bonarka, Brzegi, Brzegi III, Wolica II, Zesławice I, Mateczny I, Swoszowice. Zgodnie z Ustawą Prawo górnicze i geologiczne, dla terenów tych obowiązkowe jest opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

⁴² Bach A., Pawłowska B., Pniak M., Bartyńska M., Kraus D., Malinowska Z., *Badanie wpływu czynników biotycznych i abiotycznych na stan zieleni miejskiej w Krakowie oraz dobór drzew i krzewów do nasadzeń*, Kraków 2006

⁴³ Bach A., Frazik-Adamczyk M., *Charakterystyka zagrożeń zieleni miejskiej ze szczególnym uwzględnieniem zieleni w ciągach komunikacyjnych*, Kraków 2006

⁴⁴ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa*, Kraków 2003

⁴⁵ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa*, Kraków 2003

3.2 Stan powietrza

W Krakowie występuje najniższa jakość powietrza spośród dużych miast europejskich – wysokie stężenie trujących substancji skraca życie mieszkańców średnio o kilka lat. Stężenia pyłu zawieszonego – pochodzącego głównie ze źródeł lokalnych – zanieczyszczeń energetycznych (tzw. niska emisja) i komunikacyjnych przekraczają w niektórych rejonach Krakowa dopuszczalną normę 2,15 razy.⁴⁶

Jednym z najistotniejszych obecnie źródeł zanieczyszczenia powietrza na terenie Krakowa jest komunikacja. Przeprowadzona w 2000 roku inwentaryzacja emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych wykazała, że udział jej w całkowitej emisji tlenku węgla wynosi ok. 50 %, a tlenków azotu ponad 15%.⁴⁷

Jakość powietrza jest systematycznie kontrolowana i oceniana pod kątem spełnienia przewidzianych prawem standardów. W ramach monitoringu jakości powietrza prowadzone są pomiary: pyłu zawieszonego PM10, dwutlenku siarki (SO₂), dwutlenku azotu (NO₂), tlenku węgla (CO), ozonu (O₃), benzenu oraz zawartości ołowiu w pyłe PM10. Dopuszczalny poziom stężeń średniorocznych pyłu zawieszonego PM10 został przekroczony w Krakowie z częstotliwością większą od dopuszczalnej, tj. 40 mg/m³ dla terenu kraju. W 2006 roku w dzielnicy Krowodrza przy ul. Prądnickiej wynosił on 64 mg/m³, a w Śródmieściu przy ul. Krasińskiego 96 mg/m³.⁴⁸

Stężenia średnioroczne zanieczyszczeń w Krakowie

rejon Krakowa	pył zawieszony PM10 μg/m ³					dwutlenek siarki SO ₂ μg/m ³					dwutlenek azotu NO ₂ μg/m ³					
	2002	2003	2004	2005	2006	2002	2003	2004	2005	2006	2002	2003	2004	2005	2006	
Krowodrza: ul. Prądnicka	-	55	55	55	64	19	18	18	12	18	35	35	34	36	38	
Śródmieście: al. Krasińskiego	89	80	69	86	96	22	20	19	16	18	66	66	66	63	66	
Nowa Huta: ul. Bulwarowa	64	53	48	60	77	15	13	19	12	14	30	32	30	28	33	
Norma dla obszaru miasta	b.d.	b.d.	40	40	40	-	-	-	-	-	-	-	-	40	40	40

Źródło: Raport o stanie Miasta 2005, Raport o stanie Miasta 2006, dane: Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Krakowie

⁴⁶ Bach A., Pawłowska B., Pniak M., Bartyńska M., Kraus D., Malinowska Z., *Badanie wpływu czynników biotycznych i abiotycznych na stan zieleni miejskiej w Krakowie oraz dobór drzew i krzewów do nasadzeń*, Kraków 2006

⁴⁷ Łazęcki A., Schnotale M., Kaczmarczyk D., Olender K., *Założenia do planu zaopatrzenia gminy miejskiej Kraków w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe – projekt*, Kraków 2003

⁴⁸ *Raport o stanie miasta 2006*

W związku ze stwierdzonymi przekroczeniami poziomów dopuszczalnych pyłu zawieszonego PM10 i dwutlenku azotu, Wojewoda Małopolski wydał rozporządzenie w sprawie określenia *Programu ochrony powietrza dla miasta Krakowa* (Dz. U. Województwa Małopolskiego z dnia 31.12.2005r. Nr 749, poz. 5405). Zakres przyjętych w rozporządzeniu działań naprawczych niezbędnych dla ograniczenia zanieczyszczenia powietrza przedstawiono w części niniejszego rozdziału poświęconej ustaleniom w zakresie planowanych kierunków rozwoju wynikającym z obowiązujących dokumentów strategicznych i planistycznych.

Lokalnymi źródłami zanieczyszczeń powietrza są: zakłady przemysłowe, przedsiębiorstwa energetyki ciepłej (Elektrownia Kraków, Elektrownia Skawina – zlokalizowana poza granicami miasta) oraz źródła tzw. niskiej emisji – lokalne kotłownie opalane paliwem stałym, kotłownie gazowe, piece domowe, węglowe kotły mieszkaniowe, gazowe kotły mieszkaniowe, kuchenki gazowe i gazowe piece ciepłej wody. Źródła spalania energetycznego stanowią 98% emisji dwutlenku siarki i dwutlenku azotu, oraz 61% emisji pyłu ogółem (73% pyłu zawieszonego PM10) ze źródeł punktowych. Największa emisja ze źródeł powierzchniowych występuje na obszarze Starego Miasta oraz w dzielnicy Podgórze – ze względu na największą liczbę indywidualnych źródeł ogrzewania.⁴⁹

Niekorzystny wpływ na warunki atmosferyczne Krakowa ma ukształtowanie terenu miasta – położenie w dolinie Wisły oraz przeważające wiatry wiejące wzdłuż osi zachód – wschód, co powoduje napływ zanieczyszczeń pyłowych i gazowych nawet z odległych źródeł obszaru przemysłowego Górnego Śląska.

3.3. Klimat akustyczny

Jednym z istotnym czynników jakości środowiska miejskiego jest jego klimat akustyczny. Jest on kształtowany przez poszczególne grupy hałasu: komunikacyjny (drogowy, kolejowy, lotniczy), przemysłowy i komunalny. Dla dokonania oceny stanu akustycznego Krakowa, została w 2007 roku wykonana mapa akustyczna Krakowa, która będzie podstawą do stworzenia programu działań zmierzających do dostosowania poziomu hałasu do dopuszczalnego. Wśród przeprowadzonych na terenie Małopolski działań kontrolnych w 2006 roku, zakończonych pomiarami akustycznymi, 45% interwencji dotyczyło miasta Krakowa, szczególnie w zakresie hałasu komunalnego i przemysłowego.

Z oceny stanu akustycznego wynika, iż najbardziej uciążliwy dla mieszkańców Krakowa jest hałas komunikacyjny, głównie drogowy – tramwajowy i samochodowy, na terenie praktycznie całego miasta. Pomiary poziomu hałasu drogowego przeprowadzone w latach 1996-2001 wykazały

⁴⁹ Rozporządzenie Wojewody Małopolskiego Nr 70/05 z dnia 23 grudnia 2005 r w sprawie określenia programu ochrony powietrza dla miasta Krakowa (DZ. Urzędowy Woj. Małopolskiego Nr 749, poz. 5405)

pogarszanie się klimatu akustycznego i wzrost przekroczeń wartości dopuszczalnych. Badania w zakresie monitoringu akustycznego przeprowadzonego w latach 2003-2006 wskazały na stabilizację emisji hałasu drogowego na terenach znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie Alei Trzech Wieszczów.⁵⁰ Poczynając od 2004 roku nie notuje się już spadków emisji hałasu komunikacyjnego, przy czym poziom ten jest znaczny w stosunku do obowiązujących norm.⁵¹

Hałas komunikacyjny kolejowy i lotniczy oraz hałas przemysłowy mają charakter lokalny, w przypadku hałasu lotniczego nie obejmujący swoim zasięgiem terenu Krakowa. Coraz większe znaczenie ma uciążliwość hałasu komunalnego, co związane jest z rozwojem sfery usług (działalność lokali rozrywkowych i gastronomicznych, praca systemów klimatyzacyjnych).

3.4. Zagrożenie powodziowe i pożarowe

Powódzie od najdawniejszych czasów stanowiły poważne zagrożenie dla Krakowa. W ciągu ostatnich kilkudziesięciu lat powstało wiele opracowań mających na celu ocenę stanu zabezpieczenia przeciwpowodziowego oraz opracowanie programów ochrony przeciwpowodziowej miasta Krakowa. W 2000 roku uchwalono *Lokalny Plan Ograniczenia Skutków Powodzi i Profilaktyki Powodziowej dla Krakowa*.

Planowana od stu lat budowa Kanału Krakowskiego, który pełniłby istotną rolę w ochronie przeciwpowodziowej miasta, nie dochodzi do skutku głównie z przyczyn ekonomicznych, jednakże w kolejnych planach rozwoju Krakowa jest utrzymywana rezerwa pod jego budowę.⁵²

Zagrożenie powodziowe dla Krakowa stwarza nie tylko rzeka Wisła, ale także jej liczne dopływy, jak Wilga, Dłubnia, Prądnik czyli Białucha, Rudawa, Serafa, Drwinka i Drwina Długa. Wielka powódź roku 1997 ujawniła słabe punkty systemu zabezpieczeń przeciwpowodziowych i przyspieszyła działania związane z ich podwyższeniem. W 1999 roku zaczęto prace przy podwyższeniu bulwarów i wałów, kontynuowane w następnych latach.⁵³ W 2006 roku objęły one odcinek od stopnia Dąbie do stopnia Kościuszko.⁵⁴

Tereny narażone na zalanie w wypadku przerwania wałów przeciwpowodziowych w części prawobrzeżnej miasta to grunty położone u stóp wzniesień terenowych w Tyńcu i Podgórkach, płaska część doliny ze śladami starorzeczy w Kostrzu, obszary miasta ze zwartą zabudową miejską –

⁵⁰ *Raport o stanie miasta 2006*

⁵¹ *Raport o stanie miasta 2005*

⁵² *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa, Kraków 2003*

⁵³ *Raport o stanie miasta 2005*

⁵⁴ *Raport o stanie miasta 2006*

Dębniki, centrum Podgórze u stóp wzniesień w rejonie Kopca Krakusa, tereny położone między Wisłą a linią kolejową Kraków-Tarnów ze stacją towarową w Płaszowie (Płaszów, Lasówka, Rybitwy, Przewóz); w części lewobrzeżnej: ujęcia wody w Bielanych, tereny ogródków działkowych w Przegorzałach pomiędzy wałami Wisły a drogą z Krakowa do Liszek, Śródmieście, rejon Al. Trzech Wieszczów, tereny Grzegórzek i Dąbia, Elektrociepłownia ŁĘG oraz otaczające ją tereny przemysłowe, składy i magazyny, zabudowa osiedlowa i jednorodzinna (Lesisko, Mogiła), obszary przemysłowe Kombinatu Metalurgicznego pomiędzy Dłubnią a Suchym Jarem oraz osiedla Chałupki, obszar między Suchym Jarem a potokiem Kościelnickim (osiedla Wyciąże, Przylasek Rusiecki, Przylasek Wyciąski, Wolica). Największe zagrożenie w związku z wylaniem się wód istnieje w rejonie mostu Dębnickiego, dlatego też w tym właśnie rejonie zostaną skoncentrowane w razie zagrożenia powodziowego siły i środki w celu zapobieżenia zalaniu terenu Śródmieścia i Dębnik.⁵⁵

Liczba pożarów w 2005 roku wzrosła pod względem roku poprzedniego o 648, w tym przeważały pożary małe i średnie spowodowane podpaleniem. Zagrożenie pożarowe na terenie Krakowa dotyczy głównie obszarów zabudowy zwartej, skoncentrowanej w Starym Mieście, Kazimierzu, Podgórze – są to najczęściej budynki posiadające palne elementy konstrukcyjne – drewniane stropy, klatki schodowe, ściany działowe i więźby dachowe. W obszarach tych zlokalizowane są obiekty zabytkowe o największej wartości. Istotnym elementem wzmagającym zagrożenie pożarowe jest olbrzymi ruch turystyczny.⁵⁶

3.5. Uwarunkowania rozwoju i tendencje

Jako **uwarunkowania sprzyjające** rozwojowi Krakowa w zakresie ochrony środowiska wskazano między innymi:⁵⁷

- bogate i cenne zasoby naturalne miasta, objęte ochroną prawną,
- opracowanie kompleksowego programu rozwoju zieleni miejskiej oraz planu inwestycji w zakresie zieleni z udziałem dzielnic,
- zasoby gruntów rolnych – potencjalne obszary do zalesień i zadrzewień,
- zasoby terenów otwartych – w tym wzdłuż rzek i cieków wodnych – jako obszary do kształtowania systemu zieleni miejskiej,
- możliwość zagospodarowania zrehabilitowanych wyrobisk po eksploatacji surowców naturalnych jako atrakcyjnych terenów rekreacyjnych,

⁵⁵ Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie – *Analiza zagrożenia powodziowego*

⁵⁶ Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie, *Analiza zagrożeń pożarowych i miejscowych na obszarze powiatu krakowskiego*

⁵⁷ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa*, Kraków 2003

- możliwość uzupełnienia źródła wody pitnej dla potrzeb miasta dzięki zbiornikom wód podziemnych,
- występowanie wód leczniczych i możliwość ich eksploatacji na utworzonych obszarach górniczych Uzdrowiska „Swoszowice” i „Mateczny”,
- możliwość wykorzystania Wisły jako drogi wodnej i do celów rekreacyjnych,
- obniżenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery w związku z realizacją „Programu likwidacji źródeł niskiej emisji”,
- obniżanie uciążliwości zakładów przemysłowych, wzrost świadomości ekologicznej, zwłaszcza wśród młodego pokolenia.

Za **uwarunkowania ograniczające** uznano:⁵⁸

- ponadnormatywne zanieczyszczenie wód powierzchniowych,
- presję inwestorów w kierunku zajmowania terenów zielonych pod zabudowę,
- powszechne zainteresowanie zmianą przeznaczenia obszarów rolnych i zielonych na tereny budowlane,
- zagrożenie powodziowe Krakowa wymagające rozwiązań w skali miejskiej i regionalnej,
- zagrożenie dla zasobów i jakości wód leczniczych ze źródeł Swoszowice i Mateczny,
- wzrost uciążliwości hałasu komunikacyjnego,
- wzrost zanieczyszczeń od źródeł mobilnych,
- ograniczone możliwości finansowe Gminy na wykup gruntów przeznaczonych pod zieleń i na tworzenie nowych parków oraz zieleńców,
- niekorzystną strukturę własnościową potencjalnych terenów rekreacyjnych,
- tendencję do ograniczania dostępności do otwartych terenów prywatnej własności.

Raport o stanie Miasta 2006 wskazuje negatywne tendencje w zakresie stanu środowiska miejskiego – pogorszenie się jakości powietrza atmosferycznego, utrzymywanie się nadal znacznego w stosunku do obowiązujących norm poziomu hałasu komunikacyjnego i spadek ilości inicjatyw ekologicznych. Jako pozytywne zjawiska w zakresie ochrony środowiska odnotowano poprawę jakości wód powierzchniowych, oraz wzrost ilości surowców wtórnych uzyskanych z odpadów oraz wzrost wybranych wskaźników dotyczących prac związanych z zagospodarowaniem i ochroną lasów na terenie Krakowa.⁵⁹

⁵⁸ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa*, Kraków 2003

⁵⁹ *Raport o stanie miasta 2006*

3.6. Ustalenia w zakresie planowanych kierunków rozwoju wynikające z obowiązujących dokumentów strategicznych i planistycznych

3.6.1. Kształtowanie środowiska przyrodniczego

O wadze problematyki ochrony środowiska świadczyć może fakt, iż w *Strategii Rozwoju Krakowa* już w ramach Celu Strategicznego I: *Kraków miastem przyjaznym rodzinie, atrakcyjnym miejscem zamieszkania i pobytu*, tematyce tej poświęcono zapisy Celu Operacyjnego I-1: *Poprawa stanu środowiska przyrodniczego*. Dla realizacji tego celu przewidziano działania zmierzające do ograniczenia emisji zanieczyszczeń powietrza, kompleksowego uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej i gospodarki odpadami, ograniczenia poziomu hałasu, zabezpieczenia terenów o dużych wartościach przyrodniczych, krajobrazowych, utrzymania różnorodności przyrodniczej oraz rekultywacji terenów zdegradowanych. Zadeklarowano również realizację systematycznego zalesiania lub zadrzewiania obszarów przeznaczonych w *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa* pod zieleń.⁶⁰

Jako priorytetowe projekty inwestycyjne związane z kształtowaniem środowiska przyrodniczego wymieniono:

- Utworzenie Parku „Płaszów-Ogród”
- Utworzenie Parku „Rozrywka”
- Utworzenie Parku „Drwinka”
- Zagospodarowanie obszaru „Przylasek Rusiecki”
- Zagospodarowanie obszaru „Zakrzówek”
- Zagospodarowanie obszaru „Bagry”
- Zagospodarowanie obszaru „Łąki Nowohuckie”
- Rewitalizację i zagospodarowanie Bulwarów Wisły
- Rozwój Zakładu Przyrodoleczniczego "Mateczny"
- Rozwój Uzdrowiska Swoszowice

W *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa* wyznaczono następujące główne kierunki rozwoju i ochrony środowiska przyrodniczego:

- zabezpieczenie terenów o dużych wartościach przyrodniczych i krajobrazowych,
- utrzymanie różnorodności biologicznej,
- ochrona wód powierzchniowych i podziemnych oraz poprawę ich jakości,
- ochrona obszarów występowania złóż kopalin,
- kształtowanie korzystnych warunków aerosanitarnych,

- zwiększenie dostępu do terenów rekreacyjnych,
- rekultywacja terenów zdegradowanych, włączenie ich w strukturę miasta oraz odpowiednie zagospodarowanie,
- realizacja zabezpieczeń przeciwpowodziowych zapewniających ograniczenie skutków powodzi,
- poprawa jakości powietrza,
- poprawa klimatu akustycznego.⁶¹

Pośród przyjętych zasad polityki przestrzennej w odniesieniu do kształtowania systemu przyrodniczego miasta wymieniono konieczność: ochrony istniejących obszarów cennych przyrodniczo oraz objęcie nowych obiektów i obszarów o najwyższych wartościach ochroną prawną na podstawie ustawy o ochronie przyrody, przywracania do stanu równowagi ekologicznej terenów poeksploatacyjnych i zdegradowanych, realizacji *Kompleksowego programu rozwoju zieleni miejskiej dla Krakowa*, rozbudowy systemu terenów otwartych, realizacji zasad ochrony wód podziemnych i powierzchniowych, zachowania ciągłości systemu przyrodniczego w obrębie miasta i połączeń z terenami sąsiednimi.⁶²

Kompleksowy program rozwoju zieleni miejskiej dla Krakowa został opracowany w 1996 roku. W opracowaniu tym przyjęto następujące kierunki rozwoju zieleni:

- integracja rozproszonych fragmentów zieleni w ciągły system,
- rozwój systemu zieleni Krakowa przede wszystkim w oparciu o system parków rzecznych i zieleń forteczną, zieleń towarzysząca mieszkalnictwu, usługom komunikacji oraz zieleń pól i łąk stanowią niezbędne uzupełnianie układu składającego się zasadniczo z parków, ogrodów, terenów sportowych i lasów,
- system zieleni Krakowa należy widzieć jako układ hierarchiczny, w którym istnieją problemy o charakterze ogólnomiejskim, problemy dzielnicowe i problemy lokalne.

Do problemów o charakterze ogólnomiejskim zaliczono:

- ochronę istniejących zasobów zieleni przez egzekwowanie odpowiednich zapisów prawa powszechnego i lokalnego oraz rozwijanie form tejże ochrony,
- organizację systemu jako całości, w tym: urządzenie „parków rzecznych” Wisły, Rudawy, Prądnika (z dopływami), Dłubni, Potoku Kościelnickiego, Wilgi, Drwinki, Malinówki (z dopływami), a w przypadku rozwoju terytorialnego miasta i odpowiedniego zaprojektowania otoczenia autostrady, także Serafy; urządzenie „zachodnich klinów zielonych” prawo- i lewobrzeżnego;

⁶⁰ *Strategia Rozwoju Krakowa, Kraków 2005*

⁶¹ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa, Kraków 2003*

⁶² *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa, Kraków 2003*

budowę wewnętrznego systemu komunikacji rekreacyjnej, pieszej, rowerowej, wodnej wraz z urządzeniami; ochronę powiązań „systemu zieleni miejskiej” z systemem ekologicznym regionu; budowę powiązań komunikacji rekreacyjnej z atrakcyjnymi obszarami regionu.

Do **problemów dzielnicowych** zaliczono ochronę i urządzenie parków dzielnicowych dla wypoczynku codziennego, proponując (do uzgodnienia z radami dzielnic pomocniczych) następujące obiekty: dzielnica I – Planty, dzielnica II – „ogród botaniczny” (po przeniesieniu ogrodu botanicznego do Pychowic w ramach tzw. III Campusu UJ), dzielnica III – „stawy dominikańskie”, dzielnica IV – Park Kościuszki, Wyspiańskiego i Park Krowoderski, dzielnica V – Park Krakowski, Park Jordana, dzielnica V i VI – Park Młynówka Królewska, dzielnica VI – fort i tereny otaczające w Mydlnikach oraz Struga Bronowicka, dzielnica VII – Park Decjusza, dzielnica VIII – Park Dębnicki oraz „Zakrzówek”, dzielnica IX – Park „Solvay” i Jana Pawła II-go, dzielnica X – Park Zdrojowy w Swoszowicach, park „Las Rakowski” i park leśny we Wróblowicach, dzielnica XI – park w rejonie ul. Białoruskiej, dzielnica XII – Park Lilli Wenedy i Park Rząka, dzielnica XIII – Park Bednarskiego, Park „Płaszów-Ogrody” (oraz sąsiedni teren ZS), dzielnica XIV – Park Lotników Polskich, dzielnica XV – zespół parkowy „Mistrzejowice”, dzielnica XVI – Planty „Bieńczyckie”, dzielnica XVII – fort Krzesławice, lasek Krzesławicki i tereny otaczające, dzielnica XVIII – Park Żeromskiego i Kopiec Wandy.

Do **problemów lokalnych** zaliczono ochronę i urządzenie ogrodów śródblokowych, zieleńców osiedlowych i ogrodów przydomowych.⁶³

Dla realizacji założonych kierunków ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego wyznaczono następujące strefy: **strefę kształtowania systemu przyrodniczego miasta i strefę zwiększania lesistości**, w których przyjęto zasady zachowania i ochrony istniejących terenów otwartych i kształtowania nowych, w tym sposobów zagospodarowania terenów i ich zabudowy.⁶⁴

W zakresie ochrony i wykorzystania wód powierzchniowych przyjęto następujące główne kierunki działań:

- poprawa jakości wód Wisły i jej dopływów,
- uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej,
- zachowanie i ochrona istniejącej sieci wodnej naturalnej i sztucznej oraz zbiorników wodnych i stawów,

⁶³ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa*, Kraków 2003

⁶⁴ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa*, Kraków 2003

- ochrona znajdujących się na obszarze miasta zbiorników wodnych wraz z obrzeżami – zagospodarowanie i wykorzystanie do celów rekreacyjnych (kąpieliska, ośrodki sportów wodnych, wędkarstwo),
- konsekwentne i systematyczne wdrażanie zasad ochrony w strefach ochrony ujęć wód powierzchniowych rzek zaopatrujących miasto Kraków w wodę.

W zakresie ochrony zasobów leczniczych wód podziemnych ustanowiono strefę ochrony ujęć wód leczniczych w Swoszowicach. W odniesieniu do wyeksploatowanych części złóż kopalin założono konieczność rekultywacji tych terenów jako leśnych i zielonych, z włączeniem funkcji rekreacyjnych.

3.6.2. Poprawa stanu powietrza i klimatu akustycznego

W związku ze stwierdzonymi przekroczeniami wymaganych standardów jakości powietrza w Krakowie, Wojewoda Małopolski wydał rozporządzenie Nr 70/05 z dnia 23 grudnia 2005 roku w sprawie określenia *Programu ochrony powietrza dla miasta Krakowa*. Dla uzyskania poprawy jakości powietrza wprowadzono następujące kierunki działań:

- I. Ograniczenie emisji zanieczyszczeń z transportu i komunikacji:
 - a) kompleksowe, zintegrowane planowanie rozwoju systemu transportu w mieście, ze szczególnym uwzględnieniem ograniczenia zanieczyszczenia powietrza;
 - b) budowa i rozbudowa obwodnic drogowych miasta, kierowanie ruchu tranzytowego z ominięciem miasta lub jego części centralnych i najbardziej zanieczyszczonych;
 - c) budowa parkingów w systemie P+R;
 - d) rozwój szynowych systemów transportu zbiorowego;
 - e) rozwój systemu transportu publicznego;
 - f) polityka cenowa opłat za przejazdy zachęcająca do korzystania z systemu transportu publicznego;
 - g) zintegrowany system kierowania ruchem ulicznym (zwiększenie płynności ruchu, ograniczenie tworzenia "korków");
 - h) wprowadzanie nowych niskoemisyjnych paliw i technologii, szczególnie w systemie transportu publicznego i służb miejskich;
 - i) stały system czyszczenia ulic metodą moką;
 - j) tworzenie systemu ścieżek rowerowych;

2. Ograniczenie niskiej emisji:

- a) podłączanie indywidualnych odbiorców do centralnych systemów zaopatrzenia w energię ciepłą;
- b) zmiana systemu ogrzewania z paliwa stałego na paliwo gazowe i olejowe lub energię elektryczną

Dla planowanych zadań przyjęto następujący czas realizacji:

- zaawansowany program likwidacji niskiej emisji – realizacja w latach 2006-2020;
- zintegrowany rozwój transportu w Krakowie – realizacja ciągła, planowane zakończenie w 2020 r.;
- czyszczenie ulic centrum Krakowa metodą mokrą – realizacja ciągła począwszy od 2006 roku do czasu ograniczenia ponadnormatywnego zanieczyszczenia powietrza.⁶⁵

W odniesieniu do zakładów energetycznych na terenie miasta planuje się ograniczenie wielkości emisji zanieczyszczeń w wyniku podjęcia działań modernizacyjnych w zakresie ochrony powietrza. Koncepcja zaopatrzenia w ciepło do roku 2025 zakłada likwidację tzw. niskiej emisji poprzez likwidację kotłowni opalanych paliwem stałym i ich zamianę na kotłownie gazowe lub podłączenie do miejskiej sieci ciepłej, a także zastąpienie pieców domowych ogrzewaniem elektrycznym, gazowym lub z miejskiej sieci ciepłej.

Ochrona przed hałasem ma przede wszystkim polegać na ograniczeniu uciążliwości komunikacyjnych – dzięki przerzucaniu ruchu tranzytowego na arterie położone z dala od zabudowy, eliminowaniu ciężkiego transportu z centrum miasta, optymalizowaniu prędkości strumienia pojazdów, zwiększeniu płynności ruchu przez budowę obszarowego systemu sterowania ruchem, poprawę stanu nawierzchni dróg, rozbudowę ekologicznych form transportu – ścieżki rowerowe, tworzenie priorytetów dla komunikacji publicznej – zwiększenia udziału podróży odbywanych komunikacją publiczną, rozbudowę istniejącego układu drogowego, dającego możliwość zmiany organizacji ruchu, a także poprzez eliminację rozprzestrzeniania się hałasu dzięki odpowiedniemu kształtowaniu przestrzeni w terenach przyległych do systemów komunikacyjnych oraz budowę ekranów akustycznych. Konieczne jest również ograniczanie dostępności pewnych fragmentów układu komunikacyjnego pojazdów oraz wprowadzenie nowego taboru i rozwiązań technicznych w komunikacji szynowej i autobusowej.⁶⁶

⁶⁵ Rozporządzenie Wojewody Małopolskiego Nr 70/05 z dnia 23 grudnia 2005 r w sprawie określenia programu ochrony powietrza dla miasta Krakowa (DZ. Urzędowy Woj. Małopolskiego Nr 749, poz. 5405)

⁶⁵ Łazęcki A., Schnotale M., Kaczmarczyk D., Olender K., *Założenia do planu zaopatrzenia gminy miejskiej Kraków w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe – projekt*, Kraków 2003

⁶⁶ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa*, Kraków 2003

3.6.3. Ochrona przed powodzią

Dla poprawy zabezpieczenia Krakowa przed powodzią przewidziano wdrażanie zaleceń *Lokalnego Planu Ograniczania Skutków Powodzi i Profilaktyki Powodziowej*, a przede wszystkim budowanie i utrzymywanie infrastruktury powodziowej, tworzenie zbiorników małej retencji na terenie miasta, kontynuację modernizacji obwałowań, zabezpieczenie rezerwy terenowej dla planowanego „Kanału Krakowskiego”, zapewnienie właściwego poziomu retencji wód opadowych przez zwiększenie powierzchni czynnej biologicznie w obszarach zabudowanych.⁶⁷

⁶⁷ Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie – *Analiza zagrożenia powodziowego*

4. Struktura przestrzenno-funkcjonalna

4.1. Istniejące zagospodarowanie terenów

Powierzchnia geodezyjna całego miasta wynosi 32,6 tys. ha. Użytkowanie gruntów według ewidencji jest następujące:

- użytki rolne: grunty orne, sady, łąki, pastwiska – 47,2%,
- lasy i grunty leśne: grunty zadrzewione i zakrzewione – 3,5%,
- tereny mieszkaniowe i inne zabudowane – 17,2%,
- zurbanizowane tereny niezabudowane – 2,0%,
- tereny rekreacji i wypoczynku – 2,7%,
- tereny komunikacyjne: drogi, koleje i inne – 10,2%,
- tereny różne – 2,3%,
- nieużytki – 0,9%,
- wody: stojące, płynące, rowy – 1,7%.⁶⁸

Podział gruntów znajdujących się w obszarze Krakowa wg sposobu użytkowania

rodzaj użytku gruntowego	powierzchnia ewidencyjna (ha)		procentowy udział w całości miasta	
	2005 r.	2006 r.	2005 r.	2006 r.
Użytki rolne, w tym:	15538	15454	47,5	47,2
Grunty orne	10716	10666	32,8	32,6
Sady	734	725	2,2	2,2
Łąki	2807	2785	8,6	8,5
Pastwiska	1281	1278	3,9	3,9
Grunty pod lasami (lasa i grunty leśne)	1125	1131	3,4	3,5
Grunty pod wodami (wody śródlądowe płynące i stojące)	547	553	1,7	1,7
Tereny komunikacyjne (drogi, koleje i inne)	3299	3316	10,1	10,2
Tereny osiedlowe (grunty zabudowane i zurbanizowane), w tym:	7017	7167	21,5	21,9
zabudowane (mieszkalne i inne tereny zabudowane)	5555	5621	17	17,2
niezabudowane (zurbanizowane tereny niezabudowane)	564	658	1,7	2,0
zieleni (tereny rekreacyjno-wypoczynkowe)	898	888	2,8	2,7
Tereny różne	742	739	2,3	2,3
Nieużytki	280	285	0,9	0,9
Ogółem	28548	28645	87,4	87,7

Źródło: Raport o stanie miasta 2005, Raport o stanie miasta 2006, dane: Wydział Skarbu Miasta UMK

⁶⁸ Raport o stanie miasta 2006

4.2. Struktury własnościowe

Po względem stanu własności większość gruntów – około 46% stanowi własność prywatną osób fizycznych.

W skali Krakowa własność gruntów dzieli się na:

- Skarbu Państwa z wył. gruntów przekazanych w użytkowanie wieczyste – 16,0%,
- Skarbu Państwa przekazane w użytkowanie wieczyste – 11,0%,
- państwowych osób prawnych – 0,5%,
- gmin i związków międzygminnych z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie wieczyste – 15,5%,
- gmin i związków międzygminnych przekazane w użytkowanie wieczyste – 4,5%,
- osób fizycznych – 46,0%,
- spółdzielni – 0,5%,
- kościołów i związków wyznaniowych – 2,5%,
- wspólnot gruntowych – 0,5%,
- powiatów i województw 0,5%,
- spółek prawa i innych osób prawnych – 2,5%.⁶⁹

4.2.1. Zasób nieruchomości gruntowych Gminy Miejskiej Kraków

Według stanu na dzień 30.06.2005 roku Gmina Miejska Kraków była właścicielem lub współwłaścicielem około 33 770 działek o łącznej powierzchni 6 688 ha. Największy udział w ogólnej powierzchni gruntów Gminy Miejskiej Kraków stanowią tereny mieszkaniowe, tereny komunikacyjne, tereny zabudowane inne oraz tereny rekreacyjno – wypoczynkowe. W roku 2005 nastąpił istotny ubytek powierzchni gruntów mieszkaniowych, zadrzewionych oraz rolnych, w związku ze zbyciem nieruchomości lub przekształceniem prawa użytkowania wieczystego w prawo własności. Wg stanu na dzień 30.06.2005 r. średnia cena m² gruntu położonego w granicach administracyjnych miasta Krakowa została ustalona na kwotę 192 złotych.⁷⁰

4.3. Rynek nieruchomości

W 2006 r. ceny działek niezabudowanych były najwyższe w Śródmieściu (Dzielnice I-III), tj. 648,90 zł za 1 m². Od 2003 roku ceny działek w Krowodrzy (Dzielnice IV-VII) podniosły się prawie dwukrotnie, tj. do 379,10 zł za 1 m². W Podgórzu (Dzielnice VIII-XIII) średnia cena 1 m² wynosiła 160,60 zł., a w Nowej Hucie 68,10 zł .

⁶⁹ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa*, Kraków 2003

⁷⁰ *Informacja o stanie mienia Gminy Miejskiej Kraków 2005*, Wydział Skarbu UMK

W latach 2003-2006 najszybciej rosły ceny w Śródmieściu. Intensywny wzrost cen nastąpił także w dzielnicy Krowodrza. W porównaniu z ww. dzielnicami tempo wzrostu cen w Podgórzu było bardziej umiarkowane, zaś w Nowej Hucie nie odnotowano w nim znacznych zmian.⁷¹

Rodzaj przeznaczenia	Śródmieście	Podgórze	Krowodrza	Nowa Huta
niska intensywność mieszkaniowa	143,99	100,91	211,52	44,87
średnia intensywność mieszkaniowa	162,73	292,02	73,74	-
wysoka intensywność mieszkaniowa	420,11	290,11	350,47	125,78
budownictwo przemysłowe		326,15	-	72,56
usługi komercyjne	559,79	204,58	175,8	314,62
usługi publiczne	-	121,88	66,08	98,95
tereny rolne i leśne	-	28,16	37,92	4,8
tereny przeznaczone pod drogi	159,35	144,83	160,27	67,47
tereny zieleni publicznej i sportu	180	421,05	123,82	13,27
brak przypisanej funkcji terenu	167,08	129,29	108,93	122,13

Źródło: Raport o stanie miasta 2005, dane: Krakowski Instytut Nieruchomości

4.4. Strefy funkcjonalne miasta

W strukturze przestrzenno-funkcjonalnej Krakowa można wyróżnić kilka charakterystycznych stref:

- **Obszar historycznego centrum** wraz z zabudową śródmiejską, skupiający najbardziej wartościowe obiekty zabytkowe i zespoły zabudowy historycznej, o największej w mieście koncentracji funkcji usługowych i administracyjnych, pełniący rolę ogólnomiejskiego centrum.
- **Obszar „starej” Nowej Huty** – dzielnicy mieszkalno-usługowej o skoncentrowanej zabudowie, pełniącej jednocześnie rolę jednego z sub-centrów usługowych miasta
- **Zespoły osiedli zabudowy wielorodzinnej**, głównie zespoły zabudowy blokowej z lat 1960-1980 o monofunkcyjnym charakterze, koncentrujące największą ilość mieszkańców: Bieńczyce, Mistrzejowice, Wzgórza Krzesławickie, Wola Duchacka, Piaski Nowe, Kozłówek, Nowy Prokocim, Nowy Bieżanów.
- **Zespoły zabudowy jednorodzinnej**. Zabudowa jednorodzinna stanowi 70% wszystkich budynków mieszkalnych w Krakowie, znajduje się w niej jednak tylko 13% wszystkich mieszkań. W tej strefie wyróżniają się międzywojenne osiedla jednorodzinne: Osiedle Oficerskie, „Miasto ogród” na Salwatorze, Cichy Kącik, Legionowo na Dębnikach, otoczenie placu Axentowicza.
- **Obszary koncentracji przemysłu** – głównie duże, ekstensywnie wykorzystane tereny przemysłowe, jak HTS i wokół kombinatu oraz takie zespoły przemysłowe jak: Bonarka, Zabłocie,

⁷¹ Raport o stanie miasta 2006

Płaszów, Łagiewniki, Łęg, Czyżyny, Grzegórzki. Są to w dużej części obszary zdegradowane, które podlegać będą restrukturyzacji i rewitalizacji.

- **Układ komunikacyjny.** Podstawowy układ komunikacyjny ma charakter promienisto-obwodnicowy, o obwodnicach wokół Starego Miasta. W Podgórzu i Nowej Hucie występuje układ pasmowy.
- **System zieleni i terenów otwartych.** Główną oś terenów otwartych stanowi dolina Wisły, ze zwartymi terenami zieleni od Tyńca, Kostrza, Pychowic, Bielanów i Lasu Wolskiego na zachodzie po Puszcę Niepołomicką na wschodzie. Szerokie pasmo terenów zielonych dochodzi prawie do Starego Miasta od zachodu poprzez Błonia, a na południu miasta wzdłuż doliny Wilgi na południe od uzdrowiska Swoszowice. Istotną rolę w układzie terenów zielonych i otwartych odgrywa zieleni parkowa oraz towarzysząca funkcjom sportu, zieleni cmentarna i ogrody działkowe.⁷²

4.4.1. Centrum ogólnomiejskie i centra dzielnicowe

Obszar centrum ogólnomiejskiego to teren zabytkowego Starego Miasta oraz otaczającej go strefy śródmiejskiej. Skoncentrowane są tutaj najcenniejsze obiekty i zespoły zabytkowe oraz liczne obiekty związane z funkcją metropolitalną miasta: siedziby urzędów i placówek dyplomatycznych, obiekty kultury i nauki, główne ciągi handlowe z licznymi placówkami o wysokim standardzie i bogatej ofercie. Na obszarze tym następuje coraz większa dominacja funkcji usługowej, wypierająca funkcję mieszkaniową – wyraźna jest tendencja intensyfikacji wykorzystania zabudowy mieszkaniowej dla lokalizacji funkcji biurowych i komercyjnych. Obecnie obszar centrum ogólnomiejskiego uległ rozszerzeniu o tereny tzw. Nowego Miasta – zabudowy głównie o charakterze komercyjnym. Powstał tam kompleks Galerii Krakowskiej połączonej z dworcem, w trakcie realizacji jest zespół handlowo-usługowo-biurowy, hotele i apartamenty. Centrum ogólnomiejskie nadal utrzymuje wiodącą rolę w obsłudze miasta i regionu, oferując zróżnicowaną i o najwyższej jakości obsługę, pomimo powstawania centrów komercyjnych na obrzeżach miasta.

„Stara” część Nowej Huty to dzielnica mieszkalno – usługowa o wysokich walorach architektoniczno-urbanistycznych. Zaprojektowana w duchu socrealizmu, tworząca odrębną strukturę przestrzenną na mapie miasta, nadal jest w zasadzie odizolowana od pozostałej części Krakowa wskutek słabych powiązań komunikacyjnych. Znacznym atutem tego zespołu zabudowy jest jego kompozycja urbanistyczna, tworząca strukturę przestrzenną o charakterze miejskim przy użyciu takich elementów jak ulice, place, zielone wnętrza kwartałów zabudowy, pasáže, przejścia bramowe. Niewątpliwym walorem Nowej Huty są także obiekty użyteczności publicznej – teraz w dużym stopniu zaniedbane –

⁷² *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa*, Kraków 2003

oraz przestrzenie publiczne, z Placem Centralnym jako elementem krystalizującym cały układ. Nowa Huta pełni rolę usługowego centrum dzielnicowego.

W pozostałych częściach Krakowa nie występują praktycznie usługi o znaczeniu ponadlokalnym, poza rozproszonymi obiektami szkół wyższych i pojedynczymi obiektami kultury oraz wyznaczonymi rejonami koncentracji wieloprzestrzennych obiektów handlowych. Zgrupowania nowego przemysłu lokalizują się głównie na kierunku południowo-zachodnim oraz wschodnim w stronę Nowej Huty (w tym w obszarach Krakowskiego Parku Technologicznego – Specjalnej Strefy Ekonomicznej).

Najpoważniejsze braki w wyposażeniu w usługi podstawowe występują głównie w zespołach zabudowy blokowej wielorodzinnej z lat 1960-1980, budowanych jako „sypialnie” miasta. W zasadzie zlokalizowane są tu jedynie podstawowe usługi handlowe, brakuje obiektów kultury, lokali gastronomicznych, usług rzemiosła, kawiarni, klubów i miejsc spotkań. Sytuacja ta stanowi jeden z czynników powstawania problemów społecznych – głównym problemem jest kwestia zagospodarowania czasu wolnego młodzieży, brak infrastruktury czasu wolnego dotyka także ludzi dorosłych, szczególnie w grupie tzw. „trzeciego wieku”.

4.4.2. Mieszkalnictwo

W 2005 r. w Krakowie było 293,3 tys. mieszkań. W 2006 roku oddano do użytku 6,6 tysiąca nowych mieszkań, co stanowi znaczny przyrost w stosunku do oddanych w roku 2005 4,5 tysiąca. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania wynosiła 56,1 m².⁷³

Obecnie w Krakowie brakuje 13,5 tysiąca mieszkań, przyjmując założenie, że każda rodzina powinna mieć własne mieszkanie. Należy jednak stwierdzić, że wiele rodzin zamieszkuje wspólnie, szczególnie w przypadku budownictwa jednorodzinnego.

Wielkość zasobów mieszkaniowych w Krakowie

lata	ilość mieszkań	ilość izb (w tys.)	pow. użytkowa mieszkań (w mln m ²)	przeciętna pow. użytkowa mieszkania (w m ²)
2002 r.	281	889,2	15,59	55,5
2003 r.	285,1	902,5	15,9	55,8
2004 r.	289	914,5	16,14	55,9
2005 r.	293,3	927,8	16,41	56
2006 r.	299,8	947,6	16,80	56,1

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie, Raport o stanie Miasta 2006

⁷³ Urząd Statystyczny w Krakowie, *Biuletyn Statystyczny Miasta Krakowa, IV kwartał 2006*, Informacje i opracowania statystyczne, Rok VIII nr 4, Kraków, luty 2007, *Raport o stanie miasta 2006*

Wskaźniki mieszkaniowe w Krakowie w latach 2002-2006

	2002 r.	2003 r.	2004 r.	2005 r.	standard	2006 r.
Przeciętna liczba osób na 1 izbę	0,85	0,84	0,83	0,82	1	0,80
Przeciętna liczba osób w 1 mieszkaniu	2,7	2,66	2,62	2,58	2,5-2,8	2,52
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę w m ²	20,6	21	21,3	21,7	25-28	22,2
Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców	370,9	376,3	381,6	387,6	400	396,4
Liczba wybudowanych mieszkań na 1000 zawartych małżeństw	1038	1185	1332	1281	min.1000	1699

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie, Raport o stanie Miasta 2006

W Krakowie w 2006 roku 40% mieszkań było własnością spółdzielni mieszkaniowych; 46% własnością prywatną; 8% komunalną, 1% zakładową i Skarbu Państwa i 5% pozostałą.

Struktura własnościowa mieszkań w Krakowie w latach 2004-2006

	Liczba mieszkań w tys.			Powierzchnia użytkowa mieszkań (w tys. m ²)		
	2004 r.	2005 r.	2006 r.	2004 r.	2005 r.	2006 r.
Rodzaj własności mieszkania						
Ogółem	289	293,3	299,8	16143,2	16417,1	16801,5
Spółdzielcze (lokatorskie i własnościowe)	121,2	119,2	120,4	5844,7	5766,6	5826,5
Komunalne (gminne)	27	23,7	23,7	1182,2	1034,6	1034,6
Skarbu Państwa i zakładowe	5,2	3,8	3,8	267,4	198,4	198,4
Prywatne (osoby fizyczne)	127,1	134,8	135,5	8408,7	8803,9	8874,7
Pozostałe	8,5	11,8	16,4	440,2	613,6	867,3

Źródło: Raport o stanie Miasta 2005, dane: Urząd Statystyczny w Krakowie, Raport o stanie Miasta 2006

Miasto zarządzało w 2006 roku poprzez Zarząd Budynków Komunalnych 990 budynkami tj. o 2,5% mniejszą ilością niż w roku 2005. 52% z nich było budynkami mieszkalnymi, z czego: 62% było własnością Miasta, Skarbu Państwa oraz własnością mieszaną, 3% wspólnot mieszkaniowych w zarządzie ZBK i 35% własnością prywatną. Ogólna powierzchnia lokali położonych w budynkach pozostających w zarządzie miejskim (mieszkalnych i użytkowych) wynosiła w 2006 r. 0,56 mln m², z tego 49% stanowiły lokale mieszkalne.⁷⁴

⁷⁴ Raport o stanie miasta 2006

Powierzchnia lokali położonych w budynkach pozostających z zarządzie ZBK w tys. / m²

	2004 r.	2005 r.	2006 r.
Powierzchnia lokali położonych w budynkach pozostających z zarządzie ZBK, w tym:	623	547,5	564
Powierzchnia lokali mieszkalnych komunalnych	305	273,5	272
w tym w budynkach własności:			
Gminy i Skarbu Państwa	123	108	132
prywatnej	119	109	90
mieszanej (Gminy + Skarbu Państwa + prywatnej)	53	47	45
wspólnot mieszkaniowych	10	9,5	5
powierzchnia lokali mieszkalnych prywatnych (wykupionych od MK)	32	8	4
powierzchnia lokali użytkowych	286	266	288
Powierzchnia lokali komunalnych położonych w budynkach wspólnot mieszkaniowych poza zarządem ZBK, w tym	1066	1053	1012
powierzchnia lokali mieszkalnych	923	912	873,6
powierzchnia lokali użytkowych	143	141	138,4

Źródło: Raport o stanie Miasta 2005, dane: Wydział Mieszkalnictwa UMK, Raport o stanie Miasta 2006

Budownictwo mieszkaniowe

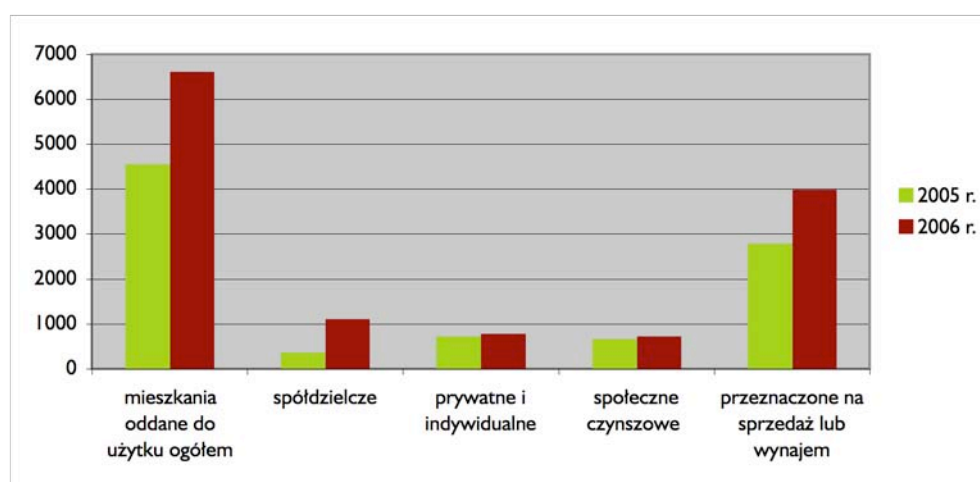
W 2006 r. udział mieszkań spółdzielczych stanowił 16,9% ogólnej liczby mieszkań oddanych do użytku (wzrost o 51% do roku 2004), prywatnych i indywidualnych 11,8%, zakładowych 0%, komunalnych 0%, przeznaczonych na sprzedaż i wynajem 61,2% (wzrost o 16,9%), społeczno-czynszowych 10,9%. TBS-y wybudowały o 8% więcej mieszkań niż w roku poprzednim. W 2006 roku za przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto mieszkańca Krakowa (2 606,24 zł I-XII 2006 r.) można było kupić niecałe 0,5 m² mieszkania. Ze względu na koszty 1 m² mieszkania w TBS-ie, były one dostępne głównie dla osób średniozamożnych.⁷⁵

⁷⁵ Raport o stanie miasta 2006

Mieszkania oddane do użytku w latach 2002-2006

Rodzaj własności	liczba oddanych mieszkań					przeciętna powierzchnia użytkowa I mieszkania w m ²				
	2002r.	2003r.	2004r.	2005r.	2006r.	2002 r.	2003 r.	2004 r.	2005 r.	2006 r.
Spółdzielcza	557	550	249	377	1120	64	61,4	72,1	51,8	51,8
Prywatna i indywidualna	429	1039	867	725	782	121,2	136,7	126,8	121,9	121,9
Zakładowa	23	58	58	0	0	29,6	60	60	0	0
Komunalna	0	35	0	0	0	0	84,7	0	0	0
Spółeczna czynszowa	1021	545	913	668	722	46,2	48	43,8	43,8	43,8
Na sprzedaż i wynajem	1451	1896	2385	2787	3988	58,1	55,1	54,7	59,7	59,7
Łącznie	3481	4123	4472	4557	6612	63,1	75,9	67,5	66,6	66,6

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie

W 2006 r. na terenie Krakowa działało 12 Towarzystw Budownictwa Społecznego, do TBS zapisanych zostało 371 członków. Przeciętny koszt budowy 1 m² powierzchni użytkowej mieszkania w TBS wyniósł 2 745 zł.⁷⁶

Wyniki działalności TBS w latach 2004-2006

	2004 r.	2005 r.	2006 r.
Liczba wybudowanych domów w ramach TBS	11	1	-
Liczba mieszkań oddanych w ramach TBS	958	39	96
Koszt budowy 1m ² powierzchni użytkowej mieszkania w TBS w (zł.)	2732	2740	2745
Przeciętna wielkość lokalu mieszkalnego w TBS (w m ²)	41	40,57	46,38
Liczba zapisanych do TBS	622	371	371
Powierzchnia przekazanych przez Miasto terenów dla realizacji budownictwa czynszowego przez TBS (w ha)	0	0	0

Źródło: Raport o stanie miasta 2005, dane: Wydział Mieszkalnictwa UMK, Raport o stanie miasta 2006

⁷⁶ Raport o stanie miasta 2006

Polityki Miasta związane z mieszkalnictwem

Dla poprawy stanu istniejącego zasobu mieszkaniowego oraz tworzenia warunków rozwoju budownictwa mieszkaniowego, Miasto opracowało polityki kierunkowe w dziedzinie mieszkalnictwa: politykę mieszkaniową, remontową, prywatyzacji zasobu mieszkaniowego, pozyskiwania mieszkań przez Miasto, politykę dotyczącą wspólnot mieszkaniowych oraz politykę tworzenia warunków rozwoju i finansowania budownictwa mieszkaniowego.

Tworzenie warunków do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych wspólnoty samorządowej należy do zadań własnych gminy. W *Programie gospodarowania mieszkaniowym zasobem Miasta Krakowa w latach 2002-2006*, zostały przyjęte następujące kierunki działań w zakresie powiększania własnego zasobu mieszkaniowego: nabywanie budynków mieszkalnych oraz wyodrębnionych lokali mieszkalnych, nabywanie budynków i ich adaptacja na cele mieszkalne, realizacja budownictwa mieszkaniowego na terenach miasta. W 2005 r. Miasto pozyskało do swojego zasobu 381 mieszkań komunalnych. Na pozyskanie mieszkań Miasto wydało kwotę 29,2 mln zł tj. 144% więcej niż uzyskane przychody ze sprzedaży mieszkań. Żaden z TBS-ów nie otrzymał dofinansowania ani gruntów komunalnych w wieczyste użytkowanie z Miasta.⁷⁷

Z roku na rok zwiększa się liczba budynków wymagających działań remontowych. W zarządzie miejskim znajduje się duży odsetek starych budynków – 63,4 % budynków zostało wybudowanych przed 1900 rokiem, ok. 36% w latach 1900-1999, od roku 2003 można zauważyć stopniowy wzrost liczby nowo wybudowanych budynków. W roku 2006 spadły o 17% nakłady na remonty budynków zarządzanych przez ZBK.

W stosunku do poprzedniego roku liczba budynków wymagających działań remontowych zwiększyła się o 32%. Zarząd Budynków Komunalnych w 2005 r. opracował politykę remontową dla zasobu Miasta na lata 2005-2007, która ma na celu optymalizację wydatkowania środków finansowych na remonty. W związku z ograniczoną ilością środków finansowych na remonty, wyznaczono priorytety – wynikające z wymogów bezpieczeństwa i zasad gospodarności. Na działania te w 2006 r. wydatkowano 4,73 mln zł, tj. 51% ogólnych nakładów na remonty budynków w ZBK.⁷⁸

Dla poprawy infrastruktury technicznej w obszarach, w których była ona dotychczas niepełna, realizowany był w 2006 r. program *Lokalnych Inicjatyw Inwestycyjnych (LII)*, na który wydatkowano 2,4 mln zł.⁷⁹

⁷⁷ Raport o stanie miasta 2005

⁷⁸ Raport o stanie miasta 2006

⁷⁹ Raport o stanie miasta 2006

Zestawienie budynków pozostających w zarządzie miejskim, wymagających działań remontowych

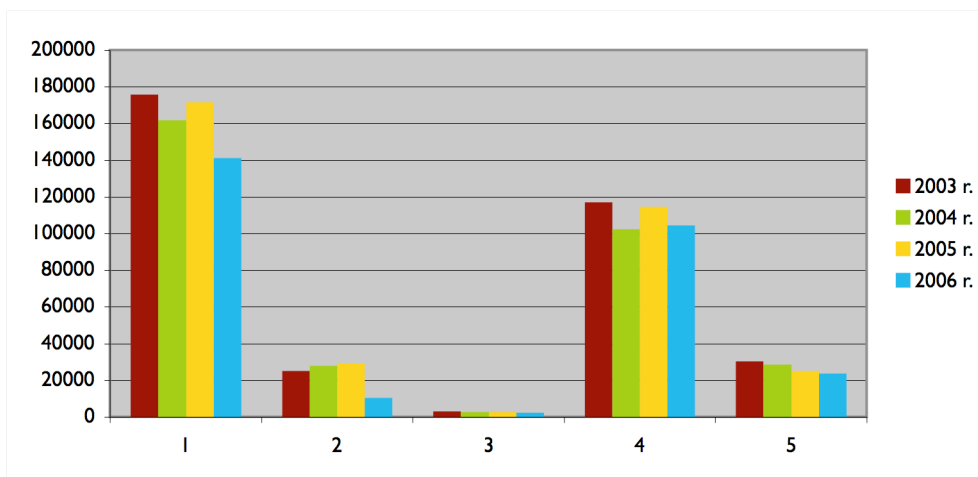
	Remont bieżący	Rozbiórki
2004 r.	243	4
2005 r.	647	11
2006 r.	854	2

Źródło: Raport o stanie miasta 2006

Miasto wspomaga rodziny w trudnej sytuacji materialnej poprzez pomoc mieszkaniową oraz dodatki mieszkaniowe – mogą ubiegać się one o udostępnienie do adaptacji na mieszkania wolnych powierzchni o funkcji niemieszkalnej (np. strychy, pralnie) w budynkach stanowiących własność i współwłasność Miasta. Według stanu na dzień 31 grudnia 2005 r. Gmina Miejska Kraków, aby zrealizować ustawowe obowiązki, powinna zapewnić 1325 lokali socjalnych, 23 lokale zamienne oraz 1684 lokale komunalne.⁸⁰ Miasto tworzy również warunki dla rozwoju mieszkalnictwa poprzez zapewnianie rezerw terenu pod zabudowę mieszkaniową w opracowywanych miejscowych planach zagospodarowana przestrzennego.

Wydatki Gminy Miejskiej Kraków na mieszkalnictwo	2002 r.	2003 r.	2004 r.	2005 r.	2006 r.
1. Wydatki na mieszkalnictwo ogółem (w tys.)	213192	175960	161889	171620	141152
2. Program pozyskiwania mieszkań	19615	25064	27926	29220	10319
3. Zadania inwestycyjne Miasta realizowane w trybie Lokalnych Inicjatyw Inwestycyjnych (środki własne)	10984	3141	2764	2748	2395
4. Wydatki związane z mieszkaniami komunalnymi	152828	117245	102445	114573	104684
5. Wydatki na dodatki mieszkaniowe, zasiłki celowe i celowe specjalne	29765	30510	28754	25099	23753

Źródło: Raport o stanie miasta 2005, dane: Wydział Mieszkalnictwa UMK, Wydział Świadczeń Socjalnych UMK, Raport o stanie miasta 2006

⁸⁰ Raport o stanie miasta 2005

Struktura istniejących terenów zabudowy mieszkaniowej

W najstarszej zabudowie – sprzed 1945 roku, w strefie śródmiejskiej Krakowa, znajduje się **ok. 28%** mieszkań, z czego **4,8%** przed pierwszą wojną światową. Strefa ta obejmuje zabytkowe, objęte ochroną zespoły Starego Miasta, Kazimierza, Stradomia, Starego Podgórza oraz przedwojenne osiedla o niskiej intensywności, jak: Salwator, Osiedle Oficerskie, Cichy Kącik. Zabudowa ta wymaga w znacznym stopniu działań modernizacyjnych i remontowych, wymiany sieci uzbrojenia oraz urządzenia i dozielenienia wewnątrz blokowych. Na obszarze tym występuje wystarczająca ilość usług o charakterze lokalnym i ponadlokalnym. Gęstość zaludnienia w Śródmieściu jest niska, na obszarze Starego Miasta wynosi zaledwie ok. 7 tys. osób na 1 km², co spowodowane jest wypieraniem stałych mieszkańców z tego rejonu – zmianą funkcji mieszkalnej na usługową.

Zespoły zabudowy z lat 1950. to przede wszystkim zespoły mieszkaniowe „starej” Nowej Huty, objęte ochroną konserwatorską. Budynki te charakteryzują się najwyższym z całej powojennej zabudowy standardem wykonania oraz bogatym wyposażeniem w usługi podstawowe, obiekty infrastruktury społecznej, zieleni i tereny zabaw dla dzieci. Są tutaj zlokalizowane także usługi o charakterze ponadlokalnym: kino, teatr, centrum kultury, obiekty administracji publicznej. Na terenie tym występuje natomiast niedobór miejsc parkingowych. Budynki oraz wnętrza blokowe wymagają zabiegów rewitalizacyjnych.⁸¹

W obszarach zabudowy najstarszej i z lat 1950. zlokalizowanych jest wiele terenów przewidzianych do objęcia programem rewitalizacji (zgodnie z warunkami konkursu na opracowanie Założeń LPR Krakowa): Kazimierz, Stare Podgórze, Zabłocie, Bonarka, Liban, Białe Morza – rejon Sanktuarium Bożego Miłosierdzia, "stara" Nowa Huta, Kraków Wschód-Branice oraz główny układ obszarów zdegradowanych: Centrum Krakowa, Centrum Nowej Huty – obszar pomiędzy skarpą i Al. Jana Pawła II, Centra uzupełniające – Mydlniki, Zesławice, Mogiła, Swoszowice, Tynec, Nowa Huta Wschód, Płaszów.⁸²

Zespoły zabudowy z lat 1960-1980. Zabudowa osiedli zrealizowanych w tym okresie reprezentuje najniższy standard z wszystkich osiedli zrealizowanych po wojnie – zarówno pod względem jakości wykonania, metrażu mieszkań oraz wyposażenia w usługi. Na terenach tych występują największe ilości rezerw terenowych pod usługi publiczne, jednakże w znacznej części stanowiących własność prywatną. Z okresu tego pochodzi w sumie **ok. 60%** ogólnej liczby mieszkań. Zespoły te wymagają przeprowadzenia działań „humanizacyjnych” dla poprawy jakości życia mieszkańców.

⁸¹ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa*, Kraków 2003

⁸² Kantarek A.A., Gołąb-Korzeniowska M., Karczmarska E., Motak M., Noworól M., Tchórzewska A., *Założenia Lokalnego Programu Rewitalizacji Krakowa*, Kraków, luty 2006

Zabudowa z końca lat 1980., 1990. i do chwili obecnej. W okresie tym powstało pozostałe ok. 10% zabudowy mieszkaniowej, rozrzuconej w różnych punktach miasta, często w charakterze zabudowy uzupełniającej na istniejących osiedlach wielorodzinnych lub budynków plombowych w zabudowie śródmiejskiej. Realizacje z tego okresu posiadają wyższy standard wykonania oraz metrażu, natomiast wykazują braki w wyposażeniu w otoczeniu – zieleni, usług lokalnych. Obszary objęte rehabilitacją zabudowy blokowej (wg Strategii Rozwoju Krakowa) to: Azory, Prądnik Czerwony, Zesławice, Olsza, Olsza II, Czyżyny, Bieńczyce, Dąbie, Ludwinów, Wola Duchacka, nieużytki oraz rehabilitacja zabudowy osiedlowej: Czterdziestówki, Armii Krajowej/Mydlnicka.⁸³

Zespoły zabudowy jednorodzinnej obejmują 70% wszystkich budynków mieszkalnych w Krakowie, znajduje się w nich jednak zaledwie 13% wszystkich mieszkań. Interesujący wyraz architektoniczno-urbanistyczny cechuje międzywojenne osiedla jednorodzinne.

Zespoły współczesnej zabudowy jednorodzinnej, pochodzące w znacznej części z okresu ostatnich dwudziestu lat, powstały na włączonych do miasta terenach rolnych. Obszary te charakteryzuje bardzo niska intensywność wykorzystania terenu i praktycznie brak terenów publicznych.⁸⁴

4.4.3. Uwarunkowania rozwoju i tendencje w dziedzinie usług i mieszkalnictwa

Jako **uwarunkowania sprzyjające** w dziedzinie mieszkalnictwa Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa wskazało przede wszystkim:

- zróżnicowaną ofertę i wysoką jakość wykonawstwa w realizowanym obecnie budownictwie mieszkaniowym oraz
- ożywienie budowlane w tym sektorze.

Za **uwarunkowania ograniczające** uznano:

- trudności w rozwiązywaniu problemów mieszkaniowych środkami budżetowymi Miasta,
- nadal zbyt wysokie ceny mieszkań,
- istnienie znacznej ilości nieruchomości o nieuregulowanych stanach prawnych,
- niekorzystne dla inwestowania kształty działek,
- zbyt duże zagęszczenie budynków w zabudowie mieszkaniowej wielorodzinnej realizowanej w ostatnich latach.⁸⁵

⁸³ Kantarek A.A., Gołąb-Korzeniowska M., Karczmarska E., Motak M., Noworól M., Tchórzewska A., *Założenia Lokalnego Programu Rewitalizacji Krakowa*, Kraków, luty 2006

⁸⁴ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa*, Kraków 2003

⁸⁵ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa*, Kraków 2003

W *Raportcie o stanie Miasta 2006* jako istotne tendencje w zakresie mieszkalnictwa wymieniono: wzrost liczby nowo oddanych do użytku mieszkań ogółem, wzrost liczby nowo oddanych do użytku mieszkań spółdzielczych, spadek liczby mieszkań oddanych do użytku przez towarzystwa budownictwa społecznego, wzrost liczby budynków wymagających działań remontowych, wzrost ceny działek niezabudowanych w całym mieście, wzrost wydatków poniesionych przez Miasto na mieszkalnictwo, zmniejszenie się liczby budynków w zarządzie ZBK, pozyskanie 381 komunalnych lokali mieszkalnych, spadek zainteresowania ze strony najemców mieszkań komunalnych wykupem lokali, uchwalenie dwóch planów miejscowych zagospodarowania przestrzennego związanych z budownictwem mieszkaniowym.⁸⁶

4.4.4 Przemysł, tereny poprzemysłowe, powojkowe i pokolejowe

Obszary przemysłowe to głównie duże, ekstensywnie użytkowane tereny przemysłowe i magazynowe, m.in.: HTS, zespoły przemysłowe Bonarka, Zabłocie, Płaszów, Łagiewniki, Łęg, Czyżyny, Grzegórzki. W znacznej części są to obszary zdegradowane, wymagające działań naprawczych. Lokalny Program Rewitalizacji i aktywizacji poprzemysłowego obszaru Zabłocia został przyjęty uchwałą Rady Miasta w październiku 2006 roku.

W *Założeniach Lokalnego Programu Rewitalizacji Krakowa* jako obszary spełniające kryteria degradacji w grupie terenów poprzemysłowych, powojkowych i pokolejowych wskazano:

- pokolejowe: Krowodrza/Prądnicka, Prokocim/Bieżanów
- powojkowe: Głowackiego, Dworzec Wschód
- poprzemysłowe: Cystersów, Stoczniovców, Rydlówka, Łagiewnicka, Łęg
- poprzemysłowo-powojkowe: Grzegórzecka
- posportowe: Cichy Kącik⁸⁷

⁸⁶ *Raport o stanie miasta 2006*

⁸⁷ Kantarek A.A., Gołąb-Korzeniowska M., Karczmarska E., Motak M., Noworól M., Tchórzewska A., *Założenia Lokalnego Programu Rewitalizacji Krakowa*, Kraków, luty 2006

4.4.5. Tereny otwarte i zielone

Analizę stanu istniejącego terenów otwartych i zielonych miasta zawarto w rozdziale poświęconym ochronie środowiska.

Jako obszary zielone i otwarte spełniające kryteria degradacji i wymagające podjęcia działań rewitalizacyjnych wymienia się: Park „Krzemionki Podgórskie”, Zakrzówek, Polne Kwiaty/ Księcia Józefa, Staw Płaszowski/ Bagry; Obszary rzeczne oraz pozostałe zespoły parkowe i zielone: Bulwary Wiślane; Zespoły rzeczne: Wilga, Rudawa i Młynówka, Prądnik, Sudół od Modlnicy, Sudół Dominkański, Potok Bibicki, Dłubnia, Potok Kościelnicki, Drwina, Serafa i Rozrywka; Inne obszary zieleni parkowej: Przylasek Rusiecki, Nowa Huta – „Zalew“, Kręgi forteczne /obiekty i linie.⁸⁸

4.4.6. Transport i komunikacja

Kompleksowe Badania Ruchu dla Krakowa, przeprowadzone w październiku 2003 roku przez Pracownię Badań Społecznych w Sopocie, przyniosły wiele ważnych wyników i obserwacji dla oceny zjawisk ruchowych i prognoz ich zmian. Do najważniejszych należą:

- Ruchliwość mieszkańców Krakowa rośnie, jest na poziomie wysokim, zbliżając się do ruchliwości w miastach Zachodniej Europy w latach 80-ych. W szczególności rośnie ruchliwość w grupach poza pracą, w tym związana z nauką.
- Podział zadań przewozowych wykazuje stały udział ruchu pieszego, następuje pewien wzrost udziału ruchu samochodami.
- Udział transportu zbiorowego, będącego priorytetem polityki Krakowa od lat 90-ych, wprawdzie spada, lecz wielkość przewozów utrzymuje się na stałym poziomie z tendencją wzrostu w stosunku do poprzedniego badania w 1994 roku.⁸⁹

Układ komunikacyjny i transportowy

Sieć drogowa miasta charakteryzuje się brakami w podstawowym układzie oraz niedostateczną hierarchizacją. Układ podstawowy sieci ulic cechuje rozkład dróg promienisto – obwodnicowy, a w Podgórzu i Nowej Hucie pasmowy. Wokół centrum wytworzyły się – zgodnie z rozwojem historycznym układu – pierścienie lub ich elementy, spinające promienisty układ drogowy. Obwodnica pierwsza ma cechy kompletnego obwodu, druga jest niekompletna, natomiast trzecia jedynie

⁸⁸ Kantarek A.A., Gołąb-Korzeniowska M., Karczmarska E., Motak M., Noworól M., Tchórzewska A., *Założenia Lokalnego Programu Rewitalizacji Krakowa*, Kraków, luty 2006

⁸⁹ PBS, *KBR 2003 Tom II Moduł: Modelowanie ruchu Przetwarzanie wyników badań Wersja uzupełniona, zgodnie z uwagami UMK* Sopot, 2004

fragmentaryczna.⁹⁰ Sieć drogowa w Krakowie jest w dużym stopniu zdekapitalizowana – zarówno dróg układu podstawowego, jak i obsługującego.

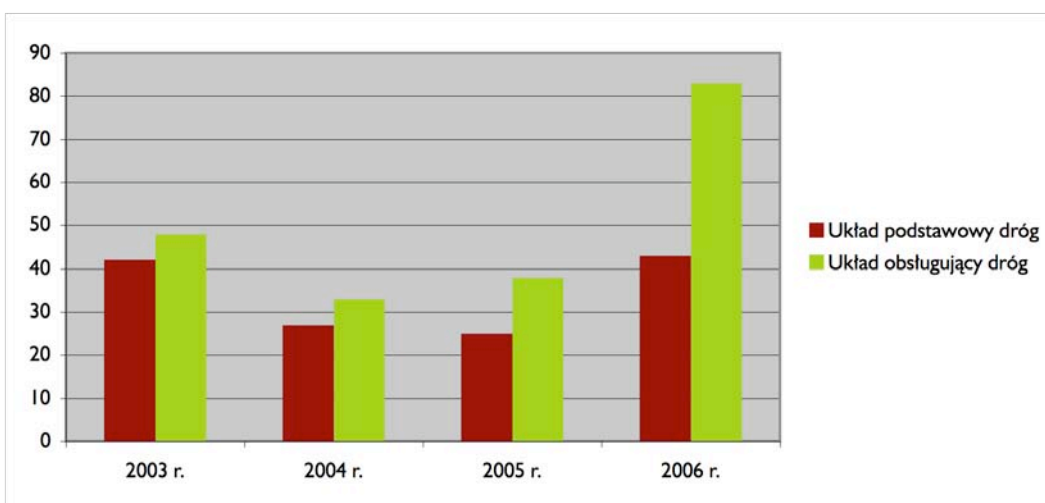
Komunikacja	2004 r.	2005 r.	2006 r.
Zarejestrowane pojazdy w tys.szt.	346,6	383,0	403,5
W tym osobowe w tys.szt.	279,5	306,5	325,9
Wskaźnik motoryzacji (liczba pojazdów ogółem /1000 mieszkańców)	458	505	533
Autobusy komunikacji miejskiej w ruchu (szt/doba)	410	420	423
Tramwaje komunikacji miejskiej w ruchu	332	332	340
Przewiezieni pasażerowie w mln	302	297,5	446,3
Linie autobusowe	116	129	134
Całkowita długość linii autobusowych w tys.km	1,442	1751,6	1775,4
Linie tramwajowe	23	26	26
Całkowita długość linii tramwajowych w km	282	325,2	327,3
Taksówki w tys.	3,324	b.d.	b.d.

Źródło: Raport o stanie miasta 2005, dane: MPK, Wydział kKomunikacji UMK, I-XII 2004, Raport o stanie miasta 2006

Stan techniczny sieci dróg w Krakowie

	poziom dekapitalizacji w %			
	2003 r.	2004 r.	2005 r.	2006 r.
Układ podstawowy dróg	42	27	25	43
Układ obsługujący dróg	48	33	38	83

Źródło: Raport o stanie miasta 2005, dane: Zarząd Dróg i Komunikacji

⁹⁰ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa, Kraków 2003

Dominującym rodzajem ruchu pojazdów jest ruch samochodów osobowych (57% całkowitego ruchu). Ponieważ obecna sieć jest na wielu odcinkach przeciążona, konieczne jest – poza działaniami modernizacyjnymi – uzupełnianie sieci o nowe planowane odcinki.⁹¹

Jednym z głównych problemów związanych z transportem jest zapewnienie bezpieczeństwa ruchu pieszego i kołowego. Działania w tym kierunku zostały podjęte w ramach Programu "Bezpieczny Kraków". W ramach programu poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego realizowane były zadania z zakresu: oświetlenia ciągów pieszych, sygnalizacji świetlnej na skrzyżowaniach, korekt układów drogowych, budowy ekranów akustycznych.⁹²

System parkowania

System parkowania w Krakowie jest organizowany w oparciu o założenia obowiązującej *Polityki Transportowej*⁹³, której celem jest ograniczenie ruchu pojazdów w śródmieściu. Ograniczona liczba miejsc parkingowych w centrum miasta jest jednym z powodów, dla których funkcjonuje strefa ograniczonego parkowania, której zadaniem jest zwiększenie rotacji pojazdów. W modelu obsługi transportu Krakowa kluczową zasadą jest strefowanie swobody w korzystaniu z samochodu. Strefowanie dotyczy: dostępu (wjazdu), parkowania i prędkości. Od chwili wprowadzenia ograniczeń ruchu w centrum miasta nastąpiła redukcja oraz zahamowanie wzrostu natężenia ruchu, przy jego równoczesnym zwiększeniu się na pozostałym układzie komunikacyjnym miasta.

Ustalenie liczby miejsc parkingowych (wydzielonych i przyulicznych) oraz miejsc garażowania ma charakter szacunkowy. Gestorem parkingów w pasie drogowym jest zarządca drogi, natomiast parkingów wydzielonych – firmy komercyjne.⁹⁴

Parkingi przyuliczne w 2006 r.

Ogółem	470
w tym:	
Dla samochodów osobowych	380
Dla autokarów	90

Źródło: Raport o stanie miasta 2006, dane: Krakowski Zarząd Dróg

⁹¹ Raport o stanie miasta 2006

⁹² Raport o stanie miasta 2005

⁹³ Polityka Transportowa dla Miasta Krakowa na lata 2007-2015, Uchwała Nr XVIII/225/07 Rady Miasta Krakowa z dnia 4 lipca 2007 r.

⁹⁴ Raport o stanie miasta 2005

Parkingi w 2005 r.

Wydzielone dla samochodów osobowych	4045
W tym płatne	3796
Przyuliczne	12970
W tym płatne	7710
Dla samochodów ciężarowych i autobusów	155

Źródło: Raport o stanie miasta 2005, dane: Zarząd Dróg i Komunikacji

Transport kolejowy

Sieć kolejowa na terenie miasta jest dobrze rozwinięta, zelektryfikowana w 91%. Obecnie jednak nie jest wykorzystywana dla ruchu lokalnego miejskiego. Ruch pociągów o zasięgu lokalnym, regionalnym, krajowym i międzynarodowym realizuje przewozy pasażerskie zarówno w relacjach podmiejskich bliskiego zasięgu (np. Wieliczka – Kraków), jak również przewozy średniego i dalekiego zasięgu, w tym także połączenia międzynarodowe.⁹⁵ Usytuowanie miasta Krakowa powoduje, że pełni ono rolę punktu przesiadkowego. Połączenia z Krakowem bez konieczności przesiadania się posiada 16 miast powiatowych, co stanowi 3/4 wszystkich miast powiatowych. Wskaźnik ten należy do najwyższych w kraju.⁹⁶

W 2006 r. przewozy pasażerskie transportem kolejowym w Krakowie objęły 9,9 mln osób.⁹⁷ Na terenie miasta Krakowa znajdują się:

- 4 stacje pasażersko-towarowe: Kraków Bonarka, Kraków Mydlniki, Kraków Płaszów, Kraków Główny Towarowy
- 4 stacje towarowe: Kraków Prokocim, Kraków Nowa Huta, Kraków Olsza, Kraków Krzesławice.
- Bocznic kolejowe: „Mittal Steel Poland” S.A. oddział w Krakowie, Cementownia „Nowa Huta” S.A., GÓR-HUT Sp. z o.o., Sambud-2 Sp z o.o., Scholz Recycling Polska Spółka z o.o., Elektrociepłownia „Kraków” S.A., Polskie Zakłady Zbożowe PZZ w Krakowie S.A., Polski Koncern Naftowy ORLEN S.A., Międzynarodowy Port Lotniczy Kraków Balice Sp. z o.o., Krakowskie Zakłady Automatyki S.A.
- Sekcje Napraw Wagonów Towarowych: Krakwagón Kraków Sp. z o.o., Kr. Prokocim, Kraków Nowa Huta.⁹⁸

⁹⁵ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa, Kraków 2003

⁹⁶ Raport o stanie miasta 2005

⁹⁷ Raport o stanie miasta 2006

⁹⁸ Raport o stanie miasta 2006

Transport autobusowy

Transport autobusowy prowadzony jest przez MPK S.A., przedsiębiorstwa PKS oraz innych przewoźników. Łącznie w ruchu autobusowym ponadlokalnym na obszarze Krakowa rozpoczyna i kończy bieg ok. 440 linii zamiejskich. Znaczną część transportu autobusowego stanowi ruch obsługujący dojazdy codzienne związane z nauką i pracą z gmin regionu do Krakowa. Duży ruch pasażerski występuje także na liniach autobusowych o zasięgu regionalnym, międzyregionalnym, krajowym i międzynarodowym.

Towarowy transport drogowy

Dostępność obszaru miasta dla towarowego transportu drogowego podlega ograniczeniom. Wewnątrz I obwodnicy miejskiej odnoszą się one zarówno do maksymalnego tonażu (2,5 t.) jak i czasu (18.00 – 10.00). Ponadto występują ograniczenia w ruchu samochodów ciężarowych w porze nocnej o masie całkowitej powyżej 7 ton. Ograniczenia te obejmują swoim zasięgiem większość obszaru o zwartej zabudowie miejskiej. W pozostałym obszarze i godzinach ruch ten odbywa się w sposób dowolny.⁹⁹

Miejska komunikacja publiczna

System komunikacji publicznej w Krakowie to sieć autobusowa i tramwajowa oraz prywatne linie mikrobusowe. Sieć autobusowa korzysta z ogólnie dostępnych ulic miasta, a sieć tramwajowa wykorzystuje torowiska umieszczone w jezdniach ulic lub wydzielone w ich przekrojach i kilka samodzielnych korytarzy tramwajowych. Stan techniczny infrastruktury tramwajowej nie jest zadowalający – torowiska są wyeksploatowane.

Z uwagi na degradację podbudowy i podtorza oraz zużycie nawierzchni stalowej, jedyną skuteczną i ekonomicznie uzasadnioną formą naprawy torowisk jest remont kapitalny. W 2005 r. wykazano, iż 54 km torowisk wymaga remontu z uwagi na krytyczny stan techniczny charakteryzujący się przekraczaniem dopuszczalnej normy zużycia nawierzchni stalowej, degradacją podbudowy i nawierzchni drogowej, występowaniem licznych wyboczeń i zapadnięć. W zakresie odbudowy taboru kolejowego w 2005 r. wykonano remont 4,9 km torów tramwajowych, 5,0 km sieci trakcyjnej¹⁰⁰, a w 2006 r. zakupiono 25 szt. i wyremontowano 30 szt. pojazdów tramwajowych.

⁹⁹ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa*, Kraków 2003

Głównym przewoźnikiem w miejskiej komunikacji zbiorowej jest Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne SA. Miasto Kraków corocznie aktualizuje zawartą z MPK S.A. umowę. Przewoźnicy prywatni obsługują tylko nieznaczną liczbę linii autobusowych.¹⁰¹ W 2006 roku liczba przewiezionych pasażerów, łącznie wszystkich linii autobusowych i tramwajowych, wynosiła 446,3 mln.¹⁰²

System komunikacji pieszej i rowerowej

Ruch pieszy i rowerowy stanowi znaczący procent przemieszczania się w niektórych rejonach miasta, jak np. śródmieściu, gdzie od chwili zamknięcia dla ruchu Rynku Głównego w 1978 r. coraz większą część układu ulicznego przeznacza się dla ruchu pieszego i rowerowego. Wyrazem polityki Miasta w zakresie kształtowania polityki komunikacyjnej było wprowadzenie w roku 1989 tzw. Uspokojenia ruchu, które wprowadziło ograniczenia dla ruchu kołowego i priorytet ruchu pieszego i rowerowego.

Przeprowadzane w ostatnich latach remonty i modernizacje ciągów ulicznych położonych wewnątrz drugiej obwodnicy i prowadzących komunikację publiczną szynową uczyniła je przyjaznymi dla pieszych, poprzez poszerzanie chodników kosztem jezdni i wydzielanie przestrzeni dla pieszych przy pomocy elementów małej architektury. Nadal istotnym problemem jest zajmowanie chodników przez samochody w celach parkingowych, co powoduje konieczność stosowania rozwiązań technicznych fizycznie wymuszających właściwe zachowania zmotoryzowanych uczestników ruchu.¹⁰³

Dla rozbudowy systemu rowerowego realizowany jest systematycznie układ dróg rowerowych – w oparciu o liczne dokumenty i opracowania Miasta w tym zakresie. Na koniec 2006 r. funkcjonowały w mieście odcinki tras rowerowych o łącznej długości 77,54 km:¹⁰⁴

Drogi rowerowe	2005 r.	2006 r.
Całkowita długość odcinków sieci dróg rowerowych (w km)	60,95	77,54
Długość odcinków dróg rowerowych wybudowanych lub wyznaczonych (w km)	6,4	b.d.

Źródło: Raport o stanie miasta 2005, dane: Wydział Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska UMK, Raport o stanie miasta 2006

¹⁰⁰ Raport o stanie miasta 2005

¹⁰¹ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa, Kraków 2003

¹⁰² Raport o stanie miasta 2006

¹⁰³ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa, Kraków 2003

¹⁰⁴ Raport o stanie miasta 2006

Komunikacja lotnicza

Międzynarodowy Port Lotniczy im. Jana Pawła II Kraków-Balice należy do największych i najstarszych portów lotniczych w Polsce i jest obok Warszawy i Gdańska portem lotniczym o znaczeniu międzynarodowym. Obszar obsługi Portu Lotniczego obejmuje około 7,9 mln mieszkańców w promieniu 100 km od Krakowa. Od 2003 roku obserwuje się spadek ruchu krajowego oraz wzrost regularnego ruchu międzynarodowego. W 2006 r. Port Lotniczy obsłużył ponad 2 mln pasażerów, co oznacza wzrost o ponad 49% w stosunku do roku 2005.¹⁰⁵

Działalność portu lotniczego w Balicach

	2002 r.	2003 r.	2004 r.	2005 r.	2006 r.
Liczba startów i lądowań	15 290	17 029	26 171	34 313	39 322
Liczba obsłużonych pasażerów w tys.	501	593	841	1 587	2 367 257
Ilość ładunków (tony)	2 104	2 969	3 289	3 255	3 438

Źródło: *Raport o stanie miasta 2005*, dane: Międzynarodowy Port Lotniczy Kraków-Balice, *Raport o stanie miasta 2006*

Działalność Międzynarodowego Portu Lotniczego Kraków-Balice

starty i lądowania	2004 r.	2006 r.	2007 r.
ogółem	26 171	39 322	31 254
loty regularne	13 007	27 574	25 165
przewiezione ładunki w tonach			
ogółem	3 289	3 437	2 780
cargo	1 805	2 015	1 860
poczta	1 484	1 423	920
obsłużeni pasażerowie			
ogółem	841 123	2 367 257	2 374 173
w ruchu krajowym	200 379	203 410	1 692 86
w ruchu międzynarodowym	640 744	2 163 847	2 204 887
w przelotach regularnych	524 254	2 037 977	2 051 421
w przelotach czarterowych	99 679	121 940	147 551
w przelotach tranzytowych	16 811	3 930	5 915

Źródło: *Raport o stanie miasta 2005*, dane: Międzynarodowy Port Lotniczy Kraków-Balice, Urząd Statystyczny w Krakowie, Biuletyn Statystyczny Kraków III kw. 2007

Również w oparciu o Port Lotniczy w Balicach organizowany jest lotniczy transport towarowy. Od paru lat notuje się stabilny poziom przewozu ładunków towarowych – w 2006 roku przewieziono 3,5 tys. ton ładunków. Obecnie jednym z istotnych zagadnień rozwoju Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego jest rozwój węzła transportu intermodalnego w oparciu o Port Lotniczy w Balicach.

¹⁰⁵ *Raport o stanie miasta 2006*

Transport wodny

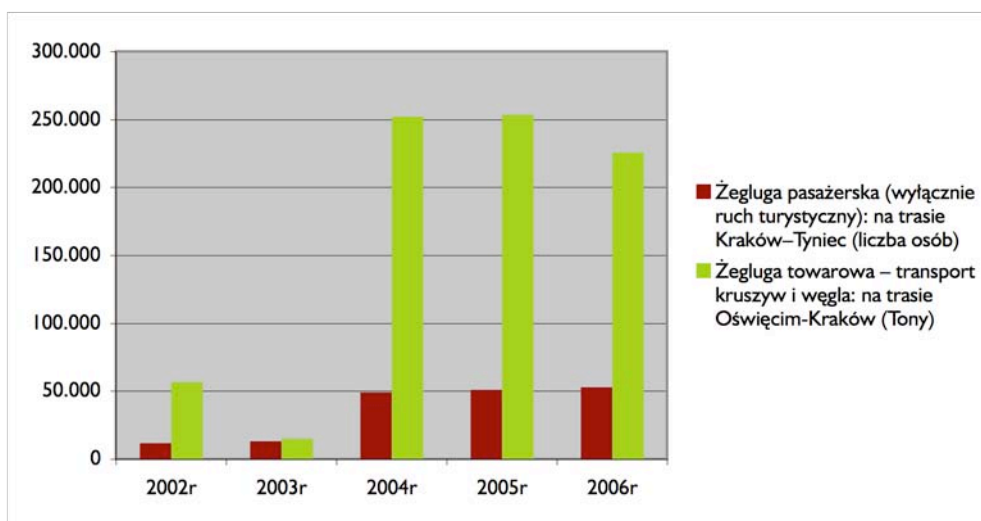
Górna Wisła między Oświęcimiem a Krakowem przystosowana jest do transportu wodnego dzięki budowie kaskady ze stopniami wodnymi (Dwory, Smolice, Łączany oraz trzech stopni wodnych w Krakowie: Kościuszko, Dąbie i Przewóz). Infrastruktura portowa związana z wykorzystaniem krakowskiego odcinka Wisły dla ruchu towarowego ogranicza się do niewielkiego nabrzeża przeładunkowego poniżej stopnia Dąbie. Wykonany przed II wojną światową port w Płaszowie nie pełni już swojej funkcji, a powstały w 1954 r. port Kujawy służy jako osadnik przed ujęciem wody technologicznej dla HTS. W rejonie Krakowa odbywa się także lokalna żegluga, związana z robotami regulacyjnymi i udrożnieniowymi na Wiśle oraz z transportem materiałów budowlanych do przeładowni Zabłocie i w rejonie ujścia rzeki Sanki.¹⁰⁶

Wykorzystanie rzeki Wisły do transportu osób i towarów w ruchu lokalnym w 2006 r. przedstawiało się następująco: w ramach żeglugi pasażerskiej (wyłącznie ruch turystyczny) na trasie Kraków-Tyniec statkiem turystycznym przewieziono 52 780 osób; w ramach żeglugi towarowej (transport kruszyw i węgla) na trasie Oświęcim-Kraków przewieziono 225 579,85 ton. W porównaniu do roku 2005 nastąpił wzrost o 3% przewozów turystycznych i spadek przewozów towarowych o 10%.¹⁰⁷

Transport wodny – wykorzystanie rzeki Wisły do transportu osób i towarów w ruchu lokalnym

	2002 r.	2003 r.	2004 r.	2005 r.	2006 r.
Żegluga pasażerska (wyłącznie ruch turystyczny) na trasie Kraków-Tyniec (liczba osób)	12 000	13 251	49 126	51 156	52 780
Żegluga towarowa – transport kruszyw i węgla na trasie Oświęcim-Kraków (Tony)	56 580	15 000	252 379	253 457	225 580

Źródło: Raport o stanie miasta 2005, dane: Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Krakowie

¹⁰⁶ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa, Kraków 2003

¹⁰⁷ Raport o stanie Miasta 2006

4.4.7. Uwarunkowania rozwoju i tendencje w dziedzinie komunikacji

W *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa* za uwarunkowania sprzyjające rozwojowi komunikacji w Krakowie uznano:

- istniejące tradycje powiązań transportowych w skali międzynarodowej,
- uchwaloną politykę transportową dla Krakowa,
- istniejącą i rozbudowywaną infrastrukturę transportową,
- istniejące możliwości uzupełniania się i współpracy pomiędzy podsystemami transportowymi,
- dostępność centrum miasta środkami transportu zbiorowego,
- dużą gęstość linii i przystanków oraz wysoką częstotliwość kursowania środków transportu zbiorowego w obszarach o intensywnej zabudowie,
- korzystne usytuowanie międzynarodowego lotniska,
- udane próby integracji

Za **uwarunkowania ograniczające** rozwój komunikacji uznano:

- gwałtowny wzrost motoryzacji,
- dużą zależność w funkcjonowaniu połączeń zewnętrznych od inwestycji ogólnopolskich i regionalnych,
- brak wyraźnej hierarchizacji układu drogowego oraz dogodnych tras ruchu tranzytowego (poza kierunkiem wschód-zachód) i międzyczynicowych powiązań obwodowych,
- rozproszenie relacji podróży przy nasilających się procesach dekoncentracji osadnictwa i równoczesnym powstaniu nowych dużych generatorów ruchu, jakim są duże centra handlowe,
- dekapitalizację techniczną układu drogowego i tramwajowego oraz towarzyszących mu urządzeń sterowania ruchem,
- zaniedbania inwestycyjne w rozbudowie i modernizacji układu,
- brak infrastruktury technicznej obsługi transportu, w tym: parkingów w centralnej strefie miasta i na jej obrzeżach, centralnego dworca autobusowego, zintegrowanych węzłów przesiadkowych – wymiany podróżnych, systemu sterowania ruchem, terminali multimodalnych oraz informatycznie wspomaganych systemów logistycznych,
- zły stan taboru komunikacji zbiorowej,
- brak szybkich linii naziemnego transportu zbiorowego,
- niewykorzystanie sieci kolejowej PKP dla potrzeb transportu miejskiego i aglomeracyjnego,
- wzrost zagrożeń bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz wzrost zanieczyszczeń transportowych i emitowanego do środowiska hałasu¹⁰⁸

W *Raporcie o stanie miasta 2006* odnotowano następujące tendencje: wzrost wskaźnika motoryzacji, wskaźnika osobowych przewozów kolejowych, liczby pasażerów komunikacji lotniczej, przewozów turystycznych w komunikacji wodnej, długości ścieżek rowerowych, liczby przewiezionych pasażerów przez miejskie linie autobusowe i tramwajowe, ilości kolejowych przewozów towarowych PKP i spadek liczby wypadków oraz zbyt mała ilość remontów dróg w stosunku do potrzeb.¹⁰⁹

4.4.8. Infrastruktura techniczna i gospodarka komunalna

Zagadnienia sektora infrastruktury technicznej obejmują problematykę zaopatrzenia w wodę, gospodarki ściekowej, gospodarki wodami opadowymi, ciepłownictwa, energetyki, gazownictwa i telekomunikacji. W zakresie gospodarki komunalnej Miasta – gospodarki odpadami i cmentarnictwa.

Ciepłownictwo

W Krakowie zaopatrzeniem w ciepło z sieci ciepłowniczej zajmuje się jednoosobowa spółka Gminy Miejskiej Kraków – Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej S.A. W 2006 r. sieć ciepłownicza zasilana była ze źródeł obcych, tj. Elektrociepłowni Kraków S.A., Elektrowni Skawina S.A. i Mittal Steel Poland S.A., jak również z lokalnych kotłowni gazowych i olejowych.

Głównym odbiorcą energii ciepłej jest rynek mieszkaniowy – spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe oraz odbiorcy indywidualni. Łącznie grupa ta stanowiła w 2006 r. ponad 60% portfela usług świadczonych przez MPEC S.A. 93% mocy w tej grupie zamówiono dla potrzeb centralnego ogrzewania, a 7% na podgrzanie ciepłej wody użytkowej. Energia ciepła dostarczana była do ponad 7 770 obiektów o łącznej powierzchni ponad 15 mln m².¹¹⁰

Ciepłownictwo

	2002 r.	2003 r.	2004 r.	2005 r.	2006 r.
Zamówiona moc cieplna dla miasta (MW) ogółem	1559,7	1553,6	1487,8	1431,1	1462,7
EC Kraków S.A.	1190,3	1181,3	1103,9	1047,7	1258,0
E Skawina S.A.	339,2	342,6	340,4	329,8	655,0
Mittal	30,2	29,7	43,5	53,6	669,0
Średnia cena sprzedaży ciepła przez MPEC (zł/GJ)	32,62	33,22	34,18	34,09	34,28
Udział mieszkańców korzystających z energii do ogrzewania mieszkań	65-70%	70%	ok. 70%	62-65%	ok.65%

Źródło: *Raport o stanie miasta 2005*, dane: MPEC SA, *Raport o stanie miasta 2006*

¹⁰⁸ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa*, Kraków 2003

¹⁰⁹ *Raport o stanie miasta 2006*

Obszar działania systemu ciepłowniczego w zasadzie pokrywa cały obszar intensywnej zabudowy. Wyjątek stanowi obszar wewnątrz I obwodnicy komunikacyjnej, gdzie z uwagi na ograniczony dostęp terenowy, MPEC S.A. nie przewiduje prowadzenia inwestycji sieciowych. Zasilanie tego rejonu w ciepło oparte jest na istniejących kotłowniach gazowych, w części eksploatowanych przez MPEC S.A. W obszarze działania systemu ciepłowniczego nie ma barier dla przyłączenia nowych odbiorców. W przypadku braku możliwości technicznych zasilania w ciepło obiektu z miejskiej sieci ciepłowniczej, MPEC S.A. może realizować zasilanie obiektów poprzez indywidualne kotłownie opalane paliwem gazowym.¹¹¹

W obszarze śródmiejskim nadal występuje największa w mieście koncentracja pieców indywidualnych zasilanych paliwem stałym, szczególnie w rejonach:

- Stare Miasto w obrębie Plant
- Karmelicka – Pawlikowskiego – Kochanowskiego
- Krupnicza – Loretańska – Studencka
- Straszewskiego – Pl. Na Groblach – Powiśle
- Stradom – Koletek
- Stradom – Dietla
- Dietla – Paulińska – Meiselsa – Brzozowa – Miodowa – Starowiślna
- Św. Gertrudy – Sebastiana – Sarego – Bogusławskiego
- Dietla (numery nieparzyste) – Wrzesińska
- Sołtyka – Łazarza – Dwernickiego
- Librowszczyzna – Zyblikiewicza – Wielopole
- Radziwiłłowska – Westerplatte – Lubicz
- Topolowa – Lubomirskiego
- Szlak – Pędzichów – Krowoderska – Długa
- Fenna – Biskupia – Łobzowska – Asnyka

W obszarze poza II obwodnicą największa ilość pieców funkcjonuje w rejonach: Stare Podgórze, Łobzów, Nowa Wieś, Dębniki, Półwieś Zwierzynieckie.¹¹²

Likwidacja pieców i ich zamiana na ogrzewanie elektryczne powoduje zwiększenie zapotrzebowania na energię elektryczną. W rezultacie napływających wniosków mieszkańców o przydział energii elektrycznej na cele ogrzewania Zakład Energetyczny przystąpił do działań na rzecz pozyskiwania

¹¹⁰ *Raport o stanie miasta 2006*

¹¹¹ *Raport o stanie miasta 2005*

¹¹² *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa, Kraków 2003*

terenu i budowy nowych stacji transformatorowych. W działaniach tych występują – szczególnie w centralnych obszarach miasta – bariery związane z trudnością w pozyskiwaniu terenu pod lokalizację stacji transformatorowych. W 2000 r. została wykonana analiza możliwości zlokalizowania stacji transformatorowych w obszarze wewnątrz Plant, na działkach należących do Gminy Miejskiej Kraków lub Skarbu Państwa. Analiza wykazała możliwość uzyskania terenu pod lokalizację stacji, jednak przed wystąpieniem o decyzję pozwolenia na budowę wymagane będzie wykonanie szeregu prac obejmujących m.in. zagadnienia problematyki konserwatorskiej i ochrony środowiska.¹¹³

Informacje dotyczące działalności w zakresie likwidacji kotłowni opalanych paliwem stałym i ograniczenia zjawiska tzw. niskiej emisji, zawarto w rozdziale dotyczącym zagadnień ochrony środowiska.

Energetyka

Podstawowymi źródłami zaopatrzenia miasta w energię elektryczną są: Elektrociepłownia Kraków S.A. oraz Elektrownia Skawina S.A., a także elektrownie wodne: Dąbie, Przewóz i Skawina, oraz Elektrownia przemysłowa Mittal Steel Poland S.A. Ponadto energia elektryczna dostarczana jest liniami przesyłowymi PSE 220/110 kV. Energia elektryczna pozyskiwana jest także ze źródeł rozproszonych: Barycz (spalanie biogazu z wysypiska odpadów), Kujawy (spalanie biogazu z oczyszczalni ścieków). W 2006 roku nastąpiła zmiana w strukturze dostawców energii elektrycznej, tj. 53% (14% więcej niż w roku 2005) przypadło Elektrowni w Skawinie, a 47% EC Kraków.

Cena energii zmalała w 2006 r. względem roku poprzedniego średnio o średnio 1,6 %, przy czym globalne zużycie energii elektrycznej zwiększyło się o prawie 10%. Podobnie jak w roku poprzednim odnotowano dalszy wzrost udziału mieszkańców miasta korzystających z energii elektrycznej w gospodarstwach domowych.¹¹⁴

Na obszarze Starego Miasta, w związku z dużą intensywnością wykorzystania energii elektrycznej m.in. do celów grzewczych, występują przeciążenia sieci energetycznej i trudności z podłączeniem nowych odbiorców. Istnieje konieczność budowy kilkunastu stacji transformatorowych oraz linii kablowych. Obecnie największe trudności w zapewnieniu bezawaryjnej i o właściwych parametrach dostawy energii elektrycznej, bez technicznej możliwości dalszego zwiększenia poboru mocy, występują na obszarze Zwierzyńca – rejon ulic Kościuszki, Księcia Józefa, Królowej Jadwigi i Focha. Pomimo ograniczeń występujących w wymienionych obszarach, ZEK S.A. nie wydał żadnej decyzji odmowy przyłączenia odbiorców do sieci elektroenergetycznej. Poza wymienionymi obszarami

¹¹³ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa*, Kraków 2003

¹¹⁴ *Raport o stanie miasta 2006*

istniejące sieci zapewniają dostawę energii do odbiorców. Pojawienie się nowych odbiorców o większym zapotrzebowaniu na moc elektryczną powoduje konieczność rozbudowy sieci nn, a w niektórych przypadkach również sieci SN.¹¹⁵

Gazownictwo

System gazowniczy na obszarze Krakowa pokrywa w wystarczającym stopniu zaopatrzenie w gaz odbiorców komunalnych, przemysłu, usług i w coraz szerszym zakresie do celów grzewczych. Na terenie miasta nie występują obszary o ograniczonych możliwościach dostawy gazu. Dystrybutorem gazu w Krakowie jest Zakład Gazowniczy Kraków.

W 2006 r. nastąpił dalszy wzrost średniodobowego zapotrzebowania na gaz i jego zużycia wśród gospodarstw domowych – odpowiednio o ok. 2%. Globalne zużycie gazu w Krakowie w 2006 r. wzrosło względem roku poprzedniego średnio o 0,5%, a wśród gospodarstw domowych zmalało o 1,5%. Wzrosła także liczba odbiorców gazu w mieście.¹¹⁶

Zmniejszenie zużycia gazu przez przemysł, spowodowało wzrost możliwości użytkowania gazu do celów grzewczych i komunalnych, w wyniku czego nastąpił wzrost ilości kotłowni lokalnych podłączonych do sieci gazowej oraz liczby gospodarstw domowych użytkujących gaz do celów ogrzewania mieszkań. Indywidualne ogrzewania gazowe stosuje obecnie ok. 13% ogólnej ilości gospodarstw domowych na terenie Krakowa. W wielu nowych osiedlach mieszkaniowych w Krakowie do ogrzewania pomieszczeń zastosowane zostaną piece gazowe dwubiegowe (do przygotowania ciepłej wody i ogrzewania) montowane u poszczególnych odbiorców.

Zaopatrzenie w wodę

Kraków podzielony jest na strefy wodociągowe zasilane z następujących ujęć wód powierzchniowych:

- Raba (Zbiornik Dobczycki) – największe źródło wody,
- Rudawa,
- Dłubnia,
- Sanka (Bielany).

Wodociąg krakowski uzupełniają ujęcie wód głębinowych Mistrzejowice i Rudawa, lokalne ujęcia wód podziemnych w Bieżanowie oraz kilkanaście studni głębinowych lokalnych.

¹¹⁵ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa*, Kraków 2003

¹¹⁶ *Raport o stanie miasta 2006*

W porównaniu z rokiem poprzednim, sprzedaż wody w 2006 r. wzrosła z 49 334 tys. m³ do 49 677 tys. m³, przy jednoczesnym zwiększeniu udziału mieszkańców korzystających z usług miejskiego systemu wodociągowego. Tendencję tę przypisać można malejącemu zużyciu wody przez gospodarstwa domowe. System wodociągowy pokrywał w 100% zapotrzebowanie na wodę.

W latach 2003-2006 MPWiK S.A. zrealizowała program pod nazwą „Woda dla wszystkich”, którego celem było podłączenie do sieci wodociągowej wszystkich mieszkańców Krakowa. Do najważniejszych działań należało wybudowanie sieci wodociągowej, którą spółka sfinansowała ze środków własnych. Przyłącza wodociągowe realizowane były natomiast w ramach procedury Lokalnych Inicjatyw Inwestycyjnych lub indywidualnie ze środków odbiorców wody. W przeciągu czterech lat wybudowano łącznie 52 385 m sieci wodociągowej za kwotę 20,7 tys. zł, z czego 23484 m w 2006 roku.¹¹⁷

Wybrane parametry zaopatrzenia w wodę

	2002 r.	2003 r.	2004 r.	2005 r.	2006 r.
Pobór wody z głównych ujęć wodociągu krakowskiego (tys. m ³ / rok) x10E3	62,23	61,14	61,65	60,22	61,41
Zużycie wody w gospodarstwach domowych na 1-go mieszkańca (m ³ / m-c)	4,57	4,39	4,25	4,13	4,06
Średnie dobowe zużycie wody (tys. m ³)	150	145	143	139	133,1
Cena jednostkowa wody (zł / m ³)	1,92	2,13	2,02	2,26	2,34
Procent mieszkańców korzystających z sieci ogólnomiejskiej (%)	95,8	96,1	96,4	96,8	97,3

Źródło: Raport o stanie miasta 2005, dane: Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji S.A., Raport o stanie miasta 2006

Gospodarka ściekowa

Kanalizacja w Gminie Miejskiej Kraków pracuje w systemie rozdzielczym (w zakresie kanalizacji sanitarnej deszczowej) oraz ogólnospławnym. Tereny peryferyjne Krakowa przeznaczone są do skanalizowania w systemach lokalnych, ścieki odprowadza się grawitacyjnie, zaś tam gdzie ukształtowanie terenu uniemożliwia grawitacyjne odprowadzenie ścieków stosuje się system ciśnieniowy – przepompownie. Układ kanalizacyjny Krakowa objęty jest dwoma odrębnymi centralnymi systemami kanalizacji:

- System dla dawnych dzielnic Śródmieście, Krowodrza, Podgórze, obsługujący około 500 tys. mieszkańców,
- System obejmujący dawną dzielnicę Nowa-Huta obsługujący około 250 tys. mieszkańców

¹¹⁷ Raport o stanie miasta 2006

W Krakowie funkcjonują następujące oczyszczalnie ścieków:

- oczyszczalnie centralne: Płaszów (sposób oczyszczania: mechaniczny) i Kujawy (sposób oczyszczania: mechaniczno-biologiczny)
- oczyszczalnie lokalne: "Bielany", "Skotniki", "Kostrze", "Sidzina" oraz "Wadów"
- 32 przepompownie i 2 punkty zlewcze ¹¹⁸

Z możliwości odprowadzenia ścieków przez kanalizację korzystało w 2006 r. 95,5% mieszkańców miasta (w zakresie gospodarstw domowych), co oznacza niewielki przyrost w stosunku do roku poprzedniego.

Warunki życia ludności – mieszkalnictwo, infrastruktura	2005 r.	2006 r.
liczba ludności korzystającej z sieci wodociągowej w %	96,8	97,1
liczba ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej w %	95,3	95,5

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie, Raport o stanie miasta 2006

Działania w ramach Lokalnych Inicjatyw Inwestycyjnych (LII) służą podniesieniu standardów życia ludności poprzez realizację infrastruktury technicznej w tzw. obszarach peryferyjnych miasta, gdzie występują braki w zaopatrzeniu w wodę, w odprowadzaniu i oczyszczaniu ścieków oraz wód opadowych. W ostatnich latach zmienił się sposób realizacji zadań w trybie LII. Zmiana dotyczy przede wszystkim przejęcia finansowania przez MPWiK realizacji sieci wodociągowych i kanalizacyjnych przygotowanych przez społeczne komitety. Liczba realizowanych zadań pozostawała przy tym na niezmiennym poziomie, tj. ok. 50-60 sztuk przyłączy rocznie. ¹¹⁹

Procent oczyszczenia ścieków

	2002 r.	2003 r.	2004 r.	2005 r.	2006 r.
% oczyszczenia – system centralny	89,73	93,96	93,4	92,87	99
% oczyszczenia – system lokalny	0,42	0,45	0,6	0,6	1
% oczyszczenia – mechanicznie	67,62	71,38	70,8	69,42	24,5
% oczyszczenia – mechaniczno-biologicznie	22,53	23,03	23,8	24,05	75,5

¹¹⁸ Raport o stanie Miasta 2006

¹¹⁹ Raport o stanie Miasta 2006

Gospodarka odpadami

Realizacja „Programu gospodarki odpadami komunalnymi w Gminie Kraków” stanowi element opracowywanego aktualnie „Wojewódzkiego planu gospodarki odpadami”, którego wytyczne do realizacji są zbieżne z „Krajowym planem gospodarki odpadami”. Obecny system gospodarki odpadami w Krakowie jest typowy dla systemu gospodarki odpadami obowiązującego w większości polskich miast. Poza przerobem wtórnym niewielkiej ilości materiałów, system ten opiera się wyłącznie na ich deponowaniu na składowiskach. W sytuacji gdy coraz trudniej znaleźć wystarczająco pojemne składowiska i wzrasta społeczny opór przed tworzeniem nowych, Kraków tak jak i wiele innych miast w Polsce staje przed koniecznością podjęcia trudnych i kosztownych decyzji dotyczących odzysku surowców kompostowania i odzysku energii.¹²⁰ W 2006 ilość wytworzonych odpadów komunalnych wzrosła względem roku 2005 o 1,7%, natomiast ilość zebranych surowców o 84,9%.¹²¹

Wskaźniki dotyczące gospodarki odpadami komunalnymi

wyszczególnienie	2002 r.	2003 r.	2004 r.	2005 r.	2006 r.
Ilość odpadów wytworzonych (tys. Mg)	175	200	298,2	303,3	308,5
Gospodarstwa objęte stałym wywozem odpadów (%)	100	90	90	90	98
Gospodarstwa objęte segregacją (%)	30	30	40	100	100
Ilość zebranych surowców (tys. Mg)	b. d.	1,06	0,976	1,354	3350,4
Odzysk surowców wtórnych (%)	7,73	b. d.	2	3	80

Źródło: Raport o stanie miasta 2005, dane: Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Krakowie, Raport o stanie miasta 2006

4.4.9. Uwarunkowania rozwoju i tendencje w dziedzinie infrastruktury technicznej i gospodarki komunalnej

Według *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa*, uwarunkowania sprzyjające w dziedzinie infrastruktury technicznej i gospodarki komunalnej to m. in.:

- możliwość perspektywicznej rozbudowy urządzeń zaopatrzenia w wodę i dystrybucji wody,
- rezerwa sieci ciepłej umożliwiająca podłączanie nowych odbiorców,
- pokrycie w pełni zapotrzebowania na gaz,
- ciągłe zmniejszanie awaryjności sieci i strat gazu poprzez przebudowę odcinków sieci o złym stanie technicznym,
- działania na rzecz wzrostu liczby mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej i kanalizacyjnej.

¹²⁰ Raport o stanie miasta 2005

Jako **uwarunkowania ograniczające** wymieniono:

- konieczność modernizacji systemu kanalizacji ogólnospławnej,
- mały udział segregacji odpadów „u źródła”,
- brak decyzji o lokalizacji, wyborze rozwiązań technologicznych i budowie zakładu termicznej utylizacji odpadów komunalnych,
- brak decyzji o przyszłościowej budowie składowiska odpadów przetworzonych,
- brak docelowych (systemowych) rozwiązań dla unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych wchodzących w strumień odpadów komunalnych,
- brak zorganizowanego miejsca składowania śniegu z ulic miasta,
- brak systemowych rozwiązań zagospodarowania odpadów budowlanych i remontowych, odpadów wielkogabarytowych,
- brak rozwiązań opanowania problemu powstawania „dzikich” wysypisk”.¹²²

4.5. Ustalenia w zakresie planowanych kierunków rozwoju wynikające z obowiązujących dokumentów strategicznych i planistycznych

Strategia Rozwoju Krakowa podkreśla rolę poprawy warunków i poziomu życia mieszkańców oraz podnoszenia atrakcyjności Krakowa jako miejsca zamieszkania. W ramach **Celu Operacyjnego I-4: Rozwój mieszkalnictwa i rewitalizacja terenów zdegradowanych** przewiduje się zespół działań mających służyć rozwojowi nowego budownictwa mieszkaniowego oraz podniesieniu standardu istniejących zasobów mieszkaniowych, w tym rehabilitacji osiedli wzniesionych z „wielkiej płyty”.

Zasoby mieszkań komunalnych są w dużym stopniu zdekapitalizowane, a mieszkań komunalnych – niewystarczające w stosunku do potrzeb. Począwszy od 2006 r., w osiedlach przewidzianych w programie rewitalizacji, zwłaszcza w Nowej Hucie i Azorach oraz na Dąbiu planowane jest corocznie dokonanie odnowy zieleni i chodników na łącznej powierzchni 10 ha. Konieczna jest poprawa walorów technicznych, funkcjonalnych, przestrzennych i estetycznych osiedli mieszkaniowych. W osiągnięciu tego pomóc mogą takie instrumenty, jak kontynuowanie remontów zarówno zasobów Miasta, jak i wspierania finansowego wspólnot mieszkaniowych i właścicieli budynków prywatnych. Ważną kwestią pozostaje dostosowanie budynków mieszkalnych do możliwości osób niepełnosprawnych.¹²³

¹²¹ *Raport o stanie miasta 2006*

¹²² *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa*, Kraków 2003

¹²³ *Strategia Rozwoju Krakowa*, Kraków 2005

Cel Operacyjny II-I: *Kształtowanie warunków przestrzennych dla rozwoju gospodarki z zachowaniem zrównoważonego rozwoju Miasta i ładu przestrzennego*, jest jednym z celów operacyjnych służących realizacji **Celu Strategicznego II:** *Kraków Miastem konkurencyjnej i nowoczesnej gospodarki*. W ramach Celu Operacyjnego II-I podkreślono konieczność realizacji procesu sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jako instrumentów realizacji wizji rozwoju przestrzennego miasta przyjętej w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz zapewnienia skutecznych warunków do realizacji procesów inwestycyjnych. Niezbędne jest także zapewnienie środków finansowych na nabywanie terenów w celu tworzenia kompleksów nieruchomości, które mogłyby być skutecznie oferowane potencjalnym inwestorom oraz przygotowanie terenów do realizacji inwestycji. Konieczne jest kontynuowanie działań związanych z określeniem sposobu zagospodarowania nieruchomości będących własnością miasta Krakowa a planowanych do zbycia.¹²⁴

4.5.1. Kierunki rozwoju przestrzennego miasta

W *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa* określono kierunki rozwoju poszczególnych elementów zagospodarowania przestrzennego miasta oraz wyznaczono obszary o strategicznym znaczeniu dla rozwoju Krakowa.

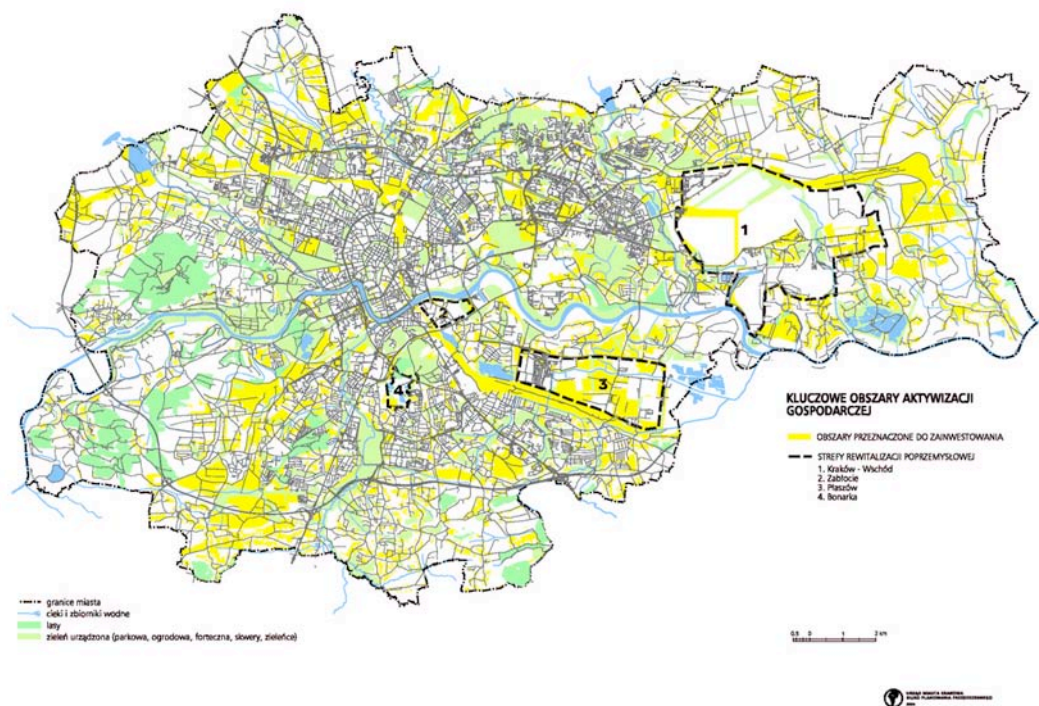
Centrum ogólnomiejskie rozszerzyć ma swój zasięg, tworząc docelowo różnorodne centrum miasta metropolitalnego, powiększając się perspektywicznie o obszary Kazimierza, Podgórze oraz Nowego Miasta – powiązanego z centrum komunikacyjnym. Rolę **centrum dzielnicowego** będzie tradycyjnie pełnić centrum Nowej Huty – rejon Placu Centralnego. Zasadniczym kierunkiem rozwoju obszarów centrum ogólnomiejskiego jest kształtowanie i ochrona przestrzeni publicznej.

Jako **miejskie centra wielofunkcyjne** – obszary istniejącej i projektowanej koncentracji usług, kształtujące się w oparciu o wielkoprzestrzenne obiekty handlowe wymieniono: Obszar Bronowice Wielkie Wschód, Obszar Solway, Obszar Czyżyny, Obszar Olsza, Obszar Dąbie – MI – Selgros, Prokocim.

¹²⁴ *Strategia Rozwoju Krakowa, Kraków 2005*

Za kluczowe obszary rozwoju gospodarczego, stanowiące niewykorzystany potencjał dla rozwoju ekonomicznego miasta poprzez lokalizację inwestycji gospodarczych – **obszary aktywizacji gospodarczej** uznano:

- **Centrum Administracyjne HTS** – obszar o znaczeniu strategicznym, gdzie powstać ma w przyszłości nowe wielofunkcyjne centrum usługowo-administracyjne aktywizujące wschodnią część miasta. Obszar ten wymaga podjęcia działań rewitalizacyjnych, mających na celu stworzenie zespołu architektoniczno-urbanistycznego o urozmaiconym programie funkcjonalnym i wysokiej jakości kompozycji.
- **Otoczenie Portu Lotniczego Kraków Balice** – obszar stwarzający szansę na lokalizację wielofunkcyjnego zespołu zabudowy związanej z działalnością lotniska – w tym funkcji targowych i wystawienniczych, obsługi turystycznej oraz obsługi biznesu. Obszar ten wymaga kompleksowego rozwiązania układu funkcjonalno-przestrzennego oraz sprawnego powiązania za pomocą komunikacji kołowej i szynowej z centrum miasta.¹²⁵
- **Zabłocie** – obszar poprzemysłowy położony w bezpośrednim sąsiedztwie centrum miasta, stwarzający szansę lokalizacji zabudowy związanej z różnorodną działalnością biznesu, funkcjami publicznymi oraz nauką. Dla obszaru Zabłocia uchwalono w 2006 roku *Lokalny program rewitalizacji i aktywizacji poprzemysłowego obszaru Zabłocia*.¹²⁶

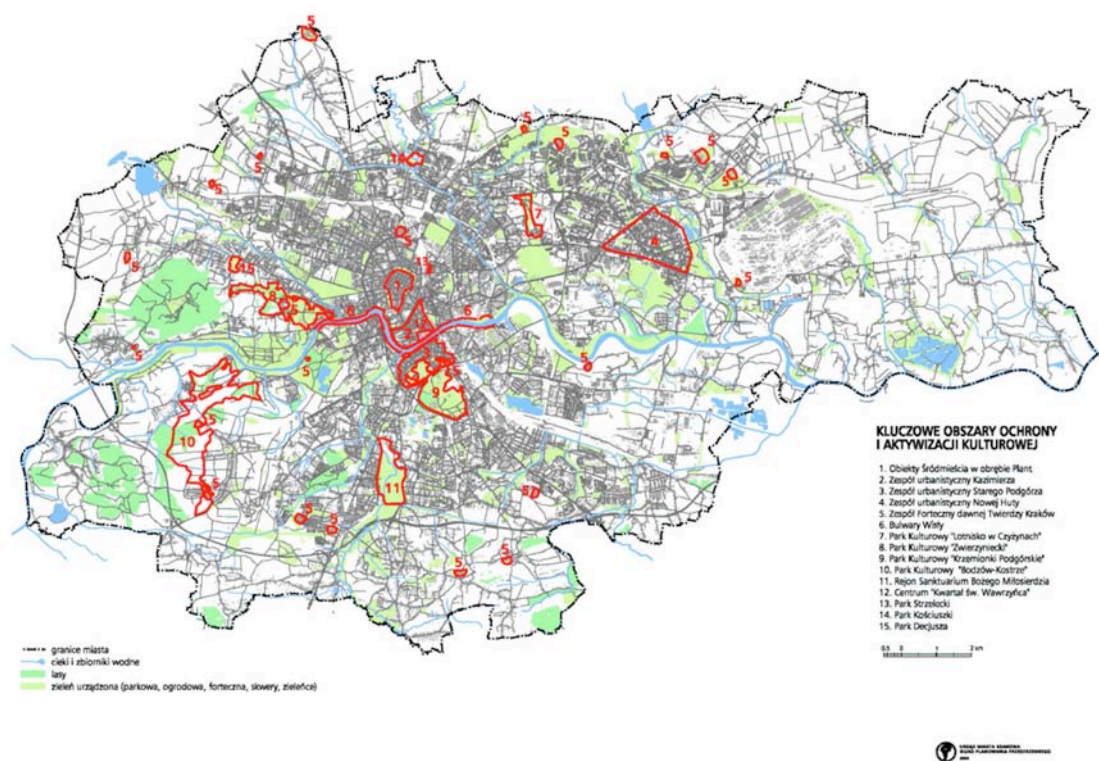

¹²⁵ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa*, Kraków 2003

¹²⁶ Uchwała Nr CXIX/1284/06 Rady Miasta Krakowa z dnia 25 października 2006 r. w sprawie przyjęcia *Lokalnego programu rewitalizacji i aktywizacji poprzemysłowego obszaru Zabłocia*

Jako **kluczowe obszary rozwoju kulturowego** wymieniono:¹²⁷

- **Sanktuarium Bożego Miłosierdzia** – obszar wymaga wyposażenia w sprawny system komunikacyjnych powiązań wewnętrznych i zewnętrznych oraz wprowadzenia kompleksowych zasad kształtowania zabudowy w terenach sąsiadujących z miejscem pielgrzymek, a także powiązania obszaru z pobliskimi terenami komercyjnymi i rekreacyjnymi, a w szczególności z przyszłym Parkiem Jana Pawła II na terenie tzw. Białych Mórz.¹²⁸
- **Obszar pomiędzy Rondem Grunwaldzkim a Zakrzówkiem** – potencjalne miejsce lokalizacji obiektów usług publicznych o znaczeniu metropolitalnym, takich jak Centrum Kongresowo-Koncertowe. Obszar ten wiązać będzie za pośrednictwem promenady miejskiej centrum miasta z obszarem rekreacyjnym Zakrzówka oraz pośrednio z III Kampusem UJ w Pychowicach. Postuluje się uzupełnienie programu usług o charakterze publicznym usługami o charakterze komercyjnym.
- **Bulwary Wisły** – obszar obejmujący urbanistyczne wnętrze doliny Wisły na odcinku od klasztoru SS Norbertanek na Zwierzyńcu do mostu Kotlarskiego, wyodrębniony w celu ukształtowania harmonijnego, atrakcyjnego wnętrza doliny rzeki w najbardziej reprezentacyjnej części centrum miasta, z uwzględnieniem zasad ochrony krajobrazu oraz ekspozycji obiektów zabytkowych, panoramy miasta oraz terenów otwartych.

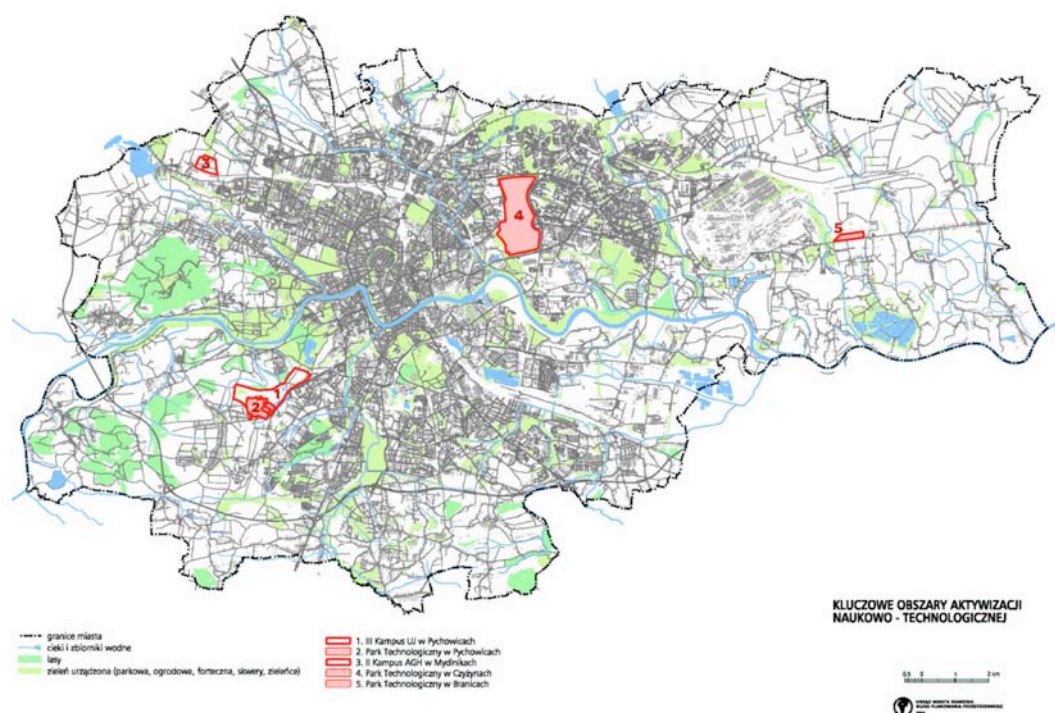

¹²⁷ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa, Kraków 2003

¹²⁸ Zakres inwestycji zmieniono na Centrum Jana Pawła II "Nie lękajcie się". 16 października 2007 r. rozstrzygnięto konkurs architektoniczny, jednak żadna z prac nie została rekomendowana do realizacji.

Wyodrębniono także następujące **kluczowe obszary rozwoju naukowo-technologicznego**:¹²⁹

- **III Kampus UJ w Pychowicach** – obszar wymaga realizacji przyjętych założeń planu koordynacyjnego i konsekwentnej kontynuacji procesów zagospodarowania.
- **Obszar Czyżyny-Dąbie** – miejsce lokalizacji Specjalnej Strefy Ekonomicznej – Krakowskiego Parku Technologicznego, obszar położony pomiędzy historycznym układem przestrzennym Krakowa a Nową Hutą, mający na celu integrację obu tych struktur urbanistycznych poprzez stworzenie terenu koncentracji ważnych funkcji związanych z nauką i nowoczesnym przemysłem, uzupełnionych inwestycjami o charakterze publicznym. Obszar ten posiada niewykorzystane rezerwy terenowe – rekomendowana jest tutaj lokalizacja parku technologicznego, przedstawicielstw krajowego biznesu, instytucji rządowych, targów międzynarodowych, hoteli, regionalnych centrów handlowych i kulturalnych wyższych uczelni, a także hali widowiskowo sportowej i Samorządowego Centrum Administracyjnego.
- **Park Technologiczny w Branicach** – perspektywiczny obszar lokalizacji nowoczesnego przemysłu, ośrodków nauki oraz funkcji towarzyszących. Podstawowym warunkiem zagospodarowania obszaru jest stworzenie odpowiedniej dostępności komunikacyjnej i systemu powiązań przyszłego programu ze strukturą miasta i regionu.
- **II Kampus AGH w Mydlnikach** – jest przyszłościowym terenem lokalizacji obiektów związanych z działalnością uczelni.

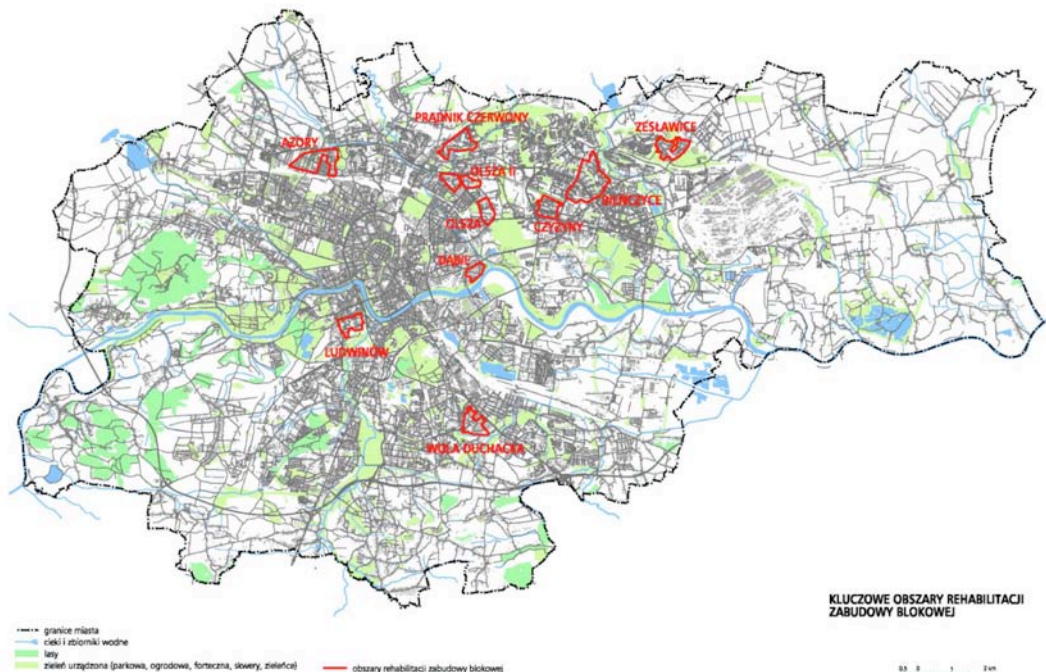

¹²⁹ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa, Kraków 2003

Ustalono **strefę rehabilitacji zabudowy blokowej** w celu podniesienia jakości życia mieszkańców w osiedlach wieloblokowych z lat 60-80 oraz w celu rewitalizacji i kształtowania zwartego układu przestrzennego tych osiedli, a także właściwego rozmieszczenia funkcji usługowych.

Wyznaczona strefa obejmuje I I osiedli o łącznej powierzchni 432 ha. Są to:

1. Osiedle Azory
2. Osiedle Prądnik Czerwony
3. Osiedle Olsza II
4. Osiedle Ugorek
5. Osiedle Podwawelskie
6. Osiedle Bieńczyce
7. Osiedle Na Wzgórzach
8. Osiedle Na Stoku
9. Osiedle II Pułku Lotniczego
10. Osiedle Dąbie
- I I. Osiedle Na Kozłowie¹³⁰

¹³⁰ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa, Kraków 2003

Ustalono następujące główne kierunki **ochrony i kształtowania przestrzeni publicznych**:

- intensyfikacja atrakcyjnych funkcji publicznych,
- niedopuszczenie do degradacji „obudowy” przestrzeni,
- uporządkowanie informacji wizualnej (w tym reklam i szyldów),
- wyposażenie w elementy małej architektury,
- tworzenie społecznie akceptowalnej estetyki przestrzeni,
- tworzenie warunków komfortu przebywania,
- kształtowanie nawierzchni wnętrza,
- tworzenie warunków pieszej dostępności.

Przewidziano trzy główne **obszary poprzemysłowe** do objęcia rewitalizacją:

- **Kraków-Wschód** – obszar obejmujący teren dawnej Huty im. Tadeusza Sendzimira i tereny wokół Huty za strefą przemysłową. Obszar przeznaczony dla lokalizacji inwestycji o charakterze przemysłowym, handlowym i usługowym, a także o charakterze administracyjno-usługowym. Przyjęty w *Studium* kierunek działań zakłada, że obszar Huty niezbędny do produkcji stali zostanie znacznie zmniejszony (o ok. 500 ha), co umożliwi otwarcie pozostałego terenu dla innych funkcji.
- **Zabłocie** – rewitalizacja i zagospodarowanie obszaru Zabłocia będzie przebiegało zgodnie z przyjętym uchwałą Rady Miasta Krakowa dokumentem *Lokalny program rewitalizacji i aktywizacji poprzemysłowego obszaru Zabłocia*.
- **Płaszów** – obszar w części Podgórze i Bieżanowa, położony na północ od terenów kolejowych, ustalono jako strefę wielofunkcyjną o zróżnicowanym programie (tereny mieszkaniowe, rekreacji i wypoczynku oraz tereny restrukturyzowanych obszarów przemysłowych). Celem działań jest uzyskanie atrakcyjnej pod względem funkcjonalno-przestrzennym jednostki urbanistycznej, o wysokiej atrakcyjności i aktywności społeczno-gospodarczej.¹³¹

Stwierdzono również konieczność objęcia **programami rewitalizacji historycznych zespołów urbanistycznych**:

- **Kazimierza** – dzielnicy o unikalnym charakterze, związanym z autentyzmem zachowanej struktury urbanistycznej i bogactwem zabytków, w znacznej części wywodzących się z kultury judaistycznej. Obszar ten ze względu na położenie w bezpośrednim sąsiedztwie centrum miasta doskonale nadaje się do lokalizacji prestiżowych instytucji miejskich i biznesowych. Rehabilitacji wymagają przestrzenie publiczne, przede wszystkim plac Wolnica, ul. Szeroka i plac Nowy. Należy także objąć działaniami rewitalizacyjnymi zabytki techniki – zespoły Starej Gazowni i Elektrowni oraz

¹³¹ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa*, Kraków 2003

zajezdni tramwajowej. Dużym walorem przestrzennym, wymagającym wykorzystania, jest atrakcyjne położenie Kazimierza na zakręcie Wisły, wzdłuż XIX – wiecznych bulwarów.

- **Starego Podgórza** – o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych dzięki malowniczoemu położeniu pomiędzy Wisłą a skalistymi stokami Krzemionek. Obszar ten nadaje się do lokalizacji różnorodnych funkcji miejskich i biznesowych. Poprawy jakości wymagają przestrzenie publiczne – Rynek Podgórski, Plac Niepodległości, Planty im. Floriana Nowackiego, bulwary nad Wisłą, a uporządkowania i starannego ukształtowania teren dawnego portu solnego. Rewitalizacji wymagają zabytki przemysłu, w tym najstarsza Elektrownia w Krakowie. Ochronie podlegać winien zespół zabytkowej willowej zabudowy na wzgórzu Lasoty.

4.5.2. Inwestycje metropolitalne

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Krakowa podkreśla wagę rozwoju funkcji metropolitalnych dla wzrostu konkurencyjności i atrakcyjności miasta jako europejskiego ośrodka kultury, nauki i sztuki, turystyki, a także nowoczesnych technologii. Za podstawowe kierunki działań uznano: wspieranie rozwoju wyższych uczelni i ośrodków naukowych w powiązaniu z ośrodkami wysokich i czystych technologii, wspieranie rozwoju instytucji kultury, wspieranie rozwoju turystyki oraz bazy rekreacyjnej i uzdrowiskowej, wspieranie rozwoju funkcji administracyjnych oraz funkcji gospodarczo-finansowych, pozyskiwanie inwestorów i realizacja inwestycji o znaczeniu metropolitalnym.

Wydatki na inwestycje (tys. zł, ceny bieżące)

	2002 r.	2003 r.	2004 r.	2005 r.	2006 r.	2007 r. I półrocze
Inwestycje ogółem	270043	231813	337469	348493	444257	243544
w tym: inwestycje strategiczne	151653	147198	187389	154307	229312	183184

Źródło: *Raport o stanie miasta 2005*, Sprawozdanie z wykonania budżetu Miasta Krakowa, http://www.bip.krakow.pl/?sub_dok_id=18225, 16.01.2008

Do najważniejszych zadań inwestycyjnych o znaczeniu dla metropolitalnej rangi Krakowa zaliczono:

- Parki Technologiczne,
- Nowe Centrum w rejonie Krakowskiego Centrum Komunikacyjnego,
- Port Lotniczy Kraków Balice,
- Centrum Kongresowe,
- III Kampus Uniwersytetu Jagiellońskiego,
- Papieską Akademię Teologiczną w ramach III Kampusu UJ,
- Centrum Wystawiennicze i Targowe,

- Wielofunkcyjną Halę Widowiskowo-Sportową,
- Operę i Centrum Koncertowe (alternatywnie – Centrum Koncertowo-Kongresowe),
- Ośrodki rekreacji i sportu (Zakrzówek, Przylasek Rusiecki, Bagry, Krakowskie Centrum Sportów Wodnych),
- Samorządowe Centrum Administracyjne Krakowa

oraz działania inwestycyjne w obszarach:

- tereny wokół sanktuarium Bożego Miłosierdzia,
- Uzdrowisko Swoszowice i Zakład Przyrodolecznicy Mateczny.¹³²

W *Katalogu Zadań Strategii Rozwoju Krakowa* wymieniono następujące zadania metropolitalne w zakresie systemu transportowego, infrastruktury technicznej, mieszkalnictwa i aktywizacji obszarów przemysłowych:

System transportowy:

- Rozbudowa i modernizacja lotniska Balice
- Rozbudowa i modernizacja Krakowskiego Węzła Drogowego
- Budowa Regionalnego Dworca Autobusowego (KCK*)
- Rozbudowa i modernizacja Krakowskiego Węzła Kolejowego
- Realizacja podsystemu Szybkiej Kolei Aglomeracyjnej,
- Rozwój transportu rzeczno-żeglarskiego na Wiśle (odcinek Kraków – Oświęcim)
- Centrum Logistyczne „Branice” wraz z połączeniem drogowym węzła Kocmyrzowska-Łowińskiego do ul. Igołomskiej (po wschodniej stronie Huty)

Infrastruktura techniczna:

- Ochrona przeciwpowodziowa:
- Podwyższenie bulwarów i obwałowań wiślanych: odcinek stopień Kościuszko – stopień Przewóz
- Budowa zapory i zbiornika Świnna Poręba
- Budowa polderów przedkrakowskich
- Budowa Kanału Krakowskiego
- Regulacja i modernizacja ważniejszych dopływów Wisły
- Budowa Zakładu Przekształcenia Odpadów Komunalnych wraz z Zakładem Segregacji
- Modernizacja i rozbudowa systemu elektroenergetycznego
- Modernizacja i rozbudowa systemu gazowniczego

¹³² *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa*, Kraków 2003

Mieszkalnictwo:

- Rehabilitacja zabudowy blokowej z lat 1960-1980
- Zaspokojenie niezbędnych potrzeb mieszkaniowych przez gminę
- Tworzenie warunków dla rozwoju mieszkalnictwa

Aktywizacja gospodarcza:

- Rewitalizacja obszaru Kraków-Wschód
- Rewitalizacja obszaru Zabłocia
- Rewitalizacja obszaru Płaszowa
- Rewitalizacja obszaru Bonarki
- Aktywizacja gospodarcza rejonu Balic¹³³

W Wieloletnim Planie Inwestycyjnym Krakowa na lata 2007-2016 znajdują się następujące inwestycje:¹³⁴

1. Hala Widowiskowo-Sportowa (Czyżyny) (S-0.1)
2. Centrum Kongresowe (Rondo Grunwaldzkie) (S-0.2)
3. Centrum Jana Pawła II (Łagiewniki) (S-0.3)
4. Centrum Koncertowe (Cichy Kącik) (S-0.4)
5. Centrum Targowe (S-0.5)
6. Droga Ekspresowa S7 (S-0.6)
7. Północna obwodnica Krakowa (S-0.7)
8. Szybka Kolej Aglomeracyjna (S-0.8)
9. Zakład Termicznego Przekształcania Odpadów (S-0.9)
10. Krakowski Szybki Tramwaj, linia N-S, etap I (S-1.1)
11. Sterowanie ruchem dla KST (S-1.2)
12. Układ komunikacyjny na terenie KCK – strona zachodnia wraz z tunelem drogowym W-Z (S-1.3)
13. Budowa trzeciego pasa ruchu dla autobusów w ul. Czarnowiejskiej (S-2.1)
14. Przebudowa al. 29 Listopada z budową wydzielonych pasów dla autobusów (S-2.2)
15. Budowa terminala autobusowego w rejonie estakady ul. Wielicka – ul. Powstańców Wielkopolskich (S-2.3)
16. Przebudowa skrzyżowania "Nowy Kleparz" wraz z modernizacją ul. Długiej i torowiska tramwajowego (S-2.4)
17. Przebudowa linii tramwajowej Rondo Mogiłskie-Kombinat wraz z systemem sterowania ruchem (S-2.5)

¹³³ *Strategia Rozwoju Krakowa*, Kraków 2005

18. Przebudowa linii tramwajowej Rondo Grzegórzeckie-Rondo Czyżyńskie wraz z systemem sterowania ruchem (S-2.6)
19. Przebudowa linii tramwajowej od skrzyżowania ul. Wielicka – ul. Kamińskiego do os. Bieżanów Nowy wraz z systemem sterowania ruchem (S-2.7)
20. Przebudowa linii tramwajowej Plac Inwalidów – os. Bronowice Nowe wraz z terminalem autobusowym przy ul. Bronowickiej i systemem sterowania ruchem (S-2.8)
21. Przebudowa ciągu drogowego ul. Grota-Roweckiego – ul. Bobrzyńskiego oraz budowa linii tramwajowej do III Kampusu UJ wraz z terminalem autobusowym (S-3.1)
22. Budowa KST, linia N-S, etap II A (Rondo Grzegórzeckie – ul. Golikówka) (S-3.2)
23. Budowa KST, linia N-S, etap II B (ul. Lipska – ul. Wielicka) (S-3.3)
24. Budowa KST, linia N-S, etap III (os. Krowodrza Górka – os. Górka Narodowa) (S-3.4)
25. Budowa linii tramwajowej Rakowice – Mistrzejowice (S-3.5)
26. Budowa linii tramwajowej "Stella-Sawickiego" wraz z przebudową węzła drogowego i urządzeniami chroniącymi środowisko (ekrany akustyczne) (S-3.6)
27. Budowa linii tramwajowej "Zwierzynieckiej" wraz z terminalem autobusowym i parkingiem Park & Ride (S-3.7)
28. Budowa KST, linia W-Z "Słowackiego" (S-3.8)
29. Budowa Trasy Ciepłowniczej (S-4.1)
30. Budowa Trasy Nowopłaszowskiej (S-4.2)
31. Budowa Trasy Zwierzynieckiej (S-4.3)
32. Budowa Trasy Pychowickiej (S-4.4)
33. Budowa Trasy Łagiewnickiej wraz z linią tramwajową (S-4.5)
34. Budowa ul. Kuklińskiego wraz z estakadą w ciągu ulic: Powstańców Wielkopolskich i Nowohuckiej (S-5.1)
35. Rozbudowa ul. Surzyckiego-ul. Botewa oraz budowa przedłużenia ul. Botewa do Drogi Ekspresowej S7 (S-5.2)
36. Rozbudowa ul. Bunscha i budowa przedłużenia ul. Bunscha (S-5.3)
37. Budowa przedłużenia ul. Meissnera, etap I (S-5.4)
38. Budowa przedłużenia ul. Meissnera, etap II (S-5.5)
39. Budowa ul. Miłosza (S-5.6)
40. Budowa Trasy Galicyjskiej (S-5.7)
41. Przebudowa ul. Igołomskiej (S-5.8)
42. Budowa Trasy Balickiej (S-5.9)
43. Budowa estakady w ciągu ulic: Lublańska – Bora-Komorowskiego (nad Rondem Polsad) (S-6.1)

¹³⁴ *Wieloletni Plan Inwestycyjny 2007-2016, Kraków 2007*

44. Budowa nowego odcinka ul. Księcia Józefa (obejście Przegorzał) (S-6.2)
45. Przebudowa ul. Balickiej, etap III (S-6.3)
46. Przebudowa ul. Kocmyrzowskiej (S-6.4)
47. Rozbudowa skrzyżowania ulic: Conrada, Radzikowskiego, Armii Krajowej, Jasnogórskiej (Rondo Ofiar Katynia) (S-6.5)
48. Budowa przedłużenia ul. Strzelców do al. 29 Listopada (S-6.6)
49. Budowa ul. Nowoobozowej (S-6.7)
50. Kraków Gospodarka Odpadami, etap I (S-7.1)
51. Oczyszczalnia ścieków Płaszów II, etap I (S-7.2)
52. Oczyszczalnia ścieków Płaszów II, etap II (S-7.3)
53. Zakład demontażu odpadów wielkogabarytowych (S-7.4)
54. Kompostownia frakcji mokrej (S-7.5)
55. Przebudowa Małego Rynku (S-8.1)
56. Budowa Młodzieżowego Centrum Sportu i Edukacji (Nowa Huta) (S-8.2)
57. Modernizacja miejskiego stadionu piłkarskiego "Wisła Kraków" (S-8.3)
48. Tor kajakarstwa górskiego, etap II (S-8.4)
49. Budowa Pawilonu Wystawienniczo - Informacyjnego "Wyspiański 2000" (S-8.5)
50. Modernizacja miejskiego stadionu "Cracovia" (S-8.6)
51. Budowa Krakowskiego Centrum Obsługi Mieszkańca, Przedsiębiorcy i Inwestora (S-8.7)
62. E-Kraków – Krakowskie Centrum Nowych Technologii (S-8.8)
63. Kwartał św. Wawrzyńca – budowa centrum kulturowego na krakowskim Kazimierzu (S-8.9)
64. Utworzenie Muzeum Sztuki Współczesnej (S-8.10)
65. Modernizacja Muzeum Armii Krajowej (S-8.11)
66. Budowa Narodowego Panteonu na Skałce (S-8.12)

4.5.3. Program sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

Do końca 2002 roku w Krakowie obowiązywał plan ogólny z 1994 roku, plan ogólny z 1988 roku oraz plany szczegółowe. Po dniu 1 stycznia 2003 roku w obszarze miasta zachowały moc i obowiązują tylko te plany (i zmiany planów), które zostały uchwalone po 1 stycznia 1995 roku.

W 2003 roku został przygotowany program sporządzania planów miejscowych. Przyjęto w nim zasadę kontynuacji planów, których cele sporządzenia i spodziewane skutki mają istotne znaczenie dla rozwoju miasta i są spójne z założeniami polityki przestrzennej Miasta, uchwalonej w Studium. Wskazano również plany uznane za priorytetowe, umożliwiające realizację wizji rozwoju miasta zapisaną w *Studium*:

- gdzie konieczne dla rozwoju miasta inwestycje nie mogą zostać zrealizowane w oparciu o przepisy ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym i przepisy szczególne (**plany aktywizujące**) – Zakrzówek, Balice – otoczenie Portu Lotniczego, Zabłocie, Czyżyny – Dąbie, SSE w Branicach, III Kampus UJ – Wschód i Zachód, Nowe Centrum (KCK), Rondo Grunwaldzkie, Collegium Medicum
- gdzie konieczne jest kompleksowe rozwiązanie problemów funkcjonalno-przestrzennych (**plany porządkujące**) – Górka Narodowa, Opatkowice – Wschód, Opatkowice-Zachód, Osiedle Cechowa, Pasternik, Ruczaj – Zaborze – Zalesie
- gdzie możliwość inwestowania bez planu spowodowałaby utratę wartości i zasobów, wymagających ochrony (**plany ochronne**) lub istotne naruszenie równowagi przestrzennej o skali miasta.¹³⁵

Obecnie uchwalonych jest 46 i 42 obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Plany miejscowe uchwalone do końca 2007 r. i w I kwartale 2008 r. obejmują obszary o łącznej powierzchni 4643 ha, co stanowi 14,2 % powierzchni miasta ogółem.¹³⁶

Uchwalone plany miejscowe

	2003 r.	2004 r.	2005 r.	2006 r.	2007 r. + I kw.2008 r.
Powierzchnia uchwalonych planów (ha)	794,6	903,9	1843,1	3504,6	4643,0
Procent powierzchni miasta ogółem (%)	2,4	2,8	5,6	10,7	14,2

Źródło: Raport o stanie miasta 2005, dane: Biuro Planowania Przestrzennego UMK, Raport o stanie miasta 2006, <http://planowanie.um.krakow.pl/bpp/>, 16.01.2008

4.5.4. Strategia gospodarowania zasobami gruntów komunalnych

W opracowanej przez Wydział Skarbu UMK *Analizie cen gruntów w latach 2000-2002* przedstawiono propozycję strategii Miasta w zakresie gospodarowania zasobami komunalnych gruntów wolnych i zabudowanych. Jako strategiczne zarządzanie terenami określono oddziaływanie władz samorządowych (w sposób bezpośredni w odniesieniu do gruntów komunalnych oraz pośredni w stosunku do gruntów nie komunalnych) na aktualne i przyszłe wykorzystanie terenów na określone funkcje, ich intensywność oraz rodzaje podmiotów realizujących te funkcje. Wyróżniono dwie podstrategie w zarządzaniu terenami na obszarze miasta:

- aktywizacja i ukierunkowanie rynku nieruchomości;
- strategiczne gospodarowanie majątkiem nieruchomości komunalnych.

¹³⁵ Raport o stanie miasta 2005

Podkreślono konieczność bardziej efektywnego ekonomicznie zagospodarowania zurbanizowanych terenów Krakowa oraz przygotowanie nowych dla rozwoju, szczególnie przy realizacji nadrzędnych celów społeczno-gospodarczych, zgodnego z realizacją wizji miasta zwartego – określoną w *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa* – oraz z zasadą dążenia do wykorzystywania gruntów na najbardziej opłacalne funkcje przez najbardziej produktywnych użytkowników, włącznie z komunalnymi.

Grunty o najwyższych cenach muszą być intensywnie wykorzystane – zarówno prywatne, jak i komunalne. Należy nie dopuścić do spekulacji gruntami oraz powstania warunków oligopolistycznych na rynku budowlanym – dla umożliwienia właściwego wykorzystania mechanizmów rynkowych. Uznano, że przeciwdziałanie takim zjawiskom przy pomocy instrumentów gospodarowania terenami na obszarze miasta powinno **być jednym z ogólnych celów strategicznych**.¹³⁷

Grunty komunalne stanowią zarówno istotny instrument realizacji strategii społeczno-gospodarczej miasta i szeregu jej polityk, jak i ważny element lokalnego rynku gruntów. Gospodarowanie gruntami komunalnymi wpływa na decyzje uczestników lokalnego rynku gruntów, a poprzez nie na strukturę i dynamikę tego rynku. Umożliwia to Miastu prowadzenie polityki oddziaływania na ten rynek poprzez:

- (a) działania właścicielskie (wykup, sprzedaż, dzierżawa);
- (b) przekwalifikowanie przeznaczenia gruntów;
- (c) wyposażanie gruntów w infrastrukturę techniczną (uzbrojenie).

Określono także założenia do strategii majątkowej Miasta Krakowa, wyznaczające kierunki działań Miasta w zakresie: zbywania nieruchomości komunalnych, przekwalifikowania gruntu, uzbrojenia gruntu, przeprowadzania scaleń gruntów do wtórnego podziału w celach ułatwienia inwestowania w strefach strategicznych.¹³⁸

4.5.5. Działania na zasobach mieszkaniowych i ruch budowlany

Rola Miasta jako właściciela i zarządcy zasobów mieszkaniowych oraz podmiotu samorządu terytorialnego w zakresie rozwoju i kształtowania tego zasobu polega na działaniach zmierzających do poprawy standardów i warunków życia w zabudowie istniejącej oraz wspieraniu rozwoju nowego budownictwa mieszkaniowego. Za główne kierunki rozwoju funkcji mieszkaniowej w *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa* uznano:

¹³⁶ <http://planowanie.um.krakow.pl/bpp/>, 16.01.2008

¹³⁷ Wydział Skarbu UMK, *Analiza cen gruntów w latach 2000-2002*

¹³⁸ Wydział Skarbu UMK, *Analiza cen gruntów w latach 2000-2002*

- tworzenie warunków dla poprawy standardów i warunków życia zarówno w tradycyjnie kształtowanej zabudowie miejskiej jak i w zespołach zabudowy blokowej – poprzez programy rewitalizacji i rehabilitacji,
- powiększenie zasobu mieszkań komunalnych (w tym socjalnych), poprzez wykorzystanie własnych gruntów i obiektów oraz inwestycje publiczno-prywatne,
- stymulowanie rozwoju funkcji mieszkaniowej poprzez animowanie działań mających na celu zwiększenie zdolności inwestowania innych podmiotów na rzecz tworzenia i modernizacji zasobów mieszkaniowych,
- stymulowanie rozwoju funkcji mieszkaniowej poprzez wyznaczenie nowych terenów mieszkaniowych, przewidzianych do objęcia planami miejscowymi,

Ruch budowlany w mieście

W roku 2006 łączna liczba wydanych decyzji budowlanych osiągnęła poziom podobny do roku poprzedniego, przy czym wzrosła liczba wydanych decyzji o warunkach zabudowy dla budynków jedno- i wielorodzinnych, obiektów usług komercyjnych oraz przemysłowych. Największy wzrost liczby wydanych decyzji o pozwoleniu na budowę dotyczył budownictwa mieszkaniowego.¹³⁹

Decyzje o pozwoleniu na budowę

	2002 r.	2003 r.	2004 r.	2005 r.	2006 r.
Ilość wydanych decyzji	4354	1917	2450	2626	2466

Źródło: Raport o stanie miasta 2005, dane: Wydział Architektury i Urbanistyki UMK, Raport o stanie miasta 2006

4.5.6. Rozwój systemu komunikacji

W Strategii Rozwoju Krakowa problematyka rozwoju systemu transportowego znalazła odzwierciedlenie w zapisach **Celu Operacyjnego II-2: Poprawa dostępności komunikacyjnej**. Stwierdzono konieczność powiązania systemu transportowego miejskiego z układem regionalnym, krajowym i europejskim. Dla osiągnięcia tego celu należy kontynuować budowę obwodnic, dostosować drogi do standardów europejskich, doprowadzić do wykorzystywania sieci kolejowej dla potrzeb transportu miejskiego i aglomeracyjnego oraz stworzyć warunki do rozwoju Portu Lotniczego Balice wraz z otoczeniem, jako węzła intermodalnych środków transportu. Niezbędna jest rozbudowa infrastruktury technicznej obsługi transportu – dworców autobusowych, parkingów, zintegrowanych węzłów przesiadkowych, subcentrów logistycznych oraz systemu sterowania ruchem. Priorytetowe jest podniesienie konkurencyjności transportu publicznego w stosunku do

¹³⁹ Raport o stanie Miasta 2006

komunikacji indywidualnej. Podkreślono też konieczność właściwego skomunikowania terenów rozwojowych, co ma ułatwić aktywizację gospodarczą Miasta.

W *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa* podkreślono, że dla zapewnienia warunków zrównoważonego rozwoju transportu, konieczne jest dążenie do osiągnięcia kompromisów – nakładanie ograniczeń w zakresie dostępności ruchu samochodowego w centralnych obszarach miasta, a jednocześnie rozbudowa systemu komunikacji zbiorowej – z podniesieniem standardu obsługi – oraz tworzenie dogodnych warunków dla ruchu niezmotoryzowanego.¹⁴⁰

Przyjęte w *Studium* zasady rozwoju układu transportowego kontynuują zasadnicze kierunki polityki transportowej Miasta. Model komunikacji tworzą: sieć drogowo-uliczna, o strukturze mieszanej, jednakże z przewagą elementów promienisto-obwodnicowych, układem autostrad, parkingi strategiczne P+R, zlokalizowane generalnie w sąsiedztwie III i IV obwodnicy, powiązane głównie z liniami tramwajowymi i koleją, sieć szynowa, kolejowa i tramwajowa, o powiązaniach promienisto-średnicowych wraz z układem koncentrycznym, układy ciągów i stref ruchu pieszego oraz trasy ruchu rowerowego. Głównym punktem węzłowym systemu transportowego jest Krakowskie Centrum Komunikacyjne, skupiające kolejowy Dworzec Główny i Centralny Dworzec Autobusowy, integrujące różne środki komunikacji zbiorowej (kolejowej, tramwajowej, autobusowej, lotniczej) o zasięgu kontynentalnym, krajowym, regionalnym i lokalnym w powiązaniu z podstawowym układem drogowym.¹⁴¹

Bardzo istotny element polityki komunikacyjnej stanowi polityka parkingowa. Założono, iż z wyjątkiem peryferyjnych obszarów Krakowa, podaż miejsc parkingowych będzie ograniczona. Inwestycje parkingowe wewnątrz II obwodnicy będą miały za cel eliminację parkowania przyulicznego, a nie zwiększenie chłonności parkingowej obszaru. Planuje się budowę układu parkingów funkcjonujących w systemie „Park + Ride” (P+R), pełniących funkcję integracji systemu drogowego z systemem komunikacji zbiorowej, umożliwiających dojazd do śródmieścia środkami komunikacji publicznej – głównie tramwajem szybkim lub klasycznym, ewentualnie koleją aglomeracyjną lub autobusem.

Dla ochrony funkcji mieszkaniowej w śródmieściu konieczne jest sformułowanie polityki wspierającej realizację miejsc postojowych dla mieszkańców. Dla obsługi ruchu turystycznego przewiduje się parking przy ul. Powiśle.

¹⁴⁰ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa*, Kraków 2003

¹⁴¹ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa*, Kraków 2003

Centrum logistyczne

Przewiduje się utworzenie krajowego centrum – jako potencjalne lokalizacje na terenie miasta bierze się pod uwagę teren stacji Kraków – Nowa Huta lub teren stacji Kraków – Bieżanów i obszary na północ od niej.¹⁴²

Dworce i przystanki kolejowe

Obok Dworca Głównego uzupełniającą rolę w przewozach pasażerskich wszystkich zasięgów pełnić będą 4 dworce o znaczeniu drugorzędym: funkcjonujący już Dworzec Płaszów (Kraków Wschodni), Dworzec Batowice (Kraków Północny – dla kierunku Kielce i Warszawa), Dworzec Bronowice (Kraków Zachodni – dla kierunku Katowice), Dworzec Borek Fałęcki (Kraków Południowy – dla kierunku Zakopane). Ich właściwą rolę w systemie zapewnią dobre powiązania z układem miejskiego transportu zbiorowego.

Szybka Kolej Aglomeracyjna (SKA)

Sieć Szybkiej Kolei Aglomeracyjnej stanowić będzie element Zintegrowanego Systemu Transportu Zbiorowego, tworząc na terenie miasta wraz z układem przystanków, szkielet szynowego systemu transportowego dla przewozów pasażerskich wewnątrzmijskich. Dla sprawnego i efektywnego funkcjonowania systemu w obrębie przystanków kolejowych konieczna będzie realizacja elementów infrastruktury transportowej towarzyszącej (węzły przesiadkowe, terminale autobusowe, parkingi, w tym funkcjonujące w systemie P+R) integrującej SKA z innymi podsystemami transportowymi. Istnieje ponadto potrzeba rozwoju struktury przestrzenno-użytkowej miasta tak, aby sprzyjała ona funkcjonowaniu SKA. Obszary wokół przystanków SKA, będących elementami krystalizującymi rozwój przestrzenny, stanowić powinny nowe przestrzenie publiczne, w kształtowaniu których wykorzystać należy możliwości intensyfikacji zainwestowania i stworzenia lokalnych sieci przestrzeni publicznej „zorientowanych” na przystanek.

Podsystem tramwajowy

Szkielet perspektywicznego układu podsystemu tramwajowego tworzyć ma sieć tramwaju szybkiego, którego bezkolizyjność zagwarantują wydzielone i trwale wygradzone torowiska oraz elektroniczny system sterowania udzielający szybkiemu tramwajowi priorytetu w ruchu.¹⁴³

¹⁴² *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa*, Kraków 2003

¹⁴³ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa*, Kraków 2003

Rozwój systemu pieszego i rowerowego

Ciągi i strefy ruchu pieszego będą urządzane i rozwijane:

- w centrum miasta,
- w centrach dzielnicowych,
- w strefach rekreacji.

Kanwą ciągów i stref ruchu pieszego jest układ ulic wyłączonych z ruchu w centrum miasta, który w przyszłości będzie rozszerzany o promieniste ciągi ulic pieszo-tramwajowych (Długa, Karmelicka, Zwierzyniecka, Krakowska, Starowiślna oraz Kalwaryjska). Dominować będą ciągi piesze o charakterze lokalnym (wewnątrz jednostek strukturalnych).

Dla zwiększenia udziału ruchu rowerowego prowadzone są działania zmierzające do rozbudowy systemu tras rowerowych. Poza wydzielonymi drogami rowerowymi system rowerowy Krakowa obejmuje: ulice uspokojonego ruchu i strefy zamieszkania, pasy rowerowe „pod prąd” uspokojonych ulic jednokierunkowych, minironda, kładki pieszo-rowerowe.

Rozwój systemu transportu lotniczego

Rozwój Portu Lotniczego Kraków-Balice ma ogromne znaczenie dla zwiększenia dostępności komunikacyjnej Krakowa oraz rozwoju jego funkcji metropolitalnych. Jest on jednym z trzech portów lotniczych w Polsce rozbudowywanych dla ruchu międzynarodowego – planowana jest budowa nowego terminalu dla obsługi 3 mln pasażerów rocznie oraz zwiększenie przewozów cargo. W związku z dynamicznym rozwojem lotniska prowadzona była intensywna polityka inwestycyjna, w ramach której Zarząd Spółki przyjął program inwestycyjny na lata 2006-2007.¹⁴⁴

Dużą rolę będzie miała postulowana rozbudowa funkcji towarzyszących, a także zapewnienie sprawnej komunikacji ze śródmieściem Krakowa.

Rozwój systemu transportu wodnego

Postuluje się rozwój transportu wodnego w zakresie przewozu towarów oraz rozwoju komunikacji pasażersko-wycieczkowej. Jednym z warunków rozszerzenia możliwości wykorzystania Wisły jako drogi transportu wodnego jest realizacja Kanału Krakowskiego (niezależnie od jego funkcji zabezpieczenia przed powodzią), dla którego wskazane jest utrzymanie rezerwy terenowej.¹⁴⁵

¹⁴⁴ *Raport o stanie miasta 2006*

¹⁴⁵ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa, Kraków 2003*

4.5.7. Rozwój infrastruktury technicznej i gospodarki komunalnej

Strategia Rozwoju Krakowa przewiduje działania w zakresie rozwoju systemów infrastruktury komunalnej w ramach realizacji **Celu Operacyjnego II-3: Rozwój infrastruktury technicznej**. Postuluje się osiągnięcie sprawnego i efektywnego systemu zaopatrzenia w wodę, gaz, ciepło i energię elektryczną, odprowadzenia, odbioru i utylizacji ścieków, gospodarki odpadami, rozwoju telekomunikacji, rozbudowanej zgodnie z nowymi technologiami. Uznaje się za konieczne wdrażanie innowacji – tworzenie systemów opartych na nowych technologiach, np. w zakresie wykorzystania geotermii. Do 2010 roku planowane jest ukończenie budowy kanalizacji sanitarnej na wschodnich obrzeżach Nowej Huty.

W zakresie rozwoju systemu gospodarki odpadami, przyjęto główne kierunki zgodne z *Programem gospodarki odpadami komunalnymi w Gminie Kraków*¹⁴⁶ – poprawę standardu realizacji usług dla mieszkańców, rozszerzenie zasięgu obsługi oraz zminimalizowanie negatywnych oddziaływań na środowisko i ludzi.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa w zakresie rozwoju infrastruktury technicznej i gospodarki komunalnej przyjmuje, że będzie on polegał na poprawie jakości świadczonych usług w systemach już istniejących przez ich przebudowę i modernizację, poprawie niezawodności funkcjonowania i zmniejszeniu zagrożenia dla środowiska, energooszczędności, poprawie efektywności ekonomicznej i organizacyjnej działania systemów oraz rozbudowie systemów poprzez obejmowanie obsługą obszarów dotychczas nie uzbrojonych – już zainwestowanych lub przewidzianych do zainwestowania.¹⁴⁷

Modernizacja systemu ciepłowniczego realizowana jest na podstawie „Programu Odbudowy i Modernizacji Systemu Ciepłowniczego Krakowa” (Master Plan II). Celem modernizacji jest zapewnienie niezawodnej dostawy czynnika cieplnego do obecnych klientów, przyłączenie możliwie największej liczby nowych odbiorców oraz likwidacja kotłowni lokalnych. Jako cel strategiczny określono całkowitą eliminację nieekologicznego spalania paliw węglowych w lokalnych kotłowniach, piecach domowych i ogrzewaniach mieszkaniowych do roku 2025.¹⁴⁸

O działaniach na rzecz ograniczenia niskiej emisji jako niezbędnych dla poprawy jakości powietrza w Krakowie napisano w rozdziale poświęconym zagadnieniom ochrony środowiska.

¹⁴⁶ *Program gospodarki odpadami komunalnymi w Gminie Kraków*, Uchwała Rady Miasta Krakowa nr CXX/1074/98 z dnia 10 czerwca 1998 roku

¹⁴⁷ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa*, Kraków 2003

¹⁴⁸ Łazęcki A., Schnotale M., Kaczmarczyk D., Olender K., *Założenia do planu zaopatrzenia gminy miejskiej Kraków w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe – projekt*, Kraków 2003

Istotną rolę w działaniach zmierzających do ograniczania zużycia energii na cele ogrzewania, wentylacji będzie pełniła nadal termomodernizacja budynków. Gmina Miejska Kraków powinna wspierać termomodernizację budynków wykonywaną przez ich właścicieli. Proponowana rola gminy to działania informacyjne, edukacyjne, projekty demonstracyjne.¹⁴⁹

Postulowane są także działania na rzecz wykorzystania energetyki odnawialnej – energii wiatru, promieniowania słonecznego, geotermalnej, energii spadku rzek, pozyskiwanej z biomasy, biogazu wysypiskowego, biogazu z procesów oczyszczania ścieków – istnieje jednak szereg barier o charakterze psychologicznym, społecznym, instytucjonalnym, prawnym i ekonomicznym, ograniczających rozwój energetyki wykorzystującej odnawialne źródła energii.¹⁵⁰

4.6. Opinie i potrzeby społeczne

W kwestii oceny infrastruktury drogowej (budowy nowych dróg, remontu starych nawierzchni i chodników) 22,5% ankietowanych mieszkańców Krakowa wskazało na poprawę w tej dziedzinie, a 22,1% stwierdziło, że nic nie zmieniło się na lepsze. Jednocześnie podobna liczba respondentów (21,8%) uznało, że nic w Krakowie w zakresie komunikacji nie zmieniło się na gorsze. Jako objaw negatywnych zmian w dziedzinie komunikacji i transportu 14,8% ankietowanych wymieniło zbyt duży ruch samochodowy oraz korki, a 11,3% „słabą jakość dróg”.

W odniesieniu do estetyki otoczenia i jakości terenów rekreacyjnych i zielonych, 30,4% badanych mieszkańców Krakowa uznało, że w ich dzielnicy „nic nie zmieniło się na lepsze”, a według 16,2% pojawiło się „więcej zieleni, nastąpił rozwój terenów rekreacyjnych”. Podobny odsetek badanych (ok. 12%) zauważył „poprawę estetyki, wyglądu, czystości” oraz „odnowienie bloków i kamienic”.

Duża ilość wskazań osób ankietowanych dotyczyła braków w zakresie wyposażenia w obiekty i tereny sportu i rekreacji. Z punktu widzenia mieszkańców Krakowa najważniejszą inwestycją, której brakuje prawie w każdej dzielnicy jest „basen” (42,3% wskazań), a w dalszej kolejności – „tereny do rekreacji” (38,6%), „plac zabaw dla dzieci” (31,3%) oraz „boiska sportowe” (30,0%). Za najbardziej wymagające modernizacji mieszkańcy całego miasta uznali „plac zabaw dla dzieci” – 36,1% badanych. W drugiej kolejności wskazywano „tereny zielone, parki” (25,1%), „tereny do rekreacji” (16,2%) oraz „boiska sportowe” (11,1%).¹⁵¹

¹⁴⁹ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa*, Kraków 2003

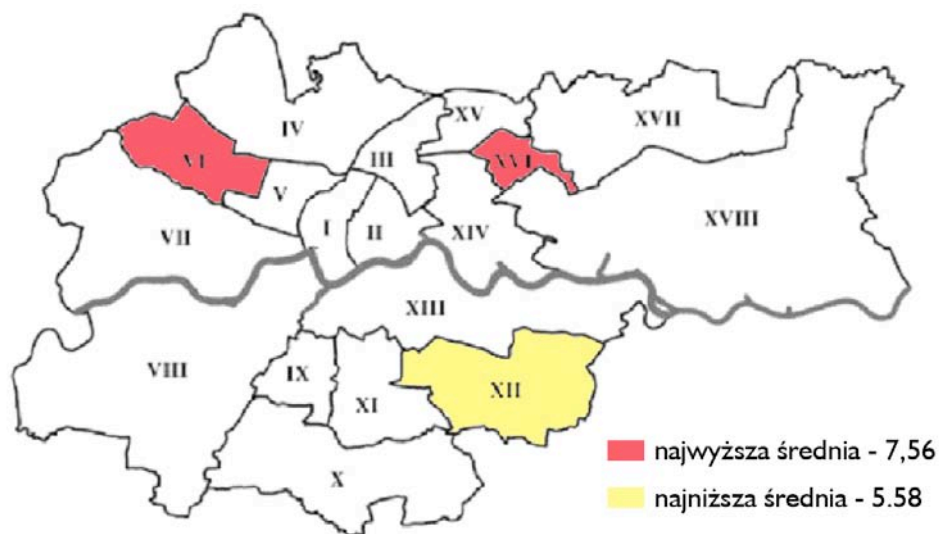
¹⁵⁰ Łazęcki A., Schnotale M., Kaczmarczyk D., Olender K., *Założenia do planu zaopatrzenia gminy miejskiej Kraków w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe – projekt*, Kraków 2003

¹⁵¹ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa*, Kraków 2003

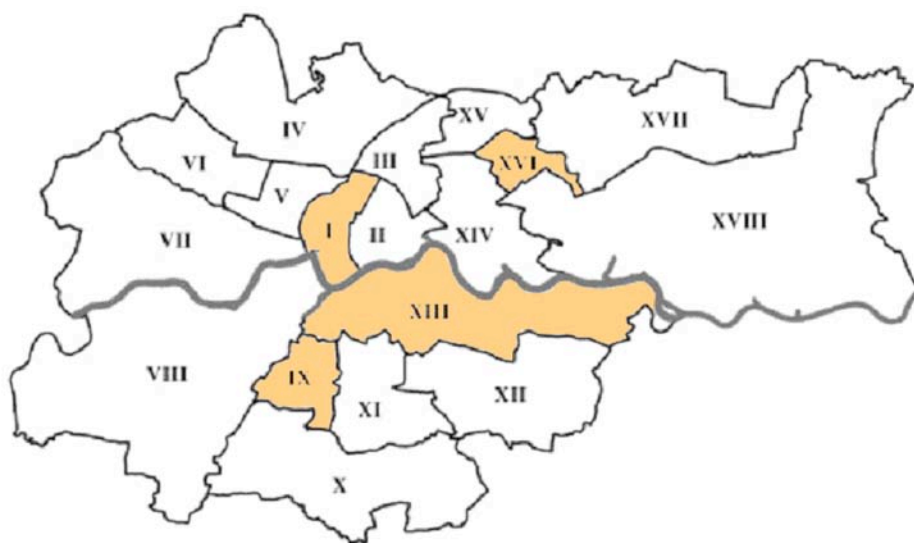
Jako zmiany na lepsze na drugim miejscu po poprawie infrastruktury drogowej wskazywano estetykę oraz wygląd miasta – wskazane przez 11,2% ankietowanych.

W badaniach dotyczących estetyki Krakowa oraz dzielnicy zamieszkania, respondentów poproszono o dokonanie oceny wyrażonej w skali od 0 do 10, gdzie „0” oznaczało ocenę najniższą, a „10” – najwyższą. Przy ocenie badani mieli wziąć pod uwagę zarówno wygląd budynków, jak i stan dróg, terenów zielonych. Średnia ocena estetyki całego miasta jest wysoka – 7,45. Najwyżej oceniono estetykę Dzielnicy XII – średnia 7,56, a najniżej – Dzielnicy VI (średnia – 5,52) oraz XVI (średnia 5,58).

Ocena estetyki dzielnicy w skali 0 – 10

Występowanie miejsc, obiektów, obszarów szczególnie zaniedbanych

¹⁵¹ BBS Obserwator, *Diagnoza stanu 0 przed rozpoczęciem procesów rewitalizacyjnych*, Kraków 2006

Jeśli chodzi o ocenę miejsca zamieszkania, 31% badanych uznało, że w ich dzielnicach występują obszary szczególnie zaniedbane – opinie takie przedstawiali najczęściej mieszkańcy Dzielnicy IX, XIII, I oraz XVI, wskazując konkretne miejsca zaniedbane.

Najbardziej zaniedbane miejsca, obszary, obiekty			
I	chodniki	X	-
II	Hala targowa	XI	ul. Gołaska, pawilon
III	Tereny nad Białucha	XII	Łąki, tereny zielone, ugory, parki
IV	Działki przy Pachońskiego	XIII	Park przy ul. Parkowej ¹⁵²
V	Obszar za Młynówką	XIV	Była zajezdnia autobusowa, okolice zajezdni tramwajowej
VI	Podwórka, place zabaw, boiska; ulice: Młodej Polski, Piastowska, Stara Młynówka	XV	Bunkry, forty, łąki, parki
VII	kamienice	XVI	bloki
VIII	Skałki Twardowskiego	XVII	Wzdłuż linii tramwajowej od pętli na wzgórzach Krzesławickich
IX	Łąki, ugory, parki, tereny zielone, kamienice, drogi, budki handlowe	XVIII	Podwórka, place zabaw, boiska

Zdecydowana większość obywateli Krakowa (70%) jest zdania, że ich dzielnice wymagają zmian i modernizacji. Największy odsetek takich respondentów ma dzielnica VIII (wszyscy przebadani) oraz III, XV i XVII. Natomiast mieszkańcy dzielnicy XI są generalnie zadowoleni ze swojego miejsca zamieszkania – aż połowa z nich jest zdania, że w ich dzielnicy nie są potrzebne zmiany i modernizacja. Połowa mieszkańców II dzielnicy uważa ją za zadbaną i nie wymagającą żadnych remontów, na drugim miejscu uplasowała się dzielnica VI z 31% respondentów o tym zdaniu. Najwięcej osób o negatywnej opinii znalazło się w dzielnicach: VIII, XVII, V, III.¹⁵³

Odczucia społeczne dotyczące potrzeby zmian i modernizacji

¹⁵² Park im. Wojciecha Bednarskiego

¹⁵³ BBS Obserwator, *Diagnoza stanu 0 przed rozpoczęciem procesów rewitalizacyjnych*, Kraków 2006

5. Gospodarka

5.1. Charakterystyka profilu gospodarczego miasta

Na koniec 2007 roku liczba podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON wyniosła 103 911 jednostek, z czego ponad 98% stanowiły podmioty sektora prywatnego.¹⁵⁴ Pod względem liczby zatrudnionych osób przeważały podmioty małe, zatrudniające do 9 osób. Podmioty małe dominowały szczególnie w sekcjach "handel i naprawy" oraz "obsługa nieruchomości i firm", natomiast podmioty średnie i duże – w przemyśle.

Podmioty gospodarki narodowej wg sektorów własności

	2002 r.	2003 r.	2004 r.	2005 r.	2006 r.	2007 r.
Ogółem	99136	102428	104051	104292	104426	103911
Sektor publiczny	1919	2052	1966	1967	1814	1779
Sektor prywatny	92217	100376	102085	102325	102612	102132

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie, Raport o stanie miasta 2006, Biuletyn statystyczny Miasta Krakowa III kw. 2007

Wśród 500 polskich przedsiębiorstw, które w 2006 r. osiągnęły najwyższe przychody znalazło się 21 firm mających siedzibę w Krakowie.

Według danych Urzędu Statystycznego na koniec 2006 roku działało w Krakowie prawie 886 przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 50 osób, z czego 192 podmiotów – 250 osób i więcej.¹⁵⁵

Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw

	2002 r.	2003 r.	2004 r.	2005 r.	2006 r.	2007 r.
Ogółem sektor przedsiębiorstw	156 388	154049	159406	164 623	164 623	164 623
Sektor prywatny	148 588	133 932	137 783	142 772	142 772	142 772
Sektor publiczny	20 800	20 117	21 623	21 851	21 851	21 851

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie, Raport o stanie miasta 2006, Biuletyn statystyczny Miasta Krakowa III kw. 2007

¹⁵⁴ Biuletyn statystyczny Miasta Krakowa III kw. 2007

¹⁵⁵ Raport o stanie Miasta 2006

Struktura branżowa podmiotów wg wybranych sekcji PKD

sekcje PKD	liczba podmiotów	
	2005 r.	2006 r.
Ogółem	104 292	104 426
Handel i naprawy	31 268	30 361
Obsługa nieruchomości i firm; nauka	22 771	23 578
Przetwórstwo przemysłowe	9 505	9 205
Budownictwo	8 871	8 831
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	8 521	8 402
Działalność usługowa, komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała	7 356	7 597
Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	5 437	5 645
Pośrednictwo finansowe	4 037	4 093
Hotele i restauracje	3 318	3 409
Edukacja	2 530	2 613
Pozostałe	678	692

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie

Zgodnie z klasyfikacją PKD w 2006 roku największa liczba podmiotów działała w sektorze handlu i napraw – 30 361 (29%) oraz obsługi nieruchomości i firm – 23 578 (21%).¹⁵⁶

W zakresie struktury prawnej najbardziej rozpowszechnioną formą podmiotów gospodarczych są osoby fizyczne – na koniec 2006 r. funkcjonowało w Krakowie 104 426 przedsiębiorców, co stanowiło 90% ogółu podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON, następnie spółki prawa handlowego – 10 883 podmiotów, spółdzielnie – 410 oraz przedsiębiorstwa państwowe – 28.¹⁵⁷

¹⁵⁶ Raport o stanie miasta 2005

¹⁵⁷ Raport o stanie miasta 2006

5.1.1. Przemysł

W 2006 roku zarejestrowanych było 9294 tys. podmiotów gospodarczych działających w przemyśle. W 99% były to podmioty prywatne, większość z nich – 9205 tys. działało w zakresie przetwórstwa przemysłowego.¹⁵⁸

Największa koncentracja przemysłu o zasięgu międzynarodowym i regionalnym znajduje się we wschodniej części miasta – na terenie HTS oraz na obszarach Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Na terenie HTS zlokalizowane są: 2 przedsiębiorstwa o zasięgu międzynarodowym – „Metalodlew” S.A. i „Polskie Huty Stali” HTS; o zasięgu krajowym i regionalnym: Donnelley Polish-American w Branicach, Cementownia „Nowa Huta” S.A. w Pleszowie, „Krakdrew” S.A. (ul. Ujastek). Przedsiębiorstwem o zasięgu międzynarodowym na obszarze Nowej Huty w Czyżynach jest Philip Morris Polska S.A., o zasięgu krajowym i regionalnym Biegonice Kraków Sp. z o.o. przy ul. Ciepłowniczej. W dzielnicy Podgórze znajdują się następujące skupiska przedsiębiorstw o zasięgu międzynarodowym: Krakowski Park Technologiczny na terenie III Kampusu Uniwersytetu Jagiellońskiego, Delphi Automotive Systems Poland Spółka z o.o. (Podgórk Tynieckie), Vistula Spółka Akcyjna (ul. Nawisłańska) i DeMedici Europe KZF Kraków Spółka z o.o. (ul. Rzemieślnicza); o zasięgu krajowym i regionalnym: Fabryka Kosmetyków „Miraculum” S.A.(Zabłocie), Krakowska Fabryka Armatur „Armatura” (ul. Zakopiańska).

W śródmiejskiej części miasta przedsiębiorstwem o międzynarodowym zasięgu są Zakłady Farmaceutyczne Pliva – Kraków. Na terenie północno-wschodniej części Krakowa zlokalizowane jest przedsiębiorstwo Can-Pack S.A. o międzynarodowym zasięgu oddziaływania.¹⁵⁹

5.1.2. Budownictwo

Według danych statystycznych w 2006 roku w Krakowie zarejestrowanych było prawie 8,8 tys. podmiotów gospodarczych działających w budownictwie. W 99,6% były to podmioty prywatne. Przeciętne zatrudnienie w tym sektorze w 2006 r. wynosiło prawie 14 865 tys. osób, co stanowi prawie 0,08% zatrudnionych ogółem.

5.1.3. Handel i naprawy, hotelarstwo i gastronomia

W 2006 roku działalność handlową i w sektorze napraw w Krakowie prowadziło 30 361 przedsiębiorstw, w tym zdecydowaną większość stanowiły przedsiębiorstwa prywatne – 31811.

W 2006 r. funkcjonowały 32 targowiska, w tym 18 na terenach miejskich i 14 na prywatnych.

¹⁵⁸ *Raport o stanie miasta 2006, Biuletyn Statystyczny III kw.2007, Krakow 2007*

¹⁵⁹ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Krakowa, Kraków 2003*

W Krakowie na koniec 2006 r. działało 27 sklepów wielkopowierzchniowych. Ich łączna powierzchnia sprzedażowa wynosiła o 21% więcej niż w roku poprzednim, tj. 320 878 m².¹⁶⁰ Nową znaczącą inwestycją jest Galeria Krakowska przy ul. Pawiej.

W 2006 roku działalność gospodarczą w zakresie hotelarstwa i gastronomii w Krakowie prowadziło około 3409 przedsiębiorstw. Największa koncentracja hoteli, restauracji i kawiarni występuje w Śródmieściu (ok. 260), głównie w obrębie ścisłego centrum miasta. W całym Krakowie przeważały zakłady małej gastronomii, które stanowią ponad 80% całej sieci gastronomicznej w mieście.¹⁶¹

5.1.4. Uwarunkowania rozwoju i tendencje w zakresie rozwoju gospodarki

W *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania miasta Krakowa* za **uwarunkowania sprzyjające** rozwojowi gospodarki miasta uznano:

- niski na tle kraju poziom bezrobocia,
- stworzenie na terenie miasta specjalnej strefy ekonomicznej,
- przekształcenia tradycyjnego przemysłu i stwarzanie możliwości do rozwoju przemysłu wysokich technologii,
- korzystną koniunkturę na rynku nieruchomości i budownictwa mieszkaniowego,
- dynamiczny rozwój podmiotów gospodarczych działających w sektorze usług i handlu.

Jako **uwarunkowania ograniczające** rozwój w tej dziedzinie wymieniono:

- niską dostępność gruntów przygotowanych dla lokalizacji inwestycji gospodarczych (braki w infrastrukturze technicznej i nieuregulowany stan prawny),
- rozproszenie i braki w zakresie infrastruktury technicznej i sieci komunikacyjnej,
- niewystarczające nakłady na rozwój infrastruktury technicznej sprzyjającej rozwojowi działalności gospodarczej,
- niewystarczające kontakty z gminami sąsiednimi w zakresie zrównoważonego rozwoju terenów leżących na styku oraz wspólnego programu rozwoju ekonomicznego,
- zajmowanie centralnie położonych terenów miasta przez funkcje o niskiej efektywności wykorzystania (przemysłowe, wojskowe, kolejowe),
- zagrożenia wynikające z procesu narastania dysproporcji w poziomie życia mieszkańców,
- ograniczone warunki promocji – brak centrów i urządzeń wystawienniczych, kongresowych,
- niedostatecznie rozwiniętą infrastrukturę telekomunikacyjną,
- brak centrum teleinformatycznego o wysokich standardach technologii informatycznej.¹⁶²

¹⁶⁰ *Raport o stanie miasta 2006*

¹⁶¹ *Raport o stanie miasta 2006*

¹⁶² *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa*, Kraków 2003

5.2. Branże innowacyjne

W 1997 roku przez trzy największe uczelnie krakowskie: Politechnikę Krakowską, Akademię Górniczo-Hutniczą, Uniwersytet Jagielloński, a także przez władze miasta i regionu, założona została w Krakowie Specjalna Strefa Ekonomiczna – **Krakowski Park Technologiczny**. Głównym powodem powołania KPT ze statusem specjalnej strefy ekonomicznej było poszukiwanie instrumentów wsparcia restrukturyzacji przemysłu Małopolski. W skład Krakowskiego Parku Technologicznego wchodzi w chwili obecnej 6 podstref: Nowa Huta, Podgórze, Czyżyny, Rząska, Tarnów i Niepołomice, o łącznej powierzchni 264,48 ha.¹⁶³

Specjalna Strefa Ekonomiczna: podstrefy Krakowskiego Parku Technologicznego w 2006 r.

	powierzchnia (w ha)	zagospodarowanie (%)
Podstrefa Kraków – Nowa Huta	13,8158	60
Podstrefa Kraków – Podgórze	39,7672	55
Podstrefa Kraków – Rząska	3,3	100
Podstrefa Kraków – Czyżyny	29,4404	31
Podstrefa Tarnów (Tarnowski Klaster Przemysłowy)	35,5829	62
Podstrefa Niepołomice (Niepołomicka Strefa Przemysłowa)	140,87	100
Łącznie	262,7763	78

Źródło: Raport o stanie miasta 2005, dane: Krakowski Park Technologiczny

Do tej pory zezwolenia na prowadzenie działalności gospodarczej w KPT uzyskało 19 firm, z czego aż 11 reprezentuje sektor zaawansowanych technologii. Tu właśnie swoje siedziby ulokowały takie firmy jak Motorola, Comarch, RR Donnelley, Ericpol, ACS oraz M.A.N. Wszyscy inwestorzy SSE-KPT podpisali umowy o współpracy z krakowskimi uczelniami bądź instytucjami naukowo-badawczymi. Deklarowana współpraca polega nie tylko na transferze technologii czy wspólnych przedsięwzięciach badawczych, ale także na opiniowaniu i współfinansowaniu przez środowisko biznesu procesu kształcenia studentów dla potrzeb zastosowań najnowocześniejszych technologii.¹⁶⁴

Działalność firm na terenie Specjalnej Strefy Ekonomicznej Krakowskiego Parku Technologicznego - wg stanu na koniec 2006 r.

Liczba firm, które uzyskały zezwolenie na działalność w SSE KPT	42
Liczba firm, które rozpoczęły już działalność w SSE KPT	16
Wysokość nakładów inwestycyjnych poniesionych przez firmy działające w SSE KPT (mln zł)	ponad 500 mln zł.
Wielkość zatrudnienia w firmach działających w SSE KPT	ok. 4000 osób

Źródło: Raport o stanie miasta 2006

¹⁶³ Raport o stanie miasta 2006

¹⁶⁴ Strategia Rozwoju Krakowa, Kraków 2005

5.3. Turystyka

Turystyka w ostatnich dziesięcioleciach pełni coraz większą rolę w gospodarce Europy. Znalazło to odzwierciedlenie m.in. w uznaniu przez Komisję Europejską turystyki za jedną z gałęzi przemysłu. Rozwój turystyki przyczynia się do wzrostu liczby miejsc pracy, do generowania dochodów, a co za tym idzie – do wzrostu dobrobytu mieszkańców. Prognozy dalszego rozwoju Europy przewidują dalszy wzrost znaczenia turystyki i rekreacji dla gospodarki europejskiej.¹⁶⁵ Turystyka jest obecnie bardzo ważnym sektorem gospodarki miast, dziedziną, którą należy rozwijać w oparciu o właściwe wykorzystanie jego zasobów dziedzictwa kulturowego i dorobku artystycznego w powiązaniu z atrakcyjnością gospodarczą.

W Krakowie turystyka jest zjawiskiem obecnym od dawna – jego szczególne walory przyciągały odwiedzających na szerszą skalę już od XVI wieku, a na przełomie XIX i XX wieku Kraków stał się już znanym ośrodkiem turystycznym o renomie międzynarodowej. Ze względu na szczególną rolę turystyki dla rozwoju Krakowa, ten dział gospodarki został wyodrębniony w niniejszych analizach.

Dokumenty strategiczne Miasta¹⁶⁶ podkreślają wagę rozwoju funkcji turystyki, także w aspekcie podniesienia konkurencyjności miasta. Badania rynku turystycznego wykazały wzrost ruchu turystycznego w Krakowie na przestrzeni ostatnich lat: w 2002 r. liczba osób odwiedzających wyniosła 4,9 mln, w 2003 r. 5,5 mln, w 2004 r. 6,4 mln, w 2005 r. 7,1 mln, a w 2006 r. 8 mln odwiedzających, do czego przyczyniły się m. in. działania promocyjne prowadzone przez Miasto.¹⁶⁷

Jako główne cele przyjazdów do Krakowa można wyróżnić: zwiedzanie zabytków, wypoczynek, oraz odwiedzin krewnych lub znajomych.

Poniesione przez turystów wydatki w 2006 roku wynosiły 3,5 mld zł, czyli ok. 1,1 mld więcej niż w roku poprzednim. W porównaniu z rokiem 2005 zmniejszył się udział wydatków najniższych (do 50 zł), zaś zwiększył udział wydatków w przedziale 501-2000 zł. W sumie należy stwierdzić, że goście wydatkowali w Krakowie w 2006 r. kwoty wyższe niż rok wcześniej. W mieście świadczyło usługi ok. 700 przewodników turystycznych.

¹⁶⁵ Komunikat Komisji Europejskiej z 1995 roku: *Green Paper – The role of the Union in the field of tourism*.

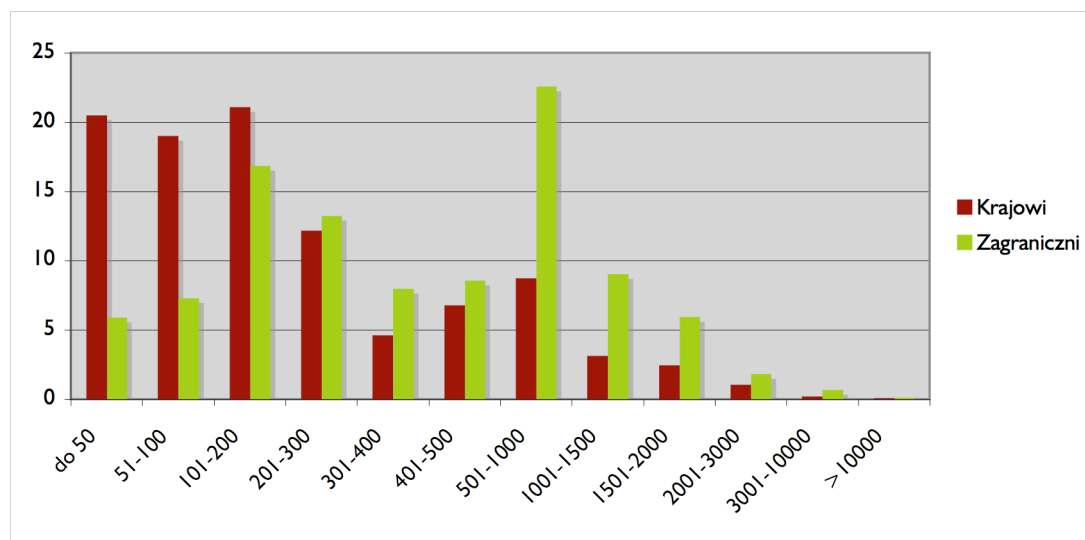
¹⁶⁶ *Strategia Rozwoju Krakowa, Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa, Strategia promocji Krakowa 2004-2006, Strategia rozwoju turystyki w Krakowie na lata 2006-2013*

¹⁶⁷ *Raport o stanie miasta 2006*

Wydatki poniesione podczas pobytu odwiedzających w Krakowie w 2006r.

Przedział wydatków w zł.	Krajowi %	Zagraniczni %
do 50	20,51	5,89
51-100	19,01	7,29
101-200	21,11	16,84
201-300	12,20	13,23
301-400	4,64	7,99
401-500	6,81	8,58
501-1000	8,76	22,57
1001-1500	3,14	9,02
1501-2000	2,47	5,94
2001-3000	1,05	1,84
3001-10000	0,23	0,70
> 10000	0,07	0,11

Źródło: Raport o stanie miasta 2006, dane: Wydział Promocji i Turystyki UMK

Obiekty noclegowe zbiorowego zakwaterowania udzieliły w 2006 r. 2 678 179 noclegi, czyli o ok. 7% więcej niż w 2005 r., z czego ok. 63% turystom zagranicznym. W 2005 r. i 2006 r. największy przyrost udzielanych noclegów odnotowano wśród hoteli klasy średniej tj. dwu- i trzygwiazdkowych. Dodatkowe gwiazdki zyskały, dotychczas czterogwiazdkowe hotele – dzięki czemu Kraków oferuje obecnie już sześć hoteli o najwyższym standardzie usług.

Struktura bazy noclegowej

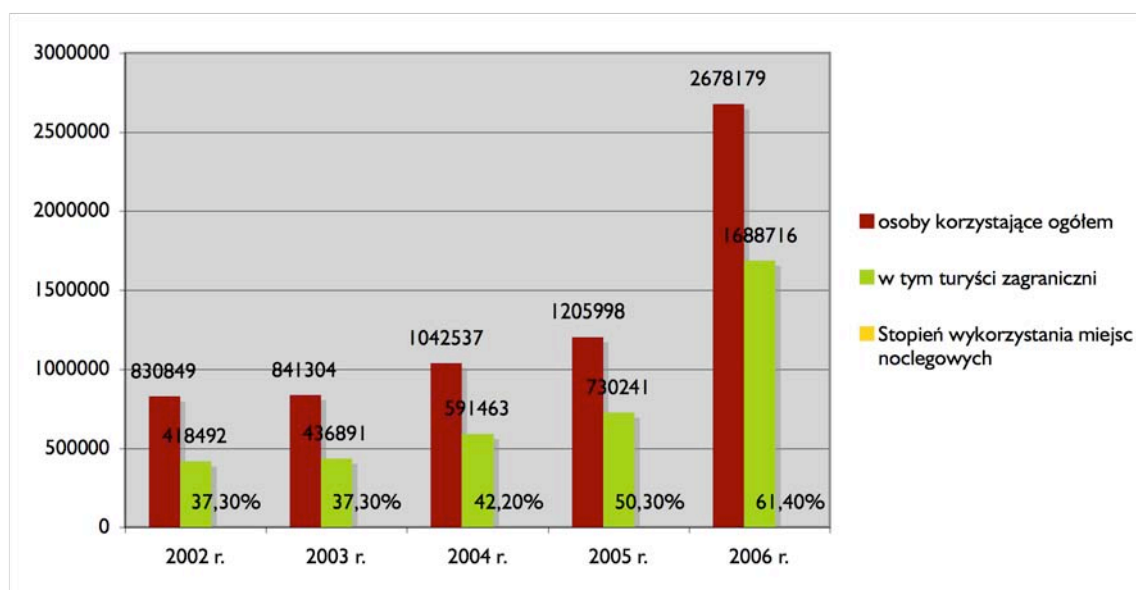
	liczba obiektów	
	2005 r.	2006 r.
ogółem	120	184
hotele *****	4	6
hotele ****	9	8
hotele ***	56	55
hotele **	20	22
hotele *	12	5
motele	2	b.d.
domy wycieczkowe	8	2
pensjonaty	10	6
schroniska całoroczne	4	3
campingi całoroczne	2	2
campingi sezonowe	1	1
zakłady uzdrowiskowe	1	1
baza pozahotelowa	120	184

Źródło: Raport o stanie miasta 2005, Raport o stanie miasta 2006, dane: Wydział Promocji i Turystyki UMK

Wykorzystanie obiektów noclegowych zbiorowego zakwaterowania

	2002 r.	2003 r.	2004 r.	2005 r.	2006 r.
Osoby korzystające ogółem	830 849	841 304	1 042 537	1 205 998	2 678 179
w tym turyści zagraniczni	418 492	436 891	591 463	730 241	1 688 716
Stopień wykorzystania miejsc noclegowych	37,30%	37,30%	42,20%	50,30%	61,4%

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie, Raport o stanie miasta 2006, Biuletyn statystyczny III kw. 2007

W uznaniu wagi turystyki dla miasta, w 2005 roku opracowana została *Strategia Rozwoju Turystyki w Krakowie na lata 2006-2013*. Jest to program operacyjny, którego powstanie zostało zaplanowane w *Strategii Rozwoju Krakowa*. Cele i zadania określone w *Strategii Rozwoju Turystyki w Krakowie na lata 2006-2013* dążą do realizacji **wizji Krakowa** jako jednego z najbardziej atrakcyjnych miast w Europie i znanym na całym świecie centrum turystyki kulturalnej, kongresowej i religijnej, oferującego innowacyjne produkty turystyczne, także z zakresu turystyki aktywnej, zdrowotnej, rozrywkowej, edukacyjnej oraz umożliwiającej realizację zainteresowań.¹⁶⁸

Strategia Rozwoju Turystyki w Krakowie na lata 2006-2013 nawiązuje do priorytetowych obszarów rozwojowych w turystyce, wyznaczonych w *Strategii Rozwoju Turystyki na lata 2007-2013 Dokument Rządowy* przyjętej przez Radę Ministrów w dniu 21 czerwca 2005 roku, takich jak: rozwój produktów turystycznych, rozwój zasobów ludzkich, wsparcie marketingu, kształtowanie przestrzeni turystycznej oraz wsparcie instytucjonalne. Dokument ten zawiera m.in. deklarację działania na rzecz zwiększenia dostępności regionów turystycznych poprzez rozwój transportu.

5.3.1. Uwarunkowania rozwoju i tendencje w zakresie turystyki

W *Raporcie o stanie miasta 2005* jako pozytywne tendencje w dziedzinie gospodarki i turystyki odnotowano: znaczący wzrost liczby ofert pracy oraz dalszy spadek bezrobocia, wzrost zainteresowania firm zagranicznych działalnością outsourcingową w Krakowie, rozwój centrów badawczo-rozwojowych (B+R) oraz centrów finansowych zagranicznych koncernów, postępujący wzrost liczby turystów oraz odwiedzających miasto, wzrost zainteresowania Krakowem wśród dziennikarzy oraz touroperatorów zagranicznych, dynamiczny rozwój tanich linii lotniczych, powstanie nowych miejsc noclegowych oraz wzrost ich standardu, wydłużenie sezonu turystycznego.

5.4. Atrakcyjność inwestycyjna

Kraków chce tworzyć klimat przyjazny dla lokalizowania inwestycji w Krakowie, zarówno przez przedsiębiorców miejscowych, jak i zewnętrznych. Kraków, umacniając swoje funkcje metropolitalne, musi dążyć do stworzenia takich warunków, aby inwestorzy i mieszkańcy przy dokonywaniu wyboru miejsca zamieszkania lub prowadzenia działalności gospodarczej wybierali Kraków.¹⁶⁹ Jednym z czynników niezbędnych dla stworzenia atrakcyjnych warunków inwestycyjnych jest właściwie rozwinięta sfera otoczenia biznesu.

¹⁶⁸ *Strategia Rozwoju Turystyki w Krakowie na lata 2006-2013*, Kraków 2005

¹⁶⁹ *Strategia Rozwoju Krakowa*, Kraków 2005

Otoczenie biznesu w 2005 roku

Pośrednictwo finansowe, z wyłączeniem ubezpieczeń i funduszy emerytalnych, w tym:	340
pośrednictwo pieniężne	36
działalność bankowa pozostała	8
pośrednictwo bankowe pozostałe	304
leasing finansowy	40
pozostałe formy udzielania kredytów	38
biegli rewidenci	474
kancelarie notarialne	57
adwokaci – czynnie wykonujący zawód	473

Źródło: Raport o stanie miasta 2005, dane: Urząd Statystyczny w Krakowie, Krakowska Izba Notarialna, Okręgowa Izba Adwokacka w Krakowie

W rankingu atrakcyjności inwestycyjnej, przeprowadzonym przez Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową podregion krakowsko-tarnowski zajął trzecią pozycję i osiągnął klasę A pod względem atrakcyjności inwestycyjnej. Za główne atuty regionu uznano:

- bardzo dobrze rozwiniętą infrastrukturę gospodarczą (Specjalna Strefa Ekonomiczna – Krakowski Park Technologiczny)
- bardzo obfite zasoby wykwalifikowanej siły roboczej
- bardzo silny ośrodek akademicki oraz bardzo dobra dostępność transportowa

Istotnym czynnikiem ograniczającym atrakcyjność inwestycyjną dla działalności przemysłowej w Krakowie jest bardzo wysoki stopień ochrony środowiska przyrodniczego oraz bardzo niski poziom bezpieczeństwa powszechnego.¹⁷⁰

Na gospodarkę Krakowa duży wpływ mają inwestycje z udziałem kapitału zagranicznego. Wśród firm, które wybrały Kraków na miejsce swojej inwestycji znalazły się m.in.: Motorola, Capgemini, Globe Trade Center S.A, Lufthansa, Delphi, Communication Factory, Ahold Central Europe, Pliva, Linde Gaz Polska, Sainsbury, Fortis Bank, Elektrolux, Ericpol, IBM, Philip Morris, CapNor Poland, Affiliated Computer Services, Wyse Technology, Hewitt, Shell.¹⁷¹

Liczba spółek prawa handlowego z udziałem kapitału zagranicznego

	2002 r.	2003 r.	2004 r.	2005 r.	2006 r.
Liczba podmiotów	1550	1609	1718	1843	2088

Źródło: Raport o stanie miasta 2006, dane: Urząd Statystyczny w Krakowie

¹⁷⁰ Raport o stanie miasta 2005

Istotny wpływ na wzrost inwestycji zagranicznych z zakresu obsługi nieruchomości i firm miały w ostatnich latach inwestycje w przestrzeń biurową.¹⁷² Na rynku powierzchni biurowych w 2005 roku odnotowano ożywiony popyt i niewielki przyrost nowej podaży, co w efekcie doprowadziło do gwałtownego spadku pustostanów (wg raportu firmy Knight Frank). Zasoby nowoczesnych powierzchni biurowych w Krakowie szacuje się na 120.000 m². Od początku 2005 roku zrealizowano 3 z 5 zapowiadanych na 2005 rok projektów biurowych, natomiast termin realizacji dwóch biurowców został przesunięty na 2006 rok. Oddane do użytku trzy budynki biurowe obejmujące łącznie 4.900 m² powiększyły całkowite zasoby powierzchni biurowej o 4%.¹⁷³

Według danych *Raportu o stanie miasta 2006* ponad połowa nowoczesnych powierzchni biurowych (76 tys. m²) należy do firm zagranicznych. Na uwagę zasługuje dynamicznie rozwijający się nowy sektor usług typu Business Process Outsourcing (BPO), w ramach którego międzynarodowe koncerny zlecają firmom zewnętrznym wykonywanie niektórych aktywności, np. księgowości.¹⁷⁴

5.5. Ustalenia w zakresie planowanych kierunków rozwoju wynikające z obowiązujących dokumentów strategicznych i planistycznych

Strategia Rozwoju Krakowa określiła **Cel Strategiczny II: Kraków miejscem konkurencyjnej i nowoczesnej gospodarki**. W wyniku analiz i konsultacji społecznych jako rynki, na których Kraków ma rywalizować, wskazano nowoczesne technologie (np. ekologiczną energetykę geotermalną) i turystykę. Jednocześnie podkreślono konieczność wsparcia przedsiębiorczości oraz rozbudowy zaplecza strukturalnego i organizacyjnego gospodarki.

Realizacji Celu Strategicznego II ma służyć wdrażanie celów operacyjnych, m.in. **Celu Operacyjnego II-I: Kształtowanie warunków przestrzennych dla rozwoju gospodarki z zachowaniem zrównoważonego rozwoju Miasta i ładu przestrzennego**. Podstawą rozwoju są inwestycje, ale żeby mogły one zaistnieć, muszą być spełnione odpowiednie warunki. Dla przyciągnięcia kapitału zewnętrznego – krajowego i zagranicznego – należy przygotować liczne oferty lokalizacji, prowadzić aktywną promocję gospodarczą, a także stworzyć silny ośrodek gospodarczy oparty na nowoczesnych technologiach. Dodatkowo ważne jest stworzenie warunków spędzania wolnego czasu dla nowej kadry zarządzającej i pracowniczej.

¹⁷¹ www.krakow.pl, 04.2007

¹⁷² *Raport o stanie miasta 2006*

¹⁷³ *Raport o stanie miasta 2005*

¹⁷⁴ *Raport o stanie miasta 2006*

CEL OPERACYJNY III-5: *Tworzenie warunków dla lokalizacji central i przedstawicielstw organizacji krajowych i międzynarodowych, przewiduje wprowadzenie wyspecjalizowanych usług o znaczeniu ponadlokalnym, regionalnym i międzynarodowym, obejmujących obsługę biznesu, usługi handlowe, działalność hotelową i gastronomiczną. Dzięki temu nastąpi wzmocnienie kondycji gospodarczej miasta oraz wzrośnie jego pozycja jako ośrodka o nowoczesnym i europejskim wizerunku. Dogodne warunki przestrzenne (oferty lokalowe i gruntowe, dostępność komunikacyjna), gospodarcze (sieć współpracy pomiędzy władzami, instytucjami nauki i biznesu, rozwinięty sektor wysokich technologii, konkurencyjny rynek pracy), a zwłaszcza społeczne (bogata oferta kulturalna, wysoka jakość kształcenia) pozwolą na lokalizowanie instytucji krajowych i międzynarodowych.*¹⁷⁵

5.5.1. Rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw

Kwestii rozwoju sektora małej i średniej przedsiębiorczości dedykowano **CEL OPERACYJNY II -4:** *Rozwój sektora małej i średniej przedsiębiorczości.* Małe i średnie przedsiębiorstwa stanowią zdecydowaną większość podmiotów gospodarczych w Krakowie. Wpływają one w zasadniczy sposób na rozwój gospodarczy, między innymi na wzrost zatrudnienia. W celu wspierania ich rozwoju wskazana jest pomoc przy tworzeniu nowych miejsc pracy, udostępnianie bazy lokalowej dla nowych firm, organizowanie szkoleń dotyczących funkcjonowania podmiotów gospodarczych, doradztwo, prowadzenie obsługi finansowo-księgowej, promocja firm, powołanie inkubatorów przedsiębiorczości. Istotnym jest przygotowanie kompleksowego programu pomocowego dla przedsiębiorców, który będzie zakładał – w ramach przepisów i rzeczywistych możliwości – systematyczne wspieranie działalności gospodarczej poprzez obniżki stawek czynszowych w obrębie lokali komunalnych, ułatwienia w pozyskiwaniu tytułów do lokali komunalnych w związku z działalnością gospodarczą oraz inne działania związane z zachętami inwestycyjnymi mogącymi ożywić gospodarczo poszczególne dzielnice. Konieczne jest realne obniżenie opłaty targowej, opłat za zajęcie pasa drogowego dla obiektów handlowych, a także zwiększenie zamówień publicznych w dziedzinach pracochłonnych, w których realizacja tych zamówień wzmocniłaby drobną przedsiębiorczość (remonty budynków, dróg, chodników, utrzymanie czystości miasta, itp.).¹⁷⁶

30 sierpnia 2006 r., w związku ze zmianami w dziedzinie gospodarki oraz obowiązującymi przepisami, znowelizowano obowiązujący od 2001 roku program skierowany na wspieranie sektora MŚP, uchwalając *Program wspierania rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości w Krakowie.*¹⁷⁷ Program dotyczy następujących dziedzin: polityki przestrzennej, gospodarowania i zarządzania mieniem,

¹⁷⁵ *Strategia Rozwoju Krakowa.* Kraków 2005

¹⁷⁶ *Strategia Rozwoju Krakowa.* Kraków 2005

¹⁷⁷ UCHWAŁA NR CV/1189/06 Rady Miasta Krakowa z dnia 30 sierpnia 2006 r.

polityki podatkowej, działalności informacyjno-szkoleniowej, promocji oraz w innych formach wspierania rozwoju przedsiębiorczości. Grupą docelową działań prowadzonych w ramach programu są: małe i średnie przedsiębiorstwa, osoby zamierzające rozpocząć działalność gospodarczą, pracownicy przedsiębiorstw, organizacje pozarządowe oraz inne podmioty prowadzące działalność pożytku publicznego, organizacje pracodawców, pracowników, przedsiębiorców, samorządów zawodowych i gospodarczych oraz instytucje otoczenia biznesu i jednostki naukowo-badawcze.

Jedną z form pomocy dla przedsiębiorców ze strony władz Miasta jest działanie *Punkty Informacji Gospodarczej dla Przedsiębiorców*, gdzie udzielane są podstawowe informacje przydatne przy prowadzeniu działalności gospodarczej i upowszechniane informacje o możliwościach pomocy dla przedsiębiorców ze strony samorządu, administracji rządowej oraz organizacji pozarządowych i instytucji europejskich.

5.5.2. Rozwój sektora turystyki

Jak już wspomniano wyżej, turystyka jest sektorem gospodarki o wyjątkowym znaczeniu dla przyszłości Krakowa. Podstawowe dokumenty strategiczne Miasta określają kierunki i priorytety działań oraz formułują konkretne zadania, które mają służyć rozwojowi turystyki.

Strategia Rozwoju Krakowa wskazuje, iż potencjał turystyczny Krakowa – bogate dziedzictwo kulturowe, wysokiej rangi środowisko artystyczne i kulturalne – nie jest w pełni wykorzystywane. **Cel operacyjny II-6: Zwiększenie atrakcyjności turystycznej Miasta**, podkreśla konieczność stworzenia właściwych warunków materialnych i instytucjonalnych dla rozwoju kultury oraz podjęcia aktywnej promocji miasta w zakresie jego „produktów kulturowych” na rynkach krajowych i zagranicznych. Nacisk kładzie się na potrzebę podniesienia atrakcyjności turystycznej poprzez zapewnienie odpowiedniej bazy koncertowo-kongresowej i poprawę wewnętrznej i zewnętrznej dostępności komunikacyjnej oraz rozwój sfery usług związanych z turystyką.

W *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania miasta Krakowa* proponuje się następujące działania na rzecz rozwoju funkcji turystycznych:

- działania na rzecz wzrostu dostępności Krakowa poprzez rozbudowę zewnętrznego układu drogowego, kolei regionalnej oraz Portu Lotniczego Kraków Balice,
- wspieranie rozwoju bazy hotelowej,
- działania na rzecz zagospodarowania terenów wokół sanktuarium Bożego Miłosierdzia,
- budowa centrum kongresowego, o programie właściwym dla rangi Krakowa jako centrum kultury, umożliwiającego obsługę kongresów o znaczeniu międzynarodowym,
- opracowanie programu aktywizacji Bulwarów Wiślanych,

- wprowadzenie atrakcyjnych ofert w zakresie kultury, wypoczynku, rekreacji i sportu,
- wykreowanie nowych produktów turystycznych poprzez zapewnienie funkcjonowania i rozwijanie kompleksowego systemu informacji turystycznej i kulturalnej, w tym nowoczesnej, interaktywnej sieci informacji internetowej,
- aktywna promocja Miasta Kraków oraz jego otoczenie posiada niekwestionowane walory, które czynią go celem podróży.

Jednocześnie prognozuje się rozwój turystyki w Krakowie w następujących kierunkach:

- turystyka wycieczkowa, której celem są kulturowe atrakcje Krakowa, w tym Kazimierza,
- turystyka tranzytowa, dla której Kraków jest atrakcyjnym miastem na trasach podróży do Wieliczki, Zakopanego, Oświęcimia i Wadowic i w kierunku Karpat,
- turystyka biznesowa, której celem są ośrodki naukowe, biznesowe, kongresy i sympozja,
- turystyka pielgrzymkowa związana z Sanktuarium Bożego Miłosierdzia, a także z innymi ośrodkami kultu religijnego.¹⁷⁸

Istotną rolę w rozwoju turystyki w Krakowie przypisuje się rozwojowi funkcji uzdrowiskowej Swoszowic i przyrodoleczniczej Matecznego. Opracowane plany rozwoju uzdrowiska Swoszowice przewidują podjęcie działań zmierzających do rozwoju istniejącego kompleksu – do podstawowych przedsięwzięć w tym zakresie należą: uporządkowanie strefy ochronnej Zakładu Przyrodoleczniczego, modernizacja obiektów oraz budowa kompleksu szpitalno-sanatoryjnego, wprowadzenie właściwej gospodarki wodnościekowej oraz rozbudowa infrastruktury technicznej i drogowej, uporządkowanie istniejącego parku i otoczenia oraz nadanie odpowiedniego wyglądu estetycznego Zakładowi i jego otoczeniu. Występowanie artezyjskich nieskażonych wód leczniczych Matecznego w centrum uprzemysłowionej dzielnicy Krakowa – Podgórze – jest ewenementem na skalę europejską. Niezbędne jest więc podjęcie odpowiednich prac dla wyznaczenia obszarów zasilania i ochrony złoza wód leczniczych Mateczny.

Jako działania Miasta wspomagające ochronę oraz rozwój Uzdrowiska Swoszowice i Zakładu Przyrodoleczniczego Mateczny przyjęto:

- opracowanie i wdrożenie programu operacyjnego i projektów miejskich w celu wspierania rozwoju funkcji uzdrowiskowych,
- opracowanie planu miejscowego,
- wspomaganie rozwoju infrastruktury,
- realizacja koniecznych inwestycji drogowych.¹⁷⁹

¹⁷⁸ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa*, Kraków 2003

¹⁷⁹ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa*, Kraków 2003

Opracowana później *Strategia Rozwoju Turystyki w Krakowie na lata 2006-2013* zmodyfikowała częściowo tezy zawarte w *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa*. Przy tworzeniu *Strategii Rozwoju Turystyki w Krakowie na lata 2006-2013* przyjęto następujące założenia:

- Turystyka jest i będzie w nadchodzących latach ważnym czynnikiem rozwoju gospodarczego miasta.
- Kraków posiada największe predyspozycje do rozwoju turystyki kulturowej, biznesowej (w tym konferencyjnej) oraz religijnej.
- Podniesienie konkurencyjności Krakowa jako ośrodka turystyki nastąpi poprzez wzmocnienie istniejącej oferty miasta oraz uzupełnienie jej o nowe formy aktywności turystycznej (t. Zdrowotna, t. Rozrywkowa, t. Zainteresowań, t. Edukacyjna i in.)
- Warunkiem budowania silnej pozycji Krakowa jako centrum turystyki jest budowa nowoczesnych obiektów dla turystyki kulturowej i biznesowej.
- Istnieje potrzeba deglomeracji czasowej i przestrzennej ruchu turystycznego poprzez wykorzystanie potencjału turystycznego dzielnic położonych w sąsiedztwie centrum miasta oraz peryferyjnie w stosunku do centrum.
- Przyjęte kierunki rozwoju turystyki w Krakowie mają zapewnić wzrost dochodów uzyskiwanych przez podmioty zaangażowane w obsługę ruchu turystycznego, a przez to także wzrost dochodów budżetu Gminy Miejskiej Kraków.
- Należy zadbać, aby rozwój turystyki w Krakowie nie przebiegał z naruszeniem interesów jego mieszkańców ani kosztem utraty tożsamości kulturowej miasta.¹⁸⁰

Priorytety rozwoju turystyki w Krakowie w latach 2007-2013 zostały sformułowane następująco:

1. Nowoczesna infrastruktura turystyczna i okołoturystyczna
2. Wysoka jakość krakowskiej turystyki
3. Wzmocnienie pozycji Krakowa na rynku turystycznym
4. Wykwalifikowane kadry turystyczne
5. Prognozowanie i programowanie popytu i potrzeb turystycznych
6. Partnerstwo na rzecz rozwoju turystyki

Cel szczegółowy I.1 – Rozwój infrastruktury turystycznej

Przewidziano konieczność budowy i modernizacji sieci komunikacyjnej, parkingów, muzeów, obiektów sportowo-kulturalnych, rozbudowy lotniska w Balicach. Dla poprawy konkurencyjności krakowskich przedsiębiorstw turystycznych i okołoturystycznych za bardzo ważne uzano: budowę

¹⁸⁰ *Strategia Rozwoju Turystyki w Krakowie na lata 2006-2013*, Kraków 2005

Centrum Kongresowo-Wystwienniczego, budowę Parku Tematycznego w Nowej Hucie – np. na terenie jednej z nieczynnych hal kombinatu metalurgicznego, utworzenie Muzeum Sztuki Współczesnej wraz z Muzeum Miejsca – na terenie dawnej Fabryki Schindlera na Zabłociu, rozwój żeglugi pasażerskiej na Wiśle na odcinku Kraków-Oświęcim.

Podkreślono wagę realizacji Miejskiego Programu Rewitalizacji Krakowa, którego celem jest m.in. włączenie zaniedbanych rejonów miasta w sieć krakowskich obszarów atrakcyjnych turystycznie poprzez nadanie im funkcji turystycznych z wykorzystaniem ich specyfiki, tradycji, kultury i walorów naturalnych (np. Stare Podgórze, Nowa Huta, Kazimierz), rewitalizacji zespołu fortecznego Twierdzy Kraków, budowy sieci parków kulturowych, realizacji programu rozwoju ścieżek rowerowych oraz rewitalizacji i zagospodarowania Bulwarów Wisły, modernizacji obiektów Uzdrawiska w Swoszowicach wraz z otoczeniem, zagospodarowania obszaru wokół Sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Krakowie-Łagiewnikach, modernizacji miejskich stadionów piłkarskich, budowy wielofunkcyjnej hali widowiskowo-sportowej, rewitalizacji Obozu Płaszów i wytyczenia ścieżek edukacyjnych na jego terenie, rewaloryzacji i oświetlenia Kopca Krakusa wraz z otoczeniem, kompleksowej rewitalizacji Parku Bednarskiego wraz z budową plenerowej kameralnej muszli koncertowej i altany widokowej.

W ramach **Celu szczegółowego I.2.** przewidziano działania polegające na zwiększeniu inwestycji paraturystycznych oraz promocji gospodarczej miasta – dla pozyskania nowych dużych sieci hotelowych.

Cel szczegółowy II.2 ma na celu zapewnienie wysokiego poziomu jakości obsługi ruchu turystycznego, m.in. poprzez rozwój Sieci Informacji Miejskiej, rozwój systemu terenowego oznakowania turystycznego oraz sieci samoobsługowej informacji turystycznej.

Cel szczegółowy III.2. przewiduje wykreowanie nowych produktów turystycznych – m.in. oferta turystyczna Swoszowic i Matecznego, utworzenie szlaku krakowskich muzeów, przygotowanie oferty turystycznej w oparciu o centra rozrywki, stworzenie turystycznych tras komunikacyjnych – z wykorzystaniem turystycznego środka transportu.

W ramach Priorytetu VI – Partnerstwo na rzecz rozwoju turystyki – przewidziano realizację celu szczegółowego VI.1. *Wspieranie podmiotów życia społecznego i gospodarczego Krakowa w zakresie rozwoju turystyki* – m.in. poprzez zwiększenie konkurencyjności i potencjału krakowskich przedsiębiorstw turystycznych i realizacją programu doradztwa dla MŚP działających w sektorze turystyki.

Raporty o stanie miasta 2005 i 2006 wskazują działania, które podjęto już dla realizacji założonych zadań związanych z rozwojem sektora turystyki. Na terenie miasta działają stałe Punkty Informacji Turystycznej, zaopatrywane przez Wydział Promocji i Turystyki UMK w nieodpłatne materiały o mieście. Ponadto zwiększono liczbę tanich lotów do Krakowa i rozpoczęto działania służące poprawie dostępności komunikacyjnej miasta poprzez rozbudowę lotniska w Balicach, udanej i szerokiej promocji na rynkach zagranicznych i krajowych oraz ciągłe podnoszenie jakości usług turystycznych oraz rozwój infrastruktury turystycznej.

Podjęto także działania na rzecz promocji turystyki biznesowej, promowania krakowskiej oferty konferencyjnej oraz zmierzające do poprawy jakości usług turystycznych i infrastruktury turystycznej – m.in. prowadzenie i aktualizacja pozahotelowej bazy noclegowej, system oznakowania obiektów krajoznawczych.

Kierunki działań na rzecz promocji miasta oraz konkretne zadania – cele cząstkowe określono w *Strategii Promocji Krakowa 2004-2006*. Przyjęty priorytet Strategii określił dążenie miasta do stania się najbardziej atrakcyjną lokalizacją turystyczną i biznesową w środkowej Europie oraz najlepszym miejscem do życia, przyjaznym również dla osób niepełnosprawnych. Za cele podstawowe przyjęto: budowę silnej marki „Kraków”, zwiększenie liczby turystów odwiedzających Kraków, zwiększenie ilości inwestorów i aktywności gospodarczej mieszkańców oraz wytworzenie silnego poczucia tożsamości i identyfikacji mieszkańców z Krakowem. Za docelowe grupy działań promocyjnych uznano turystów krajowych i zagranicznych, środowiska biznesowe, akademickie oraz mieszkańców Krakowa.¹⁸¹

5.5.3. Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej miasta

Komunikat Komisji Europejskiej *Towards an Urban Agenda in the European Union* z 1997 roku stwierdza, że przyszły rozwój miast będzie uzależniony od innych czynników niż w przeszłości – nastąpi wzrost znaczenia sektora usługowego, w tym telekomunikacji i transportu, a także biotechnologii, gałęzi przemysłowych opartych na nowoczesnych technologiach, handlu międzynarodowego oraz rozwoju edukacji i badań naukowych. Środowisko oraz szeroko rozumiana jakość życia staną się coraz ważniejszymi czynnikami wpływającymi na lokalizację nowych rodzajów aktywności. Miasta dlatego stoją w obliczu wyzwania ciągłego przystosowywania się do szybkich zmian w sektorach ekonomicznych i innych dziedzinach.¹⁸²

¹⁸¹ *Strategia Promocji Krakowa 2004-2006*

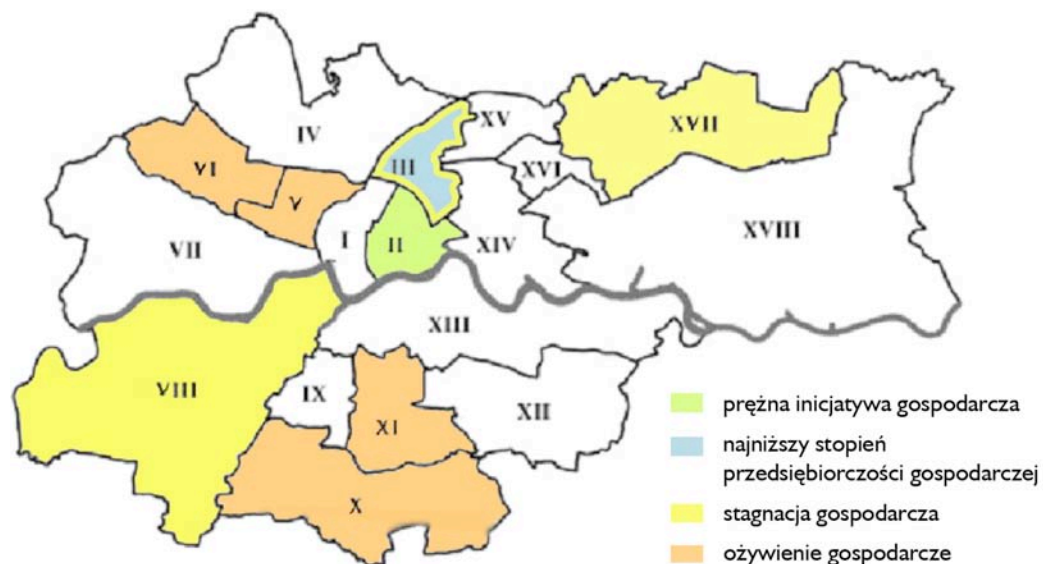
¹⁸² Communication from the Commission *Towards an Urban Agenda in the European Union*, Brussels 06.05.1997, COM(97) final

Kraków podejmuje w ciągu ostatnich lat wiele działań zmierzających do poprawy jakości infrastruktury transportowej i komunalnej. Korzystne warunki lokalizacji inwestycji, takie jak nowoczesna infrastruktura techniczna – drogi, komunikacja, budynki – są niezbędne, ale i uważane obecnie za oczywiste. Natomiast atrakcyjność miasta jako miejsca lokalizacji inwestycji innowacyjnych branż gospodarki i jego konkurencyjność w tym względzie jest obecnie coraz częściej uzależniona od tzw. „miękkich czynników lokalizacyjnych” – wartości krajobrazowych i środowiskowych, atrakcyjności oferty kulturalnej i rekreacyjnej miasta i regionu – warunkujących jakość życia w mieście. Bardzo istotnym czynnikiem jest również stabilność regulacji prawnych oraz sposób traktowania inwestorów przez administrację, istnienie stale aktualizowanej bazy danych o stanie miasta, a także możliwość wykorzystania przez firmy efektu synergii w związku z tworzeniem się powiązań sieciowych.

5.6. Opinie i potrzeby społeczne

Badanie opinii społecznej dotyczyło odczuć mieszkańców związanych z przedsiębiorczością gospodarczą w ich dzielnicach. Wyniki wskazały, iż odczucia te są różne w poszczególnych dzielnicach Krakowa. Inicjatywę gospodarczą oceniają jako prężną w swojej dzielnicy mieszkańcy dzielnicy II, większość mieszkańców miasta nie ma zdania na ten temat, a najgorzej oceniają ją mieszkańcy dzielnicy III. Największy marazm i stagnacja panują, według opinii mieszkańców, w dzielnicach XVII, III, oraz VIII. Najbardziej sprzeciwiają się takiej opinii obywatele z dzielnic: X, XIV, VI.¹⁸³

Odczucia społeczne związane z przedsiębiorczością gospodarczą w dzielnicach

¹⁸³ Projekt: „Diagnoza stanu 0 przed rozpoczęciem procesów rewitalizacyjnych”, BBS Obserwator, Kraków, lipiec 2006

6. Sfera społeczna

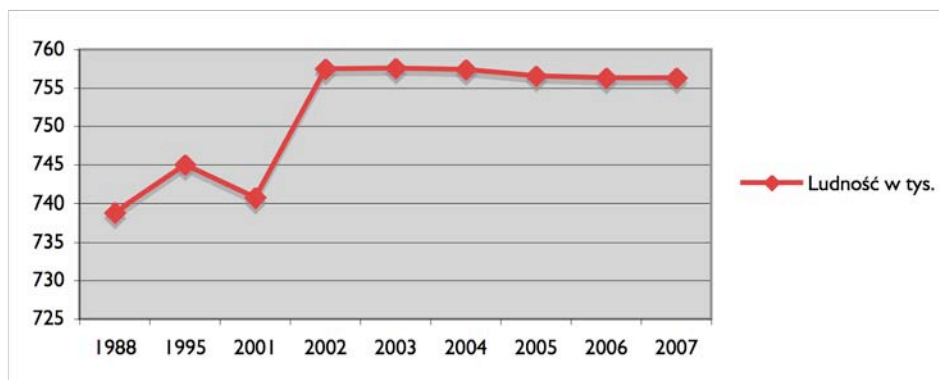
6.1. Demografia

W *Strategii Rozwoju Krakowa* za największy potencjał rozwojowy Krakowa uznano jego mieszkańców. Ważną rolę odgrywa także dobrze rozwinięty system edukacji i wysoki poziom wykształcenia, wynikający w znacznej mierze z dobrze rozwiniętego systemu edukacji opartego na wysoko wykwalifikowanej kadrze nauczycielskiej, bogatej ofercie edukacyjnej oraz rozwiniętej sieci placówek dydaktyczno-oświatowych. Aby wzmacniać potencjał Krakowa, władze Miasta powinny przeciwdziałać istniejącym zjawiskom wykluczenia społecznego i patologiom, a także zapobiegać powstawaniu nowych zagrożeń społecznych.

Do końca lat osiemdziesiątych liczba mieszkańców Krakowa wzrastała systematycznie, zaś w 2001 roku, podobnie jak w innych dużych miastach Polski, odnotowano jej spadek. Decydowało o tym kilka następujących czynników:

- ujemny przyrost naturalny,
- nieznacznie dodatnie saldo migracji,
- cykle demograficzne, w tym niże związane ze stratami ludności podczas wojen światowych
- suburbanizacja (odpływ ludności do stref podmiejskich, położonych poza granicami miasta).¹⁸⁴

Ludność Krakowa w latach 1988 – 2007 – tendencje demograficzne

Źródło: *Raport o Stanie Miasta 2006* i *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Krakowa 2003*; dane z Urzędu Statystycznego

¹⁸⁴ *Raport o stanie Miasta 2005*

Kraków, będący drugim co do wielkości miastem Polski, liczył w 2006 roku 756,2 tys. mieszkańców, w tym zameldowanych na stałe 734 510 osób. Tym samym liczba mieszkańców stanowiła 1,98% ludności Polski i 23,2% mieszkańców Województwa Małopolskiego. W porównaniu do roku 2005 liczba ludności ogółem (mieszkańcy stali i czasowi) w 2006 roku zmniejszyła się o 362 osoby.

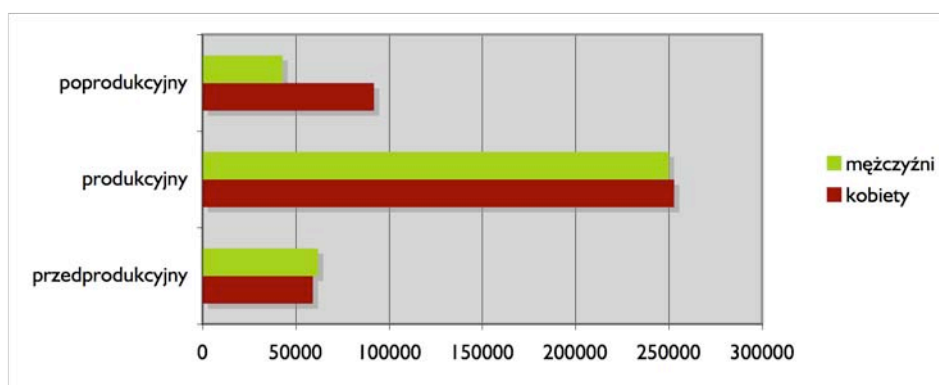
Wybrane wskaźniki demograficzne dla Krakowa

Miasto Kraków	2006 r.	2007 r.
Powierzchnia	327 km ²	327 km ²
Gęstość zaludnienia os/km ²	2313,7	2312,9
Liczba mieszkańców ogółem	756 267	756 336
w tym:		
- zameldowani na pobyt stały	734 510	b.d.
- kobiety	391 557	402 645
- mężczyźni	342 953	353 691
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-0,38	-0,4
Saldo migracji stałej na 1000 ludności	1,12	b.d.

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie, Raport o stanie miasta 2006, Biuletyn Statystyczny Miasta Krakowa kw. III 2007

W 2006 roku około 2/3 liczby mieszkańców Krakowa – 501 892 – stanowiły osoby w wieku produkcyjnym (w roku poprzednim 502 612 osób). Ogólna liczba kobiet w stosunku do ilości mężczyzn była wyższa o prawie 48,8 tysiąca. Wśród ludności w wieku produkcyjnym liczba kobiet nieznacznie przekroczyła liczbę mężczyzn – o 2 748 osoby, natomiast wśród mieszkańców w wieku poprodukcyjnym liczba kobiet była wyższa o ponad połowę (68 %) od liczby mężczyzn.

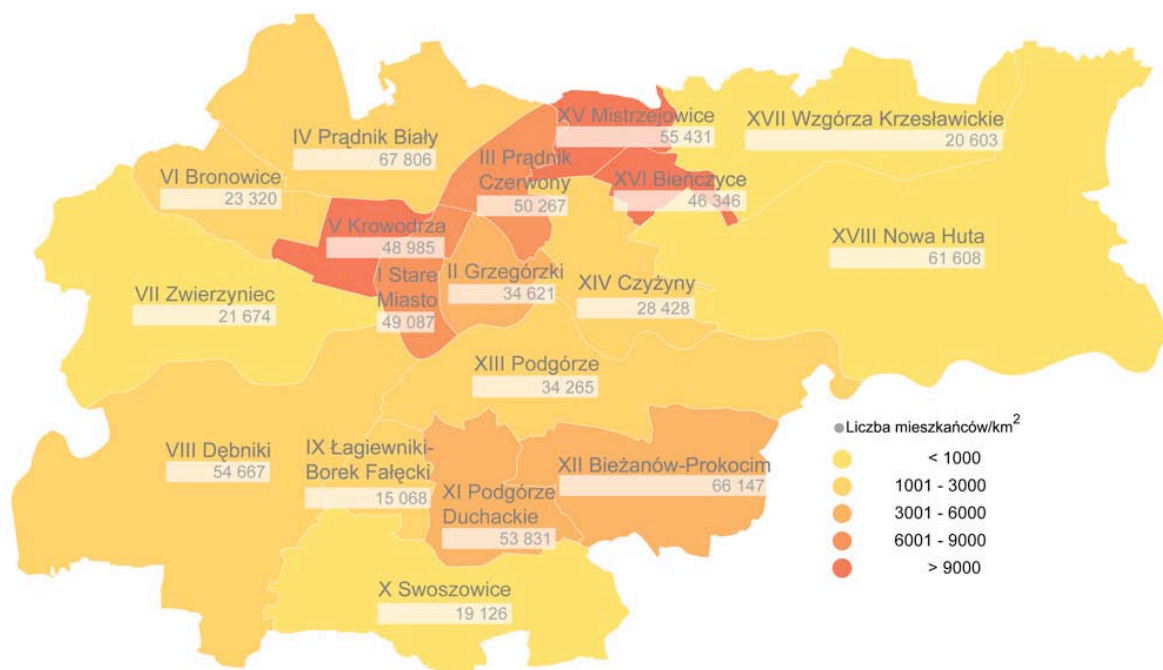
Struktura wiekowa ludności Krakowa według płci w 2006 roku

Źródło: Raport o Stanie Miasta 2006, dane według Urzędu Statystycznego w Krakowie

Średnia gęstość zaludnienia wynosiła w Krakowie w 2006 roku 2 313 mieszkańców na 1 km² i była bardzo zróżnicowana – od 742 mieszkańców w Dzielnicy VII do 12 543 w Dzielnicy XVI. W przypadku ludności zameldowanej na pobyt stały dominowała Dzielnica IV (Prądnik Biały – 67 806 mieszkańców), najmniej osób zamieszkiwało w Dzielnicy IX (Łagiewniki-Borek Fałęcki – 15 068). W roku 2006 najmniej ludności zameldowanej na pobyt czasowy zamieszkiwało w Dzielnicy X (279 osób), a najwięcej w Dzielnicy V (Krowodrza – ok. 13 tys. osób) i I (Stare Miasto – ok. 5 tys. osób).

Ludność Krakowa zameldowana na pobyt stały i czasowy oraz gęstość zaludnienia w układzie 18 dzielnic

Źródło: Raport o stanie Miasta 2006

Z danych Urzędu Stanu Cywilnego dotyczących ruchu naturalnego wynika, że w 2006 roku sporządzono 13 265 aktów urodzeń¹⁸⁵, co oznacza prawie 2,5 % wzrostu w stosunku do roku poprzedniego. Liczba sporządzonych aktów zgonów zmniejszyła się o blisko 1%.

W 2006 roku zaobserwowano dalszy wzrost liczby rozwodów, tj. o 10 % w stosunku do roku poprzedniego.

¹⁸⁵ Dane dotyczą wszystkich przypadków mających miejsce na terenie Krakowa - oznacza to, iż uwzględnione zostały noworodki z gmin ościennych. Także informacje dotyczące małżeństw i zgonów dotyczyć mogą osób nie będących mieszkańcami Krakowa.

Ruch naturalny ludności Krakowa 2002-2007

	Urodzenia	Zgony	Małżeństwa	Rozwody
2007 r.	(II kw.) 1 645	1 710	1 120	b.d.
2006 r.	6 640	6 919	3 892	1 930
2005 r.	6 436	3 337	3 557	1 788
2004 r.	6 140	3 208	3 357	1 392
2003 r.	5 914	6 839	3 480	b.d.
2002 r.	5 688	6 645	3 355	b.d.

Źródło: Raport o stanie miasta 2006, Biuletyn statystyczny Miasta Krakowa III kw. 2003
Biuletyn statystyczny Miasta Krakowa kw.III 2007

Podsumowując dane statystyczne z ostatnich kilku lat do 2006 roku włącznie można stwierdzić, iż odnotowuje się tendencję stopniowego starzenia się populacji Krakowa. Udział osób w wieku poprodukcyjnym (powyżej 65 lat) stale rośnie i stanowi 17,4% ogółu mieszkańców, natomiast osób w wieku przedprodukcyjnym ubywa. Związane jest to głównie z obserwowanym od kilku lat ujemnym przyrostem naturalnym oraz wydłużającą się długością życia mieszkańców.

6.1.1. Tendencje w zakresie sytuacji demograficznej

Sytuacja demograficzna Krakowa w roku 2006 kształtowała się więc następująco:

- nieznaczny ubytek faktycznej ludności Krakowa wg. danych US
- utrzymujący się ujemny przyrost naturalny
- malejące dodatnie saldo migracji stałej
- wzrost liczby urodzeń
- spadek liczby zgonów
- wzrost liczby rozwodów
- wzrost liczby zawartych związków małżeńskich
- stały przyrost ludności w gminach okalających Kraków (zjawisko suburbanizacji) ¹⁸⁶

¹⁸⁶ Raport o stanie Miasta, Kraków 2006

6.2. Rynek pracy

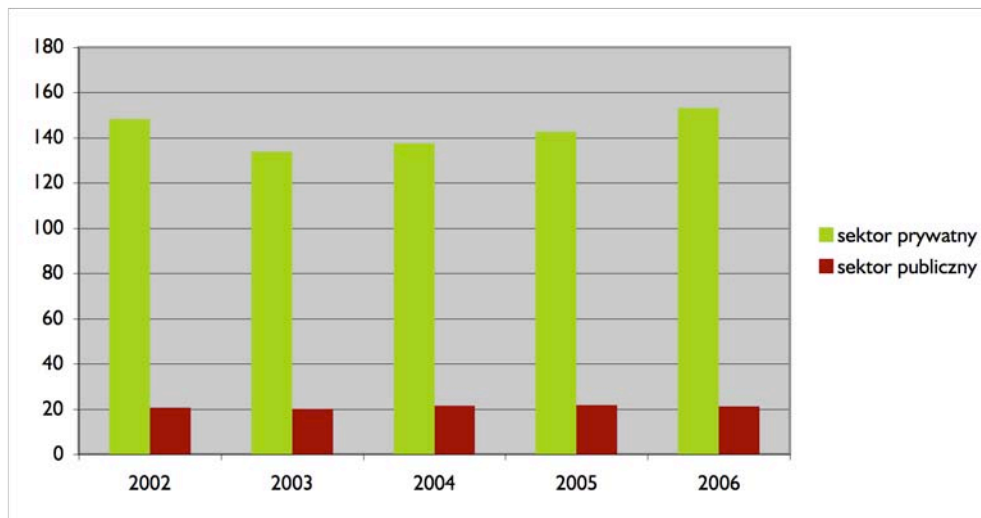
6.2.1. Zatrudnienie

Kraków jest jednym z najbardziej dynamicznie rozwijających się gospodarczo polskich miast, co znacznie wpłynęło na spadek stopy bezrobocia i zmiany w strukturze zatrudnienia.¹⁸⁷

W 2006 r. utrzymała się tendencja wzrostowa w zakresie wielkości zatrudnienia w krakowskich przedsiębiorstwach zatrudniających powyżej 9 osób. Przeciętna liczba zatrudnionych w 2006 roku wyniosła 174 619 osoby, z czego prawie 87% przypadło na sektor prywatny.¹⁸⁸ Najwięcej osób pracujących zarejestrowano w sektorze handlu i napraw. Na drugim miejscu znajduje się przetwórstwo przemysłowe z liczbą osób zatrudnionych o ponad 13 tysięcy mniejszą. Istotny odsetek stanowią także pracujący w obsłudze nieruchomości i firm - 27 012, co stanowi 15 % przeciętnej liczby zatrudnionych.

Największą dynamikę odnotowano w sekcjach: hotel i restauracje (113%), obsługa nieruchomości i firm (109%) oraz handel i naprawy (108%)

Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw w Krakowie w latach 2002 - 2006

* Źródło: Raport o Stanie Miasta 2005, Raport o Stanie Miasta 2006, Urząd Statystyczny w Krakowie

W sektorze przedsiębiorstw w 2006 roku dominującą pozycję (33% przeciętnej liczby zatrudnionych) zajmowały handel i naprawy, a z udziałem nieco niższym (26%) przetwórstwo przemysłowe.

¹⁸⁷ <http://www.krakow.pl/gospodarka>, 04.2007

¹⁸⁸ Raport o stanie Miasta, Kraków 2006

Przeciętne zatrudnienie w tys. w Krakowie i dynamika jego wzrostu wg sekcji PKD

Sekcja PKD	Przeciętna liczba zatrudnionych			Dynamika		
	2005 r.	2006 r.	2007 r.	2004r.= 100	2005r.= 100	2006r.= 100
Ogółem sektor przedsiębiorstw	164	175	191	103%	106%	108%
Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	117	b.d.	b.d.	106%	b.d.	b.d.
Górnictwo	422	929	915	115%	b.d.	b.d.
Przetwórstwo przemysłowe	42 345	45 014	47 593	99%	106%	105%
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	10 563	10 489	10 466	135%	99%	99%
Budownictwo	15 169	14 865	15 994	100%	98%	105%
Handel i naprawy	53 864	58 006	66 530	101%	108%	120%
Hotele i restauracje	5 042	5 713	6 700	110%	113%	127%
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	6 668	6 414	6 406	101%	69%	73%
Obsługa nieruchomości i firm	24 782	27 012	30 403	107%	109%	120%
Działalność usługowa, komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała	5 651	5 975	6 055	97%	106%	107%

Źródło: Raport o stanie Miasta 2006, dane: Urzędu Statystycznego w Krakowie, Biuletyn statystyczny Miasta Krakowa III kw. 2007

Znaczącą rolę w sektorze przedsiębiorstw Krakowa odgrywają obecnie obsługa nieruchomości i firm (15%) oraz budownictwo (9%). Najmniejszy odsetek osób zatrudniony jest w sektorze hotele i restauracje - tylko 0,3%.

Udział poszczególnych sekcji PKD w zatrudnieniu w sektorze przedsiębiorstw w Krakowie w 2006 r.

Sekcje PKD	Udział w %
Handel i naprawy	33
Przetwórstwo przemysłowe	26
Obsługa nieruchomości i firm	15
Budownictwo	9
Wytwarzanie, zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	6
Hotele i restauracje	3
Działalność usługowa, komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała	3
Pozostałe	1

Źródło: Raport o Stanie Miasta 2006

6.2.2. Dochody, struktura wydatków gospodarstw domowych

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w Krakowie w 2006 roku wynosiło 2 606,24 zł, co pod względem wysokości wynagrodzeń na tle pozostałych 4 dużych miast Polski (Warszawa, Wrocław, Poznań, Łódź) wyznacza miastu trzecią pozycję.¹⁸⁹

Najwyższe wynagrodzenia przypadają pracownikom zatrudnionym w sekcji wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę (3 828,13 zł), w przemyśle (3 168,66 zł) oraz transporcie, gospodarce magazynowej i łączności (2 996,34 zł) a najniższe w sektorze hotele i restauracje (1 907,28 zł).

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w zł.

Sektor przedsiębiorstw	2005 r.	2006 r.
Wytwarzanie, zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	3828	b.d.
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	2982	2996,34
Przetwórstwo przemysłowe	2729	3 168,66
Górnictwo	2541	b.d.
Budownictwo	2243	2528,12
Handel i naprawy	2019	1 907,28
Hotele i restauracje	1733	2 121,95

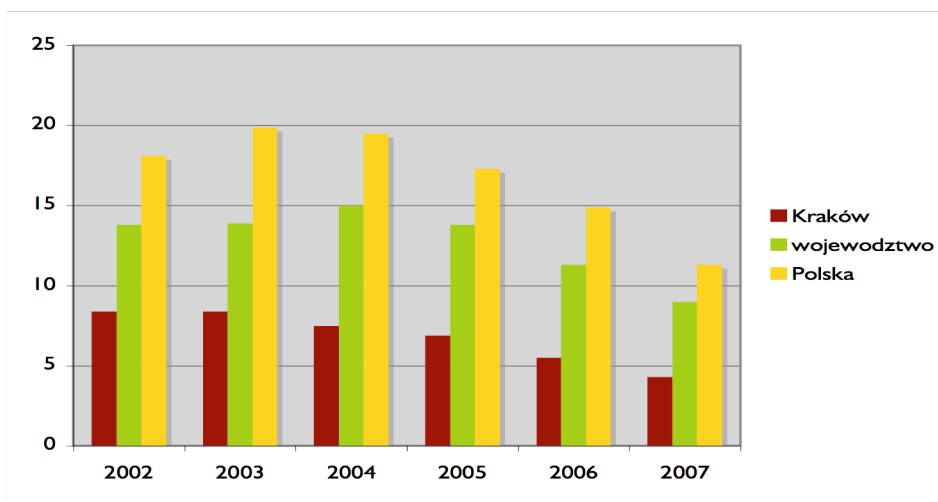
Źródło: *Biuletyn Statystyczny Miasta Krakowa IV kwartał 2005*, *Biuletyn Statystyczny Miasta Krakowa, III kwartał 2007*

¹⁸⁹ *Biuletyn Statystyczny Miasta Krakowa, Urząd Statystyczny Krakowa, IV kwartał 2006 r.*

6.2.3. Bezrobocie

Według danych Grodzkiego Urzędu Pracy w Krakowie średnioroczna stopa bezrobocia dla Krakowa obniżyła się w 2006 r. względem roku poprzedniego wyniosła 5,5%. Wskaźnik ten wciąż kształtuje się na znacznie niższym poziomie niż w województwie i kraju. Na tle Polski i województwa Małopolskiego, stopa bezrobocia w Krakowie na rok 2005 przedstawia się następująco:

Stopa bezrobocia rejestrowanego w % w latach 2002-2007

Źródło: Grodzki Urząd Pracy w Krakowie

Na tle 7 dużych miast Polski stopa bezrobocia w 2006 r. w Krakowie, po Warszawie i Poznaniu, należy do niższych. W porównaniu z rokiem poprzednim liczba bezrobotnych znacznie obniżyła się i wyniosła 20 308 osób.¹⁹⁰

Wśród osób bezrobotnych nadal przeważają kobiety (57,1%). Zaobserwowano następujące zmiany w strukturze wiekowej: mniej osób bez pracy w wieku do 24 lat i w przedziałach wiekowych 25-34 i 25-44 lata, a więcej osób starszych tzn. między 55-59 i 60-64 rokiem życia.¹⁹¹

Liczba osób bezrobotnych według płci w latach 2003 – 2007

Liczba bezrobotnych	2003 r.	2004 r.	2005 r.	2006 r.	2007 r.
Ogółem	29 926	26 905	25 324	20 308	16 068
Kobiety	15 930	14 770	13 973	11 606	9 556
Mężczyźni	13 996	12 135	11 351	8 702	6 512

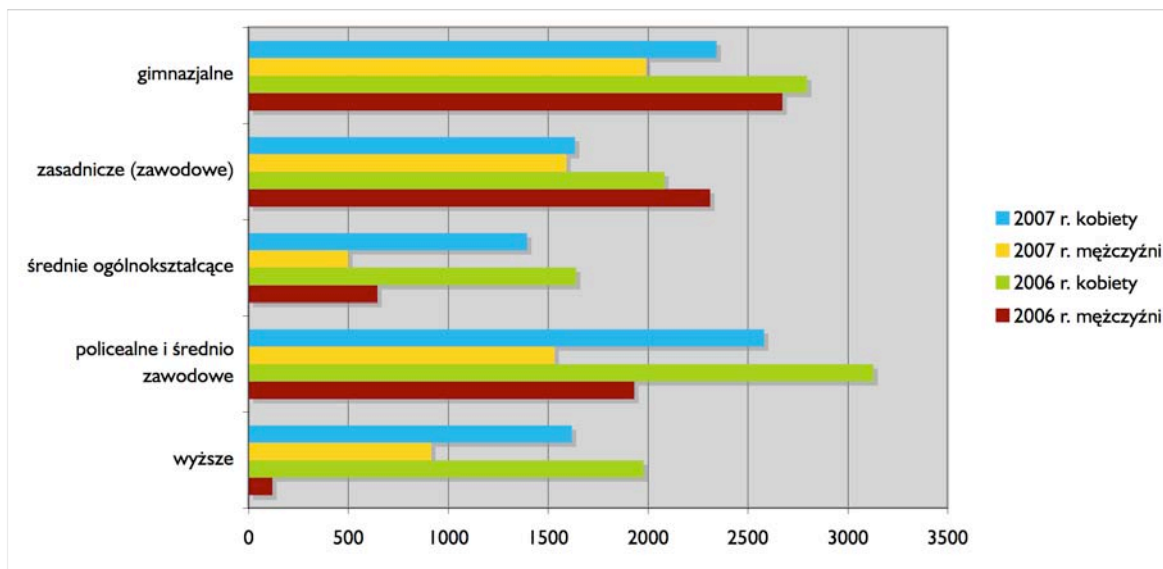
Źródło: Raport o stanie miasta 2006, dane: Grodzki Urząd Pracy w Krakowie, Biuletyn Statystyczny Miasta Krakowa kw. III 2007, Biuletyn Statystyczny Miasta Krakowa IV kw.2003,2005

¹⁹⁰ Biuletyn Statystyczny Miasta Krakowa, IV kwartał 2006

¹⁹¹ Raport o stanie Miasta 2006

Struktura bezrobotnych według wykształcenia w 2006 r. uległa zmianie: nastąpił wzrost liczby osób bezrobotnych z wykształceniem wyższym, policealnym i średnim zawodowym oraz średnim ogólnokształcącym, a zmniejszył się udział osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym.¹⁹²

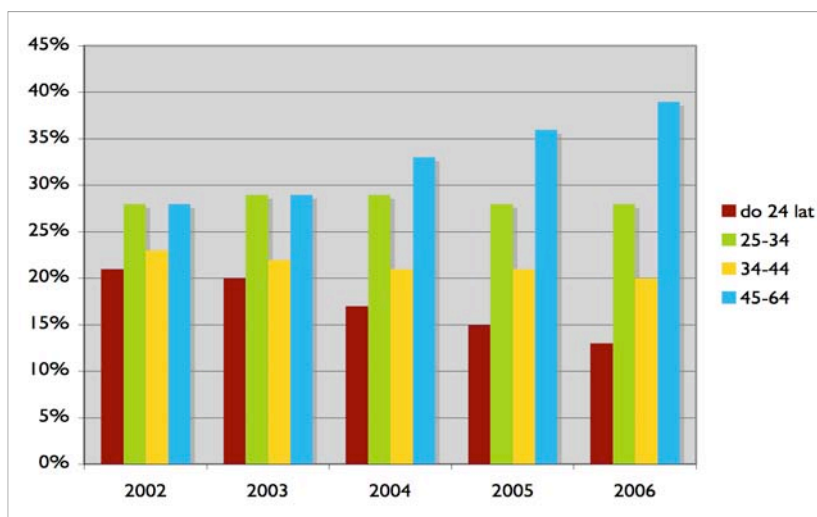
Bezrobotni według poziomu wykształcenia i płci w Krakowie w roku 2006-2007

Źródło: Biuletyn Statystyczny Miasta Krakowa, IV kwartał 2005 roku, Biuletyn Statystyczny Miasta Krakowa kw. III 2007

Na przestrzeni lat 2002-2006 wśród osób bezrobotnych obserwuje się znaczne zmiany w najmłodszej oraz w najstarszej grupie wiekowej. W 2006 r. odnotowano wzrost udziału osób bezrobotnych powyżej 45 roku życia do 39%, natomiast odsetek bezrobotnych w wieku do 24 lat spadł do 13%.¹⁹³

Struktura bezrobotnych wg. wieku

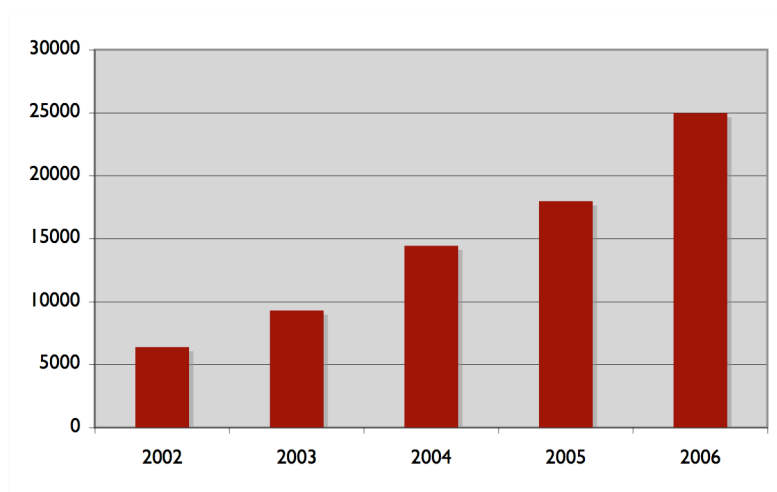
Źródło: Raport o Stanie Miasta 2005, Raport o Stanie Miasta 2006

¹⁹² Biuletyn Statystyczny Miasta Krakowa, IV kwartał 2006 roku

¹⁹³ Raport o stanie miasta 2006

W związku z dynamicznym rozwojem gospodarczym miasta w ostatnich latach stale zwiększa się liczba ofert pracy zgłaszanych do Grodzkiego Urzędu Pracy. W roku 2004 r. pracodawcy zgłosili do GUP 18 006 propozycji, natomiast w 2006 roku 24 539 - o ok. 6,5 tys. więcej niż w roku 2005. Do III kwartału 2007 roku włącznie wpłynęło 4980 ofert pracy.

Zgłoszenia ofert pracy w latach 2002 – 2006

Źródło: Raport o Stanie Miasta 2005, Biuletyn Statystyczny Miasta Krakowa kw. III 2007

6.2.4. Tendencje w zakresie rozwoju rynku pracy

Krakowski rynek pracy nadal oferuje zatrudnienie głównie dla sprzedawców, przedstawicieli handlowych, specjalistów ds. marketingu, kucharzy, kelnerów, kierowców i magazynierów. Liczba ofert pracy dla osób z wykształceniem wyższym była jednakże znikoma i dotyczyła przeważnie umów cywilnoprawnych, gorzej płatnych.¹⁹⁴

Dane w *Raporcie o stanie miasta 2006* wskazują, iż w sektorze przedsiębiorstw nastąpił wyraźny wzrost przychodów ze sprzedaży wyrobów i usług, co świadczy o dynamicznym rozwoju lokalnej gospodarki. Ponadto odnotowano wzrost zatrudnienia w krakowskich przedsiębiorstwach, dalszy spadek bezrobocia oraz wzrost liczby ofert pracy.¹⁹⁵

¹⁹⁴ Raport o stanie Miasta 2005

¹⁹⁵ Raport o stanie Miasta 2006

6.3. Pomoc społeczna i patologie społeczne

6.3.1. Pomoc społeczna

W 2004 roku Rada Miasta Krakowa przyjęła do realizacji *Gminny i Powiatowy Program Pomocy Społecznej na lata 2004-2006*. Program określa najważniejsze działania w celu zapewnienia mieszkańcom wspólnoty samorządowej Gminy Miejskiej Kraków warunków sprzyjających rozwojowi społecznemu oraz wzrostowi poczucia bezpieczeństwa w wymiarze społecznym. Ponadto jest on podstawą określającą kierunki zamierzeń rozwojowych w sektorze pomocy społecznej na terenie Gminy Miejskiej Kraków.

Za działania priorytetowe w zakresie pomocy społecznej w ww. Programie uznano:

1. Wsparcie osób i rodzin ubogich
2. Wsparcie rodzin we właściwym pełnieniu funkcji wychowawczych wobec dzieci
3. Wsparcie osób i rodzin z problemem długotrwałego bezrobocia
4. Ograniczenie negatywnych skutków starości
5. Minimalizację skutków niepełnosprawności
6. Pomoc bezdomnym¹⁹⁶

W skład krakowskiego systemu pomocy społecznej, powołanego Uchwałą Rady Miasta Krakowa Nr XIII/106/99 z dnia 17 marca 1999 r., wchodzi prowadzone i finansowane lub dofinansowane przez Gminę Miejską Kraków takie placówki, jak:

- domy pomocy społecznej
- dzienne domy pomocy społecznej
- środowiskowe domy samopomocy
- placówki opiekuńczo-wychowawcze
- ośrodki adopcyjno – opiekuńcze
- Ośrodek Interwencji Kryzysowej
- placówki pomocy dla kobiet z dziećmi
- placówki specjalistycznego poradnictwa, w tym rodzinnego
- placówki pomocy bezdomnym
- warsztaty terapii zajęciowej
- ośrodki wsparcia
- inne jednostki organizacyjne realizujące zadania pomocy społecznej.¹⁹⁷

¹⁹⁶ <http://www.bip.krakow.pl>, 04.2007

¹⁹⁷ <http://www.bip.krakow.pl>, 04.2007

Podstawową jednostką organizacyjną Systemu Pomocy Społecznej Miasta Krakowa koordynującą jego działania jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie (MOPS).¹⁹⁸ Do grup docelowych, którym udzielana jest przez MOPS pomoc społeczna, należą przede wszystkim: rodziny ubogie i wielodzietne, dzieci i młodzież, osoby starsze i niepełnosprawne oraz osoby bezdomne. Środki finansowe wydatkowane na zadania pomocy społecznej w roku 2006 wyniosły 191 817 000 zł. W 2006 Ośrodek Pomocy Społecznej objął pomocą 27 183 rodziny; w tym: świadczenia pomocy społecznej przyznano 19 821 rodzinom (liczba osób w tych rodzinach: 42 339), natomiast wyłącznie z pomocy w formie pracy socjalnej skorzystały 7 362 rodziny (liczba osób w tych rodzinach: 13 170).

Pomoc rodzinom i osobom w środowisku lokalnym

Do najistotniejszych problemów krakowskich rodzin, które korzystały ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2005-2006, należały: upośledzenie fizyczne, choroba psychiczna oraz bezrobocie.

Liczba gospodarstw domowych objętych pomocą przez filie MOPS w Krakowie w 2006 roku

Dzielnica	Filia MOPS	Liczba gospodarstw	Dzielnica	Filia MOPS	Liczba gospodarstw
I	F6	2692	X	F3	464
II	F1	1561	XI	F8	1264
III	F1	1752	XII	F8	1872
IV	F2	2118	XIII	F3	1689
V	F7	694	XIV	F9	474
VI	F2	701	XV	F9	881
VII	F7	1119	XVI	F9	1422
VIII	F5	1589	XVII	F9	610
IX	F3	393	XVIII	F4	2413
Liczba gospodarstw ogółem: 23 708					

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

Według badań MOPS z 2006 roku, jednym z głównych przyczyn trudnej sytuacji życiowej rodzin korzystających z pomocy ośrodka w Krakowie jest upośledzenie fizyczne i umysłowe. Zjawisko to dotyczyło 7 519 gospodarstw domowych, czyli ok. 37% wszystkich objętych w 2006 roku rodzin. Wśród innych problemów społecznych należy wymienić: bezrobocie (27,53%), długotrwałą lub ciężką chorobę (27,2%), bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego (22,02%). W 2006 roku pomoc w formie pracy socjalnej uzyskały 22 062 rodziny.

¹⁹⁸ Raport o stanie miasta 2005, Kraków 2005

Powód przyznania pomocy z funduszy pomocy społecznej	Liczba gospodarstw domowych		Średnia wartość pomocy na gospodarstwo domowe (zł)	
	2005 r.	2006 r.	2005 r.	2006 r.
niepełnosprawność /upośledzenie fizyczne lub umysłowe	7 885	7 519	2 376	2 808
bezrobocie	4 857	5 457	1 688	2 272
długotrwała lub ciężka choroba	4 683	5 391	1 435	1 969
bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	3317	4 394	2 010	2 772
rodziny niepełne	2696	2 940	1 717	2 545
bezdomność	1 138	1 204	2 550	2 822
wielodzietność	762	480	2 267	5 896
sieroctwo	694	698	9 191	9 257
alkoholizm	661	708	2 153	3 390
narkomania	150	112	1 426	2 464

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Raport o stanie miasta 2006

Przyczyny korzystania ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2005-2006

Problem	Liczba przypadków		% wszystkich rodzin		Dynamika w %	
	2005 r.	2006 r.	2005 r.	2006 r.	2005 r.	2006 r.
alkoholizm	661	708	3,66	3,57	78,9	107,11
narkomania	150	112	0,83	0,57	107,14	74,67
przestępczość	195	165	1,08	0,83	110,8	84,62
bezdomność	1 138	1204	6,30	6,07	137,44	105,80
bezrobocie	4857	5457	26,90	27,53	87,53	112,35
sieroctwo	694	698	3,84	3,52	92,66	100,58
wielodzietność	762	480	4,22	2,42	103,81	62,99
choroba psychiczna	1074	1390	5,95	7,01	103,07	129,42
upośledzenie umysłowe	1009	1229	5,59	6,20	114,53	121,80
upośledzenie fizyczne	5801	6399	32,13	32,28	102,45	110,31

Źródło: Raport o stanie miasta 2006

Kolejna forma pomocy społecznej kierowana jest do dzieci i młodzieży. W tym zakresie MOPS realizuje następujące zadania: zapewnienie opieki i wychowania dzieciom pozbawionym częściowo lub całkowicie opieki rodzicielskiej oraz dzieciom niedostosowanym społecznie, sprawowanie nadzoru merytorycznego nad placówkami opiekuńczo - wychowawczymi i ośrodkami adopcyjno-opiekuńczymi.

Rodzaje placówek opiekuńczo-wychowawczych

Typ placówki opiekuńczo-wychowawczej	Liczba placówek	Ilość miejsc dla dzieci	Koszt funkcjonowania w 2006r. w zł
wsparcia dziennego	30	1751	4 501 858,05
całodobowe	23	644	b.d.
typu interwencyjnego	3	94	4 303 485,03
specjalizacyjne	12	469	1 414 217,66
typu rodzinnego	8	66	23 556 097,63

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krakowie za rok 2006

Pomoc osobom niepełnosprawnym i starszym

Wśród mieszkańców Krakowa 25%, czyli ok.190 tysięcy osób to osoby niepełnosprawne.¹⁹⁹ Ze względu na istniejący stan faktyczny oraz niepokojące tendencje w zakresie zjawiska niepełnosprawności, Miasto Kraków jako jeden z głównych celów działań powiatu wyznaczyło sobie wspieranie osób niepełnosprawnych w zakresie przeciwdziałania ich marginalizacji i włączenia w życie społeczne. Dla realizacji tego celu opracowano *Powiatowy Program Działania na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2007 – 2010*, przyjęty uchwałą Nr VIII/111/07 Rady Miasta Krakowa z dnia 14 marca 2007 roku²⁰⁰, który wyznacza kierunki, w jakich powinny zmierzać działania na rzecz osób niepełnosprawnych. Główną ideą jest zapewnienie im godnego i aktywnego życia, a także pomocy dostosowanej do rzeczywistych potrzeb wynikających z ich niepełnosprawności.

Działania realizowane w ramach *Programu* zmierzają do aktywizacji osób niepełnosprawnych w życiu zawodowym, społecznym, kulturalnym, sportowym oraz rekreacji i turystyce. Ponadto służą one podnoszeniu świadomości osób niepełnosprawnych w zakresie przysługujących im praw oraz eliminacji zjawiska niechęci czy wrogości do osób niepełnosprawnych, które są przyczyną ich społecznej alienacji.²⁰¹ Ponadto, osobom niepełnosprawnym i starszym wymagających stałej pomocy, całodobową opiekę zapewniają domy pomocy społecznej.

¹⁹⁹ Raport o stanie miasta 2006

²⁰⁰ http://www.bip.krakow.pl/index.php?sub_dok_id=16575, 25.01.2008

²⁰¹ http://www.bip.krakow.pl/index.php?dok_id=16575, 04.2007

Pomoc osobom niepełnosprawnym w 2006 r.

Liczba osób niepełnosprawnych, która podjęła pracę w ramach działań przeciwko marginalizacji zawodowej prowadzonej przez GUP i MOPS	531
Liczba utworzonych miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych w UMK	36
Liczba imprez kulturalnych, sportowych i turystycznych organizowanych przez MOPS	130
Ilość uczestników w ww. imprezach	17 000
Liczba legitymacji uprawniająca do bezpłatnych przejazdów środkami komunikacji miejskiej	2 872

Źródło: Główny Urząd Pracy w Krakowie, Raport o stanie miasta 2006

Na terenie Gminy Miejskiej Kraków funkcjonuje: 15 domów pomocy społecznej, 5 ośrodków wsparcia dla osób starszych - 1 publiczny i 2 niepubliczne, 13 środowiskowych domów samopomocy oraz 5 mieszkań chronionych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, niepełnosprawnych intelektualnie i z autyzmem.²⁰²

Nazwa ośrodka opieki	Ilość ośrodków	Ilość miejsc łącznie	Wydatki na działalność w zł
Miejskie domy pomocy społecznej, w tym: prowadzone przez organizacje pozarządowe	19	2208	5939691,30
ośrodki wsparcia dla osób starszych, w tym:	6	b.d.	b.d.
Miejski publiczny Ośrodek Wsparcia dla Osób Starszych, w tym prowadzony przez organizacje pozarządowe	3	70	b.d.
Ośrodek Wsparcia dla Osób Starszych, w tym Dom Seniora	2	b.d.	b.d.
Środowiskowe domy samopomocy, w tym miejskie domy samopomocy i prowadzone przez organizacje pozarządowe	14	366	3260892
Mieszkania chronione	6	24	143900

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Sprawozdanie z działalności MOPS w Krakowie za rok 2006

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje też zadania finansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON). Koszt realizacji zadań ze środków PFRON wyniósł w 2005 r. 14 633 413,31 zł, w tym na działalność 13 warsztatów terapii zajęciowej wydatkowano 6 297 770,00 zł. Warsztaty na koniec 2005 r. zapewniały zajęcia w ramach 469 miejsc.

²⁰² Raport o stanie miasta 2006

Pomoc osobom bezdomnym

W 2006 roku problem bezdomności w Krakowie dotyczył 1204 gospodarstw domowych. W ramach pomocy bezdomnym finansowymi świadczeniami objęto 1240 osób, zaś pracą socjalną ok. 356 osób. W celu objęcia pomocą tej grupy ludzi, od 1999 r. działa w MOPS Dział Pomocy Bezdomnym, którego celem jest umożliwienie osobom bezdomnym funkcjonowania w warunkach odpowiadających godności człowieka, a docelowo - doprowadzenie do wyjścia z bezdomności.²⁰³

Ponadto Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej sprawuje nadzór nad Ośrodkiem Interwencji Kryzysowej (OIK), który świadczy dostępne całą dobę specjalistyczne usługi, zwłaszcza psychologiczne, prawne i hostelowe. Pomoc przeznaczona jest szczególnie dla osób znajdujących się w sytuacji kryzysowej, z czego główną grupą docelową są rodziny będące ofiarami przemocy. Placówka ta zapewnia schronienie, psychoterapię indywidualną i rodzinną, kompleksową pomoc prawną i psychologiczną. W 2006 r. Ośrodek przeprowadził interwencje dotyczące 4 440 osób.²⁰⁴

6.3.2. Alkoholizm i narkomania

Uzależnienie od napojów alkoholowych oraz innych substancji psychoaktywnych to poważny problem społeczny. Nasilenie tego zjawiska wpływa w sposób destruktywny na funkcjonowanie zbiorowości lokalnych oraz całych społeczeństw.²⁰⁵ W 2006 roku w specjalistycznych placówkach służby zdrowia podjęto terapię łącznie 6526 osób.²⁰⁶

W porównaniu z ogółem kraju, krakowianie dwa razy rzadziej wskazują na alkoholizm jako najważniejszy w skali lokalnej problem społeczny. Choć ten pogląd potwierdzają także statystyki²⁰⁷, dla krakowskich rodzin jak i ich otoczenia nie przestaje on być jednym z zagrażających zjawisk wykluczenia społecznego. Dlatego też rodziny dotknięte problemami alkoholizmu lub narkomanii zostały objęte wsparciem pomocy społecznej oraz w ramach różnych akcji i programów, m.in. *Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Innych Uzależnień*. Program ten określa lokalną strategię w zakresie profilaktyki oraz minimalizacji szkód społecznych i indywidualnych wynikających z używania alkoholu i narkotyków.²⁰⁸

²⁰³ <http://www.bip.krakow.pl>, 04.2007

²⁰⁴ *Raport o stanie miasta 2006*

²⁰⁵ *Diagnoza Problemów Uzależnień w Mieście Krakowie*, Centrum Monitorowania Jakość w Ochronie Zdrowia w Krakowie, czerwiec 2003, <http://www.bip.krakow.pl>, 04.2007

²⁰⁶ *Raport o stanie miasta 2006*

²⁰⁷ *Diagnoza Problemów Uzależnień w Mieście Krakowie*, Centrum Monitorowania Jakość w Ochronie Zdrowia w Krakowie, czerwiec 2003 <http://www.bip.krakow.pl>, 04.2007

²⁰⁸ *Raport o stanie miasta 2006*

Zgodnie z jego założeniami, zadania w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi powinny być wykonywane przez odpowiednie kształtowanie polityki społecznej, w szczególności: tworzenie warunków sprzyjających realizacji potrzeb, których zaspokajanie motywuje powstrzymanie się od spożywania alkoholu; działalność wychowawczą i informacyjną; ograniczanie dostępności do alkoholu; leczenie, rehabilitację i reintegrację osób uzależnionych od alkoholu; zapobieganie negatywnym następstwom nadużywania alkoholu i ich usuwanie oraz przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.²⁰⁹

Na realizację zadań ujętych w *Gminnym Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (GPPiRPA)* w roku 2006 wydatkowano 12 928 015 zł.

W ramach *Programu* prowadzone były następujące działania:

1. Zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu.
2. Udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie.
3. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w szczególności dla dzieci i młodzieży.
4. Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych.
5. Obsługa Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespołu Interwencyjnego i Punktu Konsultacyjnego przy Izbie Wytrzeźwień w Krakowie, współpraca z policją i służbami miejskimi.

Od 2005 roku w Krakowie działa Klub Integracji Społecznej, którego działania skoncentrowane są głównie na:

- reintegracji zawodowej i społecznej osób bezrobotnych
- organizacji działań o charakterze zatrudnieniowym w tym:
 - przygotowywanie i wdrażanie programów zatrudnienia tymczasowego bezrobotnych, mających na celu pomoc bezrobotnym w znalezieniu pracy
 - organizacja robót publicznych
 - pomoc bezrobotnym w znalezieniu pracy na czas określony lub na czas wykonania określonej pracy, w pełnym lub niepełnym wymiarze pracy, u pracodawców, wykonywania usług na podstawie umów cywilnoprawnych
- organizacji działań o charakterze terapeutycznym

²⁰⁹ *Diagnoza Problemów Uzależnień w Mieście Krakowie*, Centrum Monitorowania Jakość w Ochronie Zdrowia w Krakowie, czerwiec 2003 <http://www.bip.krakow.pl>, 04.2007

- organizacji działań o charakterze samopomocowym w zakresie zatrudnienia, spraw mieszkaniowych i socjalnych
- przygotowywaniu bezrobotnych do podjęcia pracy, poprzez podnoszenie ich aktywności na rynku zatrudnienia
- poradnictwie prawnym.²¹⁰

6.3.3. Tendencje w zakresie pomocy społecznej

- wzrost liczby świadczeniobiorców, a tym samym wydatków na świadczenia społeczne
- wzrost liczby osób ubiegających się o miejsce w zakładach opiekuńczo-leczniczych, co świadczy o starzeniu się społeczeństwa, a także o zapotrzebowaniu społecznym na tego typu placówki
- konsekwentna realizacja przekształceń w systemie opieki nad dziećmi z domów dziecka w formy rodzinne, zwiększenie udziału form rodzinnej opieki zastępczej
- utrzymanie i rozbudowa sieci świetlic dla dzieci i młodzieży w miejscu ich zamieszkania
- rozwój nowoczesnych form pomocy społecznej m. in. poradnictwa rodzinnego i terapii rodziny, reintegracji zawodowej i społecznej osób podlegających wykluczeniu
- rozwój form pracy socjalnej na rzecz dzieci i młodzieży
- rozwój form pomocy dla osób starszych, sprzyjających utrzymaniu przez Seniorów sprawności fizycznej i psychicznej
- rozwijanie form pomocy dla chorujących psychicznie, adekwatnych do ich sytuacji i możliwości funkcjonowania we wszystkich aspektach życia
- wzrost liczby osób posiadających uprawnienia wynikające z otrzymanych orzeczeń o niepełnosprawności
- wzrost liczby osób niepełnosprawnych, które w pełni uczestniczą w życiu społecznym i zawodowym miasta.²¹¹

6.4. Bezpieczeństwo publiczne

Według danych Urzędu Statystycznego w Krakowie, w 2006 roku na terenie miasta stwierdzono 40 116 przestępstw, z których ok. 83% to przestępstwa o charakterze kryminalnym z dominującą liczbą kradzieży z włamaniami (29% ogólnej liczby).²¹² Liczba odnotowanych przestępstw popełnionych przez nieletnich wyniosła 1 744.

²¹⁰ http://www.mops.krakow.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=54&Itemid=75, 25.01.2008

²¹¹ *Raport o stanie miasta 2006*

²¹² *Biuletyn Statystyczny Miasta Krakowa*, <http://www.bip.krakow.pl/?mmi=234>, IV kwartał 2006 rok

W stosunku do roku 2005, w 2006 r. znacząco spadła liczba stwierdzonych przestępstw do 37,0 %. Pozytywnie wyglądał wysoki wskaźnik wykrywalności, tzn. wzrósł z 28,9% do 37,0% w kategoriach takich jak: zabójstwa, oszustwa i fałszerstwa gospodarcze, przestępstwa drogowe i narkotykowe. Natomiast wskaźnik zagrożenia przestępczością (liczba przestępstw na 100 tys. mieszkańców) wyniósł w 2006 roku 5301 co na tle 17 wojewódzkich miast stawia Kraków na piątym miejscu.²¹³

Kategoria	Ilość stwierdzonych przestępstw	Wskaźnik wykrywalności 2006/2005 (%)
Przestępstwa ogółem	40116	37,0
Razem kryminalne	33645	26,2
Przestępstwa ogółem	4040	93,3
Razem przeciwko życiu i zdrowiu	665	70,2
Razem przeciwko mieniu	27470	16,8
Zabójstwo	17	82,4
Uszczerbek na zdrowiu	294	75,9
Bójka lub pobicie	290	60,7
Zgwałcenie	53	66,0
Rozbój, kradzież i wymuszenie rozbójnicze:	2125	37,0
w tym rozbój z bronią lub innym niebezpiecznym przedmiotem	380	25,6
Kradzież cudzej rzeczy	11923	7,9
w tym kradzież i kradzież poprzez włamanie do samochodu	1781	7,9
Kradzież z włamaniem	7281	5,7
Przeciwko funkcjonariuszowi publicznemu	652	99,5
Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii	791	91,5
Fałszerstwo kryminalne	2597	34,9
Fałszerstwo gospodarcze	2377	99,8
Oszustwo kryminalne	2094	54,8
Oszustwo gospodarcze	273	88,3
Przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu	188	92,6
Przestępstwa drogowe	1431	98,0
Pożar z winy umyślnej	8	22,2
Pożar z winy nieumyślnej	15	40,0

Źródło: Raport o stanie Miasta 2006

²¹³ Raport o stanie miasta 2006

Dla podniesienia stopnia bezpieczeństwa publicznego na terenie Krakowa realizowane są różnorodne inicjatywy służące poprawie bezpieczeństwa i porządku publicznego. Policja oraz Straż Miejska są liderami wielu programów kierunkowych, których realizacja odbywa się przy dużym zaangażowaniu władz miasta i dzielnic oraz we współpracy wielu środowisk, instytucji i organizacji społecznych.

Jednym z najważniejszych wspólnie prowadzonych działań jest opracowany i wdrożony w 1999 roku *Program Poprawy Bezpieczeństwa dla Miasta Krakowa - „Bezpieczny Kraków”*.²¹⁴ W jego zakresie Referat Organizacji i Nadzoru Programów Bezpieczeństwa w Wydziale Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego UMK koordynuje działania służb i instytucji zajmujących się zapewnieniem bezpieczeństwa w Mieście, takich jak: Straż Miejska, Straż Pożarna, Policja, Komisariat Wodny Policji, jednostki miejskie, wydziały UMK czy organizacje pozarządowe. Ważną rolę w *Programie* odgrywają również sami mieszkańcy Krakowa. Główne zadania Programu „Bezpieczny Kraków” to walka z przestępczością i brak tolerancji dla najdrobniejszych nawet nagannych zachowań, zapobieganie patologiom społecznym oraz wszelkim zjawiskom kryminogennym.

Dzięki swym unikalnym rozwiązaniom organizacyjnym oraz widocznym efektom realizacji Program „Bezpieczny Kraków” otrzymał wyróżnienie w Lipsku podczas Walnego Zgromadzenia Stowarzyszenia Miast Europejskich „Eurocities” w kategorii „Innowacyjnych strategii miejskich”.²¹⁵

W 2002 r. przy udziale finansowym miasta, policja uruchomiła wizyjny monitoring Krakowa w celu wyeliminowania lub znacznego ograniczenia bezkarności chuligańskich wybryków, kradzieży czy rozbojów.²¹⁶

²¹⁴ *Kraków–Miasto przyszłości. Informator Inwestycyjny*, UMK 2006

²¹⁵ http://www.krakow.pl/miasto/bezpieczny_krakow/, 04.2007

²¹⁶ *Kraków–Miasto przyszłości. Informator Inwestycyjny*, UMK 2006

Nakłady finansowe przeznaczone przez Miasto na poprawę bezpieczeństwa publicznego w latach 2004-2006

Dla jednostki	Nakłady		
	2004 r.	2005 r.	2006 r.
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa ogółem, w tym:	22535853	50937923	27837412
Policja	2764919	4571993	6130548
Państwowa Straż Pożarna	3425250	26183042	1306041
Straż Miejska	13711928	17200469	20331000
Urząd Miasta Krakowa , w tym:			
Obrona Cywilna, w tym:			
zadania zlecone	12260	7953	8776
zadania własne	25000	17000	58298
Profilaktyka przeciwpowodziowa	2576496	2933466	-
Centrum Zarządzania Kryzysowego	20000	24000	2749

Źródło: Raport o stanie Miasta 2005, Raport o stanie Miasta 2006

6.4.1. Tendencje w zakresie bezpieczeństwa publicznego

- spadek ilości przestępstw stwierdzonych
- wzrost wykrywalności przestępstw
- wzrost czynów nieletnich, którzy weszli w kolizję z prawem
- znaczący wzrost liczby strażników miejskich, i w związku z tym wzrost liczby służb patrolowych
- spadek pożarów i wzrost strat pożarowych
- powstanie jednej nowej remizy straży pożarnej i dzięki temu skrócenie czasu dojazdu do pożaru
- zwiększenie stanu etatowego w Państwowej Straży Pożarnej
- znaczący wzrost nakładów finansowych przeznaczonych przez Miasto na poprawę stanu bezpieczeństwa publicznego
- rozpoczęcie realizacji *Programu Profilaktyki Przeciwpożarowej Obiektów Gminy Miejskiej Kraków*.²¹⁷

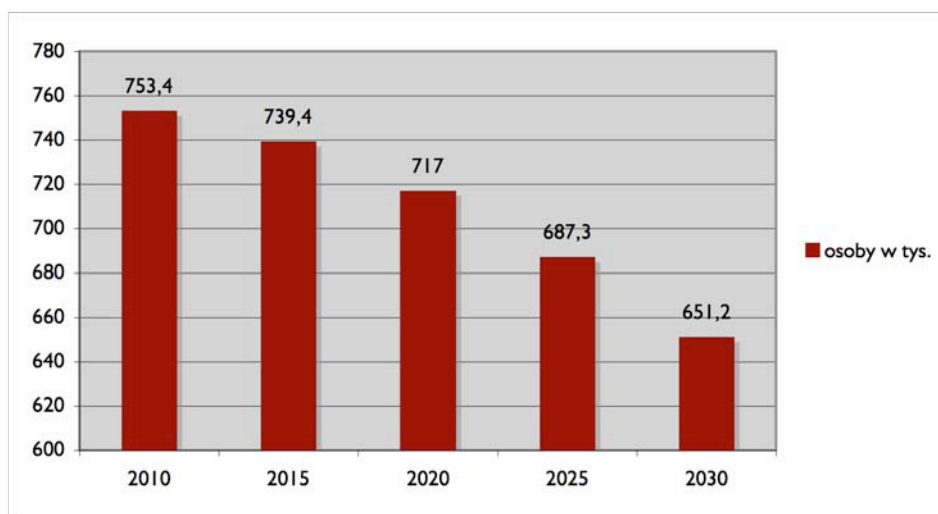
²¹⁷ Raport o stanie miasta 2006

6.5. Ustalenia w zakresie planowanych kierunków rozwoju wynikające z obowiązujących dokumentów strategicznych i planistycznych

6.5.1. Tendencje demograficzne i ich wpływ na procesy społeczno-gospodarcze

Według prognoz demograficznych dla Krakowa przewidywane są znaczne zmiany w liczbie ludności miasta - szacuje się, że w 2010 roku liczba ludności spadnie do 753,4 tys, a w roku 2015 do 739,4 tys. W roku 2020 liczba ta znów zmniejszy się do 717,0 tys., aby w roku 2030 osiągnąć wielkość 651,2 tys. osób. Porównując dane z roku 2002 i roku 2030 w okresie prawie 30 lat prognozowany jest zatem spadek ilości mieszkańców Krakowa o 14%.²¹⁸

Prognoza demograficzna na lata 2010 - 2030

Źródło: „Prognoza demograficzna na lata 2003-2030”, GUS, Warszawa 2004

Prognoza dla Polski: Stan w dniu 31 XII 2004²¹⁹

Prognoza ludności w miastach liczących ponad 500 tysięcy mieszkańców w tysiącach - stan w dniu 31 XII 2004							
Miasta	2002	2005	2010	2015	2020	2025	2030
Ogółem	14575,4	14472,3	14187,8	13807,6	13313,2	12700,2	11985,9
Warszawa	1688,2	1687,6	1678,1	1660,3	1630,9	1588,4	1532,7
Kraków	757,5	760,3	753,4	739,4	717	687,3	651,2
Łódź	785,1	768,9	738,8	708	675,8	641,7	605,1
Poznań	577,1	573	561,9	547,9	530,4	509,2	485,1
Szczecin	415,1	413,6	405,8	393,9	377,8	358,2	335,6
Wrocław	639,2	637,2	627,3	613,5	595,4	573	547,3

Dane rzeczywiste; podział administracyjny z 2003 r., Źródło: „Prognoza demograficzna na lata 2003-2030”, GUS, Warszawa 2004

²¹⁸ Strategia Rozwoju Krakowa, Raport o stanie Miasta 2005

Perspektywa znaczącego spadku ilości mieszkańców ma dla Krakowa bardzo negatywne znaczenie – spadek liczby mieszkańców niesie za sobą nie tylko spadek dochodów, ale i konieczność pokrywania obliczonych na większą liczbę mieszkańców kosztów stałych funkcjonowania miasta. Proponuje się w związku z tym nawiązanie porozumień z sąsiadującymi powiatami i gminami – również należącymi do Krakowskiego Obszaru Metropolitalnego – w celu zapewnienia współpracy w zakresie przedsięwzięć dotyczących budowy i eksploatacji systemów infrastruktury komunalnej.²²⁰

6.5.2. Działania na rzecz wspierania rozwoju rynku pracy

W *Strategii Rozwoju Krakowa* wspieraniu rozwoju rynku pracy ma służyć realizacja **Celu Operacyjnego II-5: Wzmacnianie konkurencyjności rynku pracy**. Podejmowane w tym kierunku działania mają za zadanie stworzenie korzystnych warunków zarówno dla pracodawców, jak i pracowników – poprzez sprzyjanie rozwojowi inwestycji i wspieranie powstawania nowych podmiotów gospodarczych, jak i tworzenie systemu zachęt dla pracodawców i inwestorów zewnętrznych do tworzenia nowych miejsc pracy w Krakowie.

Istotnym warunkiem rozwoju rynku pracy jest zapewnienie dostępności wykwalifikowanej siły roboczej i kadry menedżerskiej, tj. pracowników o wyższym lub specjalistycznym wykształceniu. Dlatego też niezbędne jest poparcie dla inicjatyw służących poprawie posiadanych lub uzyskaniu nowych kwalifikacji zawodowych oraz uelastycznienie systemu kształcenia na wyższych uczelniach. Czynniki gwarantują w efekcie wzrost aktywności społecznej oraz tworzenie nowych miejsc pracy.²²¹

6.5.3. Pomoc dla rodzin

W ramach realizacji **Celu Strategicznego I: Kraków miastem przyjaznym rodzinie, atrakcyjnym miejscem zamieszkania i pobytu**, podstawowym zadaniem Samorządu Miasta jest skuteczne zaspokajanie zbiorowych potrzeb mieszkańców, w tym tworzenie odpowiednich warunków bytowych rodzinom. Nadrzędnym celem tych działań powinno być dobro rodziny jako podstawowej komórki społecznej, w tym także szczególna troska o rodziny wielodzietne.

Realizacja **Celu Operacyjnego I-6: Zapewnienie ochrony statusu i warunków bytowych rodziny** ma polegać w pierwszej kolejności na podejmowaniu wszelkich niezbędnych działań dla ochrony lokalnego rynku pracy, a także preferencyjnego traktowania rodzimej małej i średniej przedsiębiorczości. Podkreśla się także konieczność rekompensowania różnic socjalnych rodzinom najuboższym oraz pomoc w zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych rodzin.

²²⁰ *Strategia Rozwoju Krakowa*, Kraków 2005

²²¹ *Strategia Rozwoju Krakowa*, Kraków 2005

6.5.4. Wsparcie dla grup społecznych zagrożonych wykluczeniem

Ze względu na rosnącą liczbę mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym i korzystających z pomocy społecznej (około 10%), władze samorządowe w trosce o zrównoważony rozwój miasta zamierzają aktywnie dążyć do poprawy jakości życia tych grup społecznych, aby umożliwić im ponowne włączenie w społeczeństwo, a w konsekwencji w proces rozwoju. Działania służące realizacji tych założeń przewidziano w *Strategii Rozwoju Krakowa* w ramach **Celu Operacyjnego I-7: Tworzenie warunków udziału w rozwoju społeczności osobom i grupom zagrożonym wykluczeniem**. Jednym z programów służących realizacji tego celu jest *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2007-2013*, przyjęta uchwałą Nr V/51/07 Rady Miasta Krakowa z dnia 31 stycznia 2007 r.²²²

Ponadto w *Strategii Rozwoju Krakowa* przewidziane są różne programy dla wspierania form i instytucji partycypacji społecznej oraz dla podnoszenia jakości zarządzania zadaniami publicznymi:

- wstępna wersja projektu przygotowana przez Wydział Spraw Społecznych "Centrum Monitorowania Jakości Życia Mieszkańców Krakowa"
- Program rozwoju społeczeństwa informacyjnego
- Program Centrum Partycypacji Społecznej
- Program rozwoju samorządności lokalnej.²²³

6.5.5. Działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa publicznego

Bezpieczeństwo publiczne to jedno z ważnych kryteriów decydujących o atrakcyjności miasta jako miejsca zamieszkania, pobytu czy zwiedzania. Według danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej i badań ilościowych wśród mieszkańców, najsilniej odczuwane są zjawiska takie jak: ubóstwo, bezrobocie, bezdomność oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, które pośrednio przyczyniają się do zwiększenia zagrożenia popospolitymi przestępstwami. To z kolei bardzo niekorzystnie wpływa na poczucie bezpieczeństwa mieszkańców i turystów.²²⁴

W *Strategii Rozwoju Krakowa* w zapisach **Celu Operacyjnego I-3: Poprawianie poczucia bezpieczeństwa publicznego** podkreślono, iż obowiązkiem władz miejskich jest stwarzanie stanu wielowymiarowego poczucia bezpieczeństwa, znajdującego pokrycie w rzeczywistości.

W związku z powszechnością występowania różnego typu zagrożeń w mieście, jako niezbędna została określona koordynacja działań Policji, Straży Miejskiej i wszystkich instytucji mających wpływ

²²² <http://www.bip.krakow.pl/?mmi=213>, 2.02.2008

²²³ <http://www.krakow.pl/gospodarka/strategia%2520%25202005.doc+Centrum+Monitorowania+Jako%C5%9Bci+Zycia+Mieszka%C5%84c%C3%B3w+Krakowa&hl=de&ct=clnk&cd=4&gl=de>, 25.01.2008

²²⁴ *Strategia Rozwoju Krakowa*, Kraków 2005

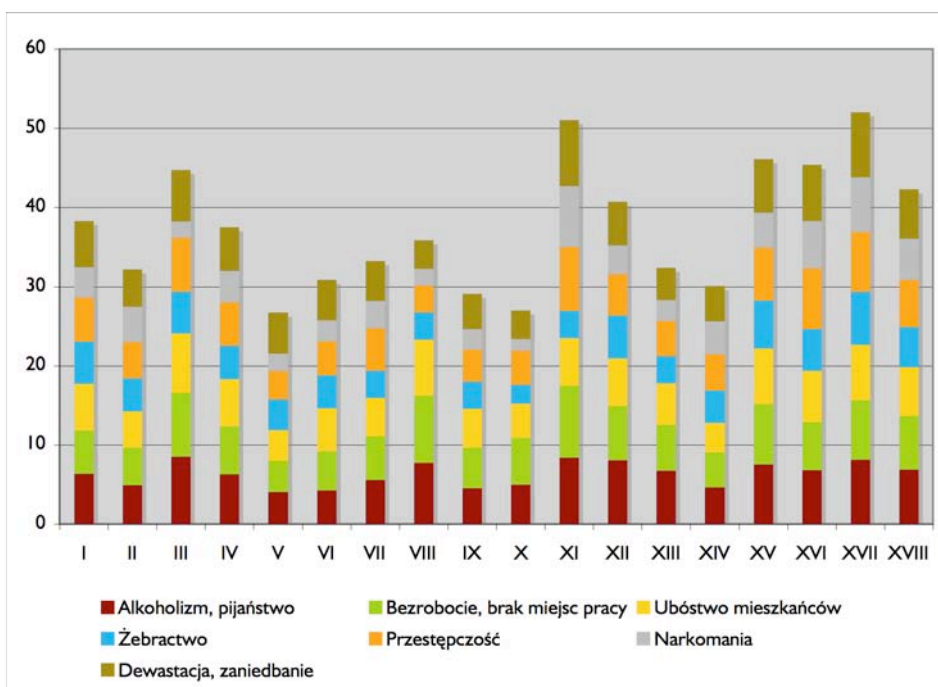
na poziom bezpieczeństwa społecznego. Działania te powinny koncentrować się przede wszystkim na ochronie przed drobną przestępczością, podniesieniu poziomu bezpieczeństwa w ruchu drogowym, ochronie przeciwpowodziowej i ochronie przeciwpożarowej.

6.6. Opinie i potrzeby społeczne

Z badań ilościowych przeprowadzonych w ramach projektu „Diagnoza stanu 0 przed rozpoczęciem procesów rewitalizacyjnych” wynika, iż respondenci w ocenie natężenia patologii społecznych postrzegają je w nieco wyższym stopniu dla całego miasta, niż w obrębie swoich dzielnic.²²⁵

Dla Krakowian najbardziej zauważanym niekorzystnym społecznie zjawiskiem jest alkoholizm, drugim w kolejności bezrobocie, a na trzecim miejscu przestępczość i ubóstwo. Największe ryzyko uzależnienia alkoholem mieszkańcy zauważają w grupie osób w wieku 18-29 lat. W odniesieniu do osiemnastu dzielnic miasta najgorzej postrzegane – ze względu na występowanie patologii takich jak: alkoholizm, bezrobocie, ubóstwo, żebractwo, przestępczość, narkomania, dewastacja – są dzielnice: III, XI, XV, XVI., XVII, XVIII, a także VIII. Trzeba zaznaczyć, iż wielu respondentów określiło te dzielnice jako biedne, ale raczej spokojne.

Negatywne zjawiska występujące w XVIII dzielnicach Krakowa w 2006 roku

Źródło: Raport z badań ilościowych zrealizowanych dla Urzędu Miasta Krakowa przez BBS Obserwator. Projekt: „Diagnoza stanu 0 przed rozpoczęciem procesów rewitalizacyjnych”

²²⁵ Raport z badań ilościowych zrealizowanych dla Urzędu Miasta Krakowa przez BBS Obserwator. Diagnoza stanu 0 przed rozpoczęciem procesów rewitalizacyjnych, Krakow lipiec 2006

W ramach przeprowadzonych badań próbowano oszacować także poczucie zagrożenia mieszkańców w rozbiciu na XVIII dzielnic. Jak wynika z analizy wyników, najmniej bezpiecznie czują się mieszkańcy Dzielnicy XVI oraz w dalszej kolejności – VII i XV. Najbezpieczniej czują się natomiast mieszkańcy Dzielnicy VIII. W ogólnej liczbie respondentów mniej bezpiecznie w swojej dzielnicy czują się kobiety, ludzie starsi oraz ci, którym się gorzej powodzi.

Kolejnym przedmiotem badań były problemy najbliższego otoczenia oraz rodziny respondentów. Spośród dziewięciu problemów dotyczących osób mieszkających w ich najbliższym otoczeniu, za najważniejszy wskazano bezrobocie, brak pracy – 27,1% respondentów, zaś 19,1% wskazało alkoholizm, pijaństwo.

Wśród problemów trapiących rodzinę respondentów, badani na pierwszym miejscu również wskazywali bezrobocie (9,4%; łącznie 15,9% wskazań). Następnie wymieniano emigrację zarobkową (8,2%). Ponad połowa badanych (63%) zadeklarowała, że żaden z wymienionych problemów nie dotyczy ich rodzin. Tylko 5% ankietowanych potwierdziło że korzysta z pomocy MOPS.

Najniższy odsetek osób mających dobre stosunki z sąsiadami mieszka w dzielnicach I, XV oraz VII. Natomiast przeważająca większość (ponad 80%) respondentów nie uważa, aby stosunki między sąsiadami w ich najbliższym otoczeniu były złe.

Przy analizie danych w zapytaniu o wyjazd za granicę w poszukiwaniu pracy, powinno się zwrócić uwagę, że na tak wysokie odsetki miał zapewne wpływ czas przeprowadzania badań związany z wakacyjnymi wyjazdami ludzi do pracy do innych krajów UE. Jedna trzecia (34,5%) badanych ma już w najbliższej rodzinie kogoś, kto obecnie pracuje za granicą. Natomiast co czwarty respondent (23%), lub ktoś z jego najbliższej rodziny rozważa odbyć w niedługim czasie wyjazd za granicę w poszukiwaniu pracy.²²⁶

²²⁶ Raport z badań ilościowych zrealizowanych dla Urzędu Miasta Krakowa przez BBS Obserwator. *Diagnoza stanu 0 przed rozpoczęciem procesów rewitalizacyjnych*, Krakow lipiec 2006

7. Infrastruktura społeczna

7.1. Edukacja

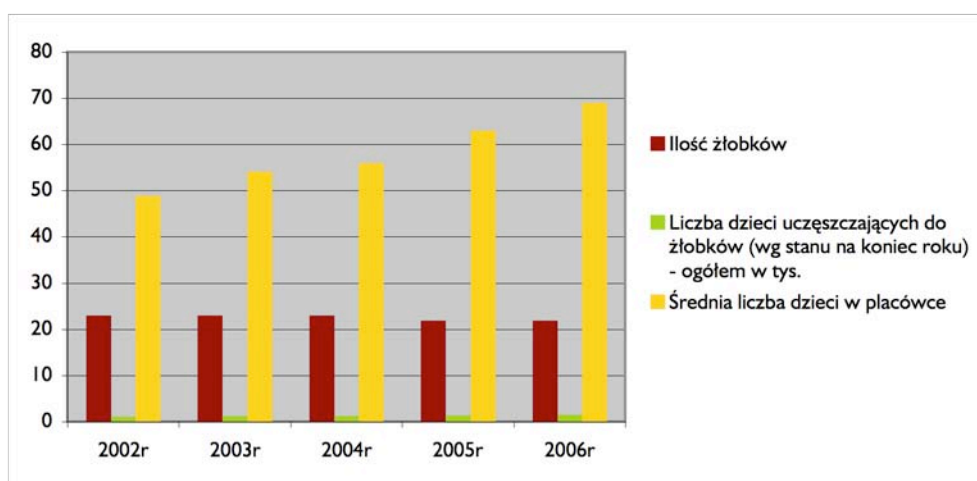
W Krakowie wskaźniki usług infrastruktury społecznej w zakresie oświaty są korzystne – sieć żłobków, przedszkoli, szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych zabezpiecza potrzeby społeczne.

7.1.1 Żłobki

W 2006 roku samorząd Krakowa prowadził 22 żłobki, do których uczęszczało 1525 dzieci (o 17,5% więcej niż w roku poprzednim).

	2002 r.	2003 r.	2004 r.	2005 r.	2006 r.
Ilość żłobków	23	23	23	22	22
Liczba dzieci uczęszczających do żłobków (wg stanu na koniec roku) - ogółem w tys.	1,123	1,247	1,298	1,387	1525
Średnia liczba dzieci w placówce	48,83	54,22	56	63	69

Źródło: Raport o stanie miasta 2005, dane: Wydział Spraw Społecznych UMK, Raport o stanie miasta 2006

7.1.2. Przedszkola

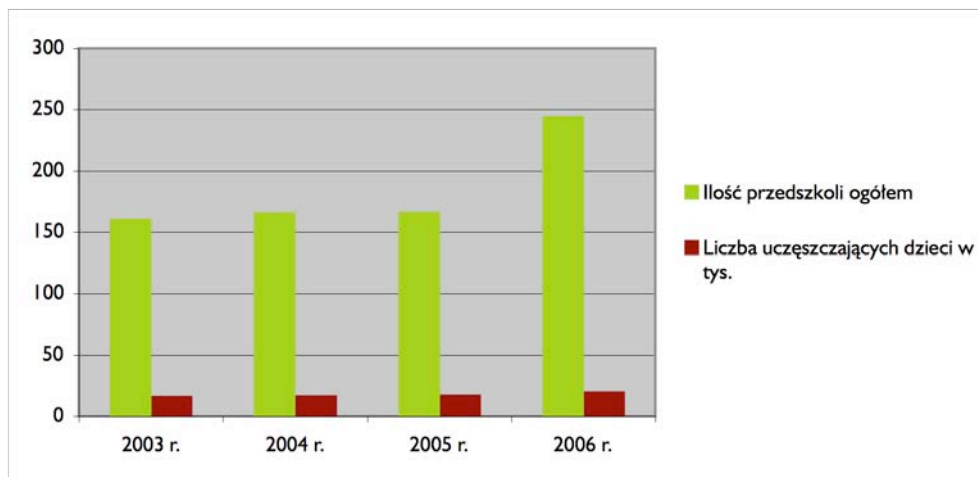
Wychowaniem przedszkolnym – w przedszkolach lub oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych – objęte są dzieci w wieku 3-6 lat. Na przełomie lat 2006/2007 w Krakowie działało 245 przedszkoli, w tym 112 samorządowych, 13 publicznych dotowanych i 44 niepubliczne dotowane. Do wszystkich przedszkoli łącznie uczęszczało 20,6 tysiąca dzieci, z czego 15,1 tys. do przedszkoli samorządowych.²²⁷

²²⁷ Raport o stanie miasta 2006

Przedszkola (bez specjalnych)

	2003 r.	2004 r.	2005 r.	2006/2007 r.
Ilość przedszkoli ogółem	161	166	167	245
Liczba uczęszczających dzieci w tys.	16,962	17,190	17,789	20,653

Źródło: Raport o stanie miasta 2005, dane: Wydział Edukacji UMK, Raport o stanie miasta 2006

7.1.3. Szkoły

W roku szkolnym 2006/07 Miasto Kraków prowadziło 555 różnego typu szkół i placówek oświatowych umiejscowionych w 353 jednostkach organizacyjnych oraz 3 zespoły ekonomiki oświaty (ZEO) ds. obsługi finansowo-księgowej szkół i placówek.

Gmina Miejska Kraków prowadziła: 112 przedszkoli, 3 przedszkola specjalne, 98 szkół podstawowych, w tym 14 szkół integracyjnych lub prowadzących oddziały integracyjne, 58 gimnazjów, w tym 10 gimnazjów integracyjnych lub z oddziałami integracyjnymi, 2 gimnazja z oddziałami przysposabiającymi do pracy, 1 gimnazjum dla dorosłych.²²⁸

Powiat grodzki prowadził w 2005 r. 18 szkół podstawowych specjalnych, 18 gimnazjów specjalnych, 22 szkoły ponadgimnazjalne specjalne (3 licea ogólnokształcące, 2 licea profilowane, 2 technika, 6 szkół zasadniczych zawodowych, 8 szkół zasadniczych zawodowych przysposabiających do pracy, 1 technikum uzupełniające), 3 szkoły policealne specjalne, 16 techników uzupełniających dla młodzieży, 18 szkół policealnych dla młodzieży, 50 szkół ponadgimnazjalnych dla dorosłych (6 liceów ogólnokształcących, 4 licea ogólnokształcące uzupełniające, 1 liceum profilowane i 39 szkół zawodowych), 3 szkoły muzyczne I stopnia oraz jedną ogólnokształcącą szkołę muzyczną, 5 międzyszkolnych ośrodków sportowych, 2 międzyszkolne baseny pływackie, 3 bursy, 8 poradni

²²⁸ Raport o stanie miasta 2006

psychologiczno-pedagogicznych, 11 młodzieżowych domów kultury, schronisko młodzieżowe, Centrum Kształcenia Ustawicznego, Centrum Kształcenia Praktycznego.²²⁹

Szkoły podstawowe i gimnazja

W latach 2006-2007 w 123 szkołach podstawowych uczyło się łącznie 36 597 uczniów, w tym 91% w szkołach samorządowych. Względem półrocza 2005/06 liczba klas integracyjnych zmniejszyła się o 8. W 2006 r. odnotowano dalszy spadek liczby uczniów w gimnazjach ogółem i samorządowych, natomiast widoczny był wzrost w gimnazjach dotowanych. Mniejsza ilość uczniów skutkowałą spadkiem liczby oddziałów w szkołach, a także zmniejszeniem liczby nauczycieli. Wzrósł nieznacznie miesięczny koszt utrzymania ucznia o 8,5 zł.²³⁰

Młodzież w wieku od 15 do lat 18, która nie rokuje nadziei na ukończenie gimnazjum w normalnym cyklu, ma możliwość kształcenia się w oddziałach przysposabiających do pracy w dwóch gimnazjach powstałych przy szkołach zawodowych.²³¹

Szkoły podstawowe (bez szkół specjalnych)

	2002r.	2003r.	2004r.	2005r.	2006/2007r.
Liczba jednostek ogółem (szkoły podstawowe samodzielne + szkoła muzyczna + szkoły podstawowe z Zespołów Szkół Ogólnokształcących)	150	149	126	126	123
Razem uczniowie klas 0-VI ogółem w tys.	45,825	43,285	41,741	40,512	35,597
Średnia liczba dzieci w klasie	23,3	23,17	22,95	22,8	22,7
Liczba sal gimnastycznych ogółem	149	148	141	136	-
Liczba oddziałów integracyjnych (szkoły samorządowe)	67	142	150	158	150

Gimnazja (z gimnazjami dla dorosłych)

	2002 r.	2003 r.	2004 r.	2005 r.	2006/2007 r.
Liczba jednostek ogółem	78	78	83	82	84
Liczba uczniów w tys.	25,791	25,068	24,369	23,249	22,013
Średnia liczba uczniów w klasie ogółem	25,92	25,61	25,68	25,5	23
Liczba szkół posiadających sale gimnastyczne	57	56	65	61	-
Liczba oddziałów integracyjnych (szkoły samorząd.)	104	78	90	100	110

Źródło: Raport o stanie miasta 2005, dane: Wydział Edukacji UMK, Raport o stanie miasta 2006

²²⁹ Raport o stanie miasta 2005

²³⁰ Raport o stanie miasta 2006

²³¹ Raport o stanie miasta 2005

Według prognozy w *Raporcie o stanie miasta 2006* w latach 2006-2012 liczba uczniów samorządowych szkół podstawowych zmaleje o ok. 2200 uczniów, zaś w gimnazjach o ok. 3600.

Szkoły ponadgimnazjalne

Do szkół ponadgimnazjalnych uczęszczają uczniowie w wieku powyżej 16 lat, którzy ukończyli gimnazjum. Szkoły ponadgimnazjalne w Krakowie kształcą młodzież i dorosłych na różnych kierunkach w szkołach kształcenia zawodowego lub kształcenia ustawicznego. Do wszystkich typów samorządowych szkół ponadgimnazjalnych w 2006 roku uczęszczało 39,2 tys. uczniów i słuchaczy. Najliczniejszą grupę niezmiennie stanowią uczniowie liceów ogólnokształcących, a następnie techników. Najmniej uczniów uczęszcza do liceów profilowanych.

W Krakowie dobrze rozwinięta jest sieć szkół ponadgimnazjalnych prowadzonych przez osoby prawne lub fizyczne i dotowanych przez Miasto - liczba tych szkół w latach 2003-2006 wzrosła o 28 i wynosiła 164 w roku szkolnym 2006/07. Znacznie wzrosła liczba uczniów – przede wszystkim w szkołach dla dorosłych (o 4,8 tys).

Do krakowskich szkół ponadgimnazjalnych uczęszczało w 2006 roku ok. 25% uczniów zamieszkałych poza Krakowem. Mogą oni korzystać z 11 internatów i 3 burs dysponujących 1891 miejscami.²³²

Licea ogólnokształcące dla młodzieży i dorosłych

	2002 r.	2003 r.	2004 r.	2005 r.	2006/2007 r.
Liczba jednostek ogółem	75	79	107	86	106
Liczba uczniów w tys.	25,492	25,511	24,882	24,780	24,982
Średnia liczba uczniów w klasie ogółem	29,4	29,6	29,94	29,5	27,89
Liczba szkół posiadających sale gimnastyczne	45	45	45	37	20
Liczba absolwentów w tys.	6,847	6,359	6,843	7,807	6,682
Liczba klas integracyjnych (szkoły samorządowe)	7	7	6	8	8

Źródło: *Raport o stanie miasta 2005*, dane: Opracowano na podstawie sprawozdawczości GUS, *Raport o stanie miasta 2006*

Szkoły i placówki dla dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych

Kształceniem specjalnym obejmuje się dzieci i młodzież w wieku od 3 lat o różnym stopniu niepełnosprawności fizycznej lub umysłowej, która wymaga stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy. Nauka dla tych uczniów prowadzona jest w szkołach ogólnodostępnych, szkołach lub oddziałach integracyjnych, szkołach lub oddziałach specjalnych i specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych. Dzieciom upośledzonym umysłowo w stopniu głębokim zapewnia się realizację

obowiązku szkolnego poprzez realizację zajęć rewalidacyjno-wychowawczych indywidualnych lub zespołowych (grupy od 2 do 4 osób). Zajęcia te organizowane są w domu ucznia lub w szkołach i w placówkach kształcenia specjalnego. W roku szkolnym 2006/07 do 3 przedszkoli, 17 szkół podstawowych, 17 gimnazjów, 22 szkół ponadgimnazjalnych, 3 szkół policealnych prowadzonych przez Gminę Miejską Kraków uczęszczało 3236 dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych.²³³

7.1.4. Szkolne placówki sportowo-rekreacyjne

W roku szkolnym 2006/07 Gmina Miejska Kraków 7 placówek sportowo rekreacyjnych dla młodzieży szkolnej - 2 baseny, 4 międzyszkolne ośrodki sportowe i Krakowski Szkolny Ośrodek Sportowy. W stałych formach zajęć wzięło udział 14 570 osób.

7.1.5. Uwarunkowania rozwoju i tendencje dotyczące placówek opieki nad dzieckiem i szkolnictwa

Jako pozytywne tendencje w zakresie edukacji odnotowano: zwiększenie ogólnych nakładów na edukację, wzrost liczby oddziałów integracyjnych w szkołach podstawowych, gimnazjach i liceach, wzrost wydatkowanych środków na remonty i inwestycje oświatowe oraz średnich płac we wszystkich typach placówek oświatowych, a także wzrost poziomu wykształcenia nauczycieli, w tym posiadających najwyższe kwalifikacje zawodowe. Do negatywnych zalicza się: malejąca ilość dzieci w wieku szkolnym oraz uczniów szkół ponadgimnazjalnych.²³⁴ Nie przewiduje się konieczności realizacji nowych inwestycji w zakresie oświaty ze względu na pełne zaspokojenie potrzeb oświatowych i prognozy demograficzne nie przewidujące zwiększenia przyrostu naturalnego.²³⁵

7.2. Opieka zdrowotna

7.2.1. Lecznictwo otwarte – opieka ambulatoryjna

W wyniku reformy służby zdrowia od dnia 1 stycznia 2001 r. świadczenie usług medycznych w zakresie lecznictwa ambulatoryjnego, a zwłaszcza podstawowej opieki zdrowotnej, w przeważającej części przejęły niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej, przychodnie przyszpitalne oraz praktyki lekarskie indywidualne i grupowe. W Krakowie działa również szereg prywatnych gabinetów lekarskich, głównie specjalistycznych, nie posiadających umów z Narodowym Funduszem Zdrowia.²³⁶

²³² *Raport o stanie miasta 2006*

²³³ *Raport o stanie miasta 2006*

²³⁴ *Raport o stanie miasta 2006*

²³⁵ *Raport o stanie miasta 2005*

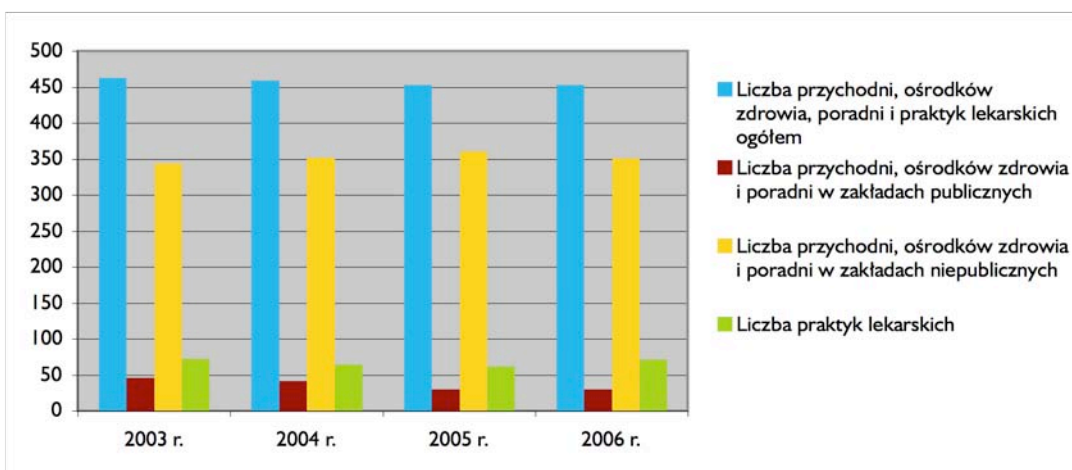
²³⁶ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa, Kraków 2003*

Na terenie Krakowa działa m. in. 30 poradni podstawowej opieki zdrowotnej w zakładach publicznych, ok. 351 poradni, pracowni i gabinetów specjalistycznych oraz ok. 100 gabinetów stomatologicznych. W publicznych placówkach opieki zdrowotnej zatrudnionych jest 2028 lekarzy różnych specjalności zatrudnionych w pełnym wymiarze pracy, w niepublicznych 507.²³⁷

Liczba przychodni, ośrodków zdrowia, poradni i praktyk lekarskich

	2003 r.	2004 r.	2005 r.	2006 r.
Liczba przychodni, ośrodków zdrowia, poradni i praktyk lekarskich ogółem	463	459	453	453
Liczba przychodni, ośrodków zdrowia i poradni w zakładach publicznych	46	42	30	30
Liczba przychodni, ośrodków zdrowia i poradni w zakładach niepublicznych	344	352	361	351
Liczba praktyk lekarskich	73	65	62	72

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie, Raport o stanie miasta 2006

7.2.2. Stacjonarna opieka zdrowotna - lecznictwo zamknięte

W roku 2006 na terenie miasta Krakowa działało 24 niepublicznych i 15 publicznych (13 ogólnych szpitali, 1 szpital psychiatrycznych oraz 1 Zakład Opiekuńczo-Lecznicy) zakładów stacjonarnej opieki zdrowotnej.

7.2.3. Niepubliczne zakłady stacjonarnej opieki zdrowotnej

W roku 2006 na terenie miasta Krakowa działały 24 niepubliczne zakłady stacjonarnej opieki zdrowotnej: 12 szpitali (w tym 8 ogólnych i 3 psychiatryczne), 8 zakładów opiekuńczo-leczniczych oraz 1 hospicjum.²³⁸

²³⁷ Raport o stanie miasta 2006

²³⁸ Raport o stanie miasta 2006

Ochrona zdrowia i opieka społeczna

	2005 r.	2006 r.
Szpitalne ogólne publiczne ogólne niepubliczne	26	22
łóżka szpitalne w tys.	6,597	5,369
leczeni w tys.	219,056	219,574
zakłady podstawowej opieki zdrowotnej	93	b.d.
zakłady opieki stomatologicznej	56	b.d.
lekarze w placówkach publicznych w tys.	2,279	1,816
lekarze w placówkach niepublicznych w tys.	1,403	b.d.
lekarze stomatolodzy w placówkach publicznych w tys.	0,168	10
lekarze stomatolodzy w placówkach niepublicznych w tys.	0,351	b.d.
pielęgniarki w placówkach publicznych w tys.	4,524	4,076 +położne
pielęgniarki w placówkach niepublicznych w tys.	1,206	205 +położne

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie, *Raport o stanie miasta 2006*

7.2.4. Uwarunkowania rozwoju i tendencje w dziedzinie opieki zdrowotnej

Według danych *Raportu o stanie miasta 2006* widoczne są następujące tendencje: poprawa dostępności do placówek podstawowej opieki zdrowotnej dla mieszkańców, wzrost liczby osób korzystających ze świadczeń opieki zdrowotnej ze środków publicznych dla osób nieubezpieczonych, nieznaczny wzrost liczby praktyk lekarskich w placówkach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej, wzrost udzielanych porad w poradniach specjalistycznych w zakresie chorób wewnętrznych, innych specjalności zachowawczych, opieki nad matką i dzieckiem, zabiegowych, zaś spadek w poradniach stomatologicznych. Względem roku 2005 liczba przychodni, ośrodków zdrowia, poradni i praktyk lekarskich pozostawała na takim samym poziomie, nastąpił jednak spadek liczby przychodni, ośrodków zdrowia i poradni w zakładach niepublicznych.²³⁹

7.3. Baza kulturalna miasta na poziomie lokalnym

Na poziomie usług lokalnych Gmina Kraków prowadziła ok. 7 bibliotek, 4 domy kultury i 7 ośrodków kultury, i 39 klubów kultury.²⁴⁰ Domy i kluby kultury prowadzą bardzo ważną społecznie działalność poprzez edukację kulturalną, wychowanie przez sztukę, tworzenie warunków dla rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego. Ośrodki te organizują turnieje tańca, festiwale i spektakle

²³⁹ *Raport o stanie miasta 2006*

²⁴⁰ *Raport o stanie miasta 2006*

teatralne, muzyczne i piosenkarskie dla dorosłych, dzieci i młodzieży, festiwale filmowe, wystawy artystyczne, koncerty zespołów zawodowych i amatorskich, spotkania z poezją, prowadzą kursy, koła, kluby i zespoły artystyczne, zajmują się animacją ekologiczną i środowiskową, upowszechnianiem czytelnictwa, edukacją medialną, regionalną i historyczną.

Institucje i placówki kultury finansowane przez samorząd gminny i wojewódzki

	2005 r.	2006 r.
Teatry	8	9
Institucje muzyczne	4	4
Domy kultury, ośrodki kultury	5	5
Biblioteki	7	7
Muzea	7	7
Galerie	1	1

Źródło: Raport o stanie Miasta, 2006

Ośrodek Kultury im. C.K. Norwida jako wnioskodawca i lider administruje projektem Partnerstwo Inicjatyw Nowohuckich pn. „Nowa Huta – Nowa Szansa” w ramach Inicjatywy Wspólnotowej Equal, którego beneficjentami są osoby zagrożone wykluczeniem na rynku pracy. W 1305 imprezach zorganizowanych w 2006 r. wzięło udział 100 664 osób.

Inne ważne instytucje kulturalne to: Nowohuckie Centrum Kultury, Centrum Kultury Dworek Białoprądnicki, Dom Kultury Podgórze, Śródmiejski Ośrodek Kultury, Ośrodek Kultury Kraków-Nowa Huta, Ośrodek Kultury Zespół Pieśni i Tańca Krakowiacy, który w 2006 roku obchodził 55 rocznicę swojej działalności.²⁴¹

W Krakowie dostępnych jest wiele obiektów kultury o znacznie szerszym zasięgu oddziaływania (zabytki, muzea, teatry, kina i biblioteki), które w istotny sposób rozszerzają ofertę usług lokalnych.²⁴²

7.4. Sport i rekreacja

Stan ilościowy bazy sportowej w 2006 roku w Krakowie przedstawia się następująco: 9 stadionów sportowych, 324 boisk sportowych, 13 hal sportowych, 85 kortów tenisowych, 15 pływalni krytych, 10 pływalni otwartych, 4 kąpieliska otwarte, 1 Aqua Park, 1 tor kajakarstwa górskiego, 7 przystani żeglarskich, 5 ujeżdżalni, 5 strzelnice, 1 tor łuczniczy, 1 kręgielnia, 1 lodowisko sztuczne. Wybudowanie 7 boisk wielofunkcyjnych przykrytych balonem zwiększyło ofertę dla uprawiających sport i rekreację oraz stworzyło możliwość eksploatacji obiektów przez cały rok. Problem stanowi

²⁴¹ Raport o stanie miasta 2006

²⁴² Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa, Kraków 2003

mała ilość basenów krytych ogólnodostępnych dla mieszkańców jak również niewystarczające środki między innymi na modernizację istniejących.²⁴³

W Krakowie działa 18 klubów sportowych I i II ligowych. W obiektach sportowych corocznie prowadzone są prace remontowe i modernizacyjne ze środków budżetowych, zmierzające do poprawy stanu bezpieczeństwa (instalacja systemów monitoringu) i podniesienia standardu użytkowania obiektów przez zawodników i widzów (rekultywacja i podgrzewanie murawy boisk, zabudowę siedzisk na trybunach, oświetlenie, modernizacja ogrodzeń, modernizacja zaplecza socjalnego).

Wiele obiektów sportowych i rekreacyjnych posiada zaplecze usługowe, w skład którego wchodzi: pawilony sportowe, sanitarno-szatniowe, gabinety odnowy biologicznej oraz internaty sportowe. W Krakowie działa także wiele prywatnych siłowni, saun, solarium i innych tego typu urządzeń, funkcjonujących na zasadzie działalności gospodarczej osób prywatnych.

Jako tereny rekreacyjne o zasięgu ogólnomiejskim należy wymienić: Lasek Wolski i Błonia oraz naturalne zbiorniki wodne, powstałe po wyrobiskach: Zakrzówek, Bagry i Przylasek Rusiecki.

Stan ilościowy bazy sportowej w Krakowie

rodzaj obiektu	2002 r.	2003 r.	2004 r.	2005 r.	2006 r.
Stadiony sportowe	9	9	9	9	9
Boiska sportowe	309	310	310	310	324
Pływalnie kryte	15	15	15	15	15
Pływalnie otwarte	10	10	10	10	10
Kąpieliska otwarte	4	4	4	4	4
Lodowiska sztuczne (dwie tafle)	1	1	1	1	1
Korty tenisowe	72	72	72	72	85
Przystanie żeglarskie	7	7	7	7	7
Strzelnice	5	5	5	5	5
Ujeżdżalnie	5	5	5	5	5
Tor kajakarstwa górskiego	1	1	1	1	1
Tor łuczniczy	1	1	1	1	1
Kręgielnie	1	1	1	1	1
Hale sportowe	12	13	13	13	13
Sale ćwiczeń, siłownie	282	282	282	286	286

Źródło: Raport o stanie miasta 2005, dane: Wydział Spraw Społecznych UMK, Raport o stanie miasta 2006

²⁴³ Raport o stanie miasta 2006

W roku 2006 miasto było współorganizatorem imprez sportowo-rekreacyjnych, które miały za zadanie promocję aktywnego sposobu spędzania wolnego czasu i zmierzających do poprawy zdrowotności mieszkańców. W imprezach tych wzięło udział ok. 97 tys. osób, o 12 000 więcej niż w 2005 r. Jako najważniejsze należy wymienić: Bieg Samorządowy, Cracovia Maraton, Marszobieg Niepodległości, Krakowską Olimpiadę Młodzieży, Gala Mistrzów Sportu, Ogólnomiejskie turnieje amatorów w każdej z najpopularniejszych dyscyplin sportu, uprawianych w Mieście. Na uwagę zasługują również działania promocyjne, takie jak współdziałanie Miasta w organizacji imprez sportowych mistrzowskich rangi ogólnopolskiej i międzynarodowej.²⁴⁴

7.4.1. Uwarunkowania rozwoju i tendencje w dziedzinie sportu i rekreacji

Za **uwarunkowania pozytywne** w dziedzinie sportu i rekreacji należy uznać: postępujący wzrost standardów obiektów sportowych poprzez prowadzone prace remontowe i modernizacyjne, wzrost nakładów budżetowych na rozwój kultury fizycznej w mieście, wzrost ilości osób czynnie uczestniczących w przedsięwzięciach z zakresu kultury fizycznej, rozwój cyklicznego współzawodnictwa dzieci i młodzieży szkolnej w ramach organizowanej Krakowskiej Olimpiady Młodzieży, wzrost liczby organizowanych imprez sportowo - rekreacyjnych, w tym przedsięwzięć w randze mistrzostw krajowych oraz zawodów międzynarodowych oraz wzrost ilości klubów sportowych współpracujących z Miastem.

Jako **uwarunkowania ograniczające** należy wskazać niedostateczne wyposażenie wielu obszarów zabudowy mieszkaniowej w tereny i obiekty sportu i rekreacji.²⁴⁵

7.5. Ustalenia w zakresie planowanych kierunków rozwoju wynikające z obowiązujących dokumentów strategicznych i planistycznych

7.5.1. Edukacja

W *Strategii Rozwoju Krakowa* problematyka edukacji ujęta została w ramach **Celu Operacyjnego I-2: Poszerzanie zakresu i dostępności edukacji dla wszystkich grup wiekowych oraz podnoszenie jej jakości.** Stwierdzono konieczność wspierania krajowej i międzynarodowej współpracy poprzez wymianę między szkołami, placówkami kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli, a także promowanie nauki języków obcych i wzrost świadomości interkulturowej. Uznano wagę wysokiej jakości kształcenia na wszystkich poziomach edukacyjnych, jako niezbędnego elementu aktywnego uczestnictwa w społeczeństwie obywatelskim i w zmieniającym się rynku pracy w Polsce i Unii

²⁴⁴ *Raport o stanie miasta 2006*

²⁴⁵ *Raport o stanie miasta 2005*

Europejskiej. Postulowano konieczność unowocześnienia kształcenia zawodowego – poprzez modernizację bazy dydaktycznej i stworzenie warunków ściślejszej współpracy szkół zawodowych z organizacjami pracodawców. Za priorytetowe uznano umożliwienie edukacji ustawicznej oraz tworzenie warunków dla rozwoju oświaty niepublicznej.²⁴⁶

W *Katalogu Zadań Strategii Rozwoju Krakowa* przewidziano następujące zadania wspierające rozwój edukacji:

- Budowa szkolnych obiektów sportowych
- Budowa przedszkoli i adaptacja na ten cel pomieszczeń w obiektach gminnych na terenie Podgórze
- Modernizacja wraz z podnoszeniem standardu wyposażenia istniejących placówek
- Likwidacja barier architektonicznych

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Krakowa postuluje konieczność wyposażenia wszystkich szkół podstawowych i gimnazjów w świetlice i sale gimnastyczne oraz wspierania działań mających na celu realizację przez Fundację „Szkola bez barier” szkoły przy ul. Balickiej, spełniającej specjalne warunki pod względem rozwiązań architektonicznych i wyposażenia.²⁴⁷

7.5.2. Ochrona zdrowia

Kwestiom opieki zdrowotnej poświęcono w *Strategii Rozwoju Krakowa* zapisy **Celu Operacyjnego I 5**: *Zapewnienie mieszkańcom właściwego poziomu bezpieczeństwa zdrowotnego*. Podkreślono konieczność poprawy warunków dostępności do świadczeń zdrowotnych i zwiększenie zdolności szybkiego reagowania w stanach kryzysowych ze szczególnym uwzględnieniem nagłych stanów zagrożenia życia i zdrowia mieszkańców, wzmocnienia profilaktyki i promocji zdrowia. Stwierdzono także, że Kraków powinien stać się ważnym ośrodkiem promocji żywności ekologicznej, czemu służyć ma m.in. organizacja targów zdrowej żywności z możliwością prezentacji produktów przez gospodarstwa ekologiczne zwłaszcza z terenu Małopolski. Do realizacji ww. celów zdecydowano się na kontynuację Miejskiego Programu Ochrony i Promocji Zdrowia "Zdrowy Kraków 2007-2009".²⁴⁸

W *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Krakowa* w odniesieniu do problematyki opieki zdrowotnej przyjęto za pożądane następujące działania: modernizację części szpitali, kontynuację działań mających na celu zastępowanie działalności Domów Dziecka różnymi

²⁴⁶ *Strategia Rozwoju Krakowa*, Kraków 2005

²⁴⁷ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa*, Kraków 2003

²⁴⁸ *Strategia Rozwoju Krakowa*, Kraków 2005

formami rodzinnej opieki zastępczej, zwiększenie ilości miejsc w domach pomocy społecznej dla osób starych, tworzenie nowych miejsc w domach pomocy społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych oraz dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie – tak, aby na 10 000 mieszkańców przypadało 14 miejsc, tworzenie ośrodków wsparcia dziennego dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz zwiększenia ilości miejsc w istniejących, tak, aby na 10 000 mieszkańców przypadało 18 miejsc, tworzenie mieszkań chronionych dla osób z zaburzeniami psychicznymi.²⁴⁹

7.5.3. Rozwój bazy kulturalnej na poziomie lokalnym

W *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Krakowa* wielokrotnie podkreślano niewystarczający stan ilościowy i jakościowy bazy kulturalnej na poziomie obsługi lokalnej, szczególnie na terenach zabudowy mieszkaniowej z okresu lat 1960-1980 – domów kultury, świetlic, klubów, miejsc spotkań – umożliwiających zagospodarowanie czasu wolnego zarówno dzieci i młodzieży, jak i ludzi starszych. Postuluje się adaptowanie istniejących budynków i pomieszczeń niemieszkalnych, które nie spełniają już swoich funkcji, na cele usługowe i kulturalne.

7.5.4. Rozwój funkcji sportu i rekreacji

W *Strategii Rozwoju Krakowa* podkreślono rolę sportu nie tylko jako dziedziny wypoczynku i rozrywki, ale także jako narzędzia promocji miasta na arenie międzynarodowej. W ramach **Celu Operacyjnego III-6: Tworzenie warunków rozwoju sportu, kultury fizycznej i rekreacji**, wskazuje się konieczność realizacji przez władze Miasta obiektów sportowych o znaczeniu strategicznym, spełniających wymogi międzynarodowych federacji sportowych (Hala Widowiskowo-Sportowa, stadiony piłkarskie). Modernizacja stadionów sportowych powinna objąć obiekty największych klubów sportowych: „Wisły”, „Cracovii”, „Hutnika”, ale także mniejszych, przykładowo „Juwenii”, „Garbarni”, „Krakusa”.

Konieczne jest także stworzenie nowoczesnej bazy sportowej także dla sportu amatorskiego, umożliwiającej powszechne uprawianie kultury fizycznej - w szczególności budowa i modernizacja hal sportowych (np. hali przy ul. Ptaszyckiego czy na Suchych Stawach), budowa wielofunkcyjnych boisk sportowych (przy placówkach oświatowych, młodzieżowych domach kultury, klubach sportowych oraz na osiedlach), oraz ścieżek rowerowych. Pożądane jest wzbogacenie oferty zajęć młodzieżowych centrów kultury oraz stworzenie miejsc wypoczynku i rekreacji dla osób dorosłych. Niezbędne jest utrzymanie istniejących w mieście terenów zieleni (m. in. parków, zieleńców miejskich, Bulwarów Wiślanych) oraz urządzenie parków na terenach na ten cel przeznaczonych.²⁵⁰

²⁴⁹ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Krakowa*, Kraków 2003

²⁵⁰ *Strategia Rozwoju Krakowa*, Kraków 2005

W ramach działań na rzecz rozwoju infrastruktury sportowej ważną rolę powinno odgrywać również promowanie aktywnego stylu życia oraz rozwój sportu i rekreacji.

W *Katalogu Zadań Strategii Rozwoju Krakowa* przewidziano następujące zadania wspierające rozwój sportu i rekreacji:

- Budowa Wielofunkcyjnej Hali Widowiskowo-Sportowej
- Modernizacja krakowskich stadionów sportowych
- Utworzenie Krakowskiego Ośrodka Sportów Wodnych (rozbudowa Toru Kajakarstwa Górskiego)
- Budowa Piłkarskiego Centrum Treningowo-Hotelowego na Suchych Stawach
- Modernizacja Miejskiego Parku i Ogrodu Zoologicznego

7.6. Opinie i potrzeby społeczne

Raport z badań ilościowych zrealizowanych dla Urzędu Miasta Krakowa przez BBS Obserwator w 2006 roku podaje informacje na temat sposobu spędzania wolnego czasu przez mieszkańców Krakowa oraz oczekiwań w zakresie infrastruktury sportowej.

Jako najpopularniejszy sposób spędzania wolnego czasu na terenie dzielnicy 37,5% badanych mieszkańców Krakowa wymieniło „spacer”, 18,2% - „rekreację na terenach zielonych”, a 16,1% – ogólnie – „sport”.

Duża ilość wskazań osób ankietowanych dotyczyła braków w zakresie wyposażenia w obiekty i tereny sportu i rekreacji. Badanym przedstawiono listę 13 propozycji różnych inwestycji, które mogłyby zostać zrealizowane na terenie każdej dzielnicy, z prośbą o wskazanie maksymalnie trzech ich zdaniem najważniejszych. Z punktu widzenia mieszkańców Krakowa najważniejszą inwestycją, której brakuje prawie w każdej dzielnicy jest „basen” (42,3% wskazań), a w dalszej kolejności – „tereny do rekreacji” (38,6%), „place zabaw dla dzieci” (31,3%) oraz „boiska sportowe” (30,0%). Za najbardziej wymagające modernizacji mieszkańcy całego miasta uznali „place zabaw dla dzieci” – 36,1% badanych. W drugiej kolejności wskazywano „tereny zielone, parki” (25,1%), „tereny do rekreacji” (16,2%) oraz „boiska sportowe” (11,1%).²⁵¹

²⁵¹ BBS Obserwator, *Diagnoza stanu 0 przed rozpoczęciem procesów rewitalizacyjnych*, Kraków 2006

8. Kultura, nauka i administracja

Funkcje o charakterze usług publicznych ponadpodstawowych, jak kultura, nauka i administracja, są funkcjami metropolitalnymi, egzogenicznymi – przekraczającymi zasięgiem swojego oddziaływania obszar miasta, a ich działanie i rozwój mają zasadniczy wpływ na wizerunek miasta, jego atrakcyjność i konkurencyjność.

8.1 Kultura

8.1.1. Instytucje i wydarzenia kulturalne

Życie kulturalne ma w Krakowie szczególną rangę – Kraków to miasto o wyjątkowo bogatych tradycjach artystycznych, mnogości teatrów, galerii i muzeów, miejsce życia i twórczości wielu wybitnych artystów, jedno z Europejskich Miast Kultury. Wielowątkowość i wszechobecność tradycji i kultury splata się w Krakowie nierozdzielnie, tworząc niezapomnianą i niespotykaną w innych miastach atmosferę. Kultura jest niewątpliwie tą dziedziną życia w mieście, która swoim oddziaływaniem buduje wizerunek międzynarodowy Krakowa. Dla miasta niepodważalne znaczenie ma także aspekt religijny – działają tutaj wielowiekowe uczelnie teologiczne, seminaria, setki kościołów i kaplic, Sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Łagiewnikach, tu znajdują się liczne pamiątki wieloletniej obecności papieża Jana Pawła II.

Kultura i sztuka

Teatry i instytucje muzyczne	16
Muzea i oddziały muzealne	41
Instytucje wystawiennicze	4
Galerie i sale wystawiennicze	72
Kina	13
Sale projekcyjne	48
Młodzieżowe domy kultury	13
Przystawienia i koncerty w tys.	3,234
Słuchacze i widzowie w tys.	612,188
Wystawy czasowe organizowane przez muzea (własne i obce)	185

Źródło: *Raport o stanie miasta 2005*, dane: Urząd Statystyczny w Krakowie, Wydział Kultury i Dziedzictwa Narodowego UMK

Miasto Kraków jest mecenasem w formie dofinansowania wielu wydarzeń kulturalnych: inicjatyw artystycznych i kulturalnych realizowanych na rzecz społeczności Krakowa w celu wzbogacenia oferty kulturalnej i zachowania różnorodności kulturowej miasta (koncertów, spektakli, wystaw, festiwali, przeglądów, prezentacji, konkursów itp.), cyklicznych wydarzeń kulturalnych o charakterze festiwalowym i międzynarodowym, wyróżniających się wysokimi wartościami artystycznymi, działań sprzyjających prezentacji wydarzeń artystycznych o nowatorskim charakterze oraz debiutom artystycznym młodych twórców, przedsięwzięć związanych z kultywowaniem tradycji i zwyczajów krakowskich oraz z ochroną dzieł sztuki i dziedzictwa kulturowego (nie mających charakteru zabytków), wydawania niskonakładowych, niekomercyjnych publikacji i periodyków, tematycznie związanych z miastem promujących dorobek artystyczny krakowskich twórców, zabytki, dzieła sztuki, historię i tradycje oraz utworów literackich i muzycznych krakowskich autorów, także z wykorzystaniem innych technik zapisu niż druk, nagrań fonograficznych i audiowizualnych. Władze miasta wspierają także działalność pracowni artystycznych poprzez rozwój infrastruktury sprzyjającej środowisku twórczemu – jedną z takich inicjatyw jest jeden z programów operacyjnych Strategii Rozwoju Krakowa – program przydziału pracowni artystycznych dla twórców. Kontynuowany jest także program najmu lokali użytkowych przeznaczonych na galerie sztuki.²⁵²

Corocznie organizowanych jest około 40 imprez kulturalnych, w tym 15 międzynarodowych festiwali, m.in.: Festiwal Kultury Żydowskiej, Festiwal Sacrum-Profanum, Międzynarodowy Festiwal Teatrów Ulicznych, Festiwal Pierogów, Parada Smoków, Wianki świętojańskie, Sylwester, Krakowski Festiwal Recyklingu, Święto Miasta Krakowa, Noc Muzeów, Juwenalia, Letnie Koncerty Organowe. Artystyczny wizerunek Krakowa dopełniają liczne muzea, teatry, Opera Krakowska, Filharmonia im. Karola Szymanowskiego oraz Centrum Sztuki i Techniki Japońskiej Manggha.

Istotnym elementem życia kulturalnego miasta, świadectwem jego bogatej historii i tradycji oraz ważnym czynnikiem tożsamości są niematerialne dobra kultury, związane z tradycją i zwyczajami, mające swoje stałe miejsce w krajobrazie miasta, m.in.: odpust Rękawka na Wzgórzu Lasoty w Podgórzu, odpust na Zwierzyńcu zwany Emaus, przemarsz Lajkonika ze Zwierzyńca na Rynek, Festiwal Kultury Żydowskiej na ulicy Szerokiej i Placu Nowym, Targi Bożonarodzeniowe i Sylwester na Rynku Głównym, Dni Krakowa, Wianki na Wiśle, Procesje (z Wawelu na Skałkę w dzień św. Stanisława, z Wawelu na Rynek w Boże Ciało).²⁵³

²⁵² *Raport o stanie miasta 2005*

²⁵³ *Studium uwarunkowań i kierunków rozwoju przestrzennego miasta Krakowa, Kraków 2003*

8.1.2. Uwarunkowania rozwoju i tendencje w dziedzinie kultury

W *Studium uwarunkowań i kierunków rozwoju przestrzennego miasta Krakowa* za **uwarunkowania sprzyjające** uznano:

- pozycję Krakowa jako ośrodka kultury o międzynarodowym zasięgu oddziaływania dzięki istniejącym obiektom materialnym, instytucjom kulturalnym oraz różnym postaciom życia artystycznego i intelektualnego, znanym na całym świecie,
- rolę Krakowa jako ośrodka religijnego o międzynarodowym zasięgu oddziaływania dzięki Sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Łagiewnikach i postaci Jana Pawła II,
- rolę polityczną Krakowa jako siedziby konsulatów i instytucji międzynarodowych,
- uczestnictwo Krakowa w związkach miast o podobnych walorach kulturowych.

Jako **uwarunkowania ograniczające** wymieniono:

- brak sali widowiskowo-sportowej o znaczeniu metropolitalnym,
- brak sali koncertowo-kongresowej,

co wyklucza Kraków z grona organizatorów wielu ważnych wydarzeń kulturalnych o randze międzynarodowej.²⁵⁴

Analiza istniejącego stanu życia kulturalnego w Krakowie przynosi wnioski aktualnych tendencji w tej dziedzinie. W *Raporcie o stanie miasta 2006* jako pozytywne tendencje uznano: przyjęcie do finansowania przez Miasto nowej instytucji teatralnej, zwiększenie dopłat do uczestników domów kultury, ośrodków kultury i bibliotek, wzrost liczby laureatów stypendiów twórczych oraz realizację nowych znaczących inwestycji finansowanych ze środków samorządu wojewódzkiego, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz ze środków własnych instytucji w 2006 r. Do nich należą:

- modernizacja siedziby Krakowskiego teatru Scena STU
- budowa Małopolskiego Ogrodu Sztuki przy ul. Rajskiej 12
- budowa Gmachu Głównego Muzeum Lotnictwa Polskiego
- remont obiektu Filharmonii im. K. Szymanowskiego
- przebudowa i modernizacja Opery Krakowskiej
- adaptacja poddasza budynku Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Krakowie przy ul. Rajskiej 12
- budowa Muzeum Tadeusza Kantora oraz siedziby Ośrodka Dokumentacji Sztuki T. Kantora – Cricoteki

²⁵⁴ *Studium uwarunkowań i kierunków rozwoju przestrzennego miasta Krakowa*, Kraków 2003

8.2. Nauka

8.2.1 Szkoły wyższe

Kraków jest prężnym ośrodkiem naukowym o dużej liczbie państwowych i niepublicznych szkół wyższych oraz ośrodków naukowych i instytucji badawczych. Rozwój przestrzenno-funkcjonalny Krakowa po 1945 roku w znaczącym stopniu zdeterminowany został przez rozwój funkcji naukowej – poza Uniwersytetem Jagiellońskim, Akademią Sztuk Pięknych i Akademią Górniczo-Hutniczą (dawną Akademią Górniczą), wszystkie uczelnie Krakowa powstały po wojnie.

W krakowskim ośrodku naukowym w 2006 r. funkcjonowały 23 szkoły wyższe, w tym 10 szkół publicznych oraz 13 szkół o statusie niepublicznym. Wśród tych ostatnich szczególną kategorię stanowiły 2 kościelne szkoły wyższe o specyficznym statusie wywodzącym się z Konkordatu z 1993 r. i wykonawczej umowy z 1999 r.

Krakowskie szkoły wyższe kształciły w 2006 roku 192,1 tysiąca studentów w trybie studiów stacjonarnych (dziennych), wieczorowych i zaocznych. Liczba zatrudnionych pracowników wynosi ponad 19,1 tys., liczba pracowników akademickich wynosi ponad 11,1 tys., w tym ok. 2,1 tys. profesorów szkół wyższych (zwykłych i nadzwyczajnych).²⁵⁵

Kraków zajmuje drugie po Warszawie miejsce pod względem ilości uczelni i studentów. Zapotrzebowanie na kwatery w domach studenckich jest ok. 2,5-krotnie większe niż liczba 21,2 tys. posiadanych miejsc w 2006 roku.²⁵⁶

Poza działalnością dydaktyczną szkoły wyższe prowadzą prace naukowo-badawcze, w ramach naukowych projektów krajowych i międzynarodowych. Prowadzona jest stała współpraca międzynarodowa, w ramach programów: SOCRATES/ ERASMUS, TEMPUS, LEONARDO DA VINCI, CEEPUS, JEAN MONET, EUREKA, COST, NATO, CERN, DESY, II FMSC, LINGULA, PHARE-TEMPUS, POLONIUM.

²⁵⁵ *Raport o stanie miasta 2006*

²⁵⁶ *Raport o stanie miasta 2005*

Szkoły wyższe

	2005 r.	2006 r.
Liczba szkół wyższych w Krakowie, w tym:	22	23
szkół wyższych publicznych	10	10
szkół wyższych niepublicznych	12	13
szkół prowadzących studia magisterskie	15	15
szkół prowadzących tylko studia licencjackie	7	8
Liczba studentów ogółem, w tym:	183262	192076
liczba studentów stacjonarnych	97670	b.d.
liczba studentów zaocznych i wieczorowych (w tym także podyplomowych oraz doktoranckich)	85592	b.d.
Liczba absolwentów	32 116	36883
Liczba osób zatrudnionych w uczelniach, w tym:	19551	19098
Liczba nauczycieli akademickich	10942	11 124
Liczba profesorów zatrudnionych w szkołach wyższych (zwyczajnych i nadzwyczajnych)	1784	2180

Źródło: *Raport o stanie miasta 2005*, dane ze szkół wyższych, *Raport o stanie miasta 2006*

8.2.2 Ośrodki i instytucje naukowe

Jednostki badawczo-rozwojowe

Jednostki badawczo-rozwojowe to państwowe jednostki organizacyjne wyodrębnione pod względem prawnym, organizacyjno-finansowym, tworzone w celu prowadzenia badań naukowych i prac rozwojowych, których wyniki powinny znaleźć zastosowanie w określonych dziedzinach gospodarki narodowej i życia społecznego. Jednostkami badawczo-rozwojowymi są instytuty naukowo-badawcze, ośrodki badawczo-rozwojowe, centralne laboratoria i inne jednostki organizacyjne, których podstawowym zadaniem jest prowadzenie ww. działalności.

Jednostki współpracy naukowo-wdrożeniowej

Jednostki współpracy naukowo-wdrożeniowej to instytucjonalne formy współpracy jednostek szkół wyższych z jednostkami badawczo-rozwojowymi oraz z podmiotami gospodarczymi działającymi w obszarze wysokich technologii. Jednostki te różnią się rozłożeniem w swojej działalności akcentów, stawianiem na pierwszym planie prac badawczych lub też większe skupianie się na współpracy z jednostkami gospodarczymi, czyli na transferze technologii i wdrożeniach efektów badawczych. Do takich należą: Centra Zaawansowanych Technologii, Centra Doskonałości oraz Centra Transferu Technologii.

• **Centra Zaawansowanych Technologii**

Centrum Zaawansowanych Technologii (CZT) jest konsorcjum naukowym i składa się z jednostek naukowych prowadzących badania o uznanym poziomie światowym oraz z innych podmiotów działających na rzecz badań naukowych i prac rozwojowych, rozwoju innowacji i wdrożeń. CZT na podstawie umowy zawartej pomiędzy jego członkami, prowadzi działalność o charakterze interdyscyplinarnym, która służy opracowaniu, wdrażaniu i komercjalizacji nowych technologii związanych z dziedzinami nauki uznanymi za szczególnie ważne dla gospodarki w założeniach polityki naukowej i innowacyjnej państwa. W 2006 roku na terenie Krakowa działały trzy Centra Zaawansowanych Technologii:

- Centrum Zaawansowanych Technologii AKCENT Małopolska (Koordynator: Uniwersytet Jagielloński)
- Centrum Zaawansowanych Technologii Surowców i Paliw Węglowodorowych oraz Energii Odnawialnych (Koordynator: Instytut Nafty i Gazu)
- Centrum Zaawansowanych Technologii Teleinformatycznych dla Przedsiębiorstw (Koordynator: Akademia Górniczo-Hutnicza)

• **Centra Doskonałości**

Centrum Doskonałości (CD) to jednostka naukowa lub zespół pracowników naukowych prowadzący w sposób ciągły badania naukowe w ramach współpracy międzynarodowej, w szczególności w ramach programów Unii Europejskiej. Działalność CD ma na celu rozwój nauki w dziedzinach uznanych za szczególnie ważne dla gospodarki w założeniach polityki naukowej państwa. Zakres działań obejmuje realizację zarówno projektów dotyczących badań podstawowych, jak i poszukiwanie konkretnych zastosowań innowacyjnych.²⁵⁷

• **Centra Transferu Technologii**

Centra Transferu Technologii w swojej działalności na pierwszym planie nie stawiają prowadzenia prac badawczych, lecz działalność w zakresie transferu wiedzy i technologii, czyli prace rozwojowe i wdrożeniowe.²⁵⁸

Polska Akademia Umiejętności

W Krakowie działa Polska Akademia Umiejętności, niezależna naukowo i organizacyjnie ogólnopolska instytucja naukowa, utworzona w 1872 roku. Według stanu na koniec 2006 r. PAU liczyła 480

²⁵⁷ *Raport o stanie miasta 2006*

²⁵⁸ *Studium uwarunkowań i kierunków rozwoju przestrzennego miasta Krakowa, Kraków 2003*

członków, w tym 151 czynnych, 155 korespondentów i 174 zagranicznych. Składa się z 6 Wydziałów, przy których działają komisje.²⁵⁹

Polska Akademia Nauk Oddział w Krakowie

Polskiej Akademii Nauk została powołana do życia w 1951 roku. PAN jest państwową instytucją naukową, służącą rozwojowi nauki, jej promocji i upowszechnianiu oraz rozwojowi edukacji i wzbogacaniu kultury narodowej. W 2005 roku Oddział PAN w Krakowie liczył 53 członków, w tym 35 rzeczywistych i 18 korespondentów.

Krakowski Park Technologiczny

Jednym z podstawowych przedsięwzięć, które integrują środowiska naukowe i związane z przemysłem jest działający od 1997 roku Park Technologiczny – szerzej opisany w rozdziale poświęconym gospodarce.

8.2.3 Inwestycje w szkolnictwie wyższym

Szkoły wyższe nadal są motorem przemian przestrzenno-funkcjonalnych w mieście, prowadząc ożywioną działalność inwestycyjną. Wśród najważniejszych inwestycji i modernizacji prowadzonych w 2005 roku należy wymienić:

- Uniwersytet Jagielloński – przekazanie do użytkowania Instytutu Biologii Molekularnej oraz nowego skrzydła Biblioteki Jagiellońskiej, zakończenie rozbudowy Bursy Pigoń, kontynuacja realizacji infrastruktury III Kampusu UJ,
- Akademia Górniczo Hutnicza – adaptacja sal wykładowych i dydaktycznych, budowa parkingów i placów, rozbudowa Biblioteki Głównej, rozbudowa Wydziału Fizyki i Techniki Jądrowej, rozbudowa hali Studium Wychowania Fizycznego i Sportu,
- Akademia Ekonomiczna – modernizacja poddasza budynku głównego dla potrzeb naukowo-dydaktycznych i administracyjnych, budowa pawilonu dydaktycznego dla Wydziału Finansów, budowa pawilonu IV Wydziału,
- Akademia Pedagogiczna – nadbudowa i modernizacja budynku dydaktycznego przy ul. Ingardena, budowa Domu Studenckiego na 400 osób przy Al. Armii Krajowej,
- Politechnika Krakowska – budowa hali sportowej przy ul. Kamieńskiego i tunelu aerodynamicznego przy Al. Jana Pawła II, adaptacja budynku przy Al. Jana Pawła II na cele centrum informatycznego oraz biblioteki, modernizacja byłych stajni przy ul. Warszawskiej, modernizacja budynku przy ul. Podchorążych,

²⁵⁹ *Raport o stanie miasta 2006*

- Akademia Wychowania Fizycznego – budowa tunelu podziemnego z 4 torową bieżnią tartanową i zapleczem treningowym głównego stadionu lekkoatletycznego,
- Akademia Muzyczna – przekazanie do użytkowania klatki schodowej oraz sal do prób dla orkiestry i chóru, dobudowanych w miejscu istniejącego podwórka przy ul. Św. Tomasza 43,
- Akademia Sztuk Pięknych – rozbudowa budynku przy ul. Paderewskiego,
- Akademia Rolnicza – budowa Wydziału Technologii Żywności w Mydlnikach,
- Wyższa Szkoła Zarządzania i Bankowości – budowa pomieszczeń dydaktycznych przy Al. Armii Krajowej,

Pod względem przestrzennym zabezpieczenie większości potrzeb terenowych na przyszłość zapewniają istniejące rezerwy pod usługi nauki wyznaczone w poprzednich dokumentach planistycznych. Najważniejsze z nich to:

- III Kampus UJ – ogólna powierzchnia: ok. 132 ha, w tym zainwestowane ok. 13 ha, Specjalna Strefa Ekonomiczna zajmuje 35 ha, pozostaje do wykorzystania 84 ha,
- Tereny Politechniki Krakowskiej w Czyżynach – ogólna powierzchnia: 224 ha, w tym zainwestowane: 60 ha, Specjalna Strefa Ekonomiczna zajmuje 13 ha, pozostaje do wykorzystania 151 ha,
- rezerwy d. Akademii Medycznej w Prokocimiu – 50 ha.

W związku z inwestycjami prowadzonymi przez Uniwersytet Jagielloński na terenie Kampusu, przez Politechnikę Krakowską w Czyżynach oraz w związku z inwestycjami realizowanymi w ramach Specjalnej Strefy Ekonomicznej, przygotowane zostały i zakończone następujące miejskie inwestycje komunikacyjne:

- część ul. Gronostajowej i ul. Grota Roweckiego (rejon Kampusu),
- węzeł drogowy Stella Sawickiego – Jana Pawła II – Nowohucka.²⁶⁰

8.2.4. Uwarunkowania rozwoju i tendencje w dziedzinie nauki

Jako **uwarunkowania sprzyjające** rozwojowi nauki w Krakowie w *Studium uwarunkowań i kierunków rozwoju przestrzennego Miasta Krakowa* i pozytywne tendencje w *Raporcie o stanie Miasta 2006* wymienia się:

- utrzymywanie wysokiej pozycji Krakowa jako ośrodka nauki o międzynarodowym zasięgu oddziaływania dzięki randze krakowskich uczelni,
- szerokie uczestnictwo Krakowskiego Ośrodka Naukowego w projektach i funduszach Unii Europejskiej,

- dział szkół wyższych w europejskich programach dydaktycznych,
- wzrost ilościowy w szkolnictwie wyższym (poszerzanie oferty kształcenia przez tworzenie nowych kierunków),
- komercjalizację kształcenia w publicznych szkołach wyższych (zwiększenie ilości miejsc na studiach płatnych),
- powstawanie i rozwój parków technologicznych integrujących środowiska naukowe i związane z przemysłem,
- profilowanie się Krakowskiego Ośrodka Gospodarczego w kierunku produkcji i usług opartych o wysoko zaawansowane technologie (elektronika i informatyka),
- pogłębiającą się tendencję do tworzenia interdyscyplinarnych form współpracy naukowej (np. centra doskonałości),²⁶¹
- utrzymanie znacznych rezerw terenowych pod funkcje nauki wyznaczonych w poprzednich planach zagospodarowania przestrzennego.²⁶²

8.3. Administracja

Kraków pełni ważne funkcje administracyjne o charakterze lokalnym, regionalnym i krajowym. Zlokalizowane są tutaj: Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad, PKP Polskie Linie Kolejowe S.A.-Oddział Regionalny w Krakowie, Delegatura Najwyższej Izby Kontroli, Regionalna Izba Obrachunkowa, Małopolski Urząd Wojewódzki, administracja zespolona Wojewody Małopolskiego, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Starostwo Powiatu Krakowskiego, Sądy Wojewódzki i Apelacyjny, Prokuratura Wojewódzka, Wojewódzka Komenda Policji, Wojewódzki Sztab Wojskowy. Ponadto w bezpośrednim sąsiedztwie Miasta w Balicach funkcjonuje Międzynarodowy Port Lotniczy im. Jana Pawła II Kraków-Balice sp. z o.o. Administrację Miasta stanowią: Urząd Miasta Krakowa, Grodzki Urząd Pracy, Sąd i Prokuratura Okręgowa, 4 Sądy Rejonowe. Sprawę bezpieczeństwa w mieście nadzorują: Komenda Miejska Policji z ośmioma komisariatami, Straż Miejska oraz Państwowa i Miejska Straż Pożarna. Ważną rolę w życiu Miasta odgrywa administracja Kościoła Rzymsko-Katolickiego prowadzona przez Kurię Metropolitalną na poziomie Archidiecezji Krakowskiej.²⁶³

Miasto pełni funkcję polityczną, będąc siedzibą placówek dyplomatycznych i szeregu instytucji międzynarodowych. W Krakowie ma swoje siedziby 8 Ambasad i 11 Konsulatów Honorowych.

²⁶⁰ *Raport o stanie miasta 2005*

²⁶¹ *Raport o stanie miasta 2006*

²⁶² *Studium uwarunkowań i kierunków rozwoju przestrzennego miasta Krakowa, Kraków 2003*

Otoczenie międzynarodowe

Konsulaty generalne	8
Konsulowie honorowi	11
Zagraniczne placówki kulturalne	8

Źródło: *Urząd Statystyczny w Krakowie*

W Krakowie działa coraz więcej instytucji otoczenia biznesu – m.in. centrale banków, liczne biura maklerskie oraz oddziały banków zlokalizowanych poza Krakowem. Banki sytuują się również na wysokich pozycjach wśród inwestycji kapitału zagranicznego w Krakowie. Najważniejsze z nich to: Pierwszy Polsko-Amerykański Bank S.A., Bank Przemysłowo-Handlowy S.A., Deutsche Bank Polska S.A., Reiffeisen Centralbank Oesterreich AG.

8.4. Ustalenia w zakresie planowanych kierunków rozwoju wynikające z obowiązujących dokumentów strategicznych i planistycznych

W *Strategii Rozwoju Krakowa* zagadnienia rozwoju funkcji kultury, nauki i administracji zostały ujęte w ramach **Celu Strategicznego III: Kraków europejską metropolią o ważnych funkcjach nauki, kultury i sportu**. Kraków powinien wykorzystywać swoje główne atuty: znakomitą i stosunkowo tanią kadrę, atrakcyjne zabytki, dostępność komunikacyjną do tworzenia odpowiedniej polityki wykorzystania zaplecza naukowo-badawczego, tworzenia sieci powiązań nauki i przemysłu, integracji nauki, przemysłu i kultury. Te działania powinny spowodować podniesienie atrakcyjności Krakowa jako miejsca zamieszkania dla kadry naukowej i społecznej. Polityka promocyjna powinna spowodować sprowadzenie do Krakowa **instytucji europejskiej**, co podniesie rangę metropolitalną miasta.

Krakowski Ośrodek Naukowy jest niewystarczająco wykorzystanym atutem Miasta – niepokojące jest zjawisko odpływu absolwentów i wysoko kwalifikowanych pracowników nauki poza Kraków, jak też niewielka liczba pracujących w Krakowie naukowców z innych polskich ośrodków akademickich lub z zagranicy. Za zbyt małe uznano także wykorzystanie potencjału naukowego dla podniesienia innowacyjności i związanej z tym konkurencyjności przedsiębiorstw krakowskich – głównie sektora małych i średnich przedsiębiorstw.²⁶⁴

²⁶³ *Studium uwarunkowań i kierunków rozwoju przestrzennego miasta Krakowa*, Kraków 2003

²⁶⁴ *Strategia Rozwoju Krakowa*, Kraków 2005

8.4.1. Rozwój kultury

Kwestiom rozwoju kultury poświęcono zapisy **Celu Operacyjnego III-4: Tworzenie warunków materialnych i instytucjonalnych dla rozwoju kultury**. W celu wzmocnienia pozycji Krakowa jako centrum kulturalnego *Strategia* postuluje konieczność zwiększenia zaangażowania władz miasta w realizację projektów artystycznych, wspieranie działalności instytucji i placówek kultury, wspieranie działalności środowisk twórczych oraz modernizacji bazy materialnej, a także zwiększenia oferty bezpłatnych zajęć dla dzieci, młodzieży i osób starszych w domach i ośrodkach kultury. Jako ważne zadania do podjęcia wymieniono: rozbudowę infrastruktury widowiskowo-koncertowej dla uzyskania możliwości organizowania imprez kulturalnych o wysokiej randze oraz rozwijanie międzynarodowych kontaktów Miasta na płaszczyźnie kulturalnej.²⁶⁵

Inwestycje w dziedzinie kultury są jedną z dróg do podniesienia atrakcyjności Krakowa jako miejsca zamieszkania, rozwoju i pracy. Działania takie mają na celu zarówno zatrzymanie w mieście najwyższej wykwalifikowanej, dynamicznej kadry, jak i przyciągnięcie do miasta nowych mieszkańców.

W Katalogu Zadań Strategii Rozwoju Krakowa przewidziano w zakresie rozwoju kultury następujące inwestycje:

- Utworzenie Centrum „Kwartał św. Wawrzyńca” na Kazimierzu
- Rozbudowa Opery Krakowskiej
- Wzmocnienie sieci muzealnej i wystawienniczej (Muzeum Sztuki Współczesnej, Oddziały Muzeum Historycznego Miasta Krakowa: Muzeum Nowej Huty oraz Kraków Przedlokacyjny, Bunkier Sztuki)
- Centrum Muzyki Kameralnej Capellae Cracoviensis

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Krakowa jako najpilniejsze zadania wymienia:

- rozbudowę Opery i Operetki przy ul. Lubicz
- budowę Wielofunkcyjnej Hali Widowiskowo-Sportowej, o standardzie umożliwiającym organizację imprez widowiskowych i sportowych o znaczeniu międzynarodowym i krajowym,
- budowę Centrum Koncertowo-Kongresowego umożliwiającego organizację festiwałów i imprez kulturalnych o znaczeniu międzynarodowym.²⁶⁶

²⁶⁵ *Strategia Rozwoju Krakowa*, Kraków 2005

²⁶⁶ *Studium uwarunkowań i kierunków rozwoju przestrzennego miasta Krakowa*, Kraków 2003

8.4.2. Rozwój szkolnictwa wyższego, innowacje naukowo-technologiczne

Problematyka rozwoju nauki oraz współpracy nauki z gospodarką znalazła odzwierciedlenie w treści **Celu Operacyjnego III-1: Poprawa warunków funkcjonowania krakowskiego ośrodka naukowego** oraz **Celu Operacyjnego III-2: Wspieranie instytucji współpracy nauki z gospodarką**.

Za konieczne dla rozwoju nauki uznano: podjęcie nowych inwestycji w zakresie budowy, rozbudowy lub modernizacji uczelni krakowskich, zwiększanie możliwości prowadzenia badań naukowych na szeroką skalę, organizowanie konferencji i sympozjów naukowych, wspieranie międzyuczelnianych programów naukowych i tworzenia nowych struktur badawczych. Jako ważny element dalszego rozwoju Miasta wymienia się konieczność koordynacji współdziałania nauki, kultury i gospodarki i tworzenia sieci współpracy pomiędzy nimi dla osiągnięcia efektu synergii. Nauka i kultura powinny przyciągać potencjalnych inwestorów, którzy będą korzystać z badań naukowych prowadzonych na uczelniach oraz wykorzystywać bogatą ofertę kulturalną Miasta.

Dla funkcjonowania nowoczesnej, konkurencyjnej gospodarki konieczne jest właściwe wykorzystanie bazy naukowo-badawczej, zdolność wdrażania nowych technologii, przenoszenie wiedzy i innowacyjność. Kraków jest silnym ośrodkiem naukowym, w którym działa wiele instytucji badawczo-rozwojowych, nie powiązanych jednak z gospodarką. Potencjał naukowy i technologiczny nie jest w wystarczającym stopniu wykorzystywany w przedsiębiorstwach. Zadaniem dla władz samorządowych jest stworzenie systemu zachęt i warunków do budowy współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami, uczelniami, ośrodkami badawczymi i instytucjami transferu wiedzy i technologii dotyczącej wspólnego przygotowywania, dofinansowania i wdrażania projektów. Jednym z przykładowych działań ma być współpraca pomiędzy uczelniami krakowskimi a MPEC i innymi podmiotami w zakresie projektowania i uruchomienia w Krakowie zakładu geotermalnego. Istotne jest także zapewnienie odpowiedniej bazy technicznej do rozwoju sektora wysokich technologii (rozwój Krakowskiego Parku Technologicznego).²⁶⁷

W zakresie rozwoju szkolnictwa wyższego oraz wspierania innowacji naukowo-technologicznych, przewidziano w *Strategii Rozwoju Krakowa* następujące zadania:

- Rozbudowa III Kampusu UJ w Pychowicach
- Budowa II Kampusu AGH w Mydlnikach
- Rozwój Parku Technologicznego w Pychowicach
- Rozwój Parku Technologicznego w Czyżynach
- Rozwój Parku Technologicznego w Branicach

²⁶⁷ *Strategia Rozwoju Krakowa*, Kraków 2005

- Budowa Centrum Kongresowo-Wystawienniczego
- Utworzenie z instytucjami akademickimi inkubatorów przedsiębiorczości

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego określiło kluczowe obszary rozwojowe nauki w mieście:

- III Kampus UJ w Pychowicach,
- II Kampus AGH w Mydlnikach,
- Obszar Politechniki Krakowskiej w Czyżynach,
- Obszar rozwojowy Collegium Medicum w Prokocimiu.

Jako działania wspierające inwestycje z zakresu nauki wymieniono:

- realizację ogólnomiejskiej infrastruktury technicznej związanej z funkcjonowaniem uczelni,
- wspieranie rozwoju infrastruktury informatycznej i telekomunikacyjnej,
- zapewnienie dostępności komunikacyjnej i łączności z centrum za pośrednictwem środków transportu zbiorowego, a w szczególności szynowego,
- realizacja w ramach projektów miejskich wspólnych przedsięwzięć na rzecz rozwoju przestrzeni publicznych w obszarach rozwojowych,
- sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- udostępnianie terenów dla inwestycji w obszarach aktywizacji zgodnie z polityką Miasta.

Głównymi działaniami miasta ukierunkowanymi na tworzenie warunków dla rozwoju ośrodków nowoczesnych technologii będą:

- wspieranie rozwoju Krakowskiego Parku Technologicznego poprzez współpracę w zakresie pozyskiwania firm chcących inwestować w specjalnej strefie ekonomicznej,
- wspieranie powstawania i rozwoju ośrodków wysokich technologii, w szczególności na terenie III Kampusu, Politechniki Krakowskiej w Czyżynach, II Kampusu AGH, obszaru CM w Prokocimiu oraz na terenach uczelni niepaństwowych,
- wspieranie powstawania innych ośrodków innowacji, jak również współpracy między szkolnictwem wyższym, instytucjami badawczo-rozwojowymi oraz sektorem prywatnym,
- opracowanie i wdrożenie programu wspierania rozwoju ośrodków nauki, innowacyjności i kreatywności oraz sektora wysokich technologii,
- koordynacja i zapewnienie spójności polityki samorządu z politykami ośrodków naukowych i instytucji rozwojowych związanych z rozpowszechnianiem wiedzy, takich jak promocja innowacji, oświata, szkolenia zawodowe i uzupełniające, rozwój badań i technologii,
- przygotowanie atrakcyjnych ofert terenowych dla potencjalnych inwestorów sektora nowoczesnych technologii,

- promocja powiązań i współpracy pomiędzy firmami w celu stworzenia regionalnego rynku transferu technologii i wymiany doświadczeń,
- tworzenie jak najlepszych warunków dostępności komunikacyjnej miasta zarówno z poziomu światowego i europejskiego, regionalnego i lokalnego, jak również usprawnienie funkcjonowania systemów transportowych w samym Krakowie,
- rozbudowa miejskiej infrastruktury komunalnej zapewniającej systemowy rozwój ośrodków akademickich i ośrodków rozwoju wysokich technologii,
- wspomaganie rozwoju infrastruktury technicznej w zakresie informatyki i łączności umożliwiającej szybki „dostęp do wiedzy”.²⁶⁸

8.4.3. Rozwój funkcji zarządzania i administracji

Jako istotne zadanie służące rozwojowi funkcji metropolitalnych Miasta w *Strategii Rozwoju Krakowa* przewidziano utworzenie Samorządowego Centrum Administracyjnego.

²⁶⁸ *Studium uwarunkowań i kierunków rozwoju przestrzennego miasta Krakowa*, Kraków 2003

9. Aktywność społeczna, działalność jednostek administracji samorządowej, organizacji pozarządowych, partnerstwo publiczno-prywatne

9.1. Aktywność społeczności lokalnej

Wysoka aktywność mieszkańców zapewnia miastu lepszy rozwój gospodarczo-społeczny i jest zarazem warunkiem efektywnego wdrażania celów strategicznych. Według danych *Raportu na temat wielkich miast* sporządzonym przez PWC, aktywność społeczna w Krakowie jest niezbyt wysoka. W badaniu wzięto pod uwagę uczestnictwo w organizacjach pozarządowych oraz frekwencję wyborczą, która w wyborach 2005/2006 wyniosła 51%.²⁶⁹ W wyborach samorządowych 12 listopada 2006 r. frekwencja wyniosła 42,2%, a w ponownym głosowaniu w dniu 26 listopada 2006 roku 38,84%. W wyborach parlamentarnych 23 października 2007 do urn wyborczych udało się 66,6% Krakowian (przeciętna frekwencja krajowa 53,88%).²⁷⁰

9.2. Działalność jednostek administracji samorządowej

Dla polepszenia zarządzania urzędami przewidywana jest w *Strategii Rozwoju Krakowa* ich niezbędna modernizacja. Tradycyjne funkcjonowanie urzędu powinno zostać dostosowane do zmiany filozofii zarządzania Miastem oraz uwarunkowań zewnętrznych. Władze miejskie muszą zatem stopniowo powierzać zarządzanie zadaniami publicznymi partnerom społecznym, a przyjmować na siebie rolę twórcy ram instytucjonalnych i prawnych dla sprawnej realizacji celów strategicznych i koordynatora działań.²⁷¹ Za rozwój gospodarczo-społeczny oraz realizację celów rozwojowych odpowiadają nie tylko władze samorządowe, ale też współpracujący z nimi partnerzy w sektorach gospodarki, nauki i organizacje pozarządowe.

W dniu 11 września 2006 r. na ręce Prezydenta Jacka Majchrowskiego przekazano certyfikat zgodności Systemu Zarządzania Jakością z wymaganiami normy ISO 9001:2000. Uzyskanie certyfikatu stawia Urząd Miasta Krakowa w gronie nowoczesnych organizacji, wprowadzających wysokie standardy zarządzania. Oznacza to, że priorytety działania Urzędu są następujące:

- jasne przywództwo oparte na określonej wizji, misji i strategii,
- skoncentrowanie uwagi na wymaganiach klienta,
- podejmowanie działań na podstawie standardów, w ramach zidentyfikowanych procesów, które są poddawane ocenie poprzez ustalone miary i wskaźniki,
- zarządzanie projektami, zadaniami i celami,
- ciągłe doskonalenie, mające na celu podniesienie skuteczności i efektywności działań oraz procesów, tak aby uzyskać dodatkowe korzyści zarówno dla urzędu, jak i jego klientów.

²⁶⁹ PricewaterhouseCoopers, *Raport na temat wielkich miast Polski – Kraków*, 2007

²⁷⁰ <http://wybory2007.pkw.gov.pl/SJM/PL/WYN/F/index.htm>

Utrzymanie systemu zarządzania jakością jest działaniem ciągłym. W okresie 3 lat ważności certyfikatu Urząd będzie podlegał 2 audytom sprawdzającym oraz audytowi wznawiającemu ważność certyfikatu. Stąd też kierownictwo Urzędu jest zobowiązane do stałego doskonalenia systemu. Dzięki ISO każdy pracownik stał się uczestnikiem procesu zarządzania w Urzędzie zgodnie z misją "Służba mieszkańcom dla wspólnego dobra Miasta podstawowym celem pracy urzędników".²⁷²

9.3. Partnerstwo publiczno-prywatne

Celem partnerstwa publiczno-prywatnego jest osiągnięcie obopólnych korzyści w wymiarze gospodarczym i społecznym. Taka współpraca obu sektorów oznacza zaangażowanie w rozwój Miasta organizacji pozarządowych oraz wspieranie przedsiębiorczości społecznej. Z danych *Raportu na temat wielkich miast 2006* wynika, że obecnie w Krakowie, podobnie jak w innych polskich miastach, rzadko stosuje się formułę PPP do realizacji zadań inwestycyjnych. Większość ważnych projektów w Krakowie jest realizowana w oparciu o tradycyjne metody, tzn. inwestycje finansowane są z budżetu miasta wspomaganym funduszami unijnymi. Jedną z inwestycji, do realizacji której Collegium Medicum UJ zastosowało model PPP, jest budowa nowego szpitala uniwersyteckiego.²⁷³

9.4. Organizacje pozarządowe

Organizacje pozarządowe pełnią często ważną rolę bufora pomiędzy państwem a społeczeństwem. Działając we wspólnym interesie pomagają przy rozwiązywaniu trudnych problemów społecznych i zapobiegają niejednokrotnie sytuacjom konfliktowym w społeczeństwie, a jednocześnie informują o pilnych potrzebach zbiorowości i przejmują rolę stymulującą aktywność społeczną. Umożliwiają one członkom społeczeństwa pełnić funkcje obywatelskie i wpływać na zmianę rzeczywistości poprzez wyrażanie swoich opinii w wielu ważnych dla życia społecznego dziedzinach.²⁷⁴

Formy krakowskich organizacji pozarządowych to przede wszystkim stowarzyszenie, fundacja, stowarzyszenie kultury fizycznej, związek sportowy, związek stowarzyszeń, organizacja kościelna, organizacja bez osobowości prawnej i inne. Większość z nich prowadzi działalność w zakresie pomocy społecznej, zdrowia, kultury fizycznej, ochrony środowiska, kultury i edukacji, opieki wychowawczej, bezrobocia, poradnictwa.

²⁷¹ *Strategia Rozwoju Krakowa 2005*

²⁷² <http://www.bip.krakow.pl/?id=9716>

²⁷³ PricewaterhouseCoopers, *Raport na temat wielkich miast Polski – Kraków, 2007*

²⁷⁴ <http://osektorze.ngo.pl/x/33510,04.2007>

W Krakowie działa obecnie ponad 300 organizacji pozarządowych²⁷⁵, spośród których wiele współpracuje z władzami samorządowymi. Zgodnie z wymogiem ustawowym Uchwałą Nr XLIV/404/04 Rady Miasta Krakowa z dnia 14 kwietnia 2004 r. został przyjęty dokument określający zasady i formy współpracy krakowskiego Samorządu z organizacjami pozarządowymi *Roczny program współpracy samorządu miasta Krakowa z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego*.²⁷⁶ Przy wykorzystaniu potencjału organizacji pozarządowych i bliskości tematycznej przedmiotu ich działalności z zadaniami Miasta możliwe jest dzięki temu owocniejsze zaspokajanie potrzeb zbiorowych wspólnym wysiłkiem. W efekcie sprzyja to lepszemu wykonywaniu zadań ustawowo powierzonych gminie i powiatowi grodzkiemu spoczywających na Samorządzie Miasta Krakowa. Zadaniem wymienionymi w *Programie* są:

1. wspieranie działań z zakresu opieki społecznej
2. wspomaganie działań na rzecz integracji i rehabilitacji osób niepełnosprawnych
3. wspieranie działań z zakresu bezpieczeństwa i przeciwdziałania patologiom społecznym
4. organizacja wolnego czasu i aktywizacja społeczna dzieci i młodzieży
5. wspieranie profilaktyki i działań na rzecz promocji zdrowia
6. wspieranie działań na rzecz profilaktyki i rehabilitacji uzależnień
7. organizacja wypoczynku zimowego i letniego dla dzieci i młodzieży
8. upowszechnianie kultury fizycznej i sportu
9. organizacja imprez sportowo-rekreacyjnych dla dzieci i młodzieży
10. remonty obiektów kultury fizycznej będących własnością Gminy
11. wspieranie inicjatyw z zakresu ochrony środowiska
12. wspieranie społecznych lokalnych inicjatyw kulturalnych
13. wspomaganie działalności na rzecz mniejszości narodowych
14. promocja zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy
15. wspieranie działalności wspomagającej rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości
14. promocja i organizacja wolontariatu
15. wspieranie przedsięwzięć artystycznych realizowanych na terenie miasta
18. prezentacja osiągnięć krakowskich artystów w kraju i za granicą.²⁷⁷

W ramach współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi, dofinansowane zostały w 2006 roku projekty z dziedzin takich jak: ochrona środowiska oraz gospodarki wodnej, promocji,

²⁷⁵http://www.krakow.pl/samorzad/organizacje/baza/list.php?publ=%20&typ=255&rodzaj=4095&from_no=331&to_no=334, 04.2007

²⁷⁶<http://www.krakow.pl/samorzad/organizacje/?id=pp.html>, 04.2007

profilaktyki i ochrony zdrowia, pomocy społecznej, edukacji, kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego, kultury fizycznej i sportu oraz różnorodne projekty dotyczące spraw społecznych.²⁷⁸

Główne obszary współpracy	Cel priorytetowy
<ul style="list-style-type: none"> - ochrona środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej - promocja, profilaktyka i ochrona zdrowia - pomoc społeczna - edukacja w zakresie edukacyjnej opieki wychowawczej - kultura i ochrona dziedzictwa kulturowego - kultura fizyczna i sport, tereny rekreacyjne i urządzenia sportowe - ekologia, w tym w zakresie zieleni gminnej i zadrzewień - bezpieczeństwo publiczne - profilaktyka i rehabilitacja uzależnień - działalność wpomagająca rozwój gospodarczy, aktywizacja zawodowa bezrobotnych - współpraca ze społecznościami lokalnymi - wspieranie integracji europejskiej 	<p>wspieranie działań na rzecz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pomocy społecznej - integracji i rehabilitacji osób niepełnosprawnych - bezpieczeństwa i przeciwdziałania patologiom społecznym - organizacji wolnego czasu i aktywizacja społeczna dzieci i młodzieży - profilaktyki i działań na rzecz promocji zdrowia - profilaktyki i rehabilitacji uzależnień - organizacji wypoczynku letniego i zimowego dzieci i młodzieży - inicjatyw z zakresu ochrony środowiska - mniejszości narodowych, promocji i organizacji, wolontariatu - upowszechniania kultury fizycznej - organizacji imprez sportowo-rekreacyjnych dla dzieci i młodzieży - remontów obiektów kultury fizycznej - wspierania przedsięwzięć kulturalnych i artystycznych na terenie miasta

Źródło: *Raport o stanie Miasta 2005*, dane: Wydział Spraw Społecznych UMK, *Raport o stanie Miasta 2006*

Wśród innych form współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi podanych w *Raporcie o stanie miasta 2006* wymienia się m.in.: wzmocnienie instytucjonalne organizacji poprzez konsultacje, szkolenia, konferencje, doradztwo, udzielanie rekomendacji organizacjom współpracującym z Miastem, które ubiegają się o dofinansowanie ze źródeł innych niż budżet Miasta, udostępnianie informacji zawartych w bazie danych Wydziału Koordynującego, organizowanie Konkursu o tytuł Filantrop Krakowa, przyznawany osobom lub podmiotom gospodarczym za wyróżniającą się pomoc udzielaną potrzebującym wsparcia, działania integracyjne adresowane do środowisk organizacji pozarządowych oraz wybranych grup społecznych, udzielanie ulg w opłatach należnych Gminie.

W zakresie zarządzania samorządowego w 2006 roku odnotowano pozytywne tendencje takie jak:

- poszerzenie społecznego aspektu działania krakowskiego samorządu,
- wzrost partycypacji społecznej w zarządzaniu miastem, w tym w oparciu o organizacje pozarządowe i inne organizacje działające w obszarze pożytku publicznego,
- wzrost wydatków na zadania priorytetowe dzielnic.²⁷⁹

²⁷⁷ <http://www.krakow.pl/samorzad/organizacje/docs/3n-ul4.pdf>, 04.2007

²⁷⁸ *Raport o Stanie miasta 2006*

²⁷⁹ *Raport o stanie miasta 2006*

9.5. Ustalenia w zakresie planowanych kierunków rozwoju wynikające z obowiązujących dokumentów strategicznych i planistycznych

Zgodnie z misją Miasta przyszłość Krakowa powinna opierać się na silnym społeczeństwie obywatelskim przy jego aktywnej partycypacji i utożsamianiu się z celami strategicznymi rozwoju miasta. Dlatego zadaniem samorządu Krakowa jest integrowanie działań mieszkańców poprzez wprowadzanie partnerskiego zarządzania miastem. Na tej podstawie dążenie do osiągnięcia trwałego i zrównoważonego rozwoju miasta współgra z podstawowym sformułowaniem wizji rozwoju Krakowa – „Kraków miastem obywatelskim”. Według powyższych założeń Strategii Rozwoju Krakowa wszelkie działania Samorządu powinny obejmować:

- uwzględnianie potrzeb i zadań rodziny,
- realizację planowanych metod stopniowego wprowadzania i upowszechniania samoorganizacji społecznej,
- uspołeczniania działań publicznych
- wzmacnianie partycypacji społecznej i partnerstwa jako głównego impulsu i motoru umożliwiającego zmiany dla rozwoju miasta

Działalności samorządowej i partycypacji społecznej dotyczy **Cel Operacyjny I-8: Rozwój samorządności lokalnej i doskonalenie metod zarządzania, zwiększenie świadomości obywatelskiej i zainteresowania życiem Miasta**. Za istotne dla realizacji tego celu jest przede wszystkim inicjowanie oraz wspieranie rozwoju partycypacji społecznej i obywatelskiej mieszkańców. Nacisk kładzie się również na podnoszenie jakości zarządzania zadaniami publicznymi, poprzez podnoszenie kompetencji pracowników i doskonalenie struktur organizacyjnych samorządu oraz profesjonalizmu instytucji pośredniczących pomiędzy środowiskami uczestniczącymi w rozwoju miasta. Ważne jest również pogłębianie decentralizacji zadań komunalnych, poprzez rozwój samorządowych dzielnic pomocniczych Krakowa.

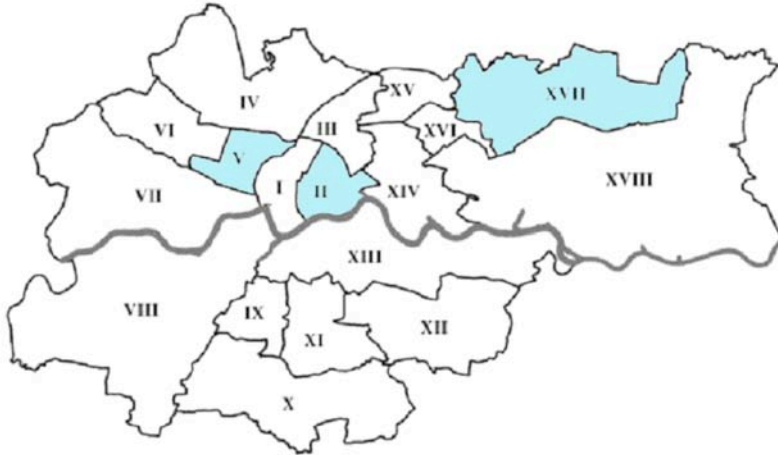
9.6. Opinie i potrzeby społeczne

Badania prowadzone przez BBS Obserwator w ramach projektu „*Diagnoza stanu 0 przed rozpoczęciem procesów rewitalizacyjnych*” wykazały, że mieszkańcy za najlepiej rozwinięte dziedziny wpływające na jakość życia w mieście uważają handel i usługi. Najbardziej oceniona została działalność samorządu lokalnego oraz przede wszystkim współdziałanie mieszkańców na rzecz dzielnicy tzn. aktywność obywatelska.²⁸⁰

²⁸⁰ Raport z badań ilościowych zrealizowanych dla Urzędu Miasta Krakowa przez BBS Obserwator. Projekt: „*Diagnoza stanu 0 przed rozpoczęciem procesów rewitalizacyjnych*”, Kraków 2006

Biorąc pod uwagę wszystkie dziedziny, o które pytano łącznie tj. usługi, przedsiębiorczość, handel, samorząd lokalny, oświata, współdziałanie mieszkańców na rzecz dzielnicy oraz kultura, najlepiej są one rozwinięte na terenie Dzielnic: II, V, XVII.

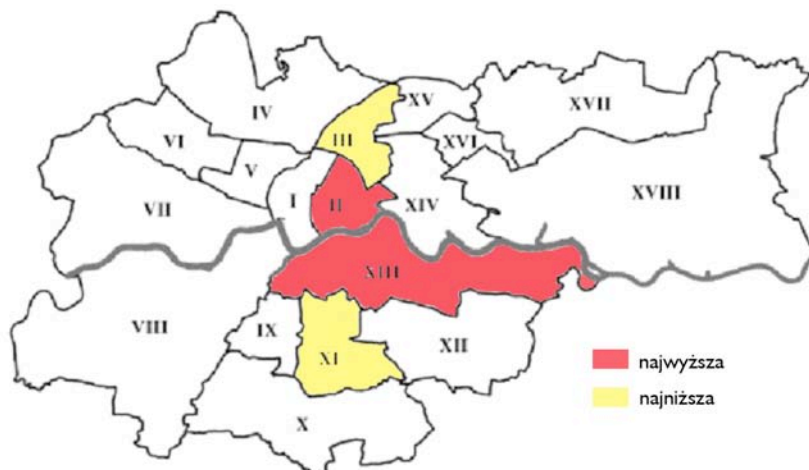
Najlepiej rozwinięte usługi, przedsiębiorczość, handel, samorząd lokalny, oświata, współdziałanie mieszkańców na rzecz dzielnicy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Raportu z badań ilościowych zrealizowanych dla Urzędu Miasta Krakowa przez BBS Obserwator. Projekt: „Diagnoza stanu 0 przed rozpoczęciem procesów rewitalizacyjnych”

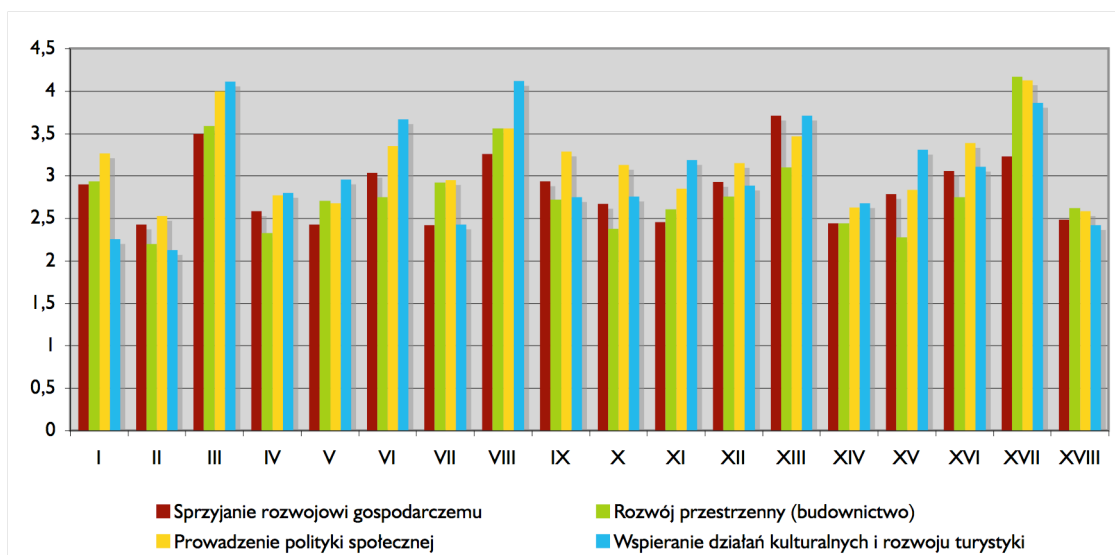
Pod względem aktywności mieszkańców najlepiej prezentują się w opinii badanych dzielnice II i XIII, a najgorzej dzielnica XI i III.

Aktywność mieszkańców

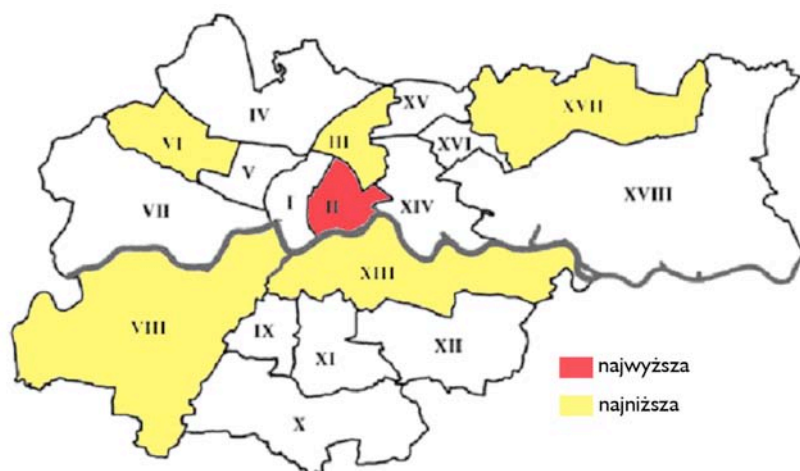
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Raportu z badań ilościowych zrealizowanych dla Urzędu Miasta Krakowa przez BBS Obserwator. Projekt: „Diagnoza stanu 0 przed rozpoczęciem procesów rewitalizacyjnych”

Ocena działań władz samorządowych pokrywa się w dużym stopniu z oceną dzielnic w takich kwestiach jak: sprzyjanie rozwojowi gospodarczemu, rozwój przestrzenny, prowadzenie polityki społecznej czy wspieranie działań kulturalnych i rozwoju turystyki.

Według tej skali najgorzej oceniono działanie władz samorządowych na terenie dzielnic: III, VIII, XVII a w dalszej kolejności XIII i VI. Najlepszą ocenę natomiast uzyskały władze dzielnicy II.²⁸¹

Ocena działania władz samorządowych dzielnic

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Raportu z badań ilościowych zrealizowanych dla Urzędu Miasta Krakowa przez BBS Obserwator. Projekt: „Diagnoza stanu 0 przed rozpoczęciem procesów rewitalizacyjnych”

Na pytanie: jaką rolę powinien pełnić Urząd Miasta w procesie rewitalizacji, prawie 2/3 badanych – aż 62% – nie potrafiło podać znaczenia pojęcia rewitalizacja 7,5% badanych podało odpowiedzi typu „odnowa, odświeżanie”, 11,3% – „ożywianie”. Aż 63% badanych uznało, że rewitalizacja Krakowa powinna być finansowana z budżetu Urzędu Miasta. Dodatkowo respondenci uznali, że Urząd Miasta Krakowa powinien pełnić rolę głównego realizatora większości działań rewitalizacyjnych.

²⁸¹ Raport z badań ilościowych zrealizowanych dla Urzędu Miasta Krakowa przez BBS Obserwator. Projekt: „Diagnoza stanu 0 przed rozpoczęciem procesów rewitalizacyjnych”, Kraków 2006

10. Finanse Miasta

10.1. Budżet Miasta Krakowa na 2008 rok

Plan 01.01.2008 r.			
I Dochody	2 839 672 866	II/I Wydatki bieżące (z rezerwami)	2 413 900 272
		finansowanie wyd. majątk. z doch. (I-II/I)	425 772 594
wynik (I-II) nadwyżka (+) deficyt (-)	168 820 906	II/2 Wydatki majątkowe (z rezerwami)	
		ogółem:	594 593 500
		- inwestycje:	594 593 500
		· strategiczne	439 072 600
		w tym:	
		- wydatki ze środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi	65 881 700
		· programowe (z rezerwami)	155 520 900
		w tym:	
		- wydatki ze środków zagranicznych niepodlegających zwrotowi	1 700 000
III Przychody		II Wydatki ogółem	3 008 493 772
ogółem	378 879 906	IV Rozchody	
- kredyt	329 004 000	ogółem:	210 059 000
- spłaty pożyczek udzielonych	1 849 000	- spłaty kredytów	209 059 000
- wolne środki jako nadwyżka środków pieniężnych na rachunku bankowym	48 026 906	- pożyczki do udzielenia	1 000 000
Ogółem I+III	3 218 552 772	Ogółem II+IV	3 218 552 772

Źródło: Budżet miasta Krakowa na 2008 rok

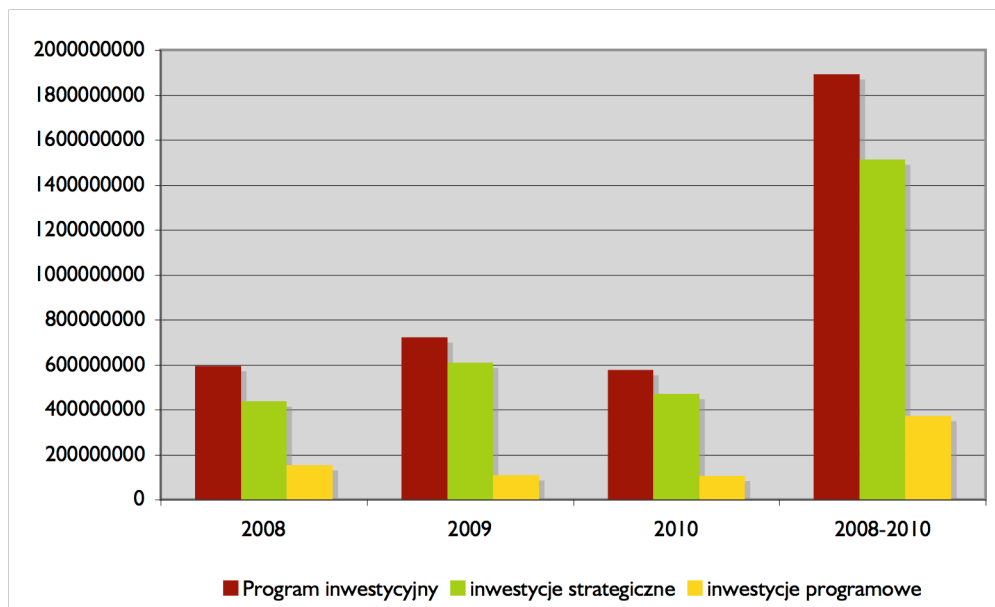
10.1.1. Inwestycje strategiczne

Na sfinansowanie inwestycji strategicznych w okresie 2008-2010 przewidziano środki w wysokości 1 521 893 000 zł, co stanowi 80,3% ogółu wydatków na inwestycje. Plan wydatków na inwestycje strategiczne przewiduje ukierunkowanie strumieni finansowych przede wszystkim na sfinansowanie zadań z zakresu transportu, kultury fizycznej i sportu oraz gospodarki komunalnej. Planowane do realizacji w latach 2008-2010 zadania strategiczne są zgodne z priorytetami zawartymi w przyjętej przez samorząd Gminy Miejskiej Kraków Strategii Rozwoju Krakowa oraz w przygotowanym Wieloletnim Planie Inwestycyjnym Miasta Krakowa na lata 2008-2017.²⁸²

²⁸² Budżet miasta Krakowa na 2008 rok

Wyszczególnienie	2008 r.	2009 r.	2010 r.	Ogółem 2008-2010
Wydatki na program inwestycyjny	594 593 500	721 588 400	578 515 000	1 894 696 900
Wydatki na inwestycje strategiczne	439 072 600	610 449 400	472 321 000	1 521 893 000
Wydatki na inwestycje programowe	155 520 900	111 089 000	106 194 000	372 803 900

Źródło: Budżet Miasta Krakowa na 2008 rok

Wyszczególnienie	2008 r.	2009 r.	2010 r.	Ogółem 2008-2010
Udział wydatków na inwestycje strategiczne w%	73,8	84,6	81,6	80,3
Udział wydatków na inwestycje programowe w%	26,2	15,4	18,4	19,7

Źródło: Budżet Miasta Krakowa na 2008 rok

10.1.2. Inwestycje programowe

Plan w zakresie inwestycji programowych obejmuje 24 wyodrębnione programy inwestycyjne w XII dziedzinach programowania. Na realizację inwestycji programowych w okresie 2008-2010 przewidziano środki w wysokości 372 803 900 zł, co stanowi 19,7% ogółu wydatków na inwestycje. Wyodrębnienia poszczególnych programów inwestycyjnych dokonano w oparciu o *Strategię Rozwoju Krakowa*. Ujęte w nich zadania inwestycyjne mają zapewnić prawidłowe funkcjonowanie Miasta i umożliwić realizację określonych w *Strategii* celów rozwoju służących bezpośrednio podniesieniu poziomu życia mieszkańców.²⁸³

²⁸³ Budżet miasta Krakowa na 2008 rok

**Udział poszczególnych dziedzin w wydatkach na inwestycje programowe
(z rezerwami celowymi w 2008r.)**

Lp. Dziedziny programowania	2008 r.	2009 r.	2010 r.	w latach 2008-2010
1. Ochrona zdrowia, opieka i pomoc społeczna	9,4%	6,2%	7,5%	7,9%
2. Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	5,5%	4,5%	0,0%	3,6%
3. Transport i łączność	30,5%	44,0%	45,1%	38,7%
4. Działalność usługowa	1,0%	1,9%	1,3%	1,4%
5. Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	9,6%	10,4%	9,5%	9,9%
6. Gospodarka mieszkaniowa	6,7%	1,0%	0,9%	3,3%
7. Oświata i wychowanie	14,6%	3,2%	1,1%	7,4%
8. Kultura fizyczna i sport	5,7%	5,3%	9,3%	6,6%
9. Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	9,0%	13,1%	16,0%	12,2%
10. Zarządzanie miastem	3,1%	6,8%	3,6%	4,3%
11. Gospodarowanie mieniem miasta	3,9%	3,6%	5,7%	4,3%
12. Pozostałe zadania inwestycyjne	1,0%	0,0 %	0,0%	0,4%

Źródło: Budżet miasta na 2008 rok

W ramach wydatków na inwestycje programowe zostały wyodrębnione wydatki na zadania inwestycyjne realizowane w ramach środków wydzielonych do dyspozycji Dzielnic (zadania powierzone i priorytetowe).

Wyszczególnienie	Plan na 01.01.2008	Struktura
1. Ogółem środki wydzielone do dyspozycji Dzielnic na zadania inwestycyjne priorytetowe i powierzone	6 626 400	100,0%
2. Transport i łączność, w tym:	5 497 000	83,0%
zadania inwestycyjne priorytetowe	497 000	7,5%
zadania powierzone	5 000 000	75,5%
3. Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	309 500	4,6%
4. Oświata i wychowanie	243 400	3,7%
5. Edukacyjna opieka wychowawcza	8 000	0,1%
6. Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	498 500	7,5%
7. Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	70 000	1,1%

Źródło: Budżet miasta na 2008 rok

10.2. Finanse Miasta – tendencje

W *Raporcie o stanie miasta 2006* odnotowano następujące tendencje w zakresie majątku i budżetu miasta:

- wysokie wskaźniki wykonania wydatków bieżących w ważniejszych sferach działalności Miasta, co świadczy o wzroście realności planowania wydatków opartego na lepszym rozpoznaniu potrzeb mieszkańców
- utrzymanie się korzystnej tendencji w zakresie niższego niż planowane wykonania wydatków bieżących na obsługę długu publicznego
- wzrost wykonania wydatków majątkowych w zakresie inwestycji finansowanych ze środków UE, co świadczy o zwiększeniu efektywności pozyskanych przez Miasto funduszy unijnych w celu realizacji programu inwestycyjnego
- utrzymanie dotychczasowej oceny zdolności kredytowej Miasta na poziomie BBB+ (perspektywa stabilna).²⁸⁴

²⁸⁴ *Raport o stanie miasta 2006*